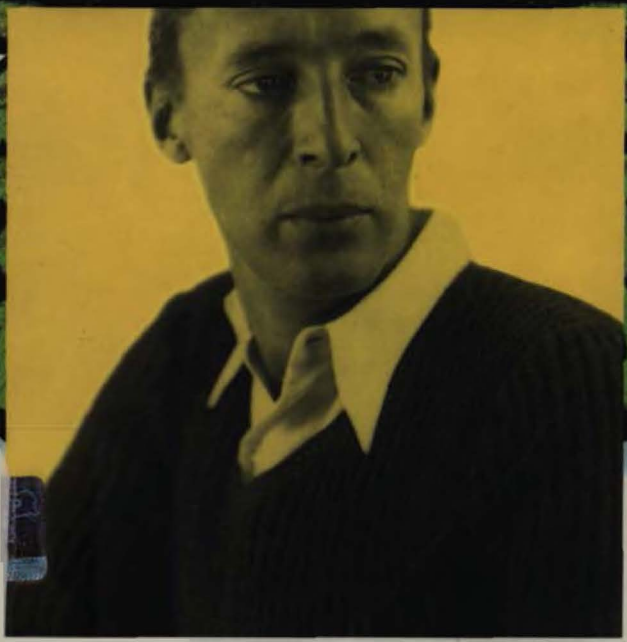
BÜTÜN ESERLERİ

VLADIMIR NABOKOV

İNFAZA ÇAĞRI

TÜRKÇESİ SENİHA AKAR

İLETİŞİM

VLADIMIR NABOKOV • **İnfaza Çağrı**

VLADIMIR NABOKOV 1899'da St. Petersburg'da doğdu. Varlıklı, liberal bir ailenin en büyük oğluydu. Bolşevikler iktidara geldiğinde aile Rusya'dan ayrılarak önce Londra, sonra Berlin'e gitti. Nabokov, öğrenimini Cambridge, Trinity College'de tamamladı. 1923 ile 1940 arasında anadilinde romanlar, hikâyeler, oyunlar, şiirler yazdı ve kuşağının seçkin Rus göçmen yazarlarından biri olarak ün kazandı. 1940 yılında karısı ve oğluyla ABD'ye göç etti ve 1941'den 1948'e kadar Wellesley College'de dersler verdi. 1955'te yayımlanan *Lolita*'nın dünya çapındaki başarısından sonra, 1959'da Cornell Üniversitesi Rus Edebiyatı profesörlüğünden emekli olarak İsviçre'ye yerleşti. Nabokov, İngilizce yazdığı ilk romanı olan *The Real Life of Sebastian Knight*'ı (*S.K.'nın Gerçek Yaşamı*) 1941'de yayımladı ve ondan sonra bu dili şaşırtıcı bir yaratıcılıkla kullanarak eserlerini İngiliz dilinde yazmaya devam etti. Vladimir Nabokov 1977'de İsviçre'nin Montreux kentinde öldü. *Lolita* dışında, önemli romanları arasında, fantastik bir aile romanı parodisi olan *Ada or Ardor* (*Ada ya da Arzu*) ve *Pale Fire* (*Solgun Ateş*) sayılmalıdır.

Kelebek: Cairns Birdwing • Fotoğraf: Vladimir Nabokov, Menton, Paris, 1938

Invitation to a Beheading
© 1959 Vladimir Nabokov
Onk Ajans Ltd.

İletişim Yayınları 1243 • Çağdaş Dünya Edebiyatı 201
ISBN-13: 978-975-05-0517-1
© 2007 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2007, İstanbul (1000 adet)

DİZİ EDİTÖRÜ Fatih Özgüven
DİZİ KAPAK TASARIMI Bülent Erkmen
KAPAK UYGULAMA Esin Sarpkan
KAPAK FİLMİ Mat Yapım
DİZGİ Maraton Dizgievi
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Serap Yeğen - Belce Öztuna
MONTAJ Hasan Deniz
BASKI ve CİLT Sena Ofset

İletişim Yayınları
Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

VLADIMIR NABOKOV

İnfaza Çağrı

Invitation to a Beheading

ÇEVİREN ***Seniha Akar***

iletişim

Comme un fou se croit Dieu, nous nous croyons mortels.

DELALANDE

Bir delinin kendisini Tanrı sanması gibi, biz de kendimizi ölümlü sanıyoruz.

DELALANDE

Romanın Rusça aslının adı *Priglaşenyi Na Kazn*'dır. ..., bunun *İnfaza Çağrı* olarak karşılanmasını önerirdim; ancak öte yandan (benzer) bir kekeleme beni engellemeseydi ana dilimde Priglaşenyi na otseçenyi golovi ("Kelle Uçurmaya Çağrı") derdim.

Rusça özgün metni Bolşevik yönetiminden kaçtıktan on beş yıl kadar sonra ve Nazi yönetimi popülerliğinin doruğuna çıkmadan hemen önce, bundan tam çeyrek yüzyıl önce Berlin'de kaleme aldım. Her ikisini de iğrenç bir fars olarak görmemin bu kitap üzerinde herhangi bir etkisi olup olmadığı sorusu iyi okuru olduğu kadar beni de az ilgilendirmeli.

Priglaşenyi Na Kazn bir Rus göçmen dergisinde, Paris'te çıkan *Sovremenniya Zapiski*'de tefrika edildi ve daha sonra 1937'de aynı kentte *Dom Knigi* tarafından yayımlandı. Kitap karşısında şaşkınlığa düşen, ancak ondan hoşlanan göçmen eleştirmenler, hiç Almancam olmadığını, çağdaş Alman yazınından tümüyle habersiz olduğumu ve Kafka'nın yapıtlarının Fransızca ya da İngilizce çevirilerini henüz

okumadığımı bilmediklerinden onda, "Kafkamsı" bir hava ayrımsadıklarını düşündüler. Kuşkusuz bu kitapla, diyelim ki önceden yazılmış öykülerim (ya da sonradan yazılmış *Bend Sinister*) arasında birtakım biçemsel bağlantılar bulunmaktadır; oysa onunla *Şato* ve *Dava* arasında hiç (bir bağlantı) bulunmamaktadır. Benim yazınsal eleştiri kuramımda ruh yakınlıklarına yer yoktur, ancak bir ruhdaş seçmem gerekseydi bu kesinlikle, G.H. Orwell ya da ün salmış düşüncelerin ve politik romanın başka popüler kaynaklarından çok, o büyük sanatçı olurdu. Sırası gelmişken, her bir kitabımın değişmez biçimde eleştirmenleri neden ateşli karşılaştırmalarda bulunmak amacıyla az ya da çok ünlü adların peşine saldığını bir türlü anlayamamışımdır. Şu son otuz yıl boyunca (bu zararsız güdümlü mermilerden birkaçını sayacak olursak) Gogol, Dostoyevski, Joyce, Voltaire, Sade, Stendhal, Balzac, Byron, Bierbohm, Proust, Kleist, Makar Marinski, Mary MacCarthy, Meredith (!) Cervantes, Charlie Chaplin, Baroness Murasaki, Puşkin, Ruskin, dahası Sebastian Knight'ı bile suratıma çarptılar. Yalnızca bir tek yazarın bu bağlamda hiç sözü edilmedi – romanı yazdığım sırada üzerimdeki etkisini şükranla kabullenmem gereken tek yazarın; yani hüzünlü, gönlü bol, bilge, nükteci, büyülü, kendi yarattığım, tepeden tırnağa sevimli Pierre Delalande.

Günün birinde tek sözcüklük karşılıklar gereksinen tanımlar sözlüğü oluşturacak olursam, başta gelen maddelerden biri şu olacaktır: "Kişinin kendi yapıtlarını, gecikmiş iyileştirme amacıyla, çeviride kısaltması, açması, değiştirmesi ya da değiştirmesine neden olması." Genelde bunu yapma güdüsü modelle taklidini ayıran zaman diliminin uzunluğu oranında artış gösterir, ancak oğlum elden geçirmem için bu kitabın çevirisini bana verdiğinde ve yıllar sonra Rusça özgün metni yeniden okumak gerektiğinde savaşacağım bir yaratıcı düzeltme şeytanı bulunmadığını gö-

rerek içim rahatladı. 1935'te Rusça söylemim (romana) uygun deyişler açısından belirli bir önsezi içermişti ve İngilizce dönüşümüne yararlı olabilecek düzeltmeler yalnızca rutin olanlardı... Oğlum olağanüstü iyi bir çevirmen olduğunu kanıtladı ve aramızda, sonuç ne denli garip olursa olsun, yazara bağlılığın önde geldiğini kararlaştırdık. Yaşasın kılı kırk yaranlar ve kahrolsun (sözcükler – diyelim Moskova varoşlarında bönce ve bayağı bir sefahat âlemine çıkıp, Shakespeare bir kez daha kralın hayaletini oynamaya indirgenirken) "ruh"u ilettiği sürece her şeyin yolunda gittiğini sanan budalalar.

Gözde yazarın (1768-1849) bir zamanlar şimdilerde tümüyle unutulmuş bir roman için şöyle demişti: *"Il a tout pour tous. Il fait rire l'enfant et frissonner la femme. Il donne à l'homme du monde un vertige salutaire et fait rêver ceux qui ne rêvent jamais."* İnfaza Çağrı*'nın bu tür iddiaları yoktur. O boşlukta bir kemandır. Dünyevi kişiler onu gözboyamacılık olarak değerlendirecekler. Yaşlı beyler onu ellerinden attıkları gibi yeniden yöresel serüvenlere ve ünlülerin yaşamöykülerine gömülecekler. Dernekçi hanımların içlerini titretmeyecek. Kötü niyetliler küçük Emmie'de küçük Lolita'nın kızkardeşini görecekler, Viyanalı büyücü doktorun yandaşları o yabancı toplumsal suç ve *progresivnoe* eğitim dünyalarında ona burun kıvıracaklardır. Ancak *Discours Sur Les Ombres (Gölgeler Üzerine Söyleşiler)* yazarının bir başka aydınlık kitap için söylediği üzere coşkuyla yeniden sıçrayıp saçları diken diken olarak birkaç (quelques) okur biliyorum (Je Connais).

VLADIMIR NABOKOV,
Arizona, 1959

(*) Herkes için her şey vardır onda. Çocuğu güldürür, kadını titretir. Sosyetik beylere sağaltıcı bir başdönmesi verir ve hiç düş görmeyenlere düş gördürür.

1

Yasa uyarınca idam hükmü Cincinnatus C.'ye fısıldanarak bildirildi. Herkes birbirine gülücükler saçarak ayağa kalktı. Ak saçlı yargıç, ağzını Cincinnatus'un kulağına yanaştırdı, bir an soluklanıp bildirimde bulundu ve sanki ağzı yapışmışçasına ağır ağır geri çekildi. Bundan sonra Cincinnatus'u kaleye geri götürdüler. Yol, kalenin kayalık tabanı boyunca döneniyor ve bir yarığa süzülüveren yılan gibi kapının altında gözden yitiyordu. Sakindi; yine de uzun koridorlardan geçerken koluna girmeleri gerekti, çünkü yürümeyi henüz öğrenmiş bir çocuk gibi adımlarını sarsak sarsak atıyor, yahut suyun üstünde yürüdüğünü düşlerken birden –ama bu nasıl olabilir?– diye kuşkuya kapılan biri gibi her an dibi boylayacakmışçasına yürüyordu. Gardiyan Rodion'un Cincinnatus'un hücresinin kapısını açması epey zaman aldı –yanlış anahtar– ve her zamanki karmaşa yaşandı. Sonunda kapı yol verdi. İçeride avukat çoktan gelmiş bekliyordu. Yatağın üstüne oturmuş, cüppesiz (cüppe mahkeme salonunda bir iskemlenin üstünde unutulmuştu – sıcak bir gündü, masmavi bir gün), omuzlarına dek düşünce-

lere dalmıştı; hükümlü içeri getirildiğinde sabırsızca ayağa fırladı. Ama Cincinnatus konuşacak durumda değildi. Varsın öbür seçeneği bir kayığın su sızdıran deliğine benzeyen gözetleme pencereli bir hücrede yapayalnız kalmak olsun, vız gelirdi Cincinnatus'a ve kendisini yalnız bırakmalarını istedi; hepsi önünde eğildiler ve gittiler.

Demek sona yaklaştık. Tadına doyamadığımız okumamız boyunca farkında olmadan daha çok kaldı mı diye hafifçe yokladığımız (parmaklarımız yumuşak başlı, vefalı kalınlık karşısında mutlanırlardı) romanın henüz tadılmamış sağ yanı birdenbire, hiç yoktan cılızlaşıvermiş: Zaten yokuş aşağı, birkaç dakikalık hızlı okuma ve – Ay ne feci! Toplu halde gözümüze öylesine kanlı canlı pasparlak karanlıkta görünen kiraz yığını ansızın tek tük taneciklere dönüşüvermiş: Şu ötedeki, berelisi azıcık çürük sanki, şunun da eti kırışıp büzüşüp çekirdeğine yapışmış (ve elbet en sonuncusu ham ve taş gibi). Ay ne feci! Cincinnatus ipek yeleğini çıkarttı, sabahlığını kuşandı ve titremelerine son vermek için ayaklarını yere vurarak hücrenin içinde dolanmaya başladı. Masanın üstünde temiz bir yaprak kâğıt pırıldıyor ve bu beyazlığın üstünde hatları iyice belirgin, ucu güzelce açılmış, Cincinnatus'unki dışında herhangi bir insan ömrü denli uzun, altı yüzünün her biri abanozumsu pırıltılar içinde bir kalem duruyordu. İşaret parmağının aydınlanmış uzantısı. Cincinnatus yazdı: "Her şeye rağmen eh, şöyle böyleyim. Ne de olsa sezmiştim, bu sonu önceden sezmiştim." Rodion kapının öte yanında durmuş bir gemi süvarisinin göz açtırmaz dikkatiyle gözetleme deliğinden içerisini gözlüyordu. Cincinnatus başının arka tarafında bir ürperme hissetti. Yazdıklarının üstünü çizip hafif taramalar yapmaya başladı: Yavaş yavaş dölütümsü bir bezeme belirdi, kıvrılıp bir koç boynuzuna dönüştü. Ay ne feci! Rodion mavi lombozdan bir yükselip bir alçalan ufuğu gözlüyordu.

Kimi tutmuştu deniz? Cincinnatus'u. Soğuk bir ter boşandı, her yan karardı, her bir saç telinin kökünü duyar oldu. Bir saat, hapisanelere yaraşır çınlamalar ve yankılarla –dört ya da beş kez– çaldı. Bir örümcek –hapse düşenlerin resmî can yoldaşı– bacakları kıpır kıpır, bir ipliğin ucunda tavandan aşağı sarktı. Ancak duvarı tıklatan olmadı, çünkü şimdilik tek hükümlü Cincinnatus'tu (hem de böylesine kocaman bir kalede!).

Az sonra gardiyan Rodion içeri girdi ve Cincinnatus'u valse davet etti. Cincinnatus kabul etti. Dönmeye başladılar. Rodion'un deri kemerine takılı anahtarlar şıngırdıyordu; adam ter, tütün ve sarmısak kokuyordu; kızıl sakalına doğru üfürerek bir ezgi mırıldanıyordu; paslı eklemleri gıcırdıyordu (ne yazık ki artık eski Rodion değildi – şişman ve tıknefesti). Dans ederek koridora sürüklendiler. Cincinnatus eşinden çok daha ufak tefekti. Cincinnatus bir yaprak kadar hafifti. Valsin rüzgârında uzun, ancak seyrek bıyıklarının uçları uçuşuyor, iri, duru gözleri tüm ürkek dansçılarınkiler gibi işkilli bakıyorlardı. Gerçekten yetişkin bir erkek için fazla ufaktı. Marthe hep pabuçlarının kendisine dar geldiğini söylerdi. Koridorun köşesinde eli tüfekli, ağız kısmı tülden, köpeğimsi bir maske takmış, adsız başka bir muhafız duruyordu. Adamın yanında bir daire çizip gerisin geri hücreye süzüldüler ve Cincinnatus baygınlığın dostça kucaklayışı böylesine kısa sürdüğü için hayıflandı.

Saat beylik kasvetiyle bir kez daha çaldı. Zaman aritmetik düzende ilerliyordu: Saat sekiz olmuştu. Meğer günbatımı çirkin küçük pencereden içeri girebilirmiş: Yan duvarda alev alev bir paralelkenar belirdi. Hücre tavana dek olağandışı renklerde alacakaranlık yağlıboyalarıyla doldu. Öyle ki insan, şu kapının sağındaki gözüpek bir renk ustasının tablosu mu, yoksa çoktandır bulunmayan türden süslü püslü bir ikinci pencere mi diye kuşkuya kapılırdı (gerçekte üze-

rinde ayrıntılı iki sütun "hapisane yönetmeliği" bulunan bir parşömendi: Kıvrık köşesi, başlığın kırmızı harfleri, kenar bezemeleri ve eski kent mührü –kanatlı bir fırın– akşam ışıklandırmasına gereken malzemeyi sağlıyorlardı). Hücrenin payına düşen eşya, bir masa, bir iskemle ve bir somyadan ibaretti. Yemek (ölüm hükmü giyenler gardiyanlara çıkan yemekten yeme ayrıcalığına sahiptiler) çoktandır çinko tepsinin içinde durup soğumaktaydı. Ortalık iyice kararmıştı. Ansızın oda altın sarısı, yoğun elektrik ışığına boğuldu. Cincinnatus ayaklarını yataktan aşağı sarkıttı. Kafasının içinde bir bilardo topu ensesinden şakağına doğru yanlamasına yuvarlandı; bir an durup geriye kaydı. Bu arada kapı açıldı ve hapisane müdürü girdi içeri.

Her zamanki gibi redingotluydu ve göğüs ilerde, bir el göğüste, diğeri arkada, büyük bir zarafetle dimdik duruyordu. Kömür karası, ortadan kalıp gibi ayrılmış kusursuz bir peruk başını örtüyordu. Solgun, dolgun yanakları ve modası oldukça geçmiş bir kırışık düzeniyle sevgisiz seçilmiş yüzü iki, evet yalnızca iki adet patlak gözle bir ölçüde canlılık kazanıyordu. Sütunsu pantolonunun içinde bacaklarını düzenli bir biçimde devindirerek duvardan masaya doğru ilerledi, yatağa da gidecekti, ama olanca heybetine karşın havaya karışıp yavaşça yok oldu. Ancak bir an sonra, bu kez tanıdık gıcırtısıyla, kapı bir kez daha açıldı ve aynı kişi, her zamanki gibi redingotlu, göğüs ilerde, içeri girdi.

"Güvenilir kaynaklardan yazgının aşağı yukarı belirlendiğini öğrenince," diye dolgun bas sesiyle söze başladı, "şeyi kendime görev bildim, sayın bayım..."

"Nazik. Çok. Siz," dedi Cincinnatus. Daha bunun düzenlenmesi gerekecekti.

"Çok naziksiniz," dedi bir ikinci Cincinnatus, boğazını temizleyip.

"Sağ olun," diye bağırdı müdür, bu sözcüğün ne denli an-

lamsız kaçtığına aldırmadan. "Sağ olun! Bir şey değil. Görev. Ben her zaman. Ama, bir sakıncası yoksa sorabilir miyim, yemeğinize neden dokunmadınız?"

Müdür kapağı kaldırdı ve yağları donmuş haşlama dolu kâseyi duyarlı burnuna götürdü. İki parmağıyla bir parça patates aldı ve kuvvetle çiğnemeye başladı. Bu arada bir başka kaptaki bir başka yemeği çoktan gözüne kestirmişti.

"Bu güzelim yemeğin nesini beğenmiyorsunuz bilmem," dedi hoşnutsuzlukla ve ceketinin kollarını sıvayıp sütlacı rahat rahat yiyebilmek için masanın başına geçti.

"Çok zaman alır mı, bilmek isterim," dedi Cincinnatus.

"Sabayon* leziz! Demek çok zaman alır mı, bilmek istiyorsunuz. Ne yazık ki ben, kendim de bilmiyorum. Bana hep son anda haber verirler; pek çok kez şikâyette bulundum ve eğer merak ediyorsanız size bu konudaki tüm yazışmaları gösterebilirim."

"Öyleyse yarın sabah olabilir," dedi Cincinnatus.

"Eğer merak ediyorsanız," dedi müdür, "... Evet, doğrusu son derece leziz ve doyurucu, size bu kadarını söyleyebilirim. Şimdi de izninizle, *pour le digestion*** size bir sigara ikram edeyim. Korkmayın, olsa olsa sondan bir öncekidir," diye ekledi esprili bir biçimde.

"Sormamın nedeni merak değil," dedi Cincinnatus. "Korkakların hep meraklı oldukları doğrudur. Ama sizi temin ederim... Ürpertilerimi filan denetleyemesem de – bu bir şey ifade etmez. Binici, atının titremesinden sorumlu değildir. Bilmek istememin nedeni şu, ölüm cezasını telafi eden, kişinin ne zaman öleceğini bilebilmesidir. Gerçi büyük, ama hakkıyla kazanılmış bir lüks. Oysa ben, ancak özgür yaşayanların kabul edebilecekleri bir karanlıkta bırakılıyo-

---

(*) Yumurta sarısı, şeker ve şarap çırpılarak yapılan bir tatlı.

(**) Hazım için.

rum. Hem, kafamda türlü zamanlarda başlanıp yarım bırakılmış bir sürü tasarı var... İdamıma dek bana kalacak süre doğru dürüst sonuçlandırılmalarına yetmeyecekse onlarla uğraşmayacağım. İşte bu nedenle..."

"Lütfen gevelemeyi keser misin?" dedi müdür. "Birincisi, bu, kurallara aykırı, ikincisi –ikinci kez, açık seçik Rusça söylüyorum– bilmiyorum. Tek diyebileceğim şu: Kader – arkadaşın her an gelebilir; yine de gelip dinlendikten, çevreye alıştıktan sonra bir de aleti denemesi gerekecek – elbet kendi aletini getirmemişse ki bu çok mümkün. Tütünü nasıl buldun? Çok sert değil ya?"

Cincinnatus sigarasına dalgınca göz atıp "Değil," dedi. "Yalnız bana öyle geliyor ki yasa uyarınca... belki siz değil, ama kent yöneticisi..."

"Bu kadar gevezelik yeter," dedi müdür. "Buraya şikâyet dinlemeye değil şey etmeye geldim..." Gözlerini kırpıştırarak önce bir cebini, sonra ötekini yokladı; sonunda iç cebinden besbelli bir okul defterinden kopartılmış bir kâğıt parçası çıkardı.

Sigarasıyla işaret ederek "Burada küllük yok," diye gözlemde bulundu, "aman, neyse salçadan artakalana bastırırız, olur biter... İşte böyle. Bence ışık azıcık sert. Belki şe' dersek... Aman boşver, idare eder."

Kâğıdı açtı ve bağa çerçeveli gözlüklerini takmayıp gözlerinin önünde tutarak tane tane okumaya başladı:

"Ey hükümlü! Tüm gözlerin üstüne dikildiği bu önemli anda... Bence ayağa kalkmamız daha uygun olacak," diye kaygıyla kendi sözünü kesti ve yerinden kalktı. Cincinnatus da kalktı.

"'Ey hükümlü, tüm gözlerin dikildiği, yargıçlarının bayram ettiği, seninse kendini kellenin uçurulmasını izleyecek istem dışı bedensel devimlere hazırladığın bu önemli anda sana şu veda sözcükleriyle sesleniyorum. Benim üstüme

düşen –ki bunu aklımdan hiç çıkarmayacağım– hapisteki geçici konukluğun süresince yasanın izin verdiği her türlü konforu sağlamaktır. İşte bu nedenle her türlü şükran ifadesine, tercihen kâğıdın tek yüzüne yazılmış olanlara mümkün olan en büyük ilgiyi göstermek beni mutlu edecektir."

"İşte böyle," dedi müdür, gözlüklerini katlayarak. "Hepsi bu. Sizi daha fazla tutmayayım. Bir şeye ihtiyacınız olursa haber verin."

Masaya geçti ve görüşmenin bittiğini belirtmek için hızlı hızlı yazmaya başladı. Cincinnatus çıktı.

Koridor duvarında Rodion'un gölgesi bir tabure gölgesinin üstünde kaykılmış uyukluyor, saçaklı sakalının yalnızca kızıl kahve silueti görünüyordu. Daha ötede, duvarın köşesinde, öteki muhafız üniformasının maskesini çıkartmış, yeniyle yüzünü siliyordu. Cincinnatus merdivenden inmeye başladı. Hayaletimsi bir parmaklığın ele gelmeyen sarmalıyla taş basamaklar dar ve kaygandılar. Dibe ulaşınca bir kez daha koridorlardan geçti. Üzerinde ayna görüntüsü gibi tersyüz olmuş bir "Ofis" yazısı bulunan kapı ardına dek açıktı; bir mürekkep hokkasının üstünde ay ışığı parlıyor, masanın altında bir çöp sepeti şiddetle hışırdayıp sarsılıyordu: İçine fare düşmüş olmalı. Cincinnatus başka bir sürü kapının önünden geçtikten sonra tökezledi, sıçradı ve kendini tuzla buz olmuş ayın çeşitli parçalarıyla dolu bir avluda buldu. Bu gece parola suskunluktu ve kapıdaki asker Cincinnatus'un suskunluğunu susarak yanıtladı ve geçmesine izin verdi; öbür kapılarda da aynı şey oldu. Kalenin puslu kütlesini ardında bırakıp dik, çiğ tutmuş çimenlik bir yamaçtan kayarak inmeye başladı, sarp kayalıklar arasında soluk bir patikaya ulaştı, ana yolun kıvrımlarını iki kez, üç kez geçti –yol silkinip kalenin son gölgelerini de üstünden attıktan sonra daha düz ve özgür uzanıyordu– ve kurumuş

derenin üstündeki telkâri köprü Cincinnatus'u kente ulaştırdı. Dik bir yokuşun tepesine tırmandı. Bahçe sokağından sola saptı, grimsi çiçekler açmış bir çalılığın önünden hızla geçti. Bir yerlerde ışıklı bir pencere bir an parladı, bir çitin ardında bir köpek zincirlerini şakırdattı, ancak havlamadı. Esinti kaçağın ensesini serinletmek için elinden geleni yapıyordu. Ara sıra Tamara Bahçeleri'nden bir koku dalgası geliyordu. Ne iyi bilirdi o parkı! Marthe'nin taze gelinken kurbağalardan, mayıs böceklerinden ürktüğü yer... Yaşam ne zaman katlanılmaz olsa, insanın ağzında çiğnenmiş leylaklardan bir aşla, gözlerinde ateşböceği yaşlarla gezindiği yer... O yeşil çimenli çamlıklar, tembelce uzanan havuzlar, uzakta bir bandonun dom-dom-domları. Sıradan Sokağı'na saptı, kentin gururu köhne bir fabrikanın yıkıntılarını, fısıltılı ıhlamur ağaçlarını, sürekli birilerinin doğum günlerini kutlayan telgraf memurlarının şenlikli beyaz kulübelerini geçti ve Telgraf Sokağı'na çıktı. Dar bir sokak buradan yukarı doğru sapıyordu ve ıhlamurlar yine gizlice fısıldaşmaya başladılar. Bir parkın karanlığında iki adam, herhalde bir sıraya oturmuş, söyleşmekteydiler. "Bence yanılıyor," dedi biri. Öteki anlaşılmaz bir yanıt verdi ve ikisi birden bitki örtüsünün uğultusuyla doğalca kaynaşan birer ah çektiler. Cincinnatus koşarak ayın bir kardan adamı andıran –baş yerine bir küp, yapışık iki bacak– tanıdık bir ozan yontusuna gözcülük ettiği yuvarlak bir meydana çıktı, birkaç koşar adımda kendi sokağına vardı. Sağ yanda ay, benzer evlerin duvarları üstünde farklı dal desenleri biçimlendirmekteydi, böylece Cincinnatus, ancak gölgelerin dışavurumlarından, iki pencereyi ayıran bölücü çizgiden tanıdı kendi evini. Marthe'nin üst kat penceresi karanlık, ama açıktı. Çocuklar cumbalı balkonda uyuyorlardır – orada belli belirsiz bir beyazlık görür gibiydi. Cincinnatus koşarak ön kapının basamaklarını çıktı, kapıyı itip açtı ve aydınlık hücresine girdi.

Gerisin geri döndü, ama kapı çoktan kilitlenmişti. Ah ne feci! Kalem masanın üstünde parlıyordu. Örümcek sarı duvarın üstünde oturuyordu.

"Söndürün ışığı!" diye bağırdı Cincinnatus.

Gözetleme deliğinin ardındaki gözcüsü ışığı söndürdü. Karanlıkla sessizlik kaynaşmaya başlamışlardı ki saat girdi araya: On bir kere çaldı, bir an durup düşündü, sonra bir kez daha çaldı, Cincinnatus parlak beneklerin saçılıp giderek kayboldukları karanlığa gözlerini dikerek sırtüstü uzandı. Karanlıkla sessizlik kaynaşıp bütünleşti. İşte o zaman, ancak o zaman (yani feci, çok feci, anlatamayacağım kadar feci bir günün sonunda, gece yarısından sonra bir hapisane somyasına sırtüstü uzandığında) Cincinnatus C. durumunu bütün açıklığıyla değerlendirdi.

İlkin, geceleri göz kapaklarının iç yüzlerini kaplayan siyah kadife fonda Marthe'nin yüzü bir madalyonun içindeymişçesine belirdi; taş bebeksi gülpembeliği; çocuksu tümseğiyle pırıl pırıl alnı; yuvarlak ela gözlerinin bir hayli üstünde yukarı doğru kavislenen ince kaşları. Başını çevirip gözlerini kırpıştırmaya başladı. Yumuşak, kaymaksı ak boynunda siyah bir kadife kurdele vardı ve elbisesinin kadife sadeliği aşağıda afili bir açılımla karanlığa karışmaktaydı. Kendisini yeni boyanmış sanık sandalyesine götürürlerken –sandalyeye oturmayı göze alamamış, yanı başında ayakta dikilmişti (yine de elleri zümrüt yeşili boyaya bulanmış, gazeteciler büyük bir açlıkla sandalyenin arkalığında bıraktığı parmak izlerini görüntülemişlerdi)– Marthe'yi böyle görmüştü. Onların gerilmiş alınlarını görebiliyordu, züppelerin cicili bicili pantolonlarını, süslü hanımların el aynalarıyla yanardöner eşarplarını; ama yüzler belirsizdi. İzleyiciler arasından yalnızca gözleri faltaşı gibi açılmış Marthe'yi anımsıyordu. Her ikisi de makyajlı ve birbirinin tıpkısı savunma avukatıyla savcı (yasa onların tek yumurta ikizleri

olmalarını buyuruyordu, ama böyleleri her zaman bulunamadığından makyaja başvuruluyordu) paylarına düşen beş biner sözcüğü birer virtüöz akıcılığıyla söylediler. Sırayla söz alıyorlardı ve yargıç süratli söz alışverişini izlerken başını bir bu yana bir o yana döndürüyor, bütün başlar da onu izliyordu; yalnız Marthe hafifçe yan dönmüş, gözlerini cart yeşil park sırasının yanı başında dikilen Cincinnatus'a dikmiş, şaşkın bir çocuk gibi put kesilmiş oturuyordu. Alışılagelmiş kelle uçurma cezasını savunan sanık avukatı, yenilik meraklısı savcı karşısında kolayca galip geldi ve yargıç davayı özetledi.

"Yarı saydamlık" ve "saydamsızlık" sözcüklerinin hava kabarcıkları gibi yüzeye vurup patladıkları bu konuşmalardan bölümler şimdi Cincinnatus'un kulaklarında çınlıyor, kanın uğultusu alkışlara dönüşüyordu. Marthe'nin madalyonumsu yüzü hâlâ gözünün önündeydi ve ancak güneş yanığı iri burnunun üstünde, en uçtaki bir tanesinden tek ve uzun bir kıl fışkıran büyütülmüş gözenekleri seçebileceği kadar yakınına sokulan yargıç, nemli bir fısıltıyla "İzleyenlerin yüce gönüllü onaylarıyla kırmızı melon şapka başına giydirilecek" –bu mahkemelerce geliştirilmiş, gerçek anlamı okul çocuklarınca bile bilinen bir eğretilemeydi– buyurduğunda yavaşça solup kayboldu.

Cincinnatus karanlıkta ağlarken "Oysa öyle özene bezene biçimlendirilmiştim ki," diye geçiriyordu aklından. "Belkemiğimin kıvrımı öyle kusursuzca, öyle gizemle hesaplanmış ki. Baldırlarımın zemberek gibi gerildiklerini duyumsuyorum. Ömrüm süresince daha kim bilir kaç mil koşabilirdim. Başım da öyle güzel oturmuş ki yerine..."

Saat bilinmedik bir zamanın buçuğunu çaldı.

2

Rodion'un bir fincan sıcak çikolata eşliğinde getirdiği sabah gazeteleri, yerel *Günaydın Millet* ve daha ciddi günlük *Halkın Sesi*, her zamanki gibi renkli fotoğraflarla doluydu. İlkinde evinin cephesini buldu: Balkondan bakan çocukları; mutfak penceresinden bakan kayınbabası; Marthe'nin penceresinden bakan bir gazeteci; ikinci gazetede elma ağacıyla, açık bahçe kapısıyla bahçeye açılan bu pencereden görünen bildik manzara ve cepheyi görüntüleyen fotoğrafçı yer alıyordu. Bunlara ek olarak kendisini halim selim gençlik haliyle gösteren iki fotoğrafını buldu.

Cincinnatus, kimliği bilinmeyen gelip geçici bir yabancının oğluydu ve çocukluğu Kayış Irmağı'nın ötesinde büyük bir bakımevinde geçmişti (henüz körpecik bir kızken bir gece Havuzlar'ın orada kendisine gebe kalan cıvıl cıvıl, mini minnacık ve hâlâ gepgenç Cecilia C. ile ancak yirmi yaşlarındayken tesadüfen karşılaşmıştı). Cincinnatus, küçüklüğünden başlayarak garip ve mutlu bir rastlantı sonucu içinde bulunduğu tehlikenin ayırdına varmış ve belirli bir özelliğini özenle gizlemeyi başarmıştı. Başkalarının ışınları

karşısında geçirimsizdi, bu nedenle hazırlıksız yakalandığında birbirlerine saydam ruhlar dünyasında bir başına duran bir kara engelmişçesine yabancı bir izlenim uyandırıyordu; ancak zamanla bir tür karmaşık göz aldatımı dizgesinden yararlanarak yarı saydam gibi görünmeyi öğrendi, ama kendini unutmaya görsün, öz denetimi bir an elden kaçırsın, kurnazca aydınlatılmış yüzeylerin, ruhunu döndürdüğü açıların ayarında en ufak bir hataya düşsün, anında tehlike çanları çalmaya başlardı. Kendini tam bir oyunun coşkusuna kaptırmışken yaşıtları, duru bakışlarının, şakaklarının gök mavisinin sinsi bir aldatmacadan başka bir şey olmadığını, Cincinnatus'un gerçekte saydamsız olduğunu sezmiş gibi durduk yerde onu bırakıp giderlerdi. Bazen apansız bir suskunluğun ortasında öğretmeni kırık bir şaşkınlık içinde, gözlerinin çevresindeki tüm deri rezervlerini toplayıp ona uzun uzun bakar ve sonunda "Neyin var Cincinnatus?" diye sorardı. Bunun üzerine Cincinnatus kendine gelir, öz benliğini bağrına basıp güvenli bir yere götürürdü.

Zamanla güvenli yerler giderek azaldı; kamu gözetiminin işkilli güneşi her yere erişir oldu, kapıdaki gözetleme deliği öyle bir yerdeydi ki kapının ardındaki gözlemcinin bakışlarıyla ulaşamayacağı tek bir nokta bile yoktu hücrede. Bu yüzden Cincinnatus, rengârenk gazeteleri buruşturmadı, ikizinin yaptığı gibi (hani şu her birimizin –benim, sizin, şuradaki adamın– her an yanı başında bulunan ve yapmak isteyip de yapamadıklarımızı gerçekleştiren ikiz, eşruh...) onları fırlatıp atmadı. Cincinnatus gayet sakin, gazeteleri bir yana bıraktı ve çikolatasını bitirdi. Çikolatanın üstünü kaplayan kahverengi kaymak, dudaklarının üstünde kabuk kabuk kefekeye dönüştü. Derken Cincinnatus, kendisine çok uzun gelen siyah sabahlığı, ponponlu siyah terlikleri, siyah gece takkesini giydi ve tutukluluğu-

nun ilk gününden beri her sabah yaptığı gibi hücresini arşınlamaya başladı.

Kenar mahalle çayırlarında çocukluk çağı. Top, çelikçomak, birdirbir, uzuneşek, elim sende oynarlardı. Hafif ve çevikti, ama onunla oynamaktan hoşlanmazlardı. Kışın kent yamaçları kaymak gibi bir kar tabakasıyla kaplanırdı ve sözde "camsı" Saburov kızaklarıyla ok gibi ileri atılmak ne eğlenceli olurdu. Kızak kaydıktan sonra eve dönerken hava nasıl da çabucak kararırdı... Yukarıda ne yıldızlar, ne düşünce, ne keder, aşağıdaysa ne büyük bir cahillik vardı. Buz tutmuş metalik karanlıkta yenilesi pencereler kehribar ve kızıl ışıklar saçarlardı; ipek giysilerin üstüne tilki kürkleri geçirmiş kadınlar, sokaklarda evden eve koşuşurlardı; elektrikli tramvay karlı rayların üstünden hızla geçerken anlık, ışıl ışıl bir tipi oluşurdu.

Bir çocuk sesi: "Arkadi İlyiç, Cincinnatus'a baksana..."

Muhbirlere kızmıyordu, ama bunlar habire çoğalıyorlardı ve büyüdükçe ürkütücü oldular. Onlara 3,5 metreküplük bir odun blokundan gece vakti yontulmuşçasına kömür karası görünen Cincinnatus, saydamsız Cincinnatus, ışınları yakalamaya çalışarak, umutsuz bir telaşla, yarı saydam görünecek biçimde durmaya çabalayarak bir o yana bir bu yana dönerdi. Çevresindekiler daha ilk sözcükte birbirlerini anlarlardı, çünkü beklenmedik bir biçimde, belki eskil bir harfle, bir kuşa ya da sapana dönüşüp şaşırtıcı sonuçlar veren bir upsilambayla* sona eren sözcükleri yoktu. Çocukken sık sık götürüldüğü, kendisinin de daha sonra gözetimi altındaki çocukları götürdüğü İkinci Bulvar'daki küçük tozlu müzede, biraz bulunur olağandışı nesneler koleksiyonu vardı, ama Cincinnatus dışında tüm kent halkı onları birbirlerini buldukları denli kısıtlı ve anlaşılır bulu-

(*) Eski Yunan abecesinin 20. harfi τ imiyle gösterilirdi.

yordu. *Adı olmayan var olamaz.* Ne yazık ki her şeyin bir adı vardı.

"Adsız var oluş, varlıksız madde," diye okudu Cincinnatus, kapının açıldığında örttüğü duvarda.

"Sürekli isim günü kutlayanlar, siz, ancak..." yazıyordu bir başka köşede.

Daha solda, tek bir fazlalığı olmayan güçlü, düzgün bir el yazısıyla: "Size adınızla hitap ettikleri zaman şuna dikkat edin..." Gerisi silinmişti.

Bunun hemen yanında acemice, çocuksu harflerle: "Yazı yazanları para cezasına çarptıracağım" ve altında imza, "Hapisane müdürü."

Bir başka satırı daha sökebilirdiniz, eski ve şaşırtıcı bir satırı: "Henüz yaşarken ölçün beni – sonra çok geç olacak."

"Ne de olsa beni ölçtüler," dedi Cincinnatus, gezintisine katıldığı yerden devam edip yumruklarıyla duvarlara hafif hafif vurarak. "Ama ölmeyi öylesine istemiyorum ki! Ruhum korkusundan yastığın altına sindi. İstemiyorum işte! Sıcacık bedenimden çıkarken üşüyeceğim. İstemiyorum... dur biraz... az daha kestireyim."

On iki, on üç, on dört. Cincinnatus on beşinde ufak tefek yapısı nedeniyle atandığı oyuncak atölyesinde çalışmaya başladı. Akşamları kent ırmağı üzerinde Dr. Sineokov'un boğulduğu noktada adamın anısına yaptırılan Yüzer Kütüphane'de, dalgacıkların uyuşuk, büyüleyici sesleri eşliğinde eski kitaplarla ziyafet çekerdi kendine. Zincirlerin gıcırtısı, portakal renkli abajurlarıyla küçük galeri, sıçrayan su damlacıkları, suyun ay ışığıyla cilalanmış pürüzsüz yüzeyi ve uzakta, görkemli bir köprünün kara örgüsü içinden göz kırparak geçen ışıklar. Ancak, zamanla değerli ciltler rutubetten zarar görmeye başladılar ve sonunda ırmağın suyunun özel olarak açılan bir kanalla Kayış Deresi'ne akıtılması ve ırmağın kurutulması gerekti.

Atölyede uzun süre oyuncaklı ıvır zıvırlarla cebelleşti, kız öğrencilere bez bebekler yaptı; bunların arasında kürk redingotuyla küçük, kıllı Puşkin, cafcaflı yeleğiyle sıçan suratlı Gogol, köylü kılığında, etli burunlu, mini mini, yaşlı Tolstoy ve ayrıca gözünde camsız gözlükler, düğmeleri sımsıkı ilikli Dobrolyubov gibi bir sürü başka kişi vardı. Bu efsanevi on dokuzuncu yüzyıla karşı yapay olarak bir düşkünlük geliştiren Cincinnatus geçmişe gömülmeye, burada kendine yalancı bir sığınak bulmaya hazırdı, ama bir şey aklını çeldi.

Burada, bu küçük fabrikada Marthe çalışmaktaydı; nemli dudaklarını aralayıp ipliği iğne deliğine nişanlayarak. "Merhaba Cincinnatik!" Söğütlerin hiç nedensiz gözyaşlarını üç çaya akıttıkları, çaylarınsa, her biri kendi küçük gökkuşaklarını oluşturarak üç çavlanla, bir kuğunun kendi yansımasıyla kol kola süzüldüğü göle döküldükleri uçsuz bucaksız Tamara Bahçeleri'nde (öyle uçsuz bucaksızdılar ki ufuktaki tepelerin bile uzaklıklarının verdiği esriklikle başları dumanlanırdı) mutluluk dolu gezintiler işte böylece başlamıştı. Dümdüz çayırlar, açelyalar, meşelikler, gün boyu saklambaç oynayan yeşil balıkçı çizmeli şen bahçıvanlar; bir kuytu, üç şakacının üzerine üç düzgün dışkı yığını bıraktığı idilsi bir sıra (gerçekte bunlar sahteydiler: Kahverengi boyalı tenekeden yapılma taklitler), yola fırlayıp gözünüzün önünde şıkır şıkır ışık beneklerine dönüşen bir yavru geyik. İşte böyledir bu bahçeler! Orada Marthe'nin peltek gevezelikleri, beyaz çorapları ve kadife terlikleri, serin göğsü ve yabançileği tadında gül pembe öpücükleri vardı. Buradan bir görebilseydi –hiç değilse ağaç tepelerini, hiç değilse uzak dağ dizilerini–... Cincinnatus, sabahlığının kuşağını biraz daha sıktı. Cincinnatus, masayı yerinden oynattı ve öfkeli gıcırtıları arasında onu geri geri sürüklemeye başladı. Taş zemin üstünde nasıl isteksizce, nasıl da ürpertiler için-

de gidiyordu! Cincinnatus pencereye (yani ta tepesinde eğimli pencere boşluğu bulunan duvara) doğru geri geri giderken masanın ürperişleri parmaklarına ve damağına iletiliyordu. Cazgır bir kaşık düştü, fincan oynamaya başladı, kalem yuvarlandı, kitaplar kayıp birbirlerinin üstüne yıkıldı. Cincinnatus ayak direyen iskemleyi kaldırıp masanın üstüne koydu. Son olarak kendi de çıktı. Ancak elbet hiçbir şey göremiyordu, yalnızca geriye taranmış seyrek bir iki tel ak saçıyla –maviliğe dayanamayan bulutların kalıntıları– sıcak bir gökyüzü. Cincinnatus, ancak dibinde bir ikinci demir parmaklık bulunan pencere tünelinin iç tarafındaki parmaklığa ve onun taş eğimin boyaları dökülmüş duvarlarında yinelenen gölgesine erişebiliyordu. Oracıkta, yanda, daha önce okumuş olduğu yarı silinmiş tümcelerin biriyle aynı elden çıkma, tepeden bakan, özenli bir yazıyla şunlar yazılıydı: "Hiçbir şey göremezsin. Ben denedim."

Cincinnatus, sıkılmaktan bembeyaz kesilmiş küçük elleriyle demir parmaklıklara yapışmış, parmak uçlarında yükselmişti, yüzünün yarısını güneşli bir kafes örtüyordu, sol bıyığının altın telleri parlıyordu, aynamsı göz bebeklerinin her birinde birer altın kafes vardı; altta, arkadan bakıldığındaysa topukları kendisine çok büyük gelen terliklerin içinden yükseliyorlardı.

"Biraz daha uzanırsan düşeceksin," dedi, tam yarım dakikadır yanı başında durmakta olan Rodion ve sarsılan iskemlenin bacaklarına yapıştı. "Tamam. Tamam. Artık inebilirsin."

Rodion'un peygamberçiçeği mavisi gözleri ve yüzünden eksik olmayan muhteşem, kızıl bir sakalı vardı. Bu çekici Rus çehresi yukarı, Cincinnatus'a çevrilmişti ve Cincinnatus, çıplak topuğuyla üstüne bastı – yani, Cincinnatus'un kendisi çoktan iskemleden masanın üstüne inmişken ikizi bastı. Rodion onu bir bebekmişçesine kucaklayıp özenle

yere bıraktı, bundan sonra masayı kemansı sesler çıkartarak eski yerine itti ve kenarına ilişip havada kalan ayağını sallandırarak eski yerine itti, öbürünü ise yere basarak opera bıçkınlarının taverna sahnelerindeki yapmacıklı kaygısızlıklarına büründü, bu arada Cincinnatus sabahlığının kuşağını didikliyor ve var gücüyle ağlamamaya çalışıyordu.

Rodion gözlerini devirerek, boş içki bardağını savurarak bas bariton sesiyle şarkı söylüyordu. Marthe de bir zamanlar aynı canlı şarkıyı söylerdi. Cincinnatus'un gözlerinden yaşlar boşandı. Rodion, coşkunun doruğunda bardağı fırlattığı gibi yere çaldı ve kayarak masadan indi. Yalnız olmasına karşın şarkısı koroyla devam etti. Ansızın her iki kolunu havaya kaldırıp dışarı çıktı.

Yere oturan Cincinnatus gözyaşlarının arasından yukarı baktı: Parmaklığın gölgesi yer değiştirmişti. Yüzüncü kez masayı yerinden oynatmayı denedi, ama ne yazık ki bacaklar yüzyıllardır yere mıhlıydılar. Bir kuru incir attı ağzına ve hücrenin içinde dolanmaya başladı.

On dokuz, yirmi, yirmi bir. Yirmi ikisinde F sınıfı öğretmeni olarak bir anaokuluna nakledilmiş ve bu sırada Marthe ile evlenmişti. Yeni görevine (bu topal, kambur ve şaşı bir alay küçük çocuğu oyalamaktan ibaretti) henüz başlamıştı ki önemli bir kişi onun aleyhinde ikinci dereceden şikâyette bulundu. Cincinnatus'un temel yasadışılığı ihtiyatlı bir dille, bir varsayım biçiminde ortaya konuluyordu. Kent yöneticileri bu muhtırayla birlikte zaman zaman işyerindeki daha dikkatli meslektaşlarınca yapılan eski şikâyetleri de incelediler. Eğitim komitesi başkanı ve öteki resmî kişiler teker teker onunla bir odaya kapanıp onu yasalarca öngörülen deneylerden geçirdiler. Art arda birkaç gün uyumasına izin verilmedi, sayıklamaya başlayana dek hızlı hızlı, abuk sabuk konuşmaya, birtakım nesnelere ve doğa olayla-

rına mektuplar yazmaya, günlük hayattan sahneler oynamaya, çeşitli hayvanları, meslekleri ve marazları taklit etmeye zorlandı. Bunların tümünü yaptı, sınavların tümünden geçer not aldı, çünkü gençti, yetenekliydi, dinçti; yaşamaya, Marthe ile bir süre birlikte yaşamaya istekliydi. İster istemez onu salıverdiler ve işin nereye varacağını görmek için en alt kategoriden gözden çıkarılabilir çocuklarla çalışmayı sürdürmesine izin verdiler. Onları çift sıra dizip yürüyüşlere götürür, bir yandan da kendisi kahve değirmenini andıran portatif bir müzik kutusunun kolunu çevirirdi; tatillerde çocuk bahçesinde onlarla salıncağa binerdi – salıncak yükselirken bütün grup put kesilip soluğunu tutar, hızla alçalırken bir bağrıştır kopardı. Bazılarına okumayı öğretti.

Bu arada Marthe daha evliliklerinin ilk yılında onu aldatmaya başlamıştı. Her yerde, herkesle. Cincinnatus eve geldiğinde genellikle yüzünde belirli, doygun bir yarım gülücük, kendi kendini suçlarmışçasına tombul gıdısını boynuna gömer ve dürüst, ela gözleriyle yüzüne bakıp yumuşak, cilveli bir sesle, "Marthecik bugün yine ş'aptı," derdi. Cincinnatus bir kadın gibi avcunu yanağına bastırıp, bir iki saniye ona bakar, sonra için için ağlayarak onun soyu sopuyla dolu odalardan geçip kendini tuvalete kilitler, hıçkırıkları duyulmasın diye ayaklarını yere vurur, suyu akıtır, öksürüp tıksırırdı. Bazen Marthe kendini haklı çıkarmak için şöyle derdi: "Ne kadar iyi yürekli bir yaratık olduğumu bilirsin. Bu pek ufak bir şey, hem erkeği öyle bir rahatlatıyor ki."

Çok geçmeden gebe kaldı, ondan değil. Bir oğlan doğurdu, hemen ardından yine gebe kaldı –yine ondan değil– ve bir kız doğurdu. Oğlan topal ve kötü tabiatlıydı, kız ise kalın kafalı, şişko ve yarı kör. Özürlerinden ötürü her ikisi de onun ana sınıfına düştüler. Kıvrak, bakımlı, gülyanaklı

Marthe'nin bu kötürümle bu hantal bebeği önüne katıp eve götürmesi pek tuhaf bir manzaraydı. Zamanla Cincinnatus kendini kollamaz oldu ve günün birinde, kent parkındaki bir açıkhava toplantısında birden bir alarm dalgası yayılıverdi ve biri avaz avaz bağırdı "Hemşeriler, aramızda bir ....." Neredeyse unutulmuş yabansı bir sözcük izledi, rüzgâr akasyalar arasında hışırdadı ve kalkıp dalgın dalgın yolun kenarındaki çalıların yapraklarını yolarak oradan uzaklaşmaktan başka çıkar yol bulamadı Cincinnatus. On gün sonra tutuklandı.

"Anlaşılan, yarın," dedi Cincinnatus, hücrenin içinde ağır ağır dolaşırken. "Anlaşılan, yarın," dedi Cincinnatus ve yatağın üstüne oturup avcuyla alnını ovuşturmaya başladı. Bir günbatımı ışını alışılmış efektleri yineliyordu. "Anlaşılan, yarın," dedi Cincinnatus göğüs geçirerek. "Bugün fazla sessizdi, anlaşılan yarın erkenden..."

Bir süre her şey sustu – dibinde su bulunan ve dünyanın tüm tutuklularına içecek sunan toprak testi; duyulmaz fısıltılarla dört köşe bir gizi tartışan bir dörtlü gibi kollarını birbirlerinin omuzlarına dolamış dört duvar; her nasılsa Marthe'yi andıran kadife örümcek; masanın üstündeki koca kara kitaplar...

"Ana yanlış anlama," dedi Cincinnatus ve bir kahkaha patlattı. Kalktı ve sabahlığını, gece takkesini, terliklerini çıkarttı. Keten pantolonuyla gömleğini çıkarttı. Bir perukmuşçasına başını çıkarttı, pantolon askılarıymışçasına kürek kemiklerini çıkarttı, göğüs zırhıymışçasına göğüs kafesini çıkarttı. Kalçalarını ve bacaklarını çıkarttı, demir kolluklarını andıran kollarını çıkarttı ve bir köşeye attı. Kendinden arda kalan ne varsa havada hemen hiç iz bırakmadan çözülüp eridi. Cincinnatus önce serinliğin keyfini çıkarttı; sonra gizli ortamına gömülüp özgürce, mutluluk içinde...

Sürgünün demir gürlemesi yankılandı ve Cincinnatus takke dahil bütün çıkarıp attıklarını anında yeniden kuşandı. Gardiyan Rodion dibine asma yaprakları döşenmiş yuvarlak bir sepetin içinde bir düzine sarı erik getirdi. Müdürün karısından bir armağan.

Suç oluşturan bu jimnastik, Cincinnatus'un canına can kattı.

3

Cincinnatus, koridordan yükselen kıyamet günü gürültüleriyle uyandı.

Evvelki gün böylesine bir uyanışa hazırlanmış olmasına karşın yine de solumasıyla ve yürek çarpıntısıyla başa çıkamıyordu. Yüreği olacakları görmesin diye sabahlığını üstüne bastırarak (inanılmaz bir felâket anında bir çocukla konuşurcasına) sakin ol, bir şey yok – yüreğini örtüp hafifçe doğrularak kulak kabarttı. Çeşitli işitilebilirlik düzeylerinde bir sürü ayak sürümesi, yine değişik derinliklerde insan sesleri vardı; seslerden biri bir soruyla yükseldi, daha yakın bir başkası yanıt verdi. Uzaklardan kopup gelen biri, rüzgâr gibi geçti ve taş zeminde buz üstündeymişçesine kaymaya başladı. Gürültünün ortasında müdürün bas sesi anlaşılmaz, ancak kesinlikle buyurgan bir iki söz söyledi. İşin en ürkütücü yanı bütün bu şamatanın ortasında bir çocuk sesinin yükseliyor olmasıydı – müdürün küçük bir kızı vardı. Cincinnatus, avukatının ağlamaklı tenoruyla Rodion'un homurtularını ayırt etti... Derken yine koşan biri, bir soru patlattı; bir başkası gümbür gümbür yanıtladı. Sanki biri bir sırıkla bir sıranın altını

yokluyormuşçasına bir oflama, bir tıkırtı, bir hışırtı duyuldu. "Bulamadınız mı?" diye açık seçik sordu müdür. Koşarak uzaklaşan ayaklar. Ayaklar koşarak uzaklaştılar. Uzaklaştılar ve sonra geri döndüler. Cincinnatus daha fazla dayanamayacaktı. Ayaklarını aşağı sarkıttı. Demek Marthe'yi görmesine izin vermemişlerdi... Giyinmeye başlasam mı, yoksa onlar mı beni giydirmeye gelirler? Oh, haydi, bitirin şu işi, girin içeri...

Ancak ona iki üç dakika daha işkence çektirdiler. Kapı birdenbire açıldı ve avukatı kayarcasına içeri süzüldü.

Üstü başı dağılmıştı ve ter içindeydi. Sol kol ağzıyla oynuyor ve gözleriyle her yanı araştırıyordu.

"Kol düğmemi kaybettim," diye inledi, köpek gibi kesik kesik soluyarak. "Şey olmalı –koşuşurken bir yerlere takılmış– tatlı Emmiecik'le birlikteyken –her zaman öyle afacan ki– ne zaman uğrasam –eteklerime yapışıyor– aslında bir ses duydum –ama üstünde durmadım– görüyorsunuz ya, zincir –çok da severdim– neyse, iş işten geçti –belki daha– bütün muhafızlara söz verdim, bulana –yine de yazık–."

"Benimkisi aptallık, uyku sersemliği," dedi Cincinnatus yavaşça. "Koşuşturmayı yanlış yorumladım. Böyle şeyler kalbe hiç yaramıyor."

"Ah, teşekkür ederim, üzülmeyin, önemli değil" diye dalgın dalgın mırıldandı avukat. Sonra gözleriyle hücrenin dört bir köşesini kelimenin tam anlamıyla taradı. O değerli nesneyi yitirdiğine pek üzüldüğü belliydi. Besbelli nesnenin yitmesi onu üzmüştü. Nesne değerliydi. Nesneyi yitirdiğine üzülmüştü.

Cincinnatus hafifçe inleyerek yatağa döndü. Beriki yatağın ayak ucuna oturdu.

"Size gelirken," dedi, "öyle keyifli, öyle neşeliydim ki... Oysa şimdi şu ufacık pürüz bütün keyfimi kaçırdı – kabul edersiniz ki ne de olsa ufak bir pürüz. Çok daha önemli şeyler var. Ee, nasılsınız bakalım?"

"Sizinle özel olarak konuşmaya hazır durumdayım," diye yanıtladı Cincinnatus, gözleri kapalı. "Vardığım birtakım sonuçları sizinle paylaşmak istiyorum. Çevremi insanlar değil birtakım sefil hayaletler sarmış. Ancak boş kuruntuların, kötü düşlerin, çılgınlık tortularının, karabasan saçmalıklarının ve burada gerçek yaşamın yerini tutan başka her türlü şeyin çektirebileceği kadar işkence çektiriyorlar bana. Kuramsal olarak insan uyanmak ister, değil mi? Oysa ben dışarıdan yardım görmeksizin uyanamıyorum, ancak bu yardımdan müthiş korkuyorum, öyle ki ruhum iyice miskinleşmiş, sıcacık kundaklarına fena halde alışmış durumda. Sen, Roman Vissarionoviç, çevremi saran hayaletler içinde belki de en sefilisin, ancak öte yandan –uyduruk dünyamızdaki mantıksal konumun açısından– bir bakıma bir danışman, bir savunucu..."

"Hizmetinizdeyim," dedi avukat, Cincinnatus'un dilinin sonunda çözülmüş olmasına sevinerek...

"Bu nedenle size şunu sormak istiyorum: Neye dayanarak bana kesin infaz tarihini bildirmeyi reddediyorlar? Durun bir dakika, daha bitirmedim. O müdür denen adam açık bir yanıt vermekten kaçınıyor ve şeyi öne sürüyor – durun bir dakika! Öncelikle tarihi saptamaya kimin yetkili olduğunu öğrenmek istiyorum. İkinci olarak da o kuruluş, kişi ya da kişiler nasıl sağduyulu davranmaya ikna edilebilir, bunu bilmek..."

Daha demin konuşmak için sabırsızlanan avukat şimdi her nedense sus pus olmuştu. Lacivert kaşlı, iri tavşan dudaklı, makyajlı yüzünde hemen hiçbir zihinsel etkinlik belirtisi görünmüyordu.

"Kol düğmeni bir yana bırak," dedi Cincinnatus, "ve aklını başına toplamaya bak!"

Roman Vissarionoviç silkinip pozisyon değiştirdi ve kıpır kıpır parmaklarını birbirine doladı. Yakınmalı bir sesle "İşte zaten bu tavrın yüzünden..."

"Idam edileceğim," diye tamamladı Cincinnatus. "Bunun farkındayım. Devam et!"

"Şu konuyu değiştirsek, yalvarırım," diye sızlandı Roman Vissarionoviç. "Hiç değilse bundan böyle yasal sınırlar içinde kalamaz mısınız? Bu yaptığınız olacak şey değil. Sabrımı taşırıyorsunuz. Yalnızca birtakım yasal dilekleriniz var mı diye sormak için size uğramıştım... Söz gelimi," (burada yüzü aydınlandı) "duruşmada yapılan konuşmaların basılı metinlerini istemez miydiniz? Böyle bir arzunuz varsa gerekli dilekçeyi derhal vermelisiniz ve biz, ikimiz hangi amaçla ve kaç nüsha istediğinizi ayrıntılı olarak belirterek, bunu hemencecik hazırlayabiliriz. Şu anda boşum... Ah, lütfen, lütfen gelin, yapalım şu işi! Yanımda özel zarf bile getirdim."

"Hani merakımdan..." dedi Cincinnatus, "ama önce... Demek gerçekten bir yanıt alma şansım yok?"

"Özel zarf," diye yineledi avukat, onu heveslendirmeye çalışarak.

"Pekâlâ, yazalım bakalım," dedi Cincinnatus ve kalın, dolgun zarfı lime lime yırttı.

"Ah, bunu yapmayacaktınız," diye haykırdı avukat, ağlamaklı bir sesle. "Bunu kesinlikle yapmayacaktınız. Ne yaptığınızın farkında değilsiniz. Ya içinde bir af emri varsa. Bir ikincisini, imkânı yok alamayız."

Cincinnatus bir avuç kâğıt parçasını alıp hiç değilse bir tanecik anlamlı cümle kurmaya çalıştı, ama her şey karmakarışık, çarpık ve kopuktu.

"Hep böyle şeyler yapıyorsunuz," diye mırıldandı avukat, ellerini şakaklarına bastırıp hücreyi arşınlayarak. Belki kurtuluşunuz avuçlarınızın içindeydi ve siz... Ah, ne feci! Peki, sizinle ne yapacağım ben? Artık her şey bitti. Oysa öyle memnundum ki! Sizi öylesine özenle hazırlıyordum ki!"

"İzin verir misiniz?" dedi müdür gergin bir sesle, kapıyı aralayıp. "Sizleri rahatsız etmiyorum ya?"

"Buyrun içeri, Rodrig İvanoviç, lütfen içeri buyrun," dedi avukat. "Lütfen içeri buyrun sevgili Rodrig İvanoviç. Yalnız burada durum pek iç açıcı değil..."

"Ee, idamlık dostumuz bugün nasıllar?" diye alaylı alaylı sordu şık ve soylu müdür, etli mor pençeleriyle Cincinnatus'un küçük soğuk elini kıstırarak. "Her şey yolunda mı? Ağrınız sızınız yok ya? Hâlâ yorulmak bilmez Roman Vissarionoviçimizle çene mi çalıyorsunuz? Ah, laf aramızda sevgili Roman Vissarionoviç size iyi haberlerim var – bizim küçük afacan kol düğmenizi basamakların üstünde bulmuş. *La voici.** Fransız altını, değil mi? Pek, ama pek zarif. Genellikle kompliman yapmam, ama şunu söylemeden edemeyeceğim..."

İkisi baş başa bir köşeye çekilip o enfes takıyı incelermiş, tarihçesini ve değerini tartışırmış, ona bayılırmış gibi yaptılar. Cincinnatus bunu fırsat bilip yatağın altından şeyi çıkarttı ve önceleri gürül gürül, çağıl çağıl, sonuna doğru tıpır tıpır...

"Evet, gerçekten çok zevkli, çok..." diye yineliyordu müdür, avukatla birlikte çekildikleri köşeden geri gelirlerken. "Demek kendini iyi hissediyorsun delikanlı," dedi yatağa çıkmakta olan Cincinnatus'a anlamsızca. "Ancak çocukluk etmemelisin. Kamu ve kamunun temsilcileri olan bizler, yalnızca senin iyiliğini düşünüyoruz – şimdiye dek bunu fark etmiş olmalısın. Yalnızlığını gidererek işini kolaylaştırmaya hazırız. Bir-iki güne kadar lüks hücrelerimizden birine yeni bir konuk taşınacak. Tanışacaksınız, bu da seni oyalayacak."

"Bir-iki gün mü?" diye sordu Cincinnatus. "Demek bir iki günüm daha olacak?"

"Şuna da bakın," diye kıkırdadı müdür. "Her şeyi de bilmek istiyor. Buna ne buyrulur Roman Vissarionoviç?"

(*) İşte, burada.

"Ah dostum, çok haklısınız," deyip göğüs geçirdi avukat.

"Evet efendim," diye sürdürdü öteki, anahtarlarını şıngırdatarak. "Daha uyumlu olmanız gerekir bayım. Beyimiz her zaman öfkeli, kibirli ve sitemli. Biliyor musunuz, dün gece ona şu eriklerden getirdim ve ne yapsa beğenirsiniz? Haşmetmeapları onları yemeye tenezzül etmediler, haşmetmeapları fazlasıyla kibirliydiler. İşte böyle efendim! Şu yeni hükümlüden söz ediyordum. Artık onunla doya doya çene çalarsın. Böyle sıkılıp somurtmanın ne gereği var. Doğru değil mi Roman Vissarionoviç?"

"Çok doğru Rodion, çok doğru," diye onayladı avukat istem dışı bir gülücükle.

Rodion sakalını sıvazladı ve devam etti: "Zavallı beyceğize içim acıyor doğrusu – odaya girerim, bir bakarım masa ve iskemlenin üstüne çıkmış, minik elleri ve ayaklarıyla hasta bir maymun gibi parmaklıklara yetişmeye çabalıyor. Gök de bir mavi ki sormayın –uçuşan kırlangıçlar, yükseklerde bulutlar– ne mutluluk, ne nimet! Beyceğizi bebekinişçesine masadan indiririm ve bizzat oturup hüngür hüngür ağlarım –evet, iki gözüm önüme aksın– ağlarım da ağlarım... Gerçekten içim parçalandı, ona öyle acıdım ki."

"Eh, ne dersiniz, onu yukarı çıkartsak mı?" diye çekinerek önerdi avukat.

"Elbet, neden olmasın, bunu yapabiliriz," diye ölçülü bir iyicillikle ağır ağır konuştu Rodion. "Her zaman için bu yapılabilir."

"Sabahlığına sarın," buyurdu Roman Vissarionoviç.

Cincinnatus "Sözünüzü dinleyeceğim, hayaletler, kurt adamlar, insan müsvetteleri," dedi. "Sözünüzü dinleyeceğim. Ancak, evet ancak (öbür Cincinnatus isterik bir biçimde tepinmeye başladı ve terlikleri ayağından fırladı) daha ne kadar yaşayacağımı bana bildirmenizi emrediyorum... ve karımı görmeme izin verilip verilmeyeceğini."

"Herhalde verilecek," diye yanıtladı Roman Vissarionoviç, Rodion'la anlamlı anlamlı bakışıp. "Yeter ki birazcık çeneni tut. Neyse, hadi gidelim."

"İzninizle," dedi Rodion, kilitli olmayan kapıya bir omuz atarak.

Üçü birden dışarı çıktılar: Önde çarpık bacakları ve poposu torbalanıp sarkmış, eski soluk pantolonuyla Rodion; onun ardından selüloit yakası lekeli fraği ve ensesinde kara peruğunun bitiminde pembemsi müslin kıyılığıyla avukat; en arkada, onun da ardında, terlikleri ayağından çıkan, sabahlığına büsbütün sıkı sarınan Cincinnatus.

Koridorun dönemecinde öbür adsız nöbetçi onlara bir selam çaktı. Solgun taşlık, aydınlık, karanlık bölümlerle almaşıktı. Yürüdüler, yürüdüler. Dönemeçler birbirini izledi. Duvarın üstünde iğrenç, sıska bir atı andıran rutubet lekesinin önünden birkaç kez geçtiler. Yer yer ışıkları açmak gerekiyordu. Tepede ya da yanda tozlu bir ampul, acı sarı bir ışık parlamasıyla yanmaya başlıyordu. Bazen de ampul yanık oluyordu ve işte o zaman koyu karanlıkta ayaklarını sürüyerek yürüyorlardı. Umulmadık ve açıklanamaz bir ışık huzmesinin yukarıdan aşınmış kaldırım taşları üstüne düşüp buğulu bir ışık saçarak kırıldığı noktada, müdürün kızı Emmie –bir küçük balerinin mermer baldırlarına sahip ufacık bir çocuk– canlı ekose bir elbise ve ekose çoraplar içinde, ritmik bir biçimde duvara bir topu atıp tutmaktaydı. Elinin dördüncü ve beşinci parmaklarıyla sarı bir bukleyi yanağından geriye atarak döndü ve küçük tören alayını gözleriyle izledi. Rodion geçerken neşeyle anahtarlarını şıngırdattı; avukat, kızın parıltılı saçlarını hafifçe okşadı; ama o kendisine ürkek ürkek gülümseyen Cincinnatus'a dikmişti gözlerini. Geçidin bir sonraki dönemecinde her üçü de geriye baktılar. Emmie parlak, kırmızı-mavi topu yavaşça elinde hoplatarak arkalarından bakmaktaydı.

Kangallanmış bir yangın hortumunun üstünde yakut rengi bir ampul, ışıyan bir çıkmaza gelene dek bir kez daha uzun süre karanlıkta yürüdüler. Rodion alçak bir demir kapının kilidini açtı, kapının ardında taş basamaklar kıvrılarak yukarı çıkıyorlardı. Burada yürüyüş düzeni biraz değişti: Rodion önce avukata, sonra da Cincinnatus'a yol vermek için oyalandı; sonra sessizce sıranın sonuna geçti. Dik basamakları çıkmak kolay değildi. Bunlar yükseldikçe içinde uzandıkları kasvetli karanlık giderek ağarıyordu. Öyle uzun süre çıktılar ki, Cincinnatus can sıkıntısından onları saymaya başladı, üç basamaklı bir sayıya ulaştı, derken tökezledi ve sayıyı şaşırdı. Ortalık gittikçe aydınlanıyordu. Yorulan Cincinnatus bir çocuk gibi hep aynı ayağını öne atarak tırmanıyordu. Bir dönüş daha ve ansızın güçlü bir esinti, göz kamaştırarak uzanan yaz göğü çıktı karşılarına ve havayı yaran kırlangıç çığlıkları.

Yolcularımız kendilerini soluk kesici manzarası olan bir kulenin tepesinde geniş bir taraçada buldular; manzara soluk kesiciydi, çünkü muazzam olan yalnızca kule değildi, kalenin kendisi muazzam sarp kayalıkların doruğunda, onların devasa bir uzantısı gibi muazzam bir biçimde yükselmekteydi. Ta aşağılarda hemen hemen düşey bağlar ve dolana dolana kurumuş dere yatağına inen kaymak gibi yol görünüyordu; kırmızılar giymiş mini minnacık bir dışbükey köprüden geçiyordu; önünde koşturan benek, büyük bir olasılıkla bir köpekti.

Daha ötede gün ışığına bulanmış kent, geniş bir yarım daire çiziyordu. Rengârenk evlerin bir bölümü yanlarında top top ağaçlarıyla düzgün sıralar oluştururken çarpık çurpuk başka evler kendi gölgelerine basarak yamaçlardan aşağı sürünüyorlardı; insan Birinci Bulvar'da akan trafiği ve bulvarın sonunda, ünlü fıskiyelerin oynaştığı yerde ametistimsi titreşimleri seçebiliyordu; daha da ötede ufuğu oluş-

turan tepelerin puslu kıvrımlarına doğru meşeliklerin koyu benekleriyle şurada burada el aynaları gibi parlayan gölcükler vardı; beride, batıda, yılankavi Kayış Irmağı'nın doğduğu yerde ise başka parlak oval su birikintileri nazlı sisin içinden ışıldıyorlardı. Cincinnatus, eli yanağında, kımıltısız, tarifsiz ölçüde belirsiz, dahası belki de erinçli bir umutsuzlukla Tamara Bahçeleri'nin ışıltısına ve pusuna ve onların berisinde eriyen güvercin mavisi tepelere baktı. Ah, uzun süre gözlerini ayıramadı...

Onun birkaç adım ötesinde avukat dirseklerini üzeri bir tür girişken bitkiyle kaplı geniş taş korkuluğa dayamıştı. Sırtında kireç lekeleri vardı. Rugan sol pabucu, sağ pabucunun üstünde, düşünceli düşünceli boşluğa dikmişti gözlerini ve parmaklarıyla yanaklarını öyle bir çekiştirmişti ki alt gözkapakları ters dönmüşlerdi. Rodion bir yerlerden bir süpürge bulmuş taraçanın taşlarını süpürüyor ve ağzını açmıyordu.

"Bunların tümü de öyle büyüleyici ki," dedi Cincinnatus bahçelere, tepelere bakarak (ve her nedense, işitilen dünyanın yinelenmesinden hoşlandıkları için kulaklarını tıkayıp açan çocuklar gibi), "büyüleyici" sözcüğünü rüzgârda yinelemek özellikle keyifliydi. "Büyüleyici." Bu tepeleri hiç bu durumda, böylesine gizemli görmemişti. Keşke kıvrımları arasında, gizemli vadilerinde bir yerde, keşke... "Bunu düşünmemeliyim."

Taraçanın çevresini dolaştı. Düzlükler, üzerlerinde dörtnala koşturan bulut gölgeleri, kuzeye doğru uzanıyorlardı. Çayırlar, tarlalarla almaşıktı. Kayış Irmağı'nın bir kıvrımının ötesinde eski havalimanının ot bürümüş belirsiz çizgileri ve (hâlâ tatillerde ara sıra başta sakatları eğlendirmek için kullanılan) paslı kanatları alacalı lekelerle dolu, yaşlı, köhne uçağı koydukları hangar görünüyordu. Madde yıpranmıştı. Zaman usulca uyukluyordu. Kentte bir adam, bir

eczacı vardı, büyük büyük babasının tüccarların bir zamanlar Çin'e nasıl hava yoluyla gittiklerini anlatan bir rapor bıraktığı söylenirdi.

Cincinnatus taraçanın çevresindeki turunu tamamladı ve güney korkuluk duvarına döndü. Gözleri fena halde yasadışı gezintilere çıkmaktaydı. Şimdi de çiçeğe durmuş o çalıyı, o kuşu, sarmaşıklı sayvanın altında gözden kaybolan o patikayı seçtiğini düşünüyordu.

"Şimdilik bu kadar," dedi müdür hoşnut bir sesle, süpürgeyi bir kenara fırlatıp yeniden frakını giyerek. "Haydi bakalım, yuvaya."

"Evet, zamanıdır," diye karşılık verdi avukat, saatine göz atarak.

Ve aynı küçük tören alayı gerisin geri yola koyuldu. Önde müdür Rodrig İvanoviç, arkasında avukat Roman Vissarionoviç ve en arkada bunca temiz havadan sonra esneme krizine tutulmuş hükümlü Cincinnatus. Müdürün frak ceketinin arkasına kireç bulaşmıştı.

4

Kız, Rodion'un sabah ziyaretini fırsat bilip tepsiyi taşıyan ellerinin altından seyirterek içeri girdi.

"Tü tü tü," dedi Rodion bir çikolata fırtınasını okuyup üfleyerek dindirircesine. Nazik ayağıyla kapıyı ardından çekti ve bıyıklarının içine mırıldandı "Amma haşarı çocuk..."

Bu arada Emmie masanın arkasına çömelip Rodion'dan gizlenmişti.

"Demek kitap okuyorsun, ha?" diye gözlemde bulundu Rodion, yüzü sevecenlikle aydınlanarak. "Yararlı bir uğraş."

Cincinnatus gözlerini sayfadan ayırmadan iki heceli bir onay sözü söyledi, ancak artık gözleri metni kavramaz olmuştu.

Rodion karmaşık olmayan görevlerini yerine getirdi, bir güneş ışınında dans eden tozları bir bez parçasıyla kovaladı, örümceği besledi ve çıktı.

Emmie hâlâ çömelmekteydi, ancak çekingenliğini üstünden biraz atmış, ayva tüyleriyle kaplı kollarını kavuşturmuş, pembe ağzı hafifçe aralık, masanın üstünden kapıya bakarken uzun, açık renk, neredeyse beyaz kirpiklerini kır-

pıştırarak yayılmışçasına sallanmaktaydı. Artık tanıdık bir devrim. Kitabını elinden bırakıp olacakları bekleyen Cincinnatus'a yan yan bakarak gelişigüzel seçilmiş parmaklarla lepiska saçlarını çabucak şakağından geri attı.

"Gitti," dedi Cincinnatus.

Kız artık çömelmiyordu, ancak hâlâ iki büklümdü ve kapıya bakıyordu. Utanmıştı ve ne yapacağını bilemiyordu. Ansızın dişlerini gösterdi ve balerin baldırları şimşek gibi parlayarak kapıya attı kendini – elbet kapı kilitliydi. Muare kuşağı hücredeki havayı harekete geçirdi.

Cincinnatus ona beylik iki soru sordu. Nazlanarak adını ve on iki yaşında olduğunu söyledi.

"Peki, benim halime üzülüyor musun?" diye sordu Cincinnatus.

Buna yanıt vermedi. Bir köşede duran toprak testiyi yüzüne kaldırdı. Boştu, yankı yapıyordu. Bir-iki kez derinliklerine doğru üfledi ve hemen ardından ok gibi yerinden fırladı. Şimdi duvara yaslanmıştı, yalnızca omuzları ve dirsekleriyle dayanıyor, topuksuz pabuçlar içinde gerilmiş ayaklarıyla öne kayıyor, sonra yeniden doğruluyordu. Kendi kendine gülümsedi, derken, kaymayı sürdürerek, batan güneşe bakıyormuşçasına kaşlarını hafifçe çatıp Cincinnatus'a göz attı. Bütün belirtiler karşısındakinin azgın, huzursuz bir çocuk olduğunu gösteriyordu.

"Bana birazcık olsun acımıyor musun?" dedi Cincinnatus. "Olamaz. Böyle bir şeyi düşünemem bile. Buraya gel aptal küçük ceylan ve bana ne gün öleceğimi söyle."

Ancak Emmie yanıt vermedi ve kayarak yere indi, burada, eteğini çekiştirip örttüğü bükülü dizlerine çenesini dayayarak sessizce yerleşti.

"Emmie, söyle, n'olur... Eminim her şeyi biliyorsundur – bildiğin belli... Baban masada konuşmuştur, anan mutfakta... Herkes konuşuyor. Dün gazetede düzgün küçük bir

pencere oyulmuştu, demek insanlar bu konuyu aralarında konuşuyorlar ve yalnızca ben..."

Kız bir kasırgaya yakalanmışçasına yerinden fırladı ve bir kez daha kapıya atılıp onu dövmeye başladı; avuçlarıyla değil de sanki ellerinin topuklarıyla vuruyordu. Açık bırakılmış ipeksi sarı saçları bukleler halinde dökülüyorlardı.

"Keşke yetişkin olsaydın," diye dalgın dalgın hayıflandı Cincinnatus, "keşke ruhuna biraz olsun bendeki yaşanmışlıktan bulaşmış olsaydı, o zaman o şiirsel ilkçağlardaki gibi karanlık bir gecede, ağılı bir iksir verirdin zindancıya. Emmie!" diye haykırdı, "yalvarırım söyle –ve peşini bırakacağımı sanma– ne zaman öleceğim?"

Kız parmağını kemirerek üzeri kitap yığılı masaya yanaştı. Kitaplardan birini açtı. Neredeyse kopartarak çat çat yapraklarını karıştırdı, pattadak kapattı ve bir başkasını aldı. Yüzünde sürekli bir dalgalanım vardı. İlkin çilli burnunu kırıştırıyor, ardından diliyle içeriden yanağını berkitiyordu.

Kapı tangırdadı. Görünüşe bakılırsa gözetleme deliğinden içeriye göz atmış olan Rodion oldukça öfkeli, hücreye girdi.

"Kışt, küçük hanım! Bunun hesabını verecek olan benim!"

Kız tiz bir kahkaha attı. Adamın yengeçimsi ellerinin arasından sıyrılıp açık kapıya doğru seyirtti. Orada, eşikte bir dansçının büyüsel şaşmazlığıyla zınk diye durdu ve –belki bir öpücük göndererek belki de bir suskunluk anlaşmasını mühürleyerek– omzunun üstünden Cincinnatus'a baktı; ardından aynı tartımlı çabuklukla, kaçmaya hazır, uzun, yüksek, yaylanmalı adımlarla koşup gitti.

Rodion homur homur, şangır şungur, oflaya puflaya peşine düştü.

"Dur bir dakika!" diye seslendi Cincinnatus. "Kitapların hepsini bitirdim. Bana yine kataloğu getir."

"Kitaplar..." diye öfkeyle dudak büktü Rodion ve kapıyı belirgin bir gümbürtüyle kapattı.

Bu ne acı! Cincinnatus, bu ne acı! Taş gibi bir acı Cincinnatus. Saatin acımasız gongu ve besili örümcek ve sarı duvarlar ve kara yün battaniyenin sertliği. Çikolatanın üstündeki kaymak. İki parmağınla tam ortasından tut ve bozmadan kaldır, artık düzgün bir örtü değil, kırış buruş kahverengi bir etekliktir. Altındaki sıvı ise ılık, tatlımsı ve bayat. Üstleri kaplumbağa kabuğu yanıklı, üç dilim kızarmış ekmek. Üzerine müdürün monogramı kazınmış bir topak tereyağı. Bu ne acı Cincinnatus, yatakta ne çok kırıntı.

Bir süre sızlandı, inledi, bütün eklemlerini çıtlattı, derken yataktan kalktı, nefret edilesi sabahlığını giydi ve dolanmaya başladı. Bir kez daha yeni birşeyler bulma umuduyla duvardaki yazıların tümünü gözden geçirdi. Bir kütüğe tünemiş karga yavrusu gibi uzun süre iskemlenin üstünde dikilip hiç kımıldamadan payına düşen ufacık gök parçasına baktı. Az daha yürüdü. Zaten ezbere bildiği sekiz hapisane kuralını bir kez daha okudu:

1. Hapisane binasından ayrılmak kesinlikle yasaktır.

2. Tutuklunun uysallığı hapisanenin övünç kaynağıdır.

3. Her gün öğleden sonra bir ile üç arasında gürültü yapmamanız rica olunur.

4. İçeri kadın getirilmesi yasaktır.

5. Gardiyanlarla şarkı söylemek, dans etmek ve şakalaşmak, ancak karşılıklı isteğe bağlı olarak ve belirli günlerde serbesttir.

6. Hapisane sakinlerinin görkemli kır manzaraları, dostlarla gezintiler, aile sofraları ve gerçek yaşamda ya da uyanıklık durumunda sözü geçen kişinin yanlarına yanaşmasına bile katlanamayacak kişilerle cinsel ilişki gibi –ki bu durumda sözü geçen kişi yasa önünde ırza geçmekten suçlu sayılacaktır– içerikleri tutukluluk durumu ve statüsüyle

bağdaşmayan gece düşleri görmeleri durumunda bunları anında bastırmaları rica edilir.

7. Tutuklu hapisanenin konukseverliğinden yararlandığına göre, kendisine önerildiği ölçüde hapisane personelinin temizlik ve benzeri görevlerine katılmaktan kaçınmamalıdır.

8. Yönetim, tutuklunun eşyalarının ya da kendisinin kaybolmasından hiçbir biçimde sorumlu tutulamaz.

Çok acı Cincinnatus, çok acı. Biraz daha dolan Cincinnatus. Sabahlığınla önce duvarları, sonra iskemleyi süpürerek biraz daha dolan. Ne acı! Masanın üstüne yığılı kitapların tümünün okunmuş olduğunu bilmesine karşın Cincinnatus kalın bir cildi aradı, çıkarttı, içine göz attı... Oturmaksızın, tanıdık sayfaları çevirdi.

Bu, bir zamanlar artık neredeyse unutulmuş bir çağda basılmış ciltli bir dergiydi. Zenginliği, kitaplarının nadirliğiyle kentin ikinci büyük kütüphanesi sayılan hapisane kitaplığı, bu tür antikalardan birkaç tane bulunduruyordu. En basit nesnelerin bile üretimlerine harcanan emeği kuşatan saygıdan kaynaklanan bir gençlik ve doğuştan var olan bir küstahlıkla ışıldadıkları bir dünyaydı bu. Evrensel akıcılık yıllarıydı bunlar. Güzelce yağlanmış metaller sessiz, gürültüsüz akrobasi gösterileri yapıyorlardı; erkek takımlarının uyumlu çizgileri, kaslı bedenlerin işilmedik esnekliklerince biçimlendirilmişti; kocaman pencerelerde kesintisiz camlar yuvarlanarak yapıların köşelerini dönüyorlardı; bir havuzun üstünde mayolu bir kız, bir kırlangıç gibi öylesine yükselmişti ki havuz, fincan tabağı kadar kalmıştı; bir yüksek atlayıcı havada sırtüstü yatıyordu ve şortunun bayrak gibi uçuşan kıvrımları olmasa, böylesine büyük bir çabadan sonra tembelce uzanmış dinleniyor sanırdınız, su akıyor, sonsuzca süzülüyordu; akan suyun zarifliği; banyoların göz alıcı ayrıntıları; üzerine iki kanatlı bir gölge vurmuş okya-

nusun ipeksi dalgacıkları... Her şey parlak, her şey ışıltılıydı; her şey tutkuyla, sürtünme yokluğu olarak tanımlanabilecek bir tür yetkinliğin çekimine kapılmıştı. Çemberin olanca ayartılarıyla kendinden geçen yaşam döne döne öyle bir başdönmesine tutulmuştu ki, yer ayağının altından kaymış ve bulantıdan, bitkinlikten zayıf düşüp düşe kalka –söylemeli miyim?– adeta kendini yeni bir boyutta bulmuştu... Evet, madde yaşlanıp yıprandı ve o efsanevi günlerden geriye pek az şey kaldı –bir iki makine, iki üç çeşme– ve kimse geçmişi özlemiyor, dahası "geçmiş" kavramının kendisi de değişti.

"Ama belki de," diye düşündü Cincinnatus, "Bu resimleri yanlış yorumlamışımdır. Çağa fotoğrafının niteliklerini yakıştırmışımdır. Gölgelerin bolluğu, ışık selleri, güneş yanığı bir omzun parıltısı, şurda burda bir yansıma, bir öğeden ötekine akıcı geçişler –belki bunların tümü yalnızca fotoğrafa, belirli bir tür bası tekniğine, bu sanatın özel bir dalına özgüdür ve dünya hiçbir zaman böylesine kıvrak, böylesine kaygan ve hızlı olmamıştır– tıpkı günümüzde pek gelişkin olmayan, kameralarımızın özensizce bir araya getirilmiş, allanıp pullanmış dünyamızı kendilerince belgeledikleri gibi..."

"Belki de..." (Cincinnatus bir çizgili kâğıda çabuk çabuk yazmaya başladı) "yanlış yorumlamışımdır... çağa fotoğrafının... gölgelerin bolluğu... selleri... akıcı geçişler... ve dünya gerçekte hiçbir zaman... tıpkı... Ama bu düşüncelerin acıma ne yararı dokunabilir? Ah şu acım – kendimle nasıl baş edeceğim? Ne hakla benden gizlerler... ben ki sınavların en acılısından geçecek, ben ki onurumu biraz olsun kurtarmak için (nasılsa betimin benzimin sessizce atmasının ötesinde bir şey yapacağım yok, nasılsa bir kahraman değilim...) o sınav sırasında tüm yetilerimi denetim altında tutmam gerekecek, ben, ben... giderek güçten düşüyorum... bu belirsizlik korkunç, pekâlâ, neden söylemiyorsunuz ba-

na, söylesenize... ama hayır, ille her sabah beni tekrar tekrar öldüreceksiniz... Öte yandan, bilseydim, kısa bir çalışma... doğrulanmış düşüncelerin bir kaydını yapabilirdim. Günün birinde, biri onu okur ve birden ilk kez yabancı bir ülkede uyanmış gibi hissederdi kendini. Demek istediğim, onu birdenbire gözyaşlarına boğardım, gözleri eriyiverirdi ve bu yaşantıdan sonra dünya ona daha temiz, daha iç açıcı görünürdü. Ama yeterince zamanım olup olmadığını bilmeden nasıl başlarım yazmaya ve insan kendi kendine, "Dün zamanım yeterli olacaktı" dediğinde – ve yine "Keşke dün başlasaydım" diye düşündüğünde başlar işkence. Gereken temiz ve özenli işçilik yerine, ruhu ayaklanacağı o sabaha adım adım hazırlamak yerine –ey ruh, içinde yıkanasın diye sana cellat kovasının sunulacağı o sabaha– bütün bunların yerine elinde olmadan saçma, anlamsız kaçış düşleriyle –evet, heyhat, kaçış!– uğraşırsın. Bugün o gülerek paldır küldür içeri dalınca –yani demek istediğim–. Hayır, yine de yazmalıyım, geriye birşeyler bırakmalıyım. Ben sıradan biri değilim –içinizde tek yaşayan benim– farklı olan yalnızca görüşüm, duyuşum, tat alışım değil –yalnızca koklayışım bir geyiğinkini, dokunmam bir yarasanınkini andırmakla kalmıyor– en önemlisi, bütün bunları tek bir noktada birleştirme yeteneğine sahibim. – Hayır, giz henüz açıklanmadı –daha bu yalnızca bir kıvılcım– henüz alevlerden, ateşin kendisinden söz etmeye başlamadım. Yaşamım. Bir zamanlar, henüz çocukken, uzaklarda kalan bir okul gezisinde, ötekilerden ayrı düştüğümde –gerçi bunu düşlemiş olabilirim ama– bunaltıcı öğle güneşinin altında uyuklayan bir küçük kasabada buldum kendimi ve her şey öyle uyuşmuştu ki, pırıl pırıl beyaz badanalı bir duvarın dibinde bir sıranın üstünde uyuklamakta olan bir adam sonunda yolunu bulmama yardım etmek için doğrulduğunda duvarın üstündeki mavi gölgesi onu hemen izlemedi. Ah, biliyorum,

biliyorum bir yanlışlık olmalı, yanılmış olmalıyım, gölge hiç oyalanmamış, yalnızca, diyelim ki duvarın pürtüklerine takılmıştır... neyse, anlatmak istediğim şu: Adamın hareketiyle ağırkanlı gölgesinin hareketi arasında –o saniye, o senkop*– benim içinde yaşadığım o sessiz zaman türü vardır – yüreğin tüy gibi hafiflediği o duraklama, o boşluk... Ayrıca sürüp giden ürpertiyi de yazardım – ve bir bölüm düşüncemin bu dünyayı bir şeye bağlayan –şimdilik neye olduğunu söylemeyeceğim– göbekbağı çevresinde nasıl dolanıp durduğunu... Ama bitirmeye zamanımın yetmeyeceğinden ve bunca düşünceyi boşuna kurcalamış olmaktan korkarken nasıl yazabilirim? O bugün bir koşu içeri girince –yalnızca küçücük bir çocuk– şunu söylemek istiyorum –yalnızca düşüncelerime birtakım kaçamaklar sağlayan küçücük bir çocuk– eski bir şiirin tartımında şunlar geldi aklıma – gardiyanlara uyuşturucu bir iksir veremez miydi, beni kurtaramaz mıydı? Eğer hem olduğunca çocuk kalıp hem de olgunlaşıp anlayabilseydi – işte o zaman şunlar gerçekleşebilirdi: Al al yanakları, kapkaranlık rüzgârlı bir gece, kurtuluş, kurtuluş... Hem bu dünyada sığınabileceğim hiçbir şey yok diye yineleyip durduğumda yanılıyorum. Var! Bulacağım! Çölde bitek bir koyak! Bir alp kayalığının gölgesinde bir kar tümseği! Ancak sağlıksız –bu yaptığım–. Zaten zayıf düşmüşüm, bir de oturmuş kendi kendimi kışkırtıyor, son gücümü çarçur ediyorum. Ne acı, ah, ne acı... Üstelik korkumun üstündeki son ince zarı henüz kaldırmadığımın bal gibi farkındayım."

Düşünceye daldı. Derken kalemi elinden atıp kalktı, yürümeye başladı. Çalan saatin sesi kulaklarına ulaştı. Ayak sesleri saatin çalışlarını bir platform gibi kullanarak yüzeye çıktılar; platform sularda uzaklaştı, ama ayak sesleri kaldı,

(*) Dilb. İçsel izdüşümü.

derken hücreye iki kişi girdi: Rodion, elinde çorbayla ve elinde katalogla kütüphaneci.

Bu ikincisi olağanüstü iri, ancak sağlıksız görünen, solgun, gözlerinin altı mor, kel tepesinin çevresi koyu renk bir saç çemberiyle çevrili, yer yer rengi atmış dirsekleri çivit mavisi yamalı eski kazağının içinde uzun gövdeli bir adamdı. Elleri ölüm denli dar pantolonunun ceplerindeydi ve kolunun altına kara ciltli kocaman bir kitap sıkıştırmıştı. Cincinnatus daha önce bir kez onunla karşılaşma onuruna ermişti.

"Katalog," dedi konuşmasının ayırt edici özelliği bir tür küstah özlülük olan kütüphaneci.

"İyi, şuraya bırakıverin," dedi Cincinnatus. "Birşeyler seçerim. Beklemek, bir dakika oturmak isterseniz lütfen çekinmeyin. Yok, gitmek isterseniz..."

"Gitmek," dedi kütüphaneci.

"Pekâlâ. Öyleyse kataloğu Rodion'la gönderirim. Buyrun, şunları alabilirsiniz... Eskilerin bu dergileri olağanüstü etkileyici... Biliyor musunuz, şu ağır cilt safraymışçasına zamanın dibine çöktürdü beni. Harika bir duygu."

"Hayır," dedi kütüphaneci.

"Bunlardan birkaç tane daha getirin – istediğim yılları yazacağım. Bir de roman, şöyle yenilerden. Hemen gidiyor musunuz? Hepsi tamam mı?"

Yalnız kalınca Cincinnatus çorbanın başına geçti, bir yandan da kataloğu karıştırıyordu. İçinin baskısı özenli ve çekiciydi. Basılı metnin arasına küçük, ama özenli bir el yazısıyla ve kırmızı mürekkeple sayısız kitap adı eklenmişti. Uzman olmayanların katalogdan bir anlam çıkartmaları güçtü, çünkü kitap adları abecesel sıraya göre değil, sayfa sayısına göre dizilmişlerdi ve şu ya da bu kitaba (çoğaltılmalarını önlemek amacıyla) fazladan kaç sayfa eklendiğini bildiren imler vardı. Bu yüzden Cincinnatus belirli bir amaç

gütmeksizin bakınıyor, gözüne hoş görünenleri seçiyordu. Katalog örnek gösterilecek kadar temiz tutulmuştu; işte bunun için ilk sayfalardan birinin bembeyaz arka yüzüne bir çocuk elinin, ilk bakışta Cincinnatus'un bir anlam veremediği bir dizi karakalem çizim yapmış olması büsbütün şaşırtıcıydı.

5

"Lütfen en içten tebriklerimi kabul edin," dedi müdür şurupsu bas sesiyle, ertesi sabah Cincinnatus'un hücresine girdiğinde. Rodrig İvanoviç her zamankinden bile daha şıktı. Bayramlık frak ceketinin arkası Rus arabacılarınkiler gibi sırtını geniş, düzgün ve şişman gösterecek biçimde pamukla doldurulmuştu; peruğu yepyeniymişçesine parlaktı; katmerli yufkayı andıran gıdısı sanki unla pudralanmıştı ve yakasına ağız kısmı benekli, balmumumsu, pembe bir çiçek takmıştı. Heybetli gövdesinin ardından –eşikte duruyordu– yine bayramlıklarını kuşanmış, yine saçları briyantinli hapisane çalışanları –Rodion'un küçük bir madalyası bile vardı– içeriyi gözetliyorlardı.

"Hazırım. Şimdi giyinirim. Bugün olacağını biliyordum."

"Tebrikler," diye yineledi müdür, Cincinnatus'un telaşlı heyecanına hiç aldırış etmeyerek. "Bundan böyle bir komşun olduğunu bildirmekten onur duyarım – evet, evet, az önce taşındı. Bahse girerim beklemekten bezmiştin, değil mi? Neyse, sıkma canını. Artık birlikte oynayacak, birlikte çalışacak bir can yoldaşın olduğuna göre pek sıkılmazsın.

Üstelik –ama elbet bu kesinlikle aramızda kalmalı– yarın sabah eşinle görüşmen için izin çıktığını da söyleyebilirim."

Cincinnatus yatağa uzandı ve "Ha, iyi. Teşekkürler bez bebek, arabacı, boyalı domuz..." dedi. "Kusura bakma, biraz şeyim..."

Bu noktada hücrenin duvarları dalgalı sudaki yansımalar gibi kabarıp gamzelenmeye başladılar; müdür dalgalanıyordu, yatak bir sandala dönüştü. Cincinnatus dengesini korumak için kenara yapıştı, ama ıskarmoz elinde kaldı ve boğazına dek binlerce benekli çiçeğe gömülüp yüzmeye başladı, çiçeklere dolandı, batmaya başladı. Onu tuzağa düşürüp karaya çıkartmak için kollarını sıvadılar ve sırıklarla, borda kancalarıyla dürtüklemeye başladılar. Sudan çekip çıkarttılar.

"Sinir, sinir, tıpkı kadın gibisin," dedi hapisane doktoru, namı diğer Rodrig İvanoviç, gülümseyerek. "Rahat nefes al. Her şeyi yiyebilirsin. Geceleri terliyor musun? Böyle devam et ve eğer çok uslu durursan belki yeni oğlana göz atmana izin verebiliriz... ama haberin olsun, yalnızca bir göz atacaksın."

"Ne kadar... şu görüşme... bize ne kadar zaman vereceksiniz?.." Cincinnatus güçlükle konuşuyordu.

"Az sonra, az sonra. Bu kadar acele etme, heyecanlanma. Onu sana göstereceğimize söz verdik ve sözümüzü tutacağız. Terliklerini giy, saçını düzelt. Düşünüyorum da..." Müdür sorarcasına Rodion'a baktı, o da başıyla olurladı. "Ancak lütfen çok sessiz ol," dedi yeniden Cincinnatus'a dönerek, "ve hiçbir şeyi elleme. Haydi kalk, kalksana. Bunu hak etmedin, sen, dostum hiç de uslu davranmıyorsun, ama bir kere izin verdik –şimdi– tek kelime istemem, sıçan kadar sessiz..."

Rodrig İvanoviç parmak uçlarına basarak, kollarıyla dengelenerek hücreden çıktı, onunla birlikte ayağına büyük gelen şıpıdık terlikleriyle Cincinnatus da çıkmıştı. Koridorun

derinliklerinde Rodion kocaman kilitleri olan bir kapının önünde iki büklümdü: Gözetleme deliğinin kapağını yana itmiş içerisini gözlüyordu. Yüzünü dönmeden eliyle daha da koyu bir sessizlik buyuran bir işaret yaptı, derken fark ettirmeden bunu bir çağrı işaretine dönüştürdü. Müdür, parmakları üzerinde daha da yükseldi ve yüzünde tehditkâr bir ifadeyle arkasına döndü, ancak Cincinnatus ayaklarını az da olsa sürümeden edemiyordu. Geçitlerin alacakaranlığının şurasında burasında hapisane çalışanlarının gölgelere gömülü gövdeleri toplaşıyor, eğilip bükülüyor, uzaktaki bir şeyi seçmek istermişçesine ellerini gözlerine siper ediyorlardı. Laborant Rodion, şefinin ayarlı göz camından bakmasına izin verdi. Rodrig İvanoviç, sırtı gürültülü bir biçimde gıcırdayarak içeriyi gözetlemek için eğildi. Bu sırada gri gölgelerin içinde belirsiz şekiller sessizce yer değiştiriyor, sessizce birbirlerine el ediyor, saf saf diziliyorlardı ve çok sayıda sessiz ayak, piston gibi yerinde sayıyor, ileri çıkmaya hazırlanıyordu. Sonunda müdür, ağır ağır uzaklaştı ve laboratuvara geçerken uğrayıveren bir yabancıyı lamı incelemeye davet eden profesör edasıyla Cincinnatus'un kolunu hafifçe çekiştirdi. Cincinnatus uysalca gözünü aydınlık yuvarlağa dayadı. İlkin yalnızca gün ışığı kabarcıkları ve renk bantları gördü, derken kendi hücresindekinin eşi bir somya seçti; yatağın hemen yakınında üst üste yığılmış, kilitleri pırıl pırıl iki kaliteli bavul ve trombon kılıfını andıran iri, uzun bir kutu vardı.

"Ee, bir şey görüyor musun?" diye fısıldadı müdür; kamburunu çıkartmış yanında duruyor ve açık bir mezardaki zambaklar gibi leş kokuyordu. Cincinnatus asıl eğlenceyi göremediği halde başını salladı; bakışlarını sola kaydırdı ve işte o zaman gerçekten birşeyler gördü.

Modası geçmiş ama temiz ve tiril tiril ütülü hapisane pijamaları içinde otuz yaşlarında sakalsız ufak tefek pişman

bir adam masaya yan dönmüş, şekerlemeden yapılmışçasına hareketsiz, bir iskemlenin üstünde oturmaktaydı; baştan aşağı çizgilere bürünmüştü –çizgili çoraplar, yepyeni güderi terlikler– ve tombul elleriyle baldırlarını kavramış, bir güdük bacağı öbürünün üstüne atmış otururken tek ayağının bakir tabanını sergiliyordu; serçe parmağında duru bir akvamarin ışıldıyor, bal rengi saçları dikkat çekecek denli toparlak kafasının ortasında ikiye ayrılıyor, uzun kirpikler meleksi yanaklarını gölgeliyor ve olağanüstü düzgün bembeyaz dişleri kırmızı dudakları arasından parlıyordu. Sanki donmuş şekerlemeyle kaplanmış da yukarıdan üstüne vuran gün ışığında hafifçe erimiş gibi duruyordu. Masanın üstünde deri kılıfı içinde şık bir çalar saat dışında hiçbir şey yoktu.

"Şimdilik bu kadar yeter," diye fısıldadı müdür, gülümseyerek, "biraz da ben bakayım," ve gözünü yeniden parlak deliğe yapıştırdı. Rodion işaretlerle Cincinnatus'a yuvaya dönme zamanının geldiğini belirtti. Hapisane çalışanlarının gölgeli şekilleri tek sıra halinde saygılı bir biçimde yaklaşıyorlardı. Müdürün arkasında şimdiden bir göz atmak isteyenlerin oluşturduğu koca bir kuyruk birikmişti; kimileri büyük oğullarını da getirmişlerdi.

"Doğrusu seni şımartıyoruz," dedi Rodion, son söz olarak ve uzun süre Cincinnatus'un hücresinin kilidini açmaya uğraştı, sonunda onu okkalı birkaç Rus küfürüyle onurlandırdı ve bu işe yaradı.

Her şey sessizleşti. Her şey her zamanki gibiydi.

"Hayır –her şey aynı değil– yarın sen geleceksin," dedi Cincinnatus yüksek sesle, deminki baygınlığın etkisiyle hâlâ titreyerek. "Sana ne diyeceğim," diye düşünmeyi, mırıldanmayı, ürpermeyi sürdürdü. "Sen bana ne diyeceksin? Her şeye karşın seni sevmiştim ve o zaman bile –diz üstü, omuzlarım geride, tabanlarım cellada dönük kaz boynumu

uzatırken– sevmeyi sürdüreceğim. Ve ondan sonra da –belki en çok ondan sonra– seveceğim seni ve bir gün her şeyi kucaklayan gerçek bir açıklama bulacağız ve işte o gün belki sen ve ben her nasılsa bir araya geleceğiz ve birbirimizi öyle dönüştüreceğiz ki tek bir şekil oluşturup bilmeceyi çözeceğiz: A noktasından B noktasına bir çizgi çekerek... bakmadan ya da kalemi kaldırmadan... ya da başka bir yolla... noktaları birleştirecek, çizgiyi çizeceğiz ve senle ben özlemini çektiğim o benzersiz deseni oluşturacağız. Eğer her sabah bana böyle şeyler yaparlarsa beni alıştıracaklar ve iyice duyarsızlaşacağım."

Cincinnatus bir esneme krizine tutuldu – gözyaşları yanaklarından aşağı süzüldü, ancak yine de damağının gerisinde boğum boğum üstüneydi. Sinirdendi bu – uykulu filan değildi. Yarına dek kendini oyalayacak birşeyler bulmalıydı – yeni kitaplar henüz gelmemişti. Henüz kataloğu geri vermemişti... Ah, evet, şu küçük çizimler! Gerçi şimdi, yarınki görüşmenin ışığında...

Bir çocuk eli, kuşkusuz Emmie'ninki (dün Cincinnatus'un sandığı gibi) tutarlı bir anlatı... bir vaat, bir fantezi örneği oluşturan bir dizi resim çizmişti. Önce yatay bir çizgi vardı – yani odanın taş tabanı; bunun üstünde böceği andıran basit bir iskemle ve tepede altı kareden oluşan bir kafes bulunuyordu. Derken aynı resim yineleniyordu, ancak bu kez demir kafesin ardında dudaklarını sarkıtıp somurtan bir dolunay eklenmişti. Bundan sonra üç kalem darbesiyle çizilmiş bir taburenin üstünde gözsüz (demek ki uyuyan) bir gardiyan ve yerde üzerine altı anahtar takılı bir çember. Sonra az daha büyük çizilmiş aynı anahtarlık ve ona doğru uzanan açıkça beş parmaklı, kolsuz bir el. İşte bu noktada durum ilginçleşmeye başlar. Bunu izleyen resimde kapı aralıktır ve ardında kuş mahmuzuna benzer bir şey vardır. Kaçan tutukludan görünebilen. Derken koyu renkli küçük el-

bisesiyle, kafasında saç yerine virgüllerle, sanatçının yeteneği ölçüsünde ikizkenar bir üçgenle temsil edilen Cincinnatus'un kendisi gelir; küçük bir kız –çatal gibi bacaklar, dalgalı bir etek, koşut çizgilerden saçlar– ona yol göstermektedir. Derken yine aynı resim, ancak bu kez plan halinde: Hücre yerine bir kare, koridor yerine köşeli bir çizgi, rotayı gösteren bir noktalı çizgi ve dipte akordiyonumsu bir merdiven. Ve en sonda sonuç: Karanlık kule ve tepesinde dudak uçları yukarı kıvrılmış mutlu bir aydede.

Hayır – yalnızca kendini kandırıyordu, saçmalıyordu. Çocuk amaçsızca çiziktirivermişti bunları... Haydi bakalım, şu kitap adlarını kâğıda geçir ve kataloğu bir yana bırak... Evet, şu çocuk... dilinin ucu ağzının sağ köşesinden sarkmış, güdük kalemi sımsıkı tutarak, gayretten beyazlaşmış bir parmakla kalemi bastırarak –derken özellikle başarılı bir çizgiyi yerine oturttuktan sonra, arkasına yaslanıp, başını bir o yana bir bu yana sallayarak, omuzlarını oynatarak ve sonra dilini sol köşeye aşırtıp yeniden kâğıt üstünde işe koyularak– büyük bir özenle... Saçma, daha fazla durma üstünde...

Cincinnatus uyuşuk saatleri canlandırmanın bir yolunu bulmaya çalışarak yarınki Marthe'nin hatırına kendini çekidüzene sokmaya karar verdi. Rodion Cincinnatus'un duruşma arifesinde içinde yıkandığı küvetin bir eşini sırtlayıp getirmeye razı oldu. Cincinnatus suyu beklerken masanın başına geçti; bugün masa azıcık sallanıyordu.

"Görüşme," diye yazdı Cincinnatus, "büyük bir olasılıkla korkunç sabahımın yaklaşmakta olduğunu gösteriyor. Yarından sonra bu saatte hücrem boşalmış olacak. Ama seni göreceğim için mutluyum. İşliklere iki ayrı merdivenden çıkılırdı, birinden erkekler, birinden kadınlar, ancak sondan bir önceki sahanlıkta buluşurduk. Artık Marthe'yi onu ilk gördüğüm günkü haliyle canlandıramıyorum hayalimde,

ama daha ilk görüşte gülmeye başlamadan hemen önce ağzını hafifçe araladığını fark ettiğimi anımsıyorum ve yuvarlak ela gözlerini, mercan küpelerini –ah, onu o zamanki haliyle– taptaze ve henüz katı canlandırabilmeyi öyle isterdim ki –ve sonra giderek yumuşamasını– başını bana doğru çevirdiğinde yanakla boyun arasında beliren kıvrımı, daha o zaman sıcak ve canlı bir hal alışını. Onun dünyası. Onun dünyası basitçe bir araya getirilmiş basit bileşiklerden oluşmuştur; bence en basit yemek tarifi bile onun her gün şarkılar mırıldanarak kendine, bana, herkese pişirdiği dünyadan daha karmaşıktır. Ama nerden –o zaman bile, daha ilk günlerde– birdenbire ortaya çıkan o kötücüllük ve inat nerden... Öyle yumuşak, öylesine eğlenceli ve sıcak, derken birden... İlkin bunu mahsus, hani belki onun yerinde bir başkası nasıl şirretleşip inatçılaşır göstermek için yaptığını düşündüm. Bunun onun gerçek kişiliği olduğunu ayırımsadığımda ne kadar şaşırdığımı düşünebiliyor musunuz? Hem nasıl da sudan şeylerden – insan kafasının tepesinde genç kız işi boyayla masum bir parlaklık kazandırmayı becerdiği gür kestane saç yığınının altını yokladı mıydı, kafan öyle ufaktı ki küçük sersemim. "Karıcığın pek sakin ve tatlı görünür ama ısırır," demişti bana o ilk unutulmaz âşığı ve işin asıl rezil yanı, fiilin mecaz anlamıyla kullanılmıyor olmasıydı... Gerçekten de belirli bir anda... bu tür anıları insan belleğinden söküp atmalı, yoksa kahredip ezerler adamı. Marthecik yine ş'aaptı... Bir keresinde görmüştüm, görmüştüm, görmüştüm –balkondan görmüştüm– ve o günden sonra gelişimi önceden, ta uzaktan haber vermeden –öksürerek ya da anlamsız bir ünlemle– hiçbir odaya girmedim. O kasılmaları, o soluk soluğa heyecanı, Tamara Bahçeleri'nin gölgeli ıssızlığında benim olan ve sonradan yitirdiğim her şeyi kısacık bir an olsun görmek ne korkunçtu. Âşıklarının hesabını tutmak... bitmez tükenmez işken-

ce. Yemeklerde şu ya da bu âşığıyla konuşmak, neşeli görünmek, mısır patlatmak, espri patlatmak ve bütün bu süre boyunca eğilip de yarısı bayağı edepli görünen, belden üstü açıkta sakin sakin söyleşip beslenen bir genç kadınla bir genç erkekmiş gibi duran, alt yarısıysa kıvranan kudurgan bir dört ayaklı yaratık olan o canavarın öbür yarısını tesadüfen görmekten ölesiye korkmak... Düşen bir peçeteyi almak için cehenneme indim. Daha sonra Marthe kendi kendine (hep aynı birinci çoğul kişiyle) "Biz görüldüğümüz için çok utanıyoruz," diyecek ve somurtacaktı. Yine de seni seviyorum. Kaçınılmazca, ölesiye, umarsızca... Ve meşeler o bahçelerde durdukça seveceğim... Sana istenmeyen kişi olduğuma, benden sakınılması gerektiğine dair resmî kanıtlar sunduklarında –sen hiçbir şeyin farkında olmadığın için çok şaşırmıştın– oysa bunu senden gizlemek öyle kolaydı ki! Bende düzeltilmesi gerekenin ne olduğunu, bunun ne yolla yapılabileceğini doğru dürüst anlamadan değişmem için bana nasıl yalvardığını anımsıyorum; şimdi bile hiçbir şey anlamıyorsun, anlayıp anlamadığını bir an olsun durup düşünmüyorsun ve şaşırdığında bu şaşkınlığın neredeyse içten. Yine de mübaşir duruşma salonunda şapkayı dolaştırmaya başladığında sen de kendi oy pusulanı attın."

Küvet rıhtımda sallandıkça masum, neşeli, davetkâr bir buhar yükseliyordu üstünde. Birden, iki hızlı devimle Cincinnatus içini çekti ve doldurduğu sayfaları bir yana koydu. Gösterişsiz küçük sandığından temiz bir havlu çıkarttı. Cincinnatus öyle ufak tefek ve inceydi ki bedeninin tamamını küvete sığdırabiliyordu. Bir sandalda oturur gibi orada oturup yavaş yavaş yüzmeye başladı. Kızılımsı bir akşam ışını buharla karışıp taş hücrenin küçük evreninde alacalı bir ürperti yarattı. Cincinnatus kıyıya yanaşarak ayağa kalktı ve karaya ayak bastı. Kurulanırken baş dönmesi ve çarpıntıyla boğuşuyordu. Çok zayıftı ve şu anda batan gü-

neşin ışıkları kaburgalarının gölgelerini abarttıklarından, göğüs kafesinin yapısı içinde bulunduğu ortamın, hapisanenin, demir parmaklıklı doğasını dışa vurduğu ölçüde bir örtük renklendirme başyapıtı gibi görünüyordu. Zavallı Cincinnatusum.

Kurulanırken bedeninde kendini avutacak birşeyler bulmaya çalışarak damarlarını inceleyip duruyordu ve yakında tıpasını nasıl çıkartacaklarını, içindekilerin nasıl akıp gideceğini düşünmeden edemiyordu. Kemikleri hafif ve inceydiler; uysal ayak tırnakları (ah canlarım, ah yavrucuklarım) çocuksu bir dikkatle ona bakıyorlardı. Cincinnatus yatağın üstünde öylece otururken – çıplak, sıska sırtı kuyruksokumundan boyun omurlarına dek olduğu gibi kapının öte yanındaki gözlemcilerin gözleri önünde (fısıltılar, hışır hışır hareketler, şu ya da bu konuda tartışmalar geliyordu kulağına –ama boşver, bakarlarsa baksınlar)– eneze bir çocuk sanılabilirdi –içeri göçmüş ensesi ve ıslak saç tutamıyla kafasının arkası dahi çocuksuydu– ve de olağanüstü elverişli. Deminki sandıktan küçük bir aynayla kendisine hep Marthe'nin böğründeki o şaşılası tüylü et benini anımsatan tüy dökücü ilaç şişesini çıkardı. Özenle bıyıklarını kollayarak ilacı diken diken yanaklarına yedirip batıcılıklarını giderdi.

Şimdi cici ve temizdi. Derin bir oh çekip hâlâ ev çamaşırı kokan tiril tiril pijamasını giydi.

Hava karardı. Yatağa uzanıp yüzmeye devam etti. Her zamanki saatinde Rodion ışığı yaktı ve kovayla küveti aldı. Örümcek ağ ipliğinin üstünde Rodion'un yanına indi ve adamın bir kanaryayla çene çalıyormuşçasına konuşarak tüylü yaratığa uzattığı parmağın üzerine yerleşti. Bu sırada koridora açılan kapı aralıktı ve ansızın orada bir şey kımıldadı... Bir an için açık renk buklelerin dolaşık uçları sarktılar, derken Rodion sirkin kubbesi altında geri çekilen minik siyah havacıya bakarken kıpırdanınca, gözden kayboldular.

Kapı hâlâ dörtte bir aralıktı. Deri önlüğü ve haşır huşur sakalıyla hantal Rodion hücrenin içinde paldır küldür dolaşıyordu ve saat (doğrudan bağlantı nedeniyle şimdi daha yakın) çalma öncesi boğuk tangırtısını tutturunca kemerinin derinliklerinden kocaman bir saat çıkarttı ve zamanı kontrol etti. Sonra Cincinnatus'un uyuduğunu varsayarak, bir kargıymışçasına süpürgeye yaslanarak epeyce uzun bir süre onu izledi. Kim bilir hangi sonuçlara varıp yeniden hareketlendi... Tam o sırada kırmızı mavili bir top sessizce ve oldukça yavaş, kapıdan içeri yuvarlandı, bir dik üçgenin tek ayağını izleyerek doğru yatağın altına girdi; bir an görünmez oldu, oturağa çarptı ve üçgenin öbür kenarı boyunca dışarı –yani Rodion'a doğru– yuvarlandı, adam adım atarken farkında olmadan topa bir tekme attı, top, hipotenüsü izleyerek içeri girdiği aralıktan çıkıp gitti. Rodion süpürgeyi sırtlayıp hücreden ayrıldı. Işık söndü.

Cincinnatus uyumadı, uyumadı, uyumadı –yok, uyudu, ama inledi ve irkilerek uyandı– sonra yine uyumadı, uyudu, uyumadı ve her şey birbirine karıştı, Marthe, cellat taşı, Marthe'nin kadifesi – ve sonuç ne çıkacaktı... Hangisi olacaktı? İdam mı, kavuşma mı? Her şey bütünüyle kaynaştı, ama ışık yanınca gözlerini son bir göz kırpımı açtı, Rodion parmaklarının ucunda içeri girdi, kara ciltli kataloğu masadan aldı, dışarı çıktı ve oda yine kararadı.

6

Neydi o –korkunç, gecesel, heyula gibi bunca şeyin arasında– neydi o? Kocaman ağır uyku katarına isteksizce yol verip kenara çekilen son şey olmuştu, şimdi de büyüyerek, daha bir belirginleşerek, yüreğini ısıtarak pürtelaş ilk koşup gelen yine oydu –ah ne güzel, ah ne hoş– bugün Marthe geliyor!

Tam o anda Rodion oyunlardaki gibi tepsi üstünde leylak rengi bir mektup getirdi. Cincinnatus yatağın ucuna ilişip şunları okudu: "Milyonlarca özür dilerim. Affedilmez bir budalalık! Yasa metni incelendiğinde görüşe, ancak duruşmanın üstünden bir hafta geçtikten sonra izin verilebileceği anlaşılmıştır. Bu nedenle yarına erteleyeceğiz. Sağlıcakla kal koca oğlan, selamlar. Burada her şey bildiğin gibi, dert dert üstüne... Nöbetçi kulübeleri için gönderdikleri boya yine beş para etmez çıktı, bu konuda daha önce başvuruda bulunmuştum, ama ne fayda."

Rodion, Cincinnatus'a bakmamaya çalışarak masadan dünün kap kacağını topluyordu. İç karartıcı bir gün olmalı. Tepeden sızan ışık griydi ve yumuşak yürekli Rodion'un koyu renk deri giysisi ıslak ve kaskatı görünüyordu.

"N'apalım," dedi Cincinnatus, "öyle olsun, öyle olsun... nasılsa elimden bir şey gelmez." (Öbür Cincinnatus... Biraz daha ufak olan tortop olmuş ağlamaktaydı). "Pekâlâ, yarın olsun. Acaba rica etsem, şeyi çağırır mıydın..."

Rodion öyle yürekten "Başüstüne," dedi ki özlemle bu anı beklediğini sanırdınız; tam ok gibi yerinden fırlamıştı ki kapının ağzında fazlaca sabırsızlanarak bekleyen müdür bir saniye erken çıktı ortaya ve çarpıştılar.

Rodrig İvanoviç'in elinde bir duvar takvimi vardı ve onu nereye koyacağını bilemiyordu.

"Binlerce kere özür dilerim," diye haykırdı, "Affedilmez bir budalalık! Yasa metni incelendiğinde..." Mesajını kelimesi kelimesine yineledikten sonra Rodrig İvanoviç, Cincinnatus'un ayak ucuna yerleşti ve aceleyle ekledi: "Nasılsa şikâyette bulunabilirsiniz, ancak sizi uyarmayı görev bilirim, gelecek kurul toplantısı sonbaharda yapılacak ve o güne dek köprülerin altından çok sular –yalnız su değil ya, neyse– akmış olacak. Anlatabildim mi?"

"Şikâyette bulunmak niyetinde değilim," dedi Cincinnatus, "Ama bir şey sormak istiyorum, şu sizin sözüm ona dünyanızı oluşturan sözümona nesnelerin sözümona düzeninde sözünüzü tutacağınızın güvencesi sayılabilecek tek bir şey var mı?"

"Söz mü?" diye şaşkınlıkla sordu müdür, takvimin (günbatımında kaleyi gösteren bir suluboya) karton tarafıyla kendini yelpazelemeyi keserek. "Ne sözü?"

"Karımın yarın geleceği... Demek, bu durumda güvence vermeyi kabul etmeyeceksiniz – o zaman sorumu daha kapsamlı bir hale getireyim: Bu dünyada herhangi bir şeyin herhangi bir inancası, bir güvencesi var mı ya da olabilir mi, yoksa güvencenin ne anlama geldiği bile bilinmez mi buralarda?"

Bir duraklama.

"Neyse, şu Roman Vissarionoviç meselesi, ne kötü değil mi?" dedi müdür. "Duydunuz mu? Üşütmüş yatıyor. Görünürde durumu oldukça ağır." "Bana öyle geliyor ki ne pahasına olursa olsun, beni yanıtlamayacaksınız; akla yatkın bu, çünkü sorumsuzluk bile eninde sonunda kendi mantığını geliştirir. Otuz yıl boyunca yaşayan gerçek biri olduğum gerçeğini saklayarak, dokunulduğunda gerçekmiş gibi görünen hayaletler arasında yaşadım – ama artık yakalandığıma göre yanınızda kendimi kısıtlamam için bir neden kalmadı. Hiç değilse kendi hesabıma sizin dünyanızın bütün gerçekdışılığını sınayacağım."

Müdür boğazını temizledi ve hiçbir şey olmamışçasına söze devam etti: "Hem de öyle ağır ki bir doktor olarak ben şeyde bulunabilecek mi –yani zamanında iyileşebilecek mi– kısaca, gösterinize yetişebilecek mi bilemiyorum..."

"Defol!" dedi Cincinnatus sıkılı dişler arasından.

"Öyle süngüsü düşük durma," diye sürdürdü müdür. "Yarın, yarın düşün gerçekleşecek. Pek şirin bir takvim, değil mi? Sanat eseri. Yok, sana getirmedim."

Cincinnatus gözlerini yumdu. Onları yeniden açtığında müdür hücrenin ortasında sırtı ona dönük, ayakta dikilmekteydi. Besbelli Rodion tarafından bırakılmış olan deri önlük ve kızıl sakal iskemlenin üstünde dağınık durmaktaydı.

"Yarınki görüşmeye hazırlanmak için bugün konutunu özellikle kıyı köşe temizlememiz gerekecek," dedi yüzünü dönmeden. "Biz içeride yerleri yıkarken, rica etsem sen..."

Cincinnatus yeniden gözlerini yumdu ve hacmi azalan ses sürdürdü: "... Rica etsem, sen koridora çıkar mısın? Uzun sürmez. Şöyle bir girişelim ki yarın adabıyla, düzgünce, şık, şenlikli..."

"Defol!" diye haykırdı Cincinnatus, doğrularak, her yanı tir tir titriyordu.

"Olanıksız," dedi Rodion, pürciddiyet önlüğünün askılarıyla oynayarak. "Burada bir alay işimiz var. Şu toza bir bak... Sonra sen kendin de teşekkür edeceksin."

Bir cep aynasında kendini inceledi, yanaklarının üstündeki sakalları kabarttı ve sonunda yatağa yanaşıp eşyalarını Cincinnatus'un eline tutuşturdu. Terlikleri önlem olarak bir tomar kâğıtla doldurulmuştu, sabahlığının etekleri de özenle kıvrılıp iğnelenmişti. Cincinnatus ayakları üstünde hafifçe sallanarak giyindi, Rodion'un koluna hafifçe yaslanarak koridora çıktı. Orada bir taburenin üstüne oturup hasta biri gibi ellerini kol ağızlarına sokup kollarını kavuşturdu. Rodion hücrenin kapısını açık bırakıp temizliğe girişti. İskemle masanın üstüne kondu, yatağın çarşafları söküldü, kovanın kulpu çıngıldadı, hava akımı masanın üstündeki kâğıtları karıştırdı ve bir yaprak yere süzüldü. "Ne, orada öyle somurtuyor musun?" diye bağırdı Rodion, sesini yükseltip su sesini, şakırtıyı, patırtıyı bastırarak. "Şu koridorlarda kısa bir gezintiye çıksaydın... Haydi, korkma –bir şey olursa ben buradayım– bağırman yeter."

Cincinnatus uysal uysal tabureden kalktı ve –kuşkusuz kalenin üstünde yükseldiği kayalığın bir parçası olan– soğuk duvar boyunca birkaç adım atar atmaz (ne adımlardı ya! – halsiz, ağırlıksız, hımbıl), Rodion'u, açık kapıyı ve kovaları uzaklaşan bir perspektife emanet eder etmez özgürlüğün dalga dalga kabardığını duyumsadı. Köşeyi dönünce özgürlük daha da gürül gürül akmaya başladı. Rutubet lekeleri ve çatlaklar dışında çıplak duvarları süsleyen hiçbir şey yoktu; yalnız biri bir yere koyu sarıyla, badana fırçasıyla, "fırça denemesi, fırça denem..." yazmıştı ve alttan boya iğrenç bir biçimde akmıştı. Yalnız yürümenin alışılmadık güçlüğü karşısında Cincinnatus'un kasları kendilerini koyverdiler ve böğrüne bir sancı saplandı.

İşte o zaman Cincinnatus durdu ve bu taş ıssızlığa ilk kez

girmişçesine çevresine bakınarak olanca istencini topladı, bütün yaşam sürecini aklından geçirdi ve durumunu büyük bir titizlikle değerlendirmeye çalıştı. Suçların en korkuncuyla, bilinirci alçaklığıyla suçlanan – bu öylesine az rastlanır ve ağza alınmaz bir suçtu ki, "geçirimsizlik", "saydamsızlık" "kapalılık" gibi dolamlamalar kullanmak gerekiyordu; bu suç nedeniyle kellesi uçurularak ölüme mahkûm edilen; açıkça çürük bir dişin burularak koparılışı, apansız çatır çatır sökülüşü olarak algıladığı –burada tüm bedeni yangılı damak, kafasıysa o dişti– o bilinmedik ancak yakın ve değiştirilemez tarihi bekleyerek kalede tutuklu bulunan; şu anda hapisane koridorunda yüreği keder dolu –ama hâlâ sapasağlam, ama hâlâ Cincinnatik– duran Cincinnatus delicesine bir özgürlük özlemi duydu, en sıradan, somut, fiziksel, fiziksel olarak yaşanabilir türden bir özgürlüğün özlemini ve anında, sanki her şey kendi benliğinden dalga dalga yayılan bir ağılmışçasına büyük bir duyumsal açıklıkla her köşesinden – bir şu açıdan, bir bu açıdan, kâh karakalem, kâh çini mürekkebi ile içinde bulunduğu bu sarp kale görülebilen, sığlaşmış ırmağın ötesindeki kent canlandı hayalinde. Ve bu özgürlük seli öylesine güçlü ve tatlıydı ki, her şey olduğundan daha güzel görünüyordu: Gardiyanlar, ki bunlar gerçekte herkestiler, sanki daha yumuşak başlıydılar; yaşamın kısıtlayıcı olayları içinde usu olasılı bir iz arıyor, gözlerinin önünde bir görüntü dans ediyordu – nikel kaplı bir kürede güneşin göz kamaştırıcı yansımasını çevreleyen binlerce yanardöner ışık iğnesi gibi... Hapisane koridorunda durup az önce ağır ağır sayıları sıralamaya başlayan saatin gür ve dolgun tınısını dinleyerek sabahın bu ilk körpe saatlerinde kentteki olağan yaşamı imgeledi: Marthe, gözleri yerde elinde boş bir sepet, üç adım arkasında kaytan bıyıklı genç bir bıçkın, evden çıkmış, mavi kaldırımda yürümekte; bir atlı karınca vagonuna oturur gibi içine binilen

kuğu ya da gondol biçimli elektrikli arabalar bulvar boyunca sonsuz bir ırmak gibi akıp giderler; kanepeler, koltuklar havalandırılmak üzere mobilyacıların önlerine çıkartılırlar ve yoldan geçen öğrenciler dinlenmek için üzerlerine otururlar; bu arada el arabası tıka basa kitap dolu minik hademe yetişkin bir emekçi gibi terini siler; taşradaki adlarıyla "tiktak"lar, kurulup zemberek gücüyle çalışan iki kişilik araçlar yeni su serpilmiş kaldırımlarda tıkır tıkır giderler (bunların geçmişin makinelerinin, o kullanışlı, gösterişli, gıcır gıcır otomobillerin yozlaşmış soydaşları olduklarını düşündükçe... Nereden geldi şimdi bu aklıma? Ah evet, dergideki fotoğraflar...) Marthe birkaç meyve seçer; cehennem manzaralarına çoktan şaşmaz olmuş uyuz, kocamış beygirler fabrikalardan dağıtımcılara mal taşırlar; beyaz gömlekli, yüzleri yaldızlı sokak satıcıları ekmek somunlarını havaya, ta yükseklere atıp yakalar, bir kez daha fırıl fırıl döndürerek hokkabazlık yaparlarken çığırırlar; mor salkımlara boğulmuş bir pencerede neşeli bir "telgraf işçileri dörtlüsü" kadeh tokuşturarak gelenin geçenin sağlığına içer; ünlü bir laf ebesi, kırmızı ipek pantollu obur yaşlı bir züppe. Aşağı Havuzlar'daki bir yiyecek pavyonunda gerdan kırtı tıkınmaktadır; bulutlar dağılır ve bir bando eşliğinde alacalı gün ışığı, eğimli sokaklar boyunca koşturur, yan sokaklara dalar; yayalar hızlı hızlı yürürler; havada ıhlamur, benzin ve ıslak çakıl kokusu vardır; Albay Somnus'un anıt mezarında sonsuzca akan fıskiye püskürtüsüyle taş albayı, albayın filgil ayaklarının altındaki kabartmaları ve titreşen gülleri sular; Marthe, gözleri yerde, peşinde kendisini üç adım geriden izleyen sarışın bir züppe, dolu sepetiyle eve döner. İşte saat çalarken Cincinnatus duvarların ardından bunları görüp duydu ve gerçekte bu kentteki her şey Cincinnatus'un gizli yaşantısına ve suçlu alevine oranla her zaman adamakıllı ölü olduğu halde, Cincinnatus'un kendisi

de bunu ve bununla birlikte hiç umut olmadığını bildiği halde bu anda o tanıdık canlı sokaklarda bulunmak özlemiyle yanıp tutuşuyordu... Derken saatin sesi kesildi, düş ürünü gök bulutlandı ve hapisane olanca eziciliğiyle üstüne çullandı.

Cincinnatus soluğunu tuttu, hareket etti, yine durdu, dinledi, ileride bir yerlerden, belirsiz bir uzaklıktan hafif bir tıpırtı geliyordu.

Tartımlı, hızlı, boğuk bir sesti bu ve Cincinnatus, bütün sinirleri ayakta, bu seste bir çağrı duydu. Son kerte dikkatli, ruh gibi hafif ve uyanık, yürümeye devam etti; kim bilir kaç köşe döndü. Ses kesildi, ama sonra görünmez bir ağaçkakanmışçasına havalanıp yakınlaşıverdi. Tıp, tıp, tıp. Cincinnatus adımlarını sıklaştırdı, karanlık koridor bir dönüş daha yaptı. Ansızın –gündüz gibi olmasa da– ortalık aydınlandı ve gürültü belirginleşip neredeyse böbürtülü bir hal aldı. İleride, solgun bir ışık seli içinde Emmie bir topu duvara atıp tutmaktaydı.

Bu noktada koridor genişti ve ilkin Cincinnatus sol duvarda bu yabansı, ek ışığın kaynağı büyük, derin bir pencere bulunduğunu sandı. Emmie topunu yerden almak ve aynı zamanda çorabını çekmek için eğildiğinde ona sinsi ve ürkek bir bakış fırlattı. Çıplak kollarında ve baldırlarında kısa sarı tüyleri diken dikendi. Beyazımsı kirpiklerinin arasında gözleri pırıl pırıldı. Derken topu tutan eliyle sarı buklelerini geriye atarak doğruldu.

"Burada yürümememiz gerekir," dedi – ağzında bir şey vardı; yanağının ardında yuvarlanıp dişlerine çarpıyordu.

"Ne emiyorsun?" diye sordu. Cincinnatus.

Emmie dilini çıkarttı; dilin bağımsız bir can taşıyan ucunda parlak amberbaris kırmızısı bir şekerleme vardı.

"Bende biraz daha var," dedi. "Bir tane ister misin?"

Cincinnatus başını olumsuzca salladı.

"Burada yürümemen gerekir," diye yineledi Emmie.

"Neden?" diye sordu Cincinnatus.

Kız tek omzunu silkti ve yüzünü ekşiterek topu tutan elini uzatıp bükerek, baldırlarını gererek Cincinnatus'un bir kovuk, bir pencere bulunduğunu sandığı yere gitti ve birdenbire, safi bacakmış izlenimini vererek, kıpır kıpır ederek pencere pervazına benzeyen bir taş çıkıntıya yerleşti.

Hayır, bu yalnızca görünürde bir pencereydi; gerçekte camlı bir girinti, bir vitrindi ve yalancı derinliklerinde –ah, elbet, hiç tanımadan edebilir miydi!– Tamara Bahçeleri'nin görüntüsü sergileniyordu. Çeşitli derinliklerde acemice çiziktirilmiş, bulanık yeşil tonlarında resmedilmiş ve gizli ampullerce aydınlatılmış bu manzara bir yapay doğadan ya da tiyatro dekoru maketinden çok, üfleyip püfleyen bir nefesli sazlar orkestrasının ardındaki fon perdesini andırıyordu. Gruplama ve perspektif açısından her şey gerçeğe oldukça uygun biçimde canlandırılmıştı ve donuk renkler, kımıltısız ağaç tepeleri, ölgün ışık olmasa insan gözlerini kısıp bu hapisanenin bir penceresinden o bahçelerin ta kendilerine baktığını düşleyebilirdi. Alışkın göz, caddeleri, bostanların kıvır kıvır yeşertilerini, sağda revakı, tek tük kavakları ve gölün inandırıcılıktan uzak mavisi ortasında belki de bir kuğu olan soluk lekeyi çıkartabiliyordu. Uzakta, stilize bir sisin içinde tepeler, yuvarlak sırtlarını kamburlaştırıyorlar ve onların üstünde oyuncuların altında yaşadıkları türden kurşun mavisi bir gökte kümülüs bulutları yerlerinde pinekliyorlardı. Bunların tümü her nasılsa taze değil, eski püskü, toz kaplıydı. Cincinnatus'un ardına baktığı camın üstündeyse bir bölümünden bir çocuk elinin yeniden yapılandırabileceği birtakım lekeler vardı.

"Beni oraya götürmez misin?" diye fısıldadı Cincinnatus. "N'olursun."

Taş çıkıntının üstünde, Emmie'nin yanında oturuyordu

ve ikisi camın ardındaki yapay erişilmeze bakıyorlardı; kız gizemli bir biçimde dolaşık yolları parmağıyla izleyip duruyordu ve saçları vanilya kokuyordu.

"Babam geliyor," dedi ansızın, boğuk, telaşlı bir sesle; sonra sıçrayıp yere indi ve yok oldu.

Doğruydu: Cincinnatus'un geldiği tarafın karşı yönünden, anahtarları şıngır mıngır, Rodion yaklaşmaktaydı. (Cincinnatus bir an bunun aynada bir yansıma olduğunu sandı.)

"Haydi bakalım, yuvaya," dedi şakacı bir sesle.

Vitrinin ardındaki ışık söndü ve Cincinnatus geldiği yoldan dönmek niyetiyle bir adım attı.

"Hey, hey, nereye gidiyorsun?" diye bağırdı Rodion. "Doğru git, böylesi daha kestirme."

Ve işte, ancak o zaman Cincinnatus, koridordaki dönemeçlerin kendisini uzaklara ulaştıracakları yerde büyük birçok yüzlü cisim oluşturduklarının ayırdına vardı – çünkü şimdi bir köşeyi döner dönmez uzakta kendi kapısı göründü ve ona varmadan önce yeni tutuklunun hücresinin önünden geçti. Bu hücrenin kapısı ardına dek açıktı ve içeride daha önce görmüş olduğu sevimli bücür, çubuklu pijamalarının içinde bir iskemlenin üstüne çıkmış, bir ağaçkakan gibi tık, tık takvimi duvara çiviliyordu.

"Dikizlemek yasak, güzel bayan," dedi Rodion keyifli keyifli. "Yuvaya, yuvaya. Senin yeri nasıl da temizlemişiz ha? Bundan böyle buraya konuk getirmeye utanmamız gerekmez."

Örümceğin besbelli bir dakika önce yapılmış tertemiz, tertipli mi tertipli bir ağın üstüne kurulmuş olmasından özellikle gurur duyar gibiydi.

7

Nefis bir sabah, Rodion'un dün sildiği demirli camdan içeri eski sürtünme olmaksızın özgürce girmekte. Hiçbir şey duvarların sarı badanalarından daha şenlikli olamazdı. Masaya, altındaki hava katmanı yüzünden henüz üstüne yapışmamış temiz bir örtü serilmişti. Bol keseden su serpilmiş taş zemin vaftiz kurnası ferahlığı saçıyordu.

Cincinnatus yanında bulunan giysilerin en iyilerini kuşandı –ve bir öğretmen olarak gala gecelerine giderken giymeye hak kazandığı beyaz ipek çoraplarını ayağına geçirirken– Rodion müdürün bahçesinden ıslak bir kesme cam vazo dolusu katmerli şakayıkla çıkageldi, vazoyu masanın tam ortasına koydu... Hayır, hayır, tam ortası değildi; geri geri dışarı çıktı, az sonra bir tabure ve fazladan bir iskemleyle geldi ve eşyaları gelişigüzel değil, düşüne taşına, zevklice yerleştirdi. Birkaç kere gelip gitti, ama Cincinnatus, "Vakit yaklaştı mı?" diye sormaya cesaret edemeyip –giyinmiş kuşanmış konuk beklediğiniz o özellikle boş zaman diliminde olduğu üzere– kâh alışılmadık köşelere tüneyerek kâh vazodaki çiçekleri düzelterek dolanıp duruyordu, öyle

ki sonunda Rodion ona acıdı ve artık çok kalmadığını söyledi.

Saat tam onda en şık, en anıtsal frak ceketiyle, şatafatlı, mesafeli, heyecanlı, yine de kendine hâkim Rodrig İvanoviç göründü; kocaman bir kül tablası getirdi ve canlıları kendi hallerine bırakıp yalnızca cansız demirbaşların düzenliliğiyle ilgilenen işine titiz bir vekilharç gibi davranarak (bir tek Cincinnatus dışında) her şeyi denetledi. Elinde ucu kauçuk püskürtücülü yeşil bir şişeyle dönüp geldi ve Cincinnatus yoluna çıktığında onu kabaca bir kenara itip çam kokusu püskürtmeye başladı. Rodrig İvanoviç iskemleleri Rodionunkinden farklı bir biçimde yerleştirdi ve birbirleriyle uyuşmayan iskemle arkalıklarına –biri lir biçimindeydi, öteki kare– gözlerini devirerek uzun uzun baktı. Yanaklarını şişirdi ve bir ıslıkla soluğunu koyverdi, sonunda Cincinnatus'a döndü.

"Ya sen ne âlemdesin? Hazır mısın?" diye sordu. "Tüm gereksindiklerini bulabildin mi? Pabuç tokaların düzgün mü? Şurası niye öyle kırış kırış? Yazıklar olsun. Patilerini görelim. *Bon.** Lütfen üstünü başını kirletmemeye bak. Sanırım vakit yaklaştı."

Dışarı çıktı ve dolgun, otoriter bas sesi koridorda yankılandı. Rodion hücre kapısını açıp geriye tutturdu ve eşiğe karamela çizgili bir yolluk serdi. "Geliyor," diye fısıldadı göz kırparak ve yine ortadan kayboldu. Derken bir yerlerde bir anahtar, kilidinin içinde üç kez çıngırdadı, karmakarışık sesler duyuldu ve bir esinti Cincinnatus'un kafasındaki saçları karıştırdı.

Çok heyecanlıydı ve titreyen dudakları sürekli gülücük biçimini almaktaydılar. "Buradan. İşte geldik." Müdürün çınlayan açıklamalarını işitebiliyordu ve hemen ardından

(*) Tamam. Kabul.

sözü geçen kişi yanındaki tombul, çizgili giysili ufak tefek tutuklunun nazikçe koluna girmiş, yol göstererek göründü. Tutuklu içeri girmeden önce paspasın üstünde bir an durdu, güderili ayaklarını sessizce bitiştirdi ve zarifçe eğildi.

"İzninizle, size Mösyö Pierre'i takdim edeyim," dedi müdür Cincinnatus'a sevinçli bir sesle. "Buyrun Mösyö Pierre, buyrun. Burada nasıl beklendiğinizi bilemezsiniz –tanışın beyler–. Özlenen buluşma. Eğitici bir manzara. Lütfen kusurumuza bakmayın Mösyö Pierre, hoşgörünüze sığınıyoruz."

Ne söylediğinin farkında bile değildi – içi coşkuyla fıkır fıkır, yerinde duramıyor, ellerini ovuşturuyor, sevinçli bir çekingenlikle dolup taşıyordu.

Mösyö Pierre, son derece sakin ve ağırbaşlı, içeri girdi, bir kez daha eğildi ve Cincinnatus mekanik bir biçimde elini uzattı, beriki Cincinnatus'un kaçmaya hazır parmaklarını küçük, yumuşak patisinde alışılmıştan bir saniye daha uzun tuttu –sevecen yaşlı bir doktor bir tokalaşmayı nasıl büyük bir nezaketle, istek uyandıracak biçimde uzatırsa öyle– ve sonra salıverdi.

Gırtlaktan gelen melodik, tiz bir sesle Mösyö Pierre "Ben de sonunda sizinle tanıştığım için mutluyum. Birbirimizi daha yakından tanıyacağımızı umut etme cüretini buluyorum kendimde," dedi.

"Aynen öyle, aynen öyle," diye gürledi müdür. "Ah, lütfen, oturunuz... Rahatınıza bakın. Mesai arkadaşınız sizi burada görmekten öyle mutlu oldu ki dili tutuldu."

Mösyö Pierre oturdu ve oturmasıyla ayaklarının yere pek yetişmediği ortaya çıktı; ancak bu ne soyluluğundan ne de doğanın pek az küçük şişkoya armağan ettiği o özel zarifliğinden bir şey götürdü. Billur parlaklığındaki gözleri nazikçe Cincinnatus'a bakmaktaydılar, bu arada kendi de masanın başına geçmiş olan Rodrig İvanoviç, kıkırdayarak, dürtükleyerek, zevkten dört köşe, bir ona bir ötekine bakarak

konuğun her bir sözcüğünün Cincinnatus'un üzerinde bıraktığı etkiyi aç gözlerle izliyordu.

Mösyö Pierre dedi ki: "Annenize olağanüstü benziyorsunuz. Gerçi kendisini görmeye hiç fırsatım olmadı, ama Rodrig İvanoviç bana bir fotoğrafını göstereceğine söz verdi."

"Başüstüne," dedi müdür. "Sizin için bir tane ediniriz." Mösyö Pierre sürdürdü: "Zaten, bu bir yana, gençliğimden beri fotoğraf meraklısıyımdır; şimdi otuzumdayım, ya siz?"

"Tam otuz yaşında," dedi müdür.

"Gördünüz mü, doğru tahmin etmişim. Öyleyse, bu sizin de hobiniz olduğuna göre size..."

Çabucak pijama üstünün göğüs cebinden şişkin bir cüzdan çıkarttı, onun içinden de kalın bir deste en küçük boy ev enstantaneleri... Bir deste oyun kâğıdı karıştırır gibi resimleri karıştırarak birer birer masanın üstüne koymaya başladı. Rodrig İvanoviç her birini sevinç çığlıklarıyla kapıyor, ya uzun uzun inceliyor ya da hayran hayran bakmayı sürdürerek yavaşça, bazen sıradakine uzanarak –orası sus pus, kımıltısız olsa da– yana geçiriyordu. Resimler Mösyö Pierre'i görüntülüyorlardı, çeşitli pozlarda Mösyö Pierre'i – kâh bir bahçede, elinde ödüllük bir domatesle, kâh tek kalçası üstünde bir parmaklığın kenarına ilişmiş halde (profilden, pipolu), kâh bir sallanan koltukta otururken, yanında kamışlı bir bardak...

"Mükemmel, harika," diye görüş bildiriyordu Rodrig İvanoviç, yaltaklanarak, başını sallayarak her bir kareye doyasıya bakarak ya da aynı anda iki elinde iki resim, gözlerini ondan ona kaydırarak. "Vay, vay! Buradaki şu pazulara bakın! Kimin aklına gelirdi – bu narin fiziğinizle. Amma güçlü! Ay ne şirin – minik kuşçağızla konuşuyor!"

"Evcildir," dedi Mösyö Pierre.

"Pek eğlenceli! Neler de biliyorsunuz... Ya şurada... Karpuz yiyor, breh breh!"

"Evet," dedi Mösyö Pierre. "Onlara bakmıştınız. İşte birkaç tane daha."

"Pek hoş doğrusu. Şu desteyi de veriverin, daha onları görmedi..."

"İşte şurada üç elmayla jonglörlük yapıyorum," dedi Mösyö Pierre.

"Şu işe bakın," dedi müdür dilini şaklatarak.

"Kahvaltıda," dedi Mösyö Pierre. "Bu benim, bu da rahmetli babam."

"Evet, evet, elbet kendisini hemen tanıdım... Şu soylu çehre!"

"Kayış Irmağı kıyısında," dedi Mösyö Pierre. "Hiç oraya gittiniz mi?" diye sordu Cincinnatus'a dönerek.

"Sanmam," diye yanıtladı Rodrig İvanoviç. "Ya bu nerede çekildi?" "Amma şık bir pardösü! Biliyor musunuz, bu fotoğrafta daha yaşlı görünüyorsunuz. Bir saniye, şunu bir daha görmek istiyorum, şu süzgeçli olanı."

"Buyrun... Yanımda olanların hepsi bu," dedi Mösyö Pierre ve bir kez daha Cincinnatus'a döndü: "Bu kadar ilgilendiğinizi bilseydim daha fazlasını getirirdim... En aşağı bir düzine albümüm var."

"Harika, şahane," diye yineledi Rodrig İvanoviç, onca coşkun kıkırdama ve ünlemeden nemlenmiş gözlerini leylak rengi bir mendille silerek.

Mösyö Pierre cüzdanının içindekileri elden geçirdi. Ansızın elinde bir iskambil destesi belirdi.

"Lütfen bir kâğıt tutun, hangisi olursa," diye önerdi iskambilleri masaya açarak; dirseğiyle kül tablasını yana iteledi ve kâğıtları dizmeye devam etti.

"Bir tane tuttuk," dedi müdür keyifle.

Mösyö Pierre bir parça hokus pokustan sonra işaret parmağını alnına dayadı; derken çabucak kâğıtları topladı, ustaca desteyi hışırdattı ve içinden bir maça üçlüsü çekip attı.

"Hayret!" diye haykırdı müdür. "Çok şaşırtıcı!"

Deste ortaya çıktığı gibi çabuk yok oluverdi ve Mösyö Pierre suratında ağırbaşlı bir ifadeyle dedi ki: "Yaşlı kadıncağızın biri, bir doktora gider ve der ki 'korkunç bir illet var başımda Doktor Bey. Bu yüzden öleceğim diye ödüm patlıyor...' 'Peki, belirtiler ne?' 'Başım titriyor, Doktor Bey' " ve Mösyö Pierre sözcükleri ağzında geveleyip kafa sallayarak yaşlı kadıncağızı taklit etti.

Rodrig İvanoviç taşkın bir neşeyle patladı, masaya bir yumruk indirdi, neredeyse iskemleden yuvarlanıyordu; derken bir öksürük krizine tutuldu; inledi; büyük bir çabayla kendini topladı.

"Mösyö Pierre, partinin neşesisiniz," dedi gözyaşları dökmeyi sürdürerek. "Vallahi partinin neşesi! Ömrümde böyle gülünç bir fıkra dinlememiştim!"

"Nasıl da hüzünlüyüz, nasıl da duyarlı," dedi Mösyö Pierre Cincinnatus'a, somurtan bir çocuğu güldürmeye çalışırcasına dudaklarını büzerek. "Öyle put gibiyiz ki minik bıyıklarımız da titreşip duruyorlar, boynumuzdaki damar da tıp tıp atıyor ve gözceğizlerimiz buğulu..."

"Hepsi neşeden," diye çabucak atıldı müdür. *"N'y faites pas attention."**

"Evet, gerçekten mutlu bir gün, önemli bir gün," dedi Mösyö Pierre. "Benim de içim içime sığmıyor – övünmek gibi olmasın ama sevgili mesai arkadaşım, bende dışa dönük sevimlilikle içsel inceliğin, yarenlik etme sanatıyla suskun durabilme yeteneğinin, şakacılıkla ağırbaşlılığın ender rastlanan bir bileşimini bulacaksın... Ağlayan bir çocuğu avutup kırılan oyuncağını kim yapıştırır? Mösyö Pierre. Bir zavallı dula yardım elini kim uzatır? Mösyö Pierre. Kim aklı başında öğütler verir, kim ilaç önerir, kim müjdeler getirir?

(*) Siz ona boşverin.

Kim? Kim? Mösyö Pierre. Bunların tümünü yapacak kişi Mösyö Pierre'dir."

"Olağanüstü! Ne yetenek!" diye haykırdı müdür; sanki şiir dinliyordu; ancak bir yandan da seyiren bir kaşın altından Cincinnatus'a göz atıp duruyordu.

"Bundan dolayı, bana öyle geliyor ki," diye sürdürdü Mösyö Pierre "Ah, evet, laf aramızda," diyerek kendi sözünü kesti "Dairenizden memnun musunuz? Geceleri üşümüyorsunuz ya? Yeterince yemek veriyorlar mı?"

"Benimkinin aynısı veriliyor," diye yanıtladı Rodrig İvanoviç. "Karavana mükemmel."

"Haydi binelim karavana," diye espri yaptı Mösyö Pierre. Müdür bir kez daha kahkaha patlatmaya hazırlanıyordu, ancak tam o sırada kapı açıldı ve suratsız sıska kütüphaneci kolunun altında bir yığın kitapla göründü. Boynuna bir yün atkı sarmıştı. Kimseyi selamlamaksızın kitapları yatağın üstüne attı ve bunların tozdan oluşma üç boyutlu hayaletleri bir an üstlerinde, havada asılı kaldılar, titreştiler ve dağıldılar.

"Dur bir dakika," dedi Rodrig İvanoviç. "Tanıştığınızı sanmıyorum."

Nazik Mösyö Pierre iskemlesinden doğrulup kalkarken kütüphaneci ona bakmadan başını salladı.

"Lütfen Mösyö Pierre," diye yalvardı müdür, elini yüreğinin üstüne koyarak "Lütfen ona numaranızı gösterin."

"Ah, değer mi ki – aslında pek basit bir şey," diye alçakgönüllülükle araya girdi Mösyö Pierre, ama müdürün durmaya niyeti yoktu:

"Bir mucize! Kızıl büyü! Hepimiz size yalvarıyoruz. Ah, lütfen hatırımız için... Durun, durun bir dakika," diye seslendi çoktan kapının yolunu tutmuş olan kütüphaneciye. "Bir dakika, Mösyö Pierre size bir şey gösterecek. Lütfen, lütfen gitmeyin..."

"İçinizden bir kâğıt tutun," buyurdu Mösyö Pierre yapmacıklı bir ağırbaşlılıkla; desteyi karıştırdı; maça beşlisini çekip çıkarttı.

"Hayır," dedi kütüphaneci ve çekip gitti.

Mösyö Pierre minik, yuvarlacık bir omuz silkti.

"Şimdi dönerim," diye mırıldandı müdür ve o da dışarı çıktı.

Cincinnatus'la konuğu baş başa kaldılar.

Cincinnatus bir kitap açıp içine gömüldü, yani, ilk tümceyi tekrar tekrar okuyordu. Mösyö Pierre, minik ellerinin teki ona barış öneriyormuşçasına masanın üstünde, sevecen bir gülücükle Cincinnatus'a bakıyordu. Müdür döndü. Sıkılı yumruğunda bir yün atkı vardı.

"Belki işinize yarar, Mösyö Pierre," dedi; atkıyı adama teslim etti, oturdu, bir at gibi gürültüyle soluğunu koyverdi ve ucundan orak biçimli yarı kırık bir tırnak sarkan baş parmağını incelemeye koyuldu.

"Neden söz ediyorduk?" diye atıldı Mösyö Pierre, büyük bir incelikle, hiçbir şey olmamış gibi. "Eveet, fotoğraflardan söz ediyorduk. Bir ara kameramı getirip sizin resminizi çekeceğim. Çok eğlenceli olacak. Ne okuyorsunuz? Bakabilir miyim?"

"Kitabı bir yana bırakmalısınız," diye fikir yürüttü müdür; sesi sinirden çatlak çatlaktı "Ne olsa bir konuğunuz var."

"Ah, onu rahat bırakın," diyerek gülümsedi Mösyö Pierre.

Bir suskunluk oldu.

"Geç oluyor," dedi müdür, saatine bakıp.

"Evet, az sonra gideriz... Amanın, şu küçük suratsıza da bakın... Bakın şuna, dudacıkları nasıl da titriyor... Güneş her an bulutların arasından yüzünü gösterebilir... Suratsız, suratsız!"

"Haydi, gidelim," dedi müdür kalkarak.

"Bir dakika... Burayı öyle sevdim ki ayrılasım gelmiyor...

Her neyse sevgili komşum, verdiğiniz izni fırsat bilip sizi sık, pek sık ziyaret edeceğim –yani elbet eğer bu izni verirseniz– verirsiniz, ama değil mi?.. Eh, şimdilik hoşçakalın. Hoşçakalın... Hoşçakalın!"

Mösyö Pierre kim bilir kime öykünerek gülünç bir biçimde eğilerek selam verip çekildi; müdür bir kez daha kösnül genizden sesler çıkartarak koluna girdi. Çıktılar, ancak son anda müdürün şunları söylediği duyuldu: "Özür dilerim, bir şey unutmuşum, size hemen yetişirim," ve pürtelaş gerisin geri hücreye daldı; Cincinnatus'a yanaştı ve bir an için kıpkırmızı suratından gülücüğü silindi. "Çok ayıp," diye dişlerinin arasından tısladı. "Ayıp size. Şey gibi davrandınız... Geliyorum, geliyorum," diye seslendi yine yüzünde güller açarak; sonra şakayık dolu vazoyu masadan kaptı ve yürüdükçe etrafa sular sıçratarak hücreden çıktı.

Cincinnatus gözlerini kitaptan ayırmamıştı. Sayfanın üstüne bir damla düşmüştü. Damlanın altında birkaç harf üstlerine bir büyüteç tutulmuşçasına şişip sekiz puntodan on iki puntoya dönüştüler.

8

(Kimileri kalemlerini patates soyar gibi kendilerine doğru yontarlar, kimileri de bir sopayı sivriltircesine kalemi kendilerinden öteye açarlar... Rodion bu sonunculardandı. Birkaç bıçaklı ve tirbuşonlu eski bir çakısı vardı. Tirbuşon çakının dışında yatardı.)

"Bugün sekizinci gün" (diye yazdı Cincinnatus boyunun üçte birinden fazlasını yitirmiş olan kalemle) "ve ben yalnızca hayatta olmakla kalmıyorum, yani özbenliğimin küresi hâlâ varlığımı sınırlandırıp gölgede bırakmakla kalmıyor, herhangi bir ölümlü gibi öleceğim zamanı da bilmiyorum ve kendime herkes için geçerli bir formülü uygulayabiliyorum: Bir geleceğin olasılığı kendi kuramsal erişilmezliğine ters orantılı olarak azalır. Elbet benim durumumda sağduyu pek küçük sayılar çerçevesinde düşünmemi gerektiriyor –ama olsun, ne çıkar, ne çıkar– yaşıyorum ya. Dün gece garip bir duyguya kapıldım –hem bu ilk kez olmuyordu– kat kat soyunuyorum, ta ki... Nasıl anlatacağımı bilmiyorum, ama şunu biliyorum: Aşamalı soyunma süreci sonunda o son, bölünmez, sarsılmaz, parlak noktaya ulaşıyorum ve bu nokta (bir

köpekbalığının kanlı yağlarına gömülü bir inci yüzük gibi). Varım! diyor –Ah benim sonsuz, sonsuz... Ve bu nokta bana yetiyor – doğrusu başka hiçbir şey gerekmiyor. Belki gelecek yüzyılın bir vatandaşı, zamansız bir konuk (ev sahibi henüz yataktan kalkmamış!) belki de yalnız umarsızca şenlikli, sırıtkan bir dünyada bir karnaval maskarası olarak acı dolu bir yaşantı sürdürdüm –bu acıyı sana tanımlamak isterdim– ama zamanımın yetmeyeceği korkusunu içimden atamıyorum. Kendimi anımsayabildiğim kadarıyla –ve kendimi yasadışı bir açıklıkla anımsayabiliyorum– kendi kendimin çok şey bilen ve bu yüzden tehlike yaratan suç ortağıydım. Öylesine yakıcı bir karanlıktan çıkıp öylesine büyük bir itici güçle, bir topaç gibi öylesine alev alev dönüyorum ki bugün bile ara sıra (bazen uykuda bazen kaynar suya gömüldüğümde) şu benim ilksel yürek çarpıntımı, o ilk dağlayıcı teması, kendi 'ben'imin çıkış noktasını duyabiliyorum. Nasıl da kıvranarak dışarı çıkmıştım, kaygan ve çıplak. Evet, başkalarına kapalı ve yasak bir ülkeden, evet. Bir şey biliyorum, evet –ama şu anda bile, her şey bitmişken, şimdi bile– birilerini yozlaştırabilirim diye korkuyorum? Yoksa anlatmaya çalıştıklarımdan hiçbir şey çıkmayacak, geriye yalnızca asılmış insanlar benzeri boğulmuş sözcük cesetleri mi kalacak?.. Gammalarla ulaçların akşam siluetleri, darağacı kargaları kesin ve değiştirilemez biçimde balta olacağını bildiğimden, ipi yeğlemeliymişim gibime geliyor; kazanılan azıcık bir zaman, şu anda benim için her ertelemeyi, her gecikmeyi değerli kılacak denli paha biçilmez olan zaman... Düşünmeye ayrılmış zaman demek istiyorum; düşüncelerime, gerçekten düşe özgürce gidip dönmeleri için tanıdığım sıla izni... Bunun yanında daha birçok şey söylemek istiyorum, ancak yazmada ustalıktan yoksunluk, telaş, heyecan, zayıflık... Bir şey biliyorum. Bir şey biliyorum. Ama bunu ifade etmek öyle zor ki! Hayır, yapamıyorum... Vazgeçmek isterim – bir kaynaşma, bir kabarma du-

yumsuyorum, herhangi bir biçimde dışa vurmadığında adam çıldırtabilecek bir gıdıklama. Ah, hayır, kendimle uğraşmaktan zevk almıyorum, kararmış bir odada ruhumla çekişip kan ter içinde kalmıyorum; tüm dünyanın dilsizliğine meydan okuyarak kendimi anlatmaktan başka bir tutkum yok. Nasıl da korkuyorum. Nasıl ölesiye korkuyorum. Ama kimse beni benden alamayacak. Korkuyorum – ve şimdi daha demin son derece somut bir biçimde elimde tuttuğum ipin ucunu yitirmekteyim. Nerede? Avucumun içinden kaçıvermiş? Kâğıdın üstünde titriyor, kalemi kurşununa dek kemiriyor, kendimi ardından bakan delici bir gözün beni ensemden soktuğu kapıdan gizlemek için iki büklüm oturuyorum, sanki her şeyi kırıştırıp yırtmak üzereyim. Ben bir yanlış yüzünden buradayım –özelde bu hapisanede değil, bütün bu korkunç çubuk çubuk dünyada; amatör el işçiliğinin pek kötü bir örneği değilmiş gibi görünüp gerçekte felaket, dehşet, delilik, delalet olan bu dünyada– ve bakın, turistik biblo turiste kıymakta, koca ayı yontusu tahta balyozunu tepeme indirmekte. Yine de çocukluğumun başından beri düşler görürdüm... Düşlerimde dünya yücelmiş, tinselleşmiş olurdu; uyanıkken öylesine korktuğum insanlar orada tıpkı boğucu havalarda nesnelerin dış hatlarına yaşam esinleyen o ışık titreşimine sarınmış, ona bulanmışçasına titrek bir ışık yansıması içinde görünürlerdi; sesleri, adımları, gözlerindeki, dahası giysilerindeki anlatım heyecan veren bir anlam kazanırdı; daha yalın söyleyecek olursam, düşlerimde dünya öylesine büyüleyici bir görkeme bürünür; özgürleşir, gökselleşir, canlanırdı ki sonradan bu boyanmış yaşamın tozunu solumak adamı bunaltırdı. Ancak ben çoktandır düş olarak adlandırdıklarımızın birer yarı gerçek, gerçek vaadi, gerçeğin göz ucuyla sezinlenmesi, ondan gelen bir esinti oldukları düşüncesine alıştım; demek istediğim onlar, son derece belirsiz ve sulandırılmış olsa da kendisi bir yarı uyku, gerçek dünyanın sesleriyle görüntüleri-

nin yabansı kılıklarda nüfuz ederek zihnin dış kabuğunun ardına sızdıkları – hani bir dal cama sürtündüğü için uykunuzda sinsi, ürpertici bir öykü duyarsınız ya da battaniyeniz üstünüzden kaydığında karlara battığınızı görürsünüz ya öyle bir mahmurluk durumu olan o pek övündüğümüz uyanıklığımızdan daha hakiki bir gerçeklik içerirler. Ama uyanmaktan öyle korkuyorum ki! O saniyeden, daha doğrusu o hani bir hızarcı gibi ıhladığında... zaten yarıda kesilecek o kısacık andan... Oysa korkacak ne var? Benim için yalnızca bir balta gölgesi olmayacak mı, o yukarıdan aşağı güçlü ıhlamayı zaten bir başka dünyanın kulağıyla duymayacak mıyım? Yine de korkuyorum! İnsan bunu öyle kolay kolay silip atamıyor. Düşüncelerimin sürekli geleceğin boşluğuna doğru çekilmeleri hoş değil gerçi, –başka bir şey düşünmek, başka şeyleri açığa kavuşturmak istiyorum– ama Puşkin'in lirik düellocusu gibi çetrefil, aksak bir biçimde yazıyorum. Sanırım yakında ensemde, kırılgan omurlarımın arasında bir üçüncü göz geliştireceğim: Gözbebeği büyümüş, parlak yuvarı pembe damar örgülü, faltaşı gibi bir deli göz. Yaklaşma! Daha güçlü, daha kaba: Çek ellerini! Hepsini önceden kestirebiliyorum! Ve kulaklarım çıkarmaya yazgılı olduğum o hıçkırıklarla, kafası kesilmiş acemi çaylaktan dökülecek ürkünç tıksıntılarla nasıl da sık sık çınlıyorlar. Ama bütün bunlar önemli değil, düşler ve uyanıklık üzerine çektiğim söylev de önemli değil... Dur! İşte, bir kez daha kendimi gerçekten ifade edebileceğimi, sözcükleri köşeye kıstıracağımı duyumsuyorum. Yazık, kimse bana böylesi bir kovalamacayı öğretmedi ve o eski doğal yazma sanatı çoktan unutuldu, –onun eğitim gereksinmediği, bir orman yangını gibi parlayıp tutuştuğu günler unutuldular– bugün artık bir zamanlar koca bir piyanoforteden çıkartılan ezgiler denli inanılmaz görünüyorlar, dünyayı ansızın kocaman, pırıl pırıl küplere bölüveren ya da kıvrakça dalga dalga dökülen ezgiler denli... Ben bunların tümünü gö-

zümde öylesine net canlandırabiliyorum ki, ama sen ben değilsin ve işte onarılmaz yıkım da burada yatıyor. Nasıl yazılacağını bilmeden, ancak suçlu içgüdümle sözcüklerin nasıl bir araya getirilebileceklerini, sıradan bir sözcüğün canlanması ve komşusunun pırıltısını, sıcaklığını, karartısını paylaşırken bir yandan da tüm satır cıvıl cıvıl ışıltıya dönüşene dek kendini komşusunda yansıtıp aynı süreç içinde komşu sözcüğü yenilemesi için ne yapılması gerektiğini sezinleyerek yazıyorum; bu tür bir sözcük yakınlaşmasının doğasını sezmekle birlikte, onu gerçekleştirme yeteneğinden yoksunum, oysa uğraşımda, bu ana ve bu yere ait olmayan uğraşımda vazgeçemeyeceğim şey bu. Bu yere ait olmayan! Bu korkunç 'yer', durmaksızın inleyen bir yüreğin hapsedildiği bu karanlık zindan. Bu 'yer' beni tutup kıstırıyor. Oysa gecede ne ışıltılar parlıyor ve ne... O var, benim düşsel dünyam, o var olmalı, çünkü kuşkusuz bu beceriksizce kopyanın bir aslı vardır. Düşsel, yuvarlak ve mavi, yavaşça bana doğru dönüyor. Hani bulutlu bir günde gözleriniz kapalı, miskince uzanırsınız, derken ansızın göz kapaklarınızın ardında karanlık dalgalanır ve yavaşça ilkin tembel bir gülümseyişe, sonra sıcacık bir gönül hoşnutluğuna dönüşür ve güneşin bulutların ardından çıktığını anlarsınız. Benim dünyam tıpkı böyle bir duyguyla başlar. Puslu hava giderek açılır ve öyle ışıl ışıl titreşen bir sevecenlik kaplar ki ortalığı ve ruhum anayurdunda öyle özgürce yayılır ki. Ama sonra, ya sonra? Evet, işte bu çizginin ötesinde denetimi yitiriyorum... Bir kez açığa çıkarıldı mı sözcük patlıyor, tıpkı yalnızca derinlerin basınçlı karanlığında soluk alıp alev alev yanan balıkların ağla yukarı çekildiklerinde patladıkları gibi... Yine de son bir çaba göstereceğim, –sanırım avımı yakaladım– ama bu ancak avımın kayıp giden bir hayaleti! *Orada, tam, là-bas*,* insanların bakışları benzer-

(*) Orada.

siz bir anlayışla parlar; *orada* burada eziyet gören hilkat garibeleri rahatsız edilmeden dolaşırlar; *orada* zaman, kıvrımları iki deseni bitiştirecek biçimde toplanabilen desenli bir battaniye gibi kişinin keyfince biçimlendirilir – ve battaniye bir kez daha açılıp serilir ve yaşamınızı sürdürürsünüz ya da elbisesine uygun kuşak arayan, bir kadının keyifli özeklenmesiyle –şimdi kadifeyi ritmik bir biçimde dizleriyle çıkıntılayarak, her şeyi anlayarak ve benim tarafımdan anlaşılarak– benden yana süzülüyor, sonsuzca, sonsuzca bir sonraki imgeyi sonuncusuyla örtüştürürsünüz. Bu dünyada gezip gizlendiğimiz bahçelerin asılları *oradadır*, *orada*; *orada* her şey büyüleyici açıklığıyla, mutlak iyiye özgü yalınlığıyla insanı etkiler; *orada* her şey insanın ruhunu okşar, her şey çocukların bildiği türden bir neşeyle doludur; ara sıra rastlantıyla buraya bir yansı gönderen ayna *orada* parlar... Ancak benim anlattığım o değil, tam olarak o değil ve aklım karışmakta, hiçbir yere varamamakta, saçmalamaktayım ve gözüme çarpan bir parıltıya erişmek için suyun içinde kumlu dibini karıştırarak dolandıkça su bulanmakta ve onu ele geçirme olasılığım giderek azalmakta. Hayır, henüz hiçbir şey söylemedim ya da daha doğrusu, yalnızca lugat paraladım... Sonuçta en mantıklısı vazgeçmek ve bugün var olan bir okur için ter dökülüyor olsaydım vazgeçerdim; ama şu dünyada benim dilimi konuşan tek bir kişi bile olmadığından ya da daha basit bir deyişle, konuşabilen tek bir kişi bulunmadığından yalnızca kendimi; beni, kendimi ifade etmeye zorlayan o gücü düşünmeliyim. Üşüyorum, bitkinim, korku içindeyim, başımın arkası gözlerini kırpıştırıp ürküntüyle siniyor ve bir kez daha çılgınca bir dikkatle gözünü dikiyor, ama her şeye karşın bir sebile zincirlenmiş tas örneği bir masaya zincirlenmişim ve istediğimi söyleyene dek kalkmayacağım. Yineliyorum, (yinelenen büyü sözlerinin ritmiyle güç kazanarak) yineliyorum: Bildiğim bir şey var, bildiğim bir şey var, bildiğim... Daha çocukken, beni

ve yüzlerce başka çocuğu, yaşıtlarımın hiç zorlanmadan, acı çekmeden dönüşüverdikleri yetişkin birer kukla olarak güvenli var olmayışa hazırladıkları kocaman, kanarya sarısı, soğuk bir evde yaşarken; daha o zaman, o kahrolası günlerde, bez kitaplar, alacalı bulacalı okul gereçleri, ruhu donduran cereyanlar arasında bilmeden biliyordum, şaşmadan biliyordum, kişi kendini nasıl bilirse öyle biliyordum, bilinmesi olanaksız olanı biliyordum – üstelik bugünden daha büyük bir açıklıkla bildiğimi bile söyleyebilirim, çünkü hayat beni yıprattı: Sürekli tedirginlik, bilgimi gizlemek, yalan içinde yaşamak, korku, düşkırıklığı yaratmamak, avaz avaz ilan etmemek için bütün sinirlerimin acılı zorlanışı... Bugün bile belleğimde bu çabanın başlangıcının –yani bana doğal görünen şeylerin gerçekte yasak, olanaksız olduklarını, onları düşünmenin bile suç sayıldığını anlamama neden olan ilk olayın– kazındığı bölgede bir sızı duyarım. O günü öyle iyi anımsıyorum ki! Yazmayı henüz sökmüş olmalıydım, çünkü okul bahçesindeki çiçek tarhlarında petunyalarla, ateş çiçekleriyle, kadife çiçekleriyle yazılan uzun atasözlerinden örnek sözcükleri kopya etmeyi becerebilen çocuklara verilen küçük bakır yüzüğü serçe parmağımda taşıdığımı anımsıyorum. Alçak pencere pervazında ayaklarını toplamış oturuyor ve benimkinin eşi uzun pembe önlükler giymiş okul arkadaşlarım kurdeleler bağlanmış bir direğin çevresinde el ele tutuşup dönerlerken onları izliyordum. Neden mi oyun dışı bırakılmıştım? Cezalı mıydım? Hayır. Daha çok başka çocukların beni oyunlarına katmaktaki isteksizlikleri ve onlara katıldığım zaman kapıldığım ölümcül utanç, sıkılganlık ve keder, yarı açık pencere kanadının gölgesiyle keskin bir karşıtlık oluşturan pervazın o beyaz kuytusunu yeğlememe neden olmuştu. Oyunun gerektirdiği bağrış çağırışla kızıl saçlı eğitmenin tiz buyruklarını duyabiliyordum; kadının buklelerini ve gözlüklerini görüyordum ve yakamı bir türlü bırakmayan o iç bu-

landırıcı dehşet duygusuyla çocukların en küçüklerini daha hızlı dönmeleri için iteklemesini izliyordum. O eğitmen, o alacalı direk ve arayış içinde ansızın kızgın ışıklar saçarak süzülen güneşe yol veren ak bulutlar, bunların tümü açık pencerenin alev alev camında yansımaktaydılar – uzun sözün kısası, öylesine büyük bir korku ve keder duydum ki kendi içime dalmaya, yavaşlayarak beni ileri sürükleyen anlamsız yaşamın dışına kaçıvermeye çalıştım. Tam o sırada, oturmakta olduğum taş galerinin ucunda baş eğitmen –adını anımsamıyorum– hamama gitmekte olan şişman, terli, göğsü kıllı bir adam – belirdi. Daha uzaktan, sesi akustik nedenlerle yükselerek, bahçeye gitmemi buyurdu; hızla yaklaşıp havlusunu savurdu. Kederim, dalgınlığım içinde, bilinçsizce, olanca masumluğumla bahçeye merdivenden ineceğime (galeri üçüncü kattaydı) ne yaptığımı düşünmeden, ama gerçekten söz dinleyerek, dahası gerçekten boyun eğerek pencere pervazından doğruca esnek havaya attım adımımı ve – yarın yamalak bir çıplak ayaklılık sezgisinden başka bir şey duymaksızın (oysa ayaklarımda pabuçlarım vardı) o sabah bir kıymık batmış olan parmağımı dalgınca emip inceleyerek, yavaşça, doğallıkla yola koyuldum... Ancak birden olağandışı, sağır edici bir sessizlikle düşümden uyandım ve altımda aptallaşmış çocukların solgun papatyalara benzeyen yukarı dönük yüzlerini ve sanki sırtüstü yere serilecekmiş gibi görünen eğitimciyi gördüm; ayrıca budanmış çalı kürelerini ve düşmekte olup henüz çimenliğe ulaşmamış havluyu gördüm; kendimi, havada put kesilip kalakalmış o pembe önlüklü çocuğu gördüm; geriye dönünce üç hava alımı ötemde demin ayrıldığım pencereyi gördüm ve kıllı kolu kötücül bir şaşkınlıkla uzanmış..."

(Ne yazık ki burada hücrenin ışığı söndü. – Rodion ışığı her zaman saat tam onda söndürürdü.)

9

Ve gün bir kez daha gürültü patırtıyla başladı. Rodion sıkkın bir sesle buyruklar veriyor, üç hizmetli ona yardım ediyordu. Marthe'nin bütün ailesi yanlarında olanca eşyalarını getirerek görüşmeye gelmişlerdi. Çoktandır beklenen bu buluşmayı böyle, bu biçimde düşlememişti... İçeri nasıl da doluşuyorlardı! Koca kel kafası, gözlerinin altında torbalar, kara bastonunun kauçuğumsu tıpırtısıyla Marthe'nin kocamış babası, birinin sakalının altın sarısı, ötekininse katran karası olması dışında tek yumurta ikizleri, Marthe'nin ağabeyleri; Marthe'nin bir yanlarından bakıldığında öbür yanları görünecek denli yaşlanmış anneannesiyle dedesi; her nedense son anda içeri alınmayan üç şen şakrak kuzen hanım; Marthe'nin çocukları: Topal Diomedon'la şişko küçük Pauline ve son olarak en şık siyah elbisesiyle, soğuk beyaz boynunda kadife bir kurdele, elinde bir el aynası, Marthe'nin kendisi; kusursuz bir profile sahip pek yakışıklı bir genç adam sürekli dizinin dibindeydi.

Kayınbaba bastonuna dayanarak kendisiyle birlikte getirilen bir deri koltuğa yerleşti, zorlanarak şişman, süet bir

ayağı bir taburenin üstüne koydu ve kafasını öfkeli öfkeli sallayarak ağırlaşmış göz kapaklarının ardından gözlerini –kayınbabanın kalın ceketini süsleyen kurbağalar, ağzının çevresinde sonsuz bir hoşnutsuzluğu dışavuran kıvrımlar ve kırış kırış alnında, tam damarın üstünde iri bir kuş üzümünü andıran şişkin mor doğum lekesi karşısında o bildik yürek darlığını duyan– Cincinnatus'a dikti.

Dede ile anneanne (biri yamalı pantolonlar içinde, sarsak ve pörsük, öteki ak saçları topuzlu ve ipek bir şemsiye kılıfına sığabilecek kadar sıska) birbirinin eşi yüksek arkalıklı iki iskemleye kuruldular; dede küçük kıllı ellerinde yaldızlı bir çerçeve içinde annesinin kocaman bir portresini –kendi de bir portre tutmakta olan bulanık bir genç kadının resmi– tutmaktaydı.

Bu arada mobilyalar, ev eşyaları, dahası tek tek duvar parçaları gelmeye devam ediyordu. Yanında kendi özel yansısıyla –yani, yerde bir gün ışığı çizgisi ve düşürülmüş bir eldivenle zifaf odasının bir köşesi ve uzakta açık bir kapı– aynalı bir dolap çıkageldi. Ortopedik eklentileri bulunan üç tekerlekli, iç kapatıcı bir araba içeri sürüldü. Bunu son on yıldır üzerinde birkaç firketesiyle yassı bir lâl sürahi taşıyan kakmalı masa izledi. Marthe, gül işlemeli siyah kanepesine oturdu.

"Yazık! Yazık!" diye haykırdı kayınbaba, bastonuyla yere vurarak. İhtiyarcıkların yüzlerinde ürkek gülücükler belirdi. "Yapma baba, bunu bin kez konuştuk," dedi Marthe sakin sakin ve üşümüş bir omuz silkti. Genç âşığı ona püsküllü bir şal uzattı, ama o ince dudaklarının bir köşesiyle bir gülücük taslağı oluşturarak adamın duyarlı elini kışkışladı. ("Bir erkekte ilk baktığım elleridir.") Adam telgraf memurlarının siyah şık üniformasını giymiş, menekşe kokusu sürünmüştü.

"Yazıklar olsun!" diye üsteledi kayınbaba öfkeyle ve ay-

rıntılı bir biçimde büyük bir zevkle Cincinnatus'a küfretmeye girişti. Cincinnatus'un bakışları Pauline'in yeşil puanlı elbisesine takıldı. Kızıl saçlı, şaşı gözlü, gözlüklü kız o puanlarla ve şu tombulluğuyla kahkahadan çok hüzün uyandırarak, düğmeli pabuçlar ve kahverengi yün çoraplar içindeki şişman bacaklarını cansızca sürüyerek orada bulunanlara yanaşıyor ve burun kemerinin altında birleşiyormuş izlenimi bırakan küçük kara gözleriyle ciddi ve sessiz bakarak her birini inceliyordu. Zavallıcığın boynuna bir peçete takılıydı – besbelli kahvaltıdan sonra çıkartmayı unutmuşlardı.

Kayınbaba soluklanmak için durakladı, sonra bastonuyla bir vuruş daha yaptı. Bunun üzerine Cincinnatus "Evet, dinliyorum," dedi.

"Kes sesini küstah herif!" diye bağırdı beriki. "Senden –hiç değilse ölümün eşiğinde durduğun bugün– bir parça saygı beklemek hakkım. Cellat taşını boylamayı nasıl becerdin... Senden bir açıklama istiyorum – nasıl yapabildin... ne cüretle..."

Marthe genç âşığına alçak sesle birşeyler sordu; adam dikkatle aranıyor, kanepede oturduğu yerin çevresini ve kendi altını yoklayıp duruyordu: "Yok, yok, bir şey yok," diye aynı biçimde alçak sesle yanıt verdi. "Yolda düşürmüş olmalıyım... Merak etme, çıkar... Ama söylesene, üşümediğinden emin misin?" Marthe başını olumsuz anlamda sallayarak yumuşak avcuyla adamın bileğine dokundu, derken elini çabucak çekerek eteğini dizlerinin üstüne çekiştirdi ve dayılarına rahat vermeyen, bu yüzden de onlarca itilip kakılan –konuşulanları dinlemelerine engel oluyordu– oğluna öfkeli bir fısıltıyla seslendi. Gri bluzlu, kalçasında lastik bir bant bulunan Diomedon tüm bedenini tartımlı bir çarpıklıkla eğip bükerek ancak yine de oldukça hızlı, dayılarıyla annesi arasındaki uzaklığı aştı. Sol bacağı sağlıklı, kanlı canlıydı; sağdaki karmaşık dizginleri içinde bir tüfeği andı-

rıyordu: Namlu, kayış, askı. Değirmi ela gözleriyle seyrek kaşlarını annesinden almıştı, ama buldoğumsu çene kemikleriyle yüzünün alt yarısı – bu elbet bir başkasındandı. "Otur şuraya," diye fısıldadı Marthe ve çevik bir el hareketiyle kanepeden aşağı kaymakta olan el aynasını yakaladı.

"Söylesene," diye üsteliyordu kayınbaba, "sen ki mutlu bir aile babasısın –muhteşem mobilyalar, harika çocuklar, sevgi dolu bir eş– ne cüretle, bütün bunları göz ardı etmeye nasıl, ne cüretle kalkışırsın, seni alçak? Zaman zaman yaşlı bir bunaktan başka bir şey değilmişim, hiçbir şey anlamıyormuşum gibime geliyor, yoksa böyle bir iğrençliği onaylamış olamam... Susun!" diye kükredi ve ihtiyarcıklar bir kez daha irkilip gülümsediler.

Bir kara kedi arka ayaklarının tekini geri atıp gerindi. Cincinnatus'un bacağına süründü, derken birden büfenin üstündeydi, sonra az önce parmaklarının ucunda içeri girip bir köşede süslü püslü bir pufa oturan avukatın omzuna sessizce sıçrayıverdi – avukat fena halde nezleydi ve kullanıma hazır bulundurduğu mendilinin üstünden orada toplanmış bulunanları ve hücreyi bir açık artırma salonuna dönüştüren çeşitli ev eşyalarını incelemeye dalmıştı. Kedi onu ürkütttü, çırpınarak hayvanı üstünden attı.

Kayınbaba, küfürün bini bir para, gürleyip durmaktaydı ve şimdiden sesi kısılmaya başlamıştı. Marthe elini gözlerinin üstüne kapattı; genç âşığı çenelerini kasmış onu izliyordu. Arkası yuvarlak hatlı bir kanepede Marthe'nin ağabeyleri oturuyorlardı; sütlü kahve bir takım giymiş, yakası açık, esmer kardeş, boru gibi dürülmüş ve üstüne henüz nota yazılmamış müzik kâğıtları tutmaktaydı elinde – kentin en önde gelen şarkıcılarından biriydi; gök mavi golf pantolonlu ikizi, bir züppe ve nükteci, kayınbiraderine bir armağan getirmişti: Bir çanak dolusu rengârenk balmumu meyve. Ayrıca koluna krep bir pazubent takmıştı ve Cincin-

natus'un dikkatini çekmeye çalışarak parmağıyla pazubenti gösterip duruyordu.

Kayınbaba uzsözlülüğün doruğunda ansızın tıkandı ve iskemlesini öyle bir sarsaladı ki yanı başında durup ağzına bakmakta olan sessiz küçük Pauline sırtüstü iskemlenin arkasına yuvarlandı ve kimseciklerin fark etmediğini umarak düştüğü yerde yatıp kaldı. Kayınbaba bir sigara paketini hışır hışır açmaya başladı. Herkes sessizdi.

Yerlere serilen türlü çeşitli sesler silkinip doğrulmaya başladılar. Marthe'nin ağabeyi, esmer olan, boğazını temizledi ve yavaşça, *"Mali é trano t'amesti..."* şarkısını söylemeye başladı. Şarkıyı yarıda kesip bet bakışlar gönderen kardeşine baktı. Avukat birşeylere gülümseyerek yeniden mendiline gömüldü. Kanepede Marthe şalına sarınması için kendisine yalvaran kavalyesiyle fısıldaşıyordu – hapisanenin havası azıcık rutubetliydi. Konuşurken resmî ikinci çoğul kişiyi kullanıyorlardı, ancak bu ikinci çoğul kişi zor duyulur söyleşilerinin ufkunda süzülürken öyle büyük bir sevecenlik yükleniyordu ki... Yaşlı dede fena halde titreyerek iskemlesinden kalktı, portreyi yaşlı karısının eline tutuşturdu ve kendisi gibi titrek alevi eliyle siperleyerek Cincinnatus'un kayınbabasına doğru ilerledi, şeyini yakacaktı... Ancak alev söndü ve kayınbaba öfkeyle kaşlarını çattı.

"Bıktım senin şu aptal çakmağından," dedi suratsızca, ama öfkesi yatışmıştı; derken odanın havası gerçekten canlanıverdi ve herkes bir ağızdan konuşmaya başladı. *"Mali é trano t'amesti!"* diye avaz avaz şarkı söylüyordu Marthe'nin ağabeyi. "Diomedon, derhal şu kediyi bırak," dedi Marthe. "Daha geçen gün birini boğdun; günde bir kedi de biraz fazla. Lütfen şunu elinden alır mısın Victorcuğum." Pauline genel canlanışı fırsat bilip emekleyerek koltuğun arkasından çıktı ve sessizce ayağa kalktı. Avukat, Cincinnatus'un kayınbabasının yanına varıp sigarasını yaktı.

"'İmdat' sözcüğünü ele alalım," diyordu Cincinnatus'a kayınbiraderi, şu nükteci olan. "Şimdi t'sini at, tamam mı. Çok gülünç bir şey çıkıyor değil mi? Evet dostum, başın gerçekten belada. Sahi, böyle bir şeyi neden yaptın?"

Bu arada kapı belli belirsiz aralandı. Mösyö Pierre'le müdür eşikte duruyorlar ve elleri bir örnek arkalarında kavuşturulmuş, sessizce, yalnızca gözyuvarlarını hafifçe döndürerek topluluğu inceliyorlardı. Bir dakikadan fazla öylece durup baktılar, sonra gittiler.

"Dinle beni," diyordu kayınbirader, sıcak sıcak soluyarak. "Ben senin eski dostunum. Dediğimi yap. Tövbe et, Cincinnatusçuğum. Haydi, hatırım için. Kim bilir, belki seni salıverebilirler. Ha? Bir düşün, kafanın uçurulması ne berbat bir şey. Yitirecek nen var? Haydi, kafasızlık etme!"

"Selamlar, selamlar, selamlar," dedi avukat, Cincinnatus'a yanaşarak. "Aman sarılmayın, nezlem hâlâ geçmedi. Neden söz ediyordunuz? Size nasıl yardımcı olabilirim?"

"Bırakın geçeyim," diye mırıldandı Cincinnatus, "karıma bir iki şey söylemeliyim."

"Şimdi, canımın içi, miras sorununu tartışalım," dedi kayınbaba, dinlenmiş bir biçimde ve bastonunu öyle bir uzattı ki Cincinnatus takılıp tökezledi. "Dur, dur bir dakika, sana söylüyorum!"

Cincinnatus yoluna devam etti; kanepenin üzerine uzanmış olan Marthe'ye ulaşmak için on iki kişilik kurulmuş büyük bir yemek masasının çevresini dolanması, sonra da paravanla dolabın arasından sıyrılması gerekti: Genç adam, Marthe'nin bacaklarına şalı örtmüştü. Cincinnatus hedefine neredeyse ulaşıyordu, ancak tam o sırada Diomedon'dan öfkeli bir çığlık yükseldi. Arkasına dönünce bilinmedik bir yoldan içeri girip oğlana sataşan Emmie'yi gördü: Çocuğun topallamasını taklit ederek birtakım karmaşık çarpıtmalarla tek bacağını sürüyordu. Cincinnatus koluna yapıştı, ama

kız silkinip kaçtı. Pauline sessizce, bir merak esrimesi içinde paytak paytak ardına takıldı.

Marthe, Cincinnatus'a döndü. Genç adam büyük bir nezaketle ayağa kalktı. "Marthe, yalnızca bir-iki sözcük, yalvarırım," dedi Cincinnatus çabucak; yerdeki yastığa takıldı ve kanepenin kenarına biçimsizce ilişti, bir yandan da küle bulanmış sabahlığına sıkıca sarınmaktaydı. "Hafif bir migren," dedi genç adam. "Başka ne beklenir ki. Böyle heyecanlanmak ona dokunuyor." "Haklısınız," dedi Cincinnatus, "evet, haklısınız. Sana şeyi soracaktım... sormalıyım – özel olarak..." "Özür dilerim, beyim," dedi Rodion'un sesi hemen yanı başında. Cincinnatus ayağa kalktı; Rodion'la bir başka hizmetli, göz göze bakışarak Marthe'nin uzandığı kanepeyi iki ucundan yakaladılar, ıhladılar ve kaldırdıkları gibi kapıya taşımaya başladılar. "Allahaısmarladık, allahaısmarladık," diye çocuk gibi seslendi Marthe. Hammalların adımlarıyla eş tempoda sallanıyordu, derken ansızın gözlerini yumup yüzünü elleriyle örttü. Kavalyesi elinde yerden topladığı siyah şal, bir çiçek buketi, üniforma kepi ve bir eldiven tekiyle endişe içinde ardından gidiyordu. Dört bir yanda kargaşa vardı. İkizler tabakları bir sandığa yerleştiriyorlardı. Babaları astımlı gibi soluk soluğa çok bölmeli paravanla uğraşıyordu. Avukat önüne gelene bilinmeyen bir kaynaktan edindiği kocaman bir paket kâğıdını sunuyordu; derken, bununla içinde, bulanık suda küçük, soluk turuncu bir balık barındıran bir cam kavanozu sarmaya çabaladığı görüldü. Gürültü patırtının arasında özel yansısıyla tombul dolap hamile bir kadın gibi kimse sürtünmesin diye cam göbeğini özenle tutup yan çevirmiş dikilmekteydi. Derken geriye yatırıldı ve sendeleten bir kucaklayışla taşınıp gitti. İnsanlar vedalaşmak için Cincinnatus'a geliyorlardı. "Haydi, onlanları unutalım," dedi kayınbaba ve gelenek gereği soğuk bir nezaketle Cincinnatus'un elini öptü. Sarı-

şın ağabey, esmeri omuzlarına oturttu ve bu durumda Cincinnatus'la vedalaşıp ayaklanmış bir dağ gibi yürüyüp gittiler. Dedeyle anneanne tir tir titriyor, eğiliyor ve puslu resmi havaya kaldırıyorlardı. Hizmetliler habire eşyaları taşıyorlardı. Çocuklar yanına geldiler. Suratsız Pauline yüzünü kaldırdı, Diomedon tam tersine gözlerini yere dikmişti. Avukat her ikisini ellerinden tutup dışarı çıkarttı. Uçarcasına yanma gelen son kişi solgun, ağlamaklı, burnu kızarmış, ağzıysa ıslak ve titrek Emmie oldu. Suskundu, ancak birden hafif bir çıtırtıyla parmak uçlarında yükseldi, sıcak kollarını Cincinnatus'un boynuna doladı, anlaşılmaz birşeyler fısıldadı ve yüksek sesle hıçkırdı. Rodion kızın bileğine yapıştı – homurdanmasına bakılırsa uzun süredir onu çağırıyor olmalıydı; şimdi ödünsüzce kapıya sürüklüyordu kızı. Emmie bedenini geriye bükerek, saçları dalga dalga dökülen başını Cincinnatus'a çevirerek, güzelim kolunu avucu yukarıda ona doğru uzatarak (bir baledeki esir gibi görünerek ancak üstünde gerçek umutsuzluğun gölgesi) kendini sürükleyen Rodion'u isteksizce izledi; gözleri geriye bakıyordu, elbisesinin askısı omzundan kaydı, derken Rodion bir su kovasını boşaltırcasına salınımlı bir devinimle kızı koridora döküverdi. Sonra homurdanmayı sürdürerek, bir iskemlenin altına serilmiş olan kedi leşini kaldırmak için elinde bir faraşla geri geldi. Kapı çattadanak çarptı. İnanmak zordu, bu hücrede, daha biraz önce...

10

"Yabanıl kurt yavrusu görüşlerimi daha yakından öğrendiğinde benden ürkmez olacak. Yine de şimdiden belli bir ilerleme kaydedildi ve buna bütün kalbimle seviniyorum," diyordu Mösyö Pierre; her zamanki gibi masaya yan dönüp oturmuş, tombul butları sıkı sıkı çaprazlanmış, tek eliyle masanın muşambası üstünde sessiz notalar çalmaktaydı. Cincinnatus başını eline dayamış, yatağa uzanmıştı.

"Şu anda ikimiz yalnızız ve yağmur yağıyor," diye sürdürdü Mösyö Pierre; "böyle havalar samimi söyleşiler için idealdir. Haydi, şu işi bir sonuca bağlayalım... İzlediğim kadarıyla yönetimin bana karşı tutumu seni şaşırtıyor, dahası tedirgin ediyor; sanki ayrıcalıklı bir konumum varmış gibi –yo, yo, karşı çıkma– şu işi açıklığa kavuşturalım. İzin ver sana iki şey söyleyeyim. Sevgili müdürümüzü biliyorsun (söz aramızda kurt yavrusu ona hiç de hakça davranmıyor, ama bunu daha sonra konuşuruz) nasıl kolayca etkilendiğini, coşkulu olduğunu, her yeniliğe kendini nasıl kaptırdığını bilirsin –ilk birkaç gün sana da kendini kaptırmış olmalı– bu yüzden şu anda benim için yüreğini tutuşturan tutku

seni üzmemeli. Bu kadar kıskanç olmayalım dostum. İkinci olarak, gerçi garip, ama besbelli hâlâ neden burayı boyladığımın ayırdında değilsin, ancak sana anlattığımda pek çok şeyi anlayacaksın. Affedersin, boynunda –tam şurada, şurada– evet şuradaki de ne?"

"Nerede?" diye sordu Cincinnatus otomatik olarak ve boyun omurunu yokladı.

Mösyö Pierre yanına geldi ve yatağın kenarına oturdu. "Tam şurada," dedi, "gerçi şimdi görüyorum ki yalnızca bir gölgeymiş. Sanki şey görmüştüm... bir tür ufak şişlik. Başını döndürdüğünde rahatsız oluyor gibisin. Acıyor mu? Üşüttün mü?"

"Of, benimle uğraşmayı bırakır mısınız lütfen," dedi Cincinnatus, kederli kederli.

"Yo, bir dakika. Ellerim temiz – izin ver de şurayı bir yoklayayım. Neyse, sanki... Burası acıyor mu? Ya şurası?

Küçük, ancak kaslı elleriyle Cincinnatus'un boynuna çabuk çabuk dokunuyor ve hafif bir hırıltıyla burnundan soluyarak özenle inceliyordu.

"Yok, bir şey yok. Her şey yolunda," dedi sonunda, hastanın ensesine bir şaplak indirip uzaklaşarak "–Ancak seninki felâket ince– bunun dışında her şey normal, yalnız bazen, bilirsin... Dilini bir görelim. Dil midenin aynasıdır. Örtün, örtün, burası buz gibi. Neden söz ediyorduk? Belleğini yokla."

"Gerçekten iyiliğimi düşünüyor olsaydınız," dedi Cincinnatus, "beni rahat bırakırdınız. Lütfen gidin."

"Ne yani, gerçekten söyleyeceklerimi duymak istemiyor musun?" diye gülümseyerek karşı koydu Mösyö Pierre. "Sen gerçekten vardığın sonuçların şaşmazlığına büyük bir inatla inanmışsın –üstelik benim bile bilmediğim sonuçların– buna mim koy, bilmediğim."

Kedere gömülü Cincinnatus sesini çıkartmadı.

"Yine de izin ver, sana suçumun niteliğini söyleyeyim," diye sürdürdü Mösyö Pierre, vakur bir edayla. "Ben, –haklı ya da haksız, bu ayrı bir sorun– ben neyle suçlandım dersin?"

"Aman çıkarın ağzınızdan baklayı," dedi Cincinnatus, hüzün yüklü bir iç çekişle.

"Şaşıracaksın. Şeye kalkışmakla... Ah, nankör kuşkucu dost... Buradan kaçmana yardım etmeye kalkışmakla suçlandım."

"Doğru mu bu?" diye sordu Cincinnatus.

"Ben asla yalan söylemem," diye azametle yanıtladı Mösyö Pierre. "İnsanın yalan söylemesi gereken zamanlar olabilir –bu ayrı bir konu– belki de böylesi kılı kırk yaran bir doğruculuk aptallıktır ve sonuçta hayır getirmeyebilir – bütün bunlar olabilir... Ancak değişmeyen bir gerçek var, ben asla yalan söylemem. Dostum, senin yüzünden boyladım burayı. Geceleyin tutuklandım. Nerede mi? Diyelim, Yukarı Mürverkent'te. Evet ya, Mürverkentli'yim. Tuzlalar, meyve bahçeleri... Eğer günün birinde gelip beni ziyaret edecek olursan sana mürverlerimizden ikram ederim. (Sözcük oyunundan ben sorumlu değilim, kent mührümüzde geçiyor.) Orada, mühürde değil de kodeste sadık bendeniz tam üç gün kaldı. Sonra beni buraya naklettiler."

"Demek beni kurtarmak istediniz, ha?" dedi Cincinnatus, düşünceli düşünceli.

"İsteyip istemediğim beni ilgilendirir gönlümün çiçeği, hamamböceği. Her ne ise bununla suçlandım – bilirsin, muhbirler genç, delikanlı bir soydurlar, işte böylece bendeniz buradayım: 'İşte huşu içinde karşındayım...' – şarkıyı anımsadın mı? Aleyhimdeki başlıca kanıt bu kalenin sözüm ona benim çizgilerimi taşıyan bir taslağıydı. Görüyorsun ya, sözde kaçışını en ufak ayrıntısına kadar planlamışım, hamamböceciğim."

"Sözde mi, yoksa...?" diye sordu Cincinnatus.

"Şuna da bakın, amma saf, sevimli bir yaratık bu!" diye sırıttı Mösyö Pierre dizi dizi dişlerini sergileyerek. "Her şeyin ne kadar da basit olmasını istiyor – ne yazık ki gerçek yaşamda hiç olmadığı kadar!"

"İnsan yine de bilmek istiyor," dedi Cincinnatus.

"Neyi? Yargıçlarımın haklı olup olmadıklarını mı? Gerçekten seni kurtarmayı planlayıp planlamadığımı mı? Utan, utan!"

"Yani doğru mu?" diye fısıldadı Cincinnatus.

Mösyö Pierre kalkıp hücrenin içinde dolaşmaya başladı. "Bu konuyu bırakalım," dedi, kaderine boyun eğmişçesine. "Sen kendin karar ver kuşkucu dost. Öyle ya da böyle, burayı senin yüzünden boyladım. Hem sana dahasını söyleyeyim mi: İdam sehpasına da birlikte çıkacağız."

Hücrenin içinde sessiz, canlı adımlarla gezinip duruyor, hapisane üniforması içindeki tombul bedeninin yumuşak kısımları hafifçe hopluyordu ve Cincinnatus kederli bir dikkatle çevik şişkonun her adımını izliyordu.

"Ne olursa olsun size inanacağım," dedi sonunda Cincinnatus. "İşin nereye varacağını göreceğiz bakalım. Duyuyor musunuz, size inanıyorum. Üstelik bunu daha inandırıcı kılmak için size teşekkür de ediyorum."

"Ah, niçin? Buna hiç gerek yok..." dedi Mösyö Pierre ve yine masanın yanına oturdu. "Yalnızca bilgilenesiniz istemiştim. İyi. Artık ikimizin de sırtından bir yük kalktı, değil mi? Seni bilmem, ama benim ağlayasım geliyor. Bu, yararlı bir duygudur. Ağla, o sağlıklı gözyaşlarını tutma."

"Burası ne kadar da berbat bir yer," dedi Cincinnatus sakınarak.

"Hiç de öyle berbat değil! Yeri gelmişken, uzun zamandır buradaki yaşantı karşısında takındığın tavırları kınamak istiyordum. Yo, yo, arkanı dönme, izin ver bir dost olarak... Gerek sevgili Rodionumuza, gerekse, daha da önemlisi, haş-

metmeapları müdür beye haksızlık ediyorsun. Kabul, pek zeki değil, azıcık kibirli, kafası da oldukça dağınık –ve ikide bir söylev çekmeye yatkın– bunların tümü doğru ve ben bile zaman zaman onu çekecek gücü bulamıyorum kendimde ve elbet onunla, seninle yaptığım gibi en gizli düşüncelerimi paylaşamıyorum, özellikle –deyimin kusuruna bakma– yüreğim sızladığında. Ama kusurları ne olursa olsun, yalansız dolansız, dürüst, iyi yürekli bir adam. Evet, ender bulunur iyilikte bir adam –hiç karşı çıkma– bilmeseydim böyle demezdim, hiçbir zaman boş yere konuşmam, hem senden daha deneyimliyim ve insanları ve yaşamı senden daha iyi tanıyorum. İşte bundan dolayı Rodrig İvanoviç'i böylesine acımasız bir soğuklukla, kibirli bir küçümseyişle reddetmen kalbimi kırıyor. Bazen adamcağızın gözlerinde öyle bir acı okuyorum ki... Rodion'a gelince, nasıl oluyor da senin gibi akıllı bir insan, takındığı sert tavırların ardında bu koca çocuğun onca dokunaklı sevecenliğini göremez? Ah, sinirli olduğunun, cinsel açlık içinde bulunduğunun ayırdındayım – yine de Cincinnatus, beni bağışla, ama yaptığın hiç doğru değil... Hem genelde insanları küçümsüyorsun... Bizlere sunulan o harika yemeklere elini bile sürmüyorsun. Tamam, diyelim ki onlardan pek hazzetmiyorsun –inan bana damak zevkinden biraz anlarım– ancak sen onlara burun kıvırıyorsun, oysa biri onları pişirmiş, biri onlara emek vermiş... Biliyorum, burası bazen sıkıcı oluyor ve canın yürüyüşe çıkmak, kurtlarını dökmek filan istiyor – ama neden yalnızca kendini, kendi tutkularını düşünesin, neden bir kez olsun sevgili, dokunaklı Rodrig İvanoviç'in özene bezene kotarılmış küçük esprilerine gülümsemeyesin?.. Belki sonradan ağlıyor, senin tepkini anımsayıp geceleri uykusu kaçıyordur..."

"Doğrusu savunman akıllıca," dedi Cincinnatus, "ama ben oyuncak bebekler konusunda uzmanım ve teslim olmayacağım."

"Yazık," dedi Mösyö Pierre kırgın bir sesle. "Bunu gençliğine veriyorum," diye ekledi bir duraklamanın ardından. "Olmaz, olmaz, bu kadar haksızlık etmemelisin."

"Söylesenize, sizi de karanlıkta bırakıyorlar mı?" diye sordu Cincinnatus. "O uğursuz herif daha gelmedi mi? Kıyım şenliği yarına kararlaştırılmadı mı?"

"Böyle sözcükler kullanmamalısın," dedi Mösyö Pierre. "Özellikle de bu ses tonuyla... Dahası bu yaptığında bir bayağılık var, bir beyefendiye yaraşmayacak bir şey. Böyle şeyleri nasıl alırsın ağzına – şaştım doğrusu."

"Ama söylesenize, ne zaman?" diye üsteledi Cincinnatus.

"Zamanı geldiğinde," diye kaçamak bir yanıt verdi Mösyö Pierre. "Hem bu aptalca merak neden? Genelde... Yok, daha bin fırın ekmek yemen gerekir – bu tür şeyler sökmez. Bu küstahlık, bu önyargılar..."

"Ama beni öyle sürüncemede bırakıyorlar ki," dedi Cincinnatus, uykulu uykulu. "Elbet insan zamanla alışıyor... Ruhunu günden güne hazır tutman gerekiyor – yine de hazırlıksız yakalanabilirsin. On gün böyle geçti ve henüz delirmedim. Hem sonra, elbet her zaman için biraz umut var... Su altındaymışçasına belirsiz, ama bu yüzden daha çekici... Kaçmaktan söz ediyorsunuz... Sanıyorum, bana öyle geliyor ki bu konuyla ilgilenen biri daha var... Birtakım imalar... Ama ya bu da yalnızca bir kandırmaca, insan yüzü kılığında bir kumaş kıvrımıysa..."

İçini çekti ve sustu.

"Tuhaf," dedi Mösyö Pierre. "Neymiş bu umutlar ve kimmiş bu kurtarıcı?"

"Düşgücü," diye yanıt verdi Cincinnatus. "Ya siz, kaçmak ister miydiniz?"

"Kaçmakla neyi kastediyorsun? Nereye?" diye şaşkınlıkla sordu Mösyö Pierre.

Cincinnatus bir kez daha iç çekti.

"Nereye olduğu ne fark eder? Belki siz ve ben... Ancak bu yapınızla hızlı koşabilir misiniz, bilemem. Bacaklarınız..."

"Haydi, haydi, neler saçmalıyorsun," dedi Mösyö Pierre, iskemlesinde tedirginlikle kıpırdanarak. "Ancak peri masallarında insanlar hapisten kaçarlar. Yapım üzerine düşündüklerine gelince, lütfen onları kendine sakla."

"Uykum var," dedi Cincinnatus.

Mösyö Pierre sağ kolunu sıvadı. Bir döğme çıktı ortaya. Olağanüstü beyaz teninin altında pazusu kabarıp oynadı. Sıkıca yere basıp tek eliyle iskemleyi kavradı, ters yüz etti ve ağır ağır kaldırmaya başladı. Harcadığı çabadan yerinde sallanarak bir an başının üstünde tuttu ve yavaşça indirdi. Bu yalnızca bir alıştırmaydı.

Soluk soluğa kaldığını belli etmeyerek ellerini kırmızı bir mendille uzun uzadıya, özenle sildi; bu arada örümcek, sirk ailesinin en genç üyesi olarak ağının üstünde basit bir numara sergiledi.

Mösyö Pierre, Cincinnatus'a mendilini atarak Fransızca bağırdı ve apansız ellerinin üstünde amuda kalktı. Küremsi kafasına giderek güzelim pembe kan hücum etti; sol pantolon paçası bileğini açıkta bırakarak sıyrıldı; başaşağı gözleri –bu duruşu alan herkesinkiler gibi– ahtapot gözlerini andırıyorlardı.

"Buna ne buyrulur?" diye sordu bir sıçrayışta ayaküstü dikilerek ve üstüne başına çekidüzen verdi. Koridordan bir alkış tufanı yükseldi, derken palyaço bir yandan yürürken öbürlerinden ayrı sallapati bir alkış tutturdu – ta ki korkuluklara kafasını vurana dek.

"Ee?" diye üsteledi Mösyö Pierre. "Gücüme ne buyrulur? Ya çevikliğim, idare eder değil mi? Yoksa gördüklerin yetmedi mi?"

Mösyö Pierre, bir sıçrayışta masanın üstüne çıktı, amuda kalktı ve dişlerini iskemlenin arkalığına geçirdi. Müzik so-

luğunu tutup duraksadı. Mösyö Pierre dişleriyle sıkı sıkıya tuttuğu iskemleyi kaldırıyordu; gerilmiş kasları seyiriyorlar, çenesi gıcırdıyordu.

Kapı yavaşça ardına dek açıldı ve –ayağında yüksek konçlu çizmeler, elinde kırbaç, pudralanmış, üstüne göz alıcı mor bir spot ışığı vuran– sirk müdürü girdi içeri. "Harikulade! Eşsiz bir gösteri!" diye fısıldadı ve melon şapkasını çıkartıp Cincinnatus'un yanına oturdu.

Bir şey boşanıverdi, Mösyö Pierre iskemleyi ağzından salıverip bir takla attı ve bir kez daha ayakları üstüne dikildi. Ancak görünüşe bakılırsa her şey yolunda değildi. Hemencecik ağzını mendiliyle kapadı, çabucak masanın altına göz attı, derken iskemleyi inceledi ve ansızın aradığını görüp kısık bir küfürle iskemlenin arkalığından oraya gömülü duran takma dişlerini çaktırmadan almaya çalıştı. Protezi ise otuz iki dişini görkemle sergileyerek bir buldog ısırışıyla direndi. Bunun üzerine Mösyö Pierre hiç bozuntuya vermeden iskemleyi kucakladı ve onunla birlikte dışarı çıktı.

Hiçbir şeyin ayırdında olmayan Rodrig İvanoviç çılgınca alkışlıyordu. Sahne boş kaldı. Cincinnatus'a kuşkulu bir bakış fırlattı, bir iki kez daha alkışladıysa da eski coşkusundan eser kalmamıştı, hafifçe irkildi ve gözle görünür bir tedirginlik içinde locadan ayrıldı.

Ve böylece gösteri sona erdi.

11

Artık hücreye gazete getirilmiyordu: İnfazla uzaktan yakından ilgili olabilecek her şeyin kesilip çıkartıldığını fark eden Cincinnatus'un kendisi onları almayı reddetmişti. Kahvaltı daha da sadeleşmişti: Her ne kadar fazla suluysa da, çikolata yerine yüzeyinde bir çay yaprakları filosu yüzen bulaşık suyu gibi bir şey veriliyordu; kızarmış ekmek öyle sertti ki diş işlemiyordu. Rodion kaprisli ve suskun tutukluya hizmet etmekten bıktığı gerçeğini gizlemiyordu.

Hücrede giderek daha uzun süre oyalanıyordu. Alev kızılı sakalı, gözlerinin zekâ yoksunu gök mavisi, deri önlüğü, pençemsi elleri – bütün bunlar yinelene yinelene birikip öylesine moral bozucu, yıldırıcı bir izlenime dönüşmüşlerdi ki Cincinnatus temizlik yapılırken yüzünü duvara döner olmuştu.

İşte bugün de durum buydu – yalnız iskemlenin, düz arkalığının üst yanında derin buldog dişi izleriyle geri gelmesi günün başlangıcını farklı kılan bir özellik oluşturmuştu. Rodion iskemleyle birlikte bir de Mösyö Pierre'den mesaj getirmişti. Koyun postu gibi kıvır kıvır bir yazı, sık noktala-

ma imleri, yedi tül dansını andıran bir imza. Komşusu, şakacı, gönül alıcı sözcüklerle dünün dostça söyleşisi için teşekkür ediyor ve yakında bunun yineleneceği ümidini dile getiriyordu. "Sizi temin ederim," diye son buluyordu mesaj, "fiziksel olarak çok, ama çok güçlüyümdür (altı cetvelle iki kez çizili) ve bu konuda hâlâ ikna olmadınızsa bir ara size daha ilginç (altı çizili) çeviklik ve daha şaşırtıcı kas gelişimi gösterileri yapmaktan onur duyacağım."

Bundan sonra iki saat boyunca belli belirsiz kederli durgunluk molalarıyla Cincinnatus kâh bıyıklarını çekiştirerek kâh bir kitabın sayfalarını karıştırarak hücrenin içinde dolandı durdu. Şimdiye dek tam anlamıyla eksiksiz incelemişti hücreyi – yıllarca içinde yaşadığı odadan bile daha iyi biliyordu.

Duvarların durumu şöyleydi: Sayıları değişmez biçimde dörttü; tek tip sarıya boyanmışlardı; ancak ana renk, pencerenin parlak sarı yansısının günü geçirdiği oynak noktaya oranla koyu ve pürüzsüz, adeta alçımsı görünüyordu. O noktada, ışıkta kalın sarı boya tabakasının tüm girinti çıkıntıları –hatta fırça kıllarının toplu geçişlerinden kalan izlerin dalgalı eğrileri– açıkça görünüyorlardı, bunlardan başka bir de değerli gün ışığı paralelkenarının sabahları saat onda eriştiği o bildik çizik vardı.

Loş taş zeminden tabanlara yapışan sinsi bir soğuk yükselirdi; hafifçe içbükey tavanın bir yerlerinde azgelişmiş, kötücül bir yankı barınırdı ve tavanın ortasında (çevresi telle sarılı) bir lamba vardı –yo, tam ortada değildi. Müthiş acı vererek gözleri tırmalayan bir kusur– ve aynı bağlamda, başarısızlıkla sonuçlanan demir kapıyı boyama denemesi de daha az acı verici değildi.

Üç kalem eşyadan –somya, masa, iskemle– yalnızca sonuncusu sabit değildi. Örümcek de hareketliydi. Semiz, kara yaratık Marthe'nin çamaşır kurutmak için en olmayacak

köşelerde bile bir yer ve yöntem bulmakta gösterdiği yaratıcılığın bir eşiyle ta tepede, eğimli pencere girintisinin başladığı yerde birinci sınıf bir ağ için tutamak noktaları bulmuştu. Bacaklarını, kıllı dirsekleri yanlardan dışarı fırlayacak biçimde bükerek yuvarlak ela gözlerle kendisine uzatılan kalemli ela gözler ve bakışlarını ayırmadan geri geri çekilirdi. Oysa Rodion'un koca parmaklarından bir sinek ya da pervane almaya pek hevesliydi – zaten şu anda da ağın güneybatı bölümünden bir kelebeğin vişne kırmızısı, tırtıklı kenarları mavi baklava desenli, ipeksi taramalı öksüz art kanadı sarkmaktaydı. Hafif esintide belli belirsiz sallanıyordu.

Duvarlardaki yazılar artık silinmişti. Kurallar listesi de aynı biçimde yok olmuştu. Yankılı derinliklerinde mağara suyu bulunan klasik testi de götürülmüştü. Hapisane kimliği –ister büro, ister hastane ya da benzeri bir yerin– bekleme odasının kişiliksizliğince bastırılan bu odada gün akşama dönerken ve insan yalnızca kulaklarının uğultusunu duyarken her şey çıplak, ürkünç ve soğuktu... ve bu bekleyişin ürkünçlüğü her nasılsa tavanın yanlış yere konduruluş göbeğiyle ilintiliydi.

Ayakkabılık dersi benzeri kapları içinde kütüphane ciltleri, bir süredir damalı bir muşambayla örtülen masanın üstünde duruyorlardı. Selvi boyunu yitirmiş, iyice çiğnenmiş olan kalem, yeldeğirmeni biçiminde istiflenmiş, üstleri delice doldurulmuş sayfaların üstündeydi. Yine buraya Cincinnatus'un Marthe'ye yazdığı ve evvelki gün, yani görüşmenin ertesinde tamamladığı bir mektup atılmıştı. Mektubu göndersin mi, göndermesin mi karar veremiyordu ve bu yüzden bir başka iklime susamış ikircimli düşüncelerinin bir türlü gerçekleştiremedikleri eylemi mektubun kendisinden beklermişçesine onu orada öyle bırakmıştı.

Şimdi de konumuz Cincinnatus'un o değerli niteliği olacak; tensel bütünlükten yoksun oluşu; kendisinin yalnızca

pek önemsiz bir bölümü buralarda şaşkın sepet dolanırken –insanlar uykularında nasıl kolayca kanar, zayıf ve aptal olurlarsa öyle, zavallı, şaşkın bir Cincinnatus, göreceli olarak akılsız bir Cincinnatus– asıl büyük bölümünün bambaşka bir yerde olması gerçeği. Ancak bu uyku sırasında bile, –evet öyleyken bile– gerçek yaşantısı kendini fazlasıyla belli ediyordu.

Cincinnatus'un saydam bir solgunluğa bürünmüş yüzü, çökük yanaklarının üstünde tüyler, üst dudağında bir tutam dağınık gün ışığı izlenimi bırakacak denli ince dokulu bıyıkları; Cincinnatus'un yüzü, onca işkenceye karşın hâlâ genç, süzgün gözleriyle, değişken renkli ürkünç gözleriyle küçük yüzü, taşıdığı ifade bakımından, hele gizlenmeyi bir yana bıraktığı şu anda, çevresinin standartlarınca kesinlikle kabul edilemez bir yüzdü. Önü açık gömlek, ikide bir uçuşup açılan sabahlık, narin ayaklarına büyük gelen terlikler, kafasındaki düşünür takkesi ve şakaklarında saydam saçlarını karıştıran dalgalanım –demek gerçekten bir yerlerden gelen bir hava akımı vardı– yakışıksızlığı sözcüklere sığmayan, adeta bin tane zor ayırt edilir, örtüşen ayrıntıdan –dudaklarının tam olarak bitmemiş, ama besbelli bir ustanın eli değmiş belirsiz dış hatlarından; henüz gölgelendirilmemiş, çıplak ellerinin çırpınışlarından; heyecanlı gözlerinde bir dağılıp bir toplaşan ışınlardan– oluşan bir resmi tamamlıyorlardı; ancak bunların tümü bile, çözümlenip incelenseler, yine de Cincinnatus'u tam anlamıyla açıklamaya yetmezlerdi: Sanki benliğinin bir yanı, hani olanca karmaşıklıklarıyla bir ağacın yaprakları karartıdan aydınlığa geçiverirler ve insan bir başka öğenin ışıltısına gömülüş tam olarak nerede başlar bir türlü çıkartamaz ya öyle, bir başka boyuta kayıveriyordu. Sanki Cincinnatus gelişigüzel kotarılmış hücresinin kısıtlı mekânındaki devinimleri sırasında her an kendisini havadaki bir yarıktan doğalca, kolayca, onun bilinmez perde arkasına ge-

çiriverecek bir adım atacak ve döndürülen bir aynanın yanardöner yansısı nasıl odadaki tüm nesnelerin üstünden geçip adeta havanın ardında, esirin yeni bir derinliğinde apansız yiterse, aynı zahmetsiz akıcılıkla orada gözden kaybolacak sanırdınız. Ancak bir yandan da ona ilişkin her şey nazlı, uyuşuk ama gerçekte olağanüstü güçlü, ateşli ve bağımsız bir yaşamla soluk alırdı. Mavinin mavisi damarları atardı; dudaklarını billur berraklığında bir tükürük ıslatırdı; erimiş ışıkla çevrelenen alnında ve yanaklarında teni titreşirdi... Ve bunların tümü onu gözleyenleri öyle bir çileden çıkartırdı ki bu kahrolası ele geçmez bedeni ve onun anıştırıp ifade ettiği her şeyi, bütün bu olanaksız, göz kamaştırıcı özgürlüğü parçalamak, lime lime etmek, tümüyle yok etmek için dayanılmaz bir istek duyarlardı –yeter, yeter– artık yürümeyi bırak Cincinnatus, yatağına uzan ki uyanmasınlar, tedirgin olmasınlar... Gerçekten de Cincinnatus gözetleme deliğinden kendisini izleyen yırtıcı gözün ayırdına varır ve uzanır ya da masanın başına geçip bir kitap açardı.

Masanın üstündeki kara kitap yığını şu aşağıdakilerden oluşmaktaydı: İlk olarak, Cincinnatus'un özgür yaşadığı dönemde okuma zahmetine katlanmadığı çağdaş bir roman; ikinci olarak, sayısız basımları yapılan ve eskil yazından seçmelerle özetlenmiş eski teraneler içeren şu antolojilerden biri; üçüncü olarak, eski bir derginin ciltlenmiş sayıları; dördüncü olarak, yanlışlıkla getirilmiş –onları ısmarlamamıştı– bilinmedik bir dilde yazılmış bir yapıtın eski püskü küçük ciltleri.

Roman ünlü *Quercus*'tu ve Cincinnatus şimdiye dek en aşağı üçte birini diğer bir deyişle aşağı yukarı bin sayfasını okumuştu. Baş kişi bir meşeydi. Roman bu meşenin yaşamöyküsüydü. Cincinnatus'un geldiği noktada ağaç, üçüncü yüz yılına girmek üzereydi; basit bir hesap-kitabın sonunda en aşağı altı yüz yaşına ulaşmış olacağını gösteriyordu.

Romanın çıkış noktası çağdaş düşüncenin doruğu sayılmaktaydı. Yazar, ağacın zaman içindeki gelişimini kullanarak (dibinde hiç durmadan sular çağıldayan bir kanyonun kenarında, yapayalnız ve ulu, büyümekteydi) meşenin tanıklık etmiş olabileceği tüm tarihsel olayları –ya da olayların izdüşümlerini– gözler önüne seriyordu; bu kâh soylu yeşilliğin serin kubbesi altında dinlenmek üzere –biri bakla kırı, öteki doru– küheylanlarından inen iki savaşçı arasında geçen konuşmaydı, kâh orada mola veren eşkıyalarla dağınık saçlı kaçak bir küçük hanımın şarkısı, kâh fırtınanın mavi zikzakları altında kralın gazabından kaçan bir lordun dörtnala geçişi, kâh yere yayılı bir pelerinin üstünde gölge titreşimleriyle hâlâ ürpermekte olan bir ceset, kâh birtakım köylülerin yaşantılarından kısa bir dramdı. Tüm sözcükleri "p" ile başlayan bir buçuk sayfa uzunluğunda bir paragraf vardı.

Sanki yazar, elinde kamera, Quercus'un en üst dallarının arasına oturmuş, avına pusu kurup yakalamaktaydı. Çeşitli yaşam imgeleri yeşil ışık lekeleri arasında bir süre mola vererek gelip geçiyorlardı. Olağan hareketsizlik dönemleri meşenin dendrolojik,* ornitolojik,** koleopterolojik,*** mitolojik açılardan bilimsel betimleriyle – ya da halk mizahından esintiler katılmış folklorik betimlerle doldurulmuştu. Başka şeylerin yanı sıra ağacın kabuğuna kazınmış tüm baş harflerin, yorumlarıyla birlikte ayrıntılı bir listesi verilmişti. Son olarak, suların ezgileri, günbatımlarının özgün renkleri ve havanın gidişatı üzerinde az durulmamıştı doğrusu.

Cincinnatus bir süre okudu, sonra kitabı bir yana bıraktı. Bu yapıt, tartışmasız çağının ürettiği en iyi şeydi; yine de kederli bir duyguyla sayfaların üstesinden geliyor, süreğen

---

(*) Ağaçlar ve çalılarla uğraşan biyoloji dalı.

(**) Kuşbilimi.

(***) Kınkanatlıları inceleyen bilim dalı.

bir bezginlikle onları ağır ağır arşınlıyor, dalgın düşüncelerinin ırmağında öyküyü boğup duruyordu. Tüm bu uzak, aldatıcı ve cansız şeylerden bana ne – ölüme hazırlanmakta olan bana? Ya da söylenenlere bakılırsa kuzey denizinde bir adada yaşayan ve halen genç bir adam olan yazarın nasıl öleceğini düşlemeye koyuluyordu; yazarın günün birinde ister istemez ölecek olması bir bakıma gülünçtü, – gülünçtü çünkü burada tek gerçek, tartışma kabul etmez tek şey ölümün kendisi, yazarın fiziksel ölümünün kaçınılmazlığıydı.

Işık duvar boyunca ilerler, Rodion *frühstück* dediği kahvaltıyla çıkagelirdi. Bir kez daha bir kelebek kanadı parmaklarında renkli tozlar bırakarak aralarından kayıp giderdi.

"O henüz gelmemiş olabilir mi?" diye sordu Cincinnatus; Rodion'u müthiş kızdıran bu soruyu ilk soruşu değildi ve Rodion her zamanki gibi yanıt vermedi.

"Ya bir ikinci görüşme – bana bu hakkı tanıyacaklar mı?" diye sordu Cincinnatus.

Olağan yürek sızısını bekleyerek yatağa uzandı ve yüzünü duvara dönüp uzun, çok uzun bir süre duvarın üstündeki parlak boya kabarcıklarından ve onların yuvarlak gölgelerinden desenlerin biçimlenmesine yardım etti; örnekse, koca fare kulaklı mini mini bir profil keşfederdi; derken bunu yitirir ve bir daha biçimlendiremezdi. Duvarın soğuk sarısı mezar kokardı, sivilceli ve iğrençti, yine de bakışları gerekli küçük çıkıntıları seçip bitiştirmekte diretirdi, belli belirsiz bir benzerlik de olsa bir insan yüzüne öylesine açtı. Sonunda döndü, sırtüstü uzandı ve aynı dikkatle tavandaki gölgelerle çatlakları incelemeye başladı.

"Ne de olsa, beni yumuşatmayı başardılar," diye geçirdi içinden Cincinnatus. "Öyle gevşedim, öyle pelteleştim ki işimi bir meyve bıçağıyla bitirebilecekler."

Bir süre, ellerini dizlerinin arasına sıkıştırıp yatağın kenarında iki büklüm oturdu. Titrek bir ah çekerek yine dolanmaya başladı. Şunların ne dilde yazdıkları ilgimi çekti doğrusu. Orak biçimi harflerinin arasında noktalar ve kargacık burgacık çizgiler bulunan ufak, sıkışık, süslü yazı Doğu kökenliye benziyordu – bir bakıma müze hançerlerinin üstlerindeki yazıları andırıyordu. Solmuş yapraklarıyla amma eski kitapçıklar... Kiminin üstünde sarıya çalan kahverengi lekeler vardı.

Saat yediyi çaldı ve çok geçmeden Rodion akşam yemeğiyle çıkageldi.

"Onun henüz gelmediğinden emin misin?" diye sordu Cincinnatus.

Rodion çıkmak üzereyken eşikte döndü.

"Utan, utan," dedi sesinde bir hıçkırıkla. "Gece gündüz hiçbir şey yapmıyorsun... Burada bir insan seni besliyor, sevgiyle gözetiyor, senin uğruna saçını süpürge ediyor ve senin tek yaptığın aptalca sorular sormak. Ayıp, seni kadir bilmez adam..."

Zaman düzenli bir biçimde mırıldanarak geçip gidiyordu. Hücrede hava karardı ve iyice koyulup kasvetlendiğinde lamba, görev bilinciyle tavanın ortasında yanıverdi –yok, tam ortada değildi, zaten bütün sorun da buydu– acı veren bir anımsatıcı. Cincinnatus soyundu, *Qeuercus*'u alıp yatağa girdi. Kara, akşamcıl meşenin altındaki serin yosunların üstünde şişelerinden şarap yudumlayan üç şen yolcunun, Memiş, Tombiş ve Gezgin Yahudi'nin konuşmalarına bakılırsa, yazar artık uygar çağlara yaklaşıyordu.

"Beni kurtaracak kimse yok mu?" diye ansızın yüksek sesle sordu Cincinnatus ve (dilenci ellerini açıp hiçbir şeyi olmadığını göstererek) yatakta doğruldu.

"Yoksa kimse kurtarmayacak mı?" diye yineledi. Cincinnatus duvarların amansız sarısına bakarak ve boş avuçlarını açmaya devam ederek.

Hava akımı yaprak yaprak bir esintiye dönüştü. Yukarıdaki koyu gölgelerden battaniyenin üstüne gerçek boyutunun iki katı büyüklüğünde, muhteşem parlak bir kahvemsi sarıya boyanmış, mantar kabına bir yumurta denli cuk oturmuş kocaman bir yapma meşe palamudu düşüp zıpladı.

12

Boğuk bir tıpırtı, bir eşelemeyle, bir yerlerde ufalanıp dağılan bir şeyin sesiyle uyandı. Sapasağlam yatıp uyumuşken gecenin bir yarısında ateşler içinde uyanırsınız ya öyle. Oldukça uzun bir süre ne anlama geldiklerini düşünmeden, yalnızca kulak kabartarak bu sesleri dinledi – kırt, kırt, tak, tak, tak. Dinledi, çünkü onu uyandırmışlardı, çünkü işitme duyusunun yapacak başka işi yoktu. Kırt, tık, tıkır, haşır, huşur. Nereden? Sağdan? Soldan? Cincinnatus hafifçe doğruldu.

Dinledi – bütün başı duyma organına dönüştü, bütün bedeni gergin bir yüreğe; dinledi ve kimi göstergelerden bir anlam çıkartmaya başladı. Hücrenin içindeki koyu karanlığın hafifçe açılması... karanlık tabana çökmüştü... Pencere demirlerinin ardında boz bir alacakaranlık – demek saat üç ya da üç buçuktu... Soğukta uyuyan nöbetçiler... Sesler aşağıda bir yerden geliyordu – yok, sanki daha çok yukarıdan, yok aşağıdan, ancak duvarın öte yanından, taban düzeyinden, demir pençelerle kazıyan iri bir sıçan gibi.

Cincinnatus özellikle seslerin yoğun özgüveni, kale gecesinin sessizliğinde belki uzak, ancak yine de erişilebilir bir

amaca yönelişlerindeki direngen kararlılık karşısında heyecanlandı. Soluğunu tutarak bir hayalet hafifliğiyle, bir ipek kâğıt yaprağı gibi yataktan aşağı süzüldü –yapış yapış, sırnaşık zeminde, parmak uçlarında– ses sanki şu köşeden geliyor –öyle sanmıştı, ama yaklaşınca yanıldığını anladı– tıpırtı daha sağdan ve yukarıdan geliyordu; harekete geçti ve insanın kafasını yanlamasına geçen bir ses aceleyle yanlış kulak tarafından iletildiğinde olagelen işitsel aldatmacaya kanarak bir kez daha şaşırdı.

Sakar bir adım atan Cincinnatus yerde, duvarın dibinde duran tepsiye sürtündü. "Cincinnatus!" dedi tepsi, sitemle; bunun üzerine tıpırtı dinleyicisine yüreklendirici bir usçulluk aşılayan, beklenmedik bir çabuklukla kesiliverdi; duvarın dibinde kımıltısız duran, ayak parmağıyla tepsideki kaşığa basan ve tepesi açık, içi boş kafasını bir yana eğen Cincinnatus bilinmeyen kazıcının da durup dinlediğini duyumsadı.

Bir yarım dakika geçti ve sesler, daha hafif, daha sakıngan, ancak daha anlamlı ve akıllanmış, yeniden başladılar. Dönüp tabanını yavaşça çinkodan çeken Cincinnatus bir kez daha yerlerini saptamaya çalıştı; yüzünüzü kapıya döndüğünüzde sağınıza düşüyorlardı... evet, sağda, ancak henüz çok uzakta... uzun uzun dinledikten sonra varabildiği tek sonuç buydu. Sonunda terliklerini almak için gerisin geri yatağa giderken –yalınayak gezmeye daha fazla dayanamayacaktı– bir türlü iki geceyi üst üste aynı yerde geçiremeyen çığırtkan bacaklı iskemleyi ürküttü ve sesler bir kez daha, bu kez ..melli kesildiler; gerçi sakıngan bir aradan sonra yeniden başlayabilirlerdi, ama sabah kendini toparlamaya başlamıştı ve Cincinnatus –alışkın imgelemin gözüyle– rutubetten ötürü buharlar saçan ve koridordaki taburesinin üstünde gerinirken parlak kırmızı ağzını esnemeyle açan Rodion'u gördü.

Cincinnatus sabah boyunca kulak kesilip seslerin yinelenmeleri durumunda onlara kendi tutumunu nasıl bildirebileceğini hesapladı. Dışarıda basitçe, ancak ince bir beğeniyle sahneye konulmuş bir yaz fırtınası oynanmaktaydı. Hücrenin içi gece gibi karanlıktı, bir an olgun dolgun, bir an keskin, çatırtılı gökgürültüleri duyuluyordu ve şimşekler parmaklıkların gölgelerini beklenmedik yerlere basıyorlardı. Öğleyin Rodrig İvanoviç teşrif ettiler.

"Konuğunuz var," dedi, "ama önce bir bakayım dedim..."

"Kim?" diye sordu Cincinnatus, bir yandan "N'olur, şimdi olmasın..." (yani, n'olur tıpırtı şimdi başlamasın) diye geçiriyordu içinden.

"Bakın, durum şu," dedi müdür, "istediğinizden pek emin değilim... Bakın, gelen anneniz – *votre mère, parait-il*."*

"Annem mi?" diye sordu Cincinnatus.

"Şey, evet – anne, ana, valide, kısaca sizi doğuran kadın. Onu içeri alayım mı? Çabuk karar verin."

"... Onu ömrümde yalnız bir kez gördüm," dedi Cincinnatus. "Ve aslına bakarsanız hiçbir şey hissetmiyorum... Yok, yok... Değmez, almayın, bir anlamı yok ki."

"Nasıl isterseniz," dedi müdür ve çıktı.

Bir dakika sonra nazikçe kıkırdayarak siyah yağmurluklu, mini mini Cecilia C.'yi içeriye buyur etti. "Sizleri baş başa bırakacağım. Gerçi bu, kurallarımıza aykırı, ama bazen öyle durumlar vardır ki... İstisnalar... Ana oğul... Boynumuz kıldan ince..." diye babacanca ekledi.

(Bir saray dalkavuğu gibi geri geri giderek çıkar.) D.N.

Cecilia C. parlak siyah yağmurluğu ve kendisine bir bakıma balıkçı şapkası görünümü kazandıran inik siperleriyle aynı biçimde su geçirmez şapkası içinde hücrenin ortasında dikilip açıktan açığa oğlunu süzmeye koyuldu. Yağmurlu-

(*) Annenizmiş.

günun düğmelerini çözdü; gürültülü bir biçimde burnunu çekip kendine özgü hızlı, kesik konuşma tarzıyla: "Ne fırtına, ne çamur! Yoldan üstüme inen seller sular karşısında buraya hiç varamayacağımı sandım..." dedi.

"Otur," dedi Cincinnatus, "öyle dikilip durma."

"Ne dersen de, senin burası sakin," diye sürdürdü, bir yandan da burnunu çekip parmağını peynir rendesiymişçesine burnunun altına sürtüyor, burnunun pembe ucu kırışıp sallanıyordu. "Şunu söylemeden edemeyeceğim, hem sakin hem de oldukça temiz. Söz aramızda bizim kadın doğum koğuşunda bile böylesine büyük özel bölmelerimiz yok. Ah, şu yatak – hayatım, şu yatağın dağınıklığına bir bak."

Ebe çantasını pattadak yere bıraktı, siyah pamuklu eldivenlerini küçük, devingen ellerinden kıvrak bir hareketle çıkarttı, yatağın üstüne iki büklüm eğilerek yeni baştan düzeltmeye girişti. Fok pırıltılı kemerli paltonun içinde sırtı, onarım görmüş çorapları...

"Hah, şimdi daha iyi," dedi doğrularak; sonra bir an kolları iki yana açık dikilip üstü kitap yığılı masaya yan yan baktı.

Genç gösteriyordu ve yüz hatları onları kendilerince yansılamaya çalışmış olan Cincinnatusunkilerin modeliydiler; Cincinnatus'un kendisi de kadının sivri burunlu küçük suratına, patlak, ışıl ışıl gözlerine baktıkça bu benzerliğin belli belirsiz ayırdına varıyordu. Elbisesinin önü kırmızı, güneş yanığı, çilli bir ten üçgenini ortaya çıkartacak biçimde açıktı; ancak genelde cildi bir zamanlar Cincinnatus için bir parçası alınan cildin ta kendisiydi – gök mavisi damarlı, solgun, ince bir deri.

"Cık, cık, burası da azıcık toparlansa fena olmaz..." diye söylendi ve her işi yaptığı gibi çabucak kitapları ele alıp onları düzgün kümeler halinde dizdi. Açık duran bir dergide-

ki bir resim tesadüfen dikkatini çekti; yağmurluğunun cebinden böbrek biçimi bir kılıf çıkarttı ve dudaklarını sarkıtarak bir gözlük geçirdi gözüne. "Ta 26'da basılmış," dedi gülerek. "Öyle uzun zaman önce ki inanmak zor."

(İki fotoğraf: Birinde, Manchester İstasyonu'nda otuz iki dişini gösteren bir sırıtışla bulucuların sonuncusunun torununun torunu saygıdeğer hanımefendinin elini sıkmakta olan Adalar Başkanı; öbüründe, bir Tuna boyu köyünde doğmuş iki kafalı bir buzağı.)

Cildi bir yana iterek nedensiz göğüs geçirdi, kaleme çarpıp düşürdü, zamanında yakalayamadı ve "Hoop!" dedi.

"Olduğu gibi bırak," dedi Cincinnatus. "Burada düzensizlik olamaz – ancak her şey oradan oraya yer değiştirir."

"Al, sana bunu getirdim." Astarı da birlikte çekerek paltosunun cebinden yarım kiloluk bir paket çıkarttı. "Al, bir parça şekerleme. Gönlünce em!"

Oturup yanaklarını şişirdi.

"Çıktım, çıktım, sonunda vardım, ama yorgunluktan da bittim," dedi mahsusçuktan oflayıp puflayarak; sonra tepedeki örümcek ağına belli belirsiz bir özlemle gözlerini dikip put kesildi.

"Neden geldin?" diye sordu Cincinnatus, hücrenin içinde volta atarak. "Bunun ne sana yararı var ne de bana. Neden? Ne insanlığa sığar ne de ilginç. Çünkü başka herkes ve her şey gibi kötü bir kopya olduğunu gayet iyi biliyorum. Hem bana böylesine ustalıklı bir anne parodisi sunarlarsa... Ama umutlarımı uzak bir sese bağladığımı düşün – sen bile bir aldatmacayken ona nasıl inanırım? Bir de tutmuş "şekerleme"den söz ediyorsun! Bonbon deseydin bari! Hem pabuçların kuruyken yağmurluğun neden ıslak – gördün mü, dikkatsizlik buna denir. Benim adıma kostümcüye söyle."

Telaşla, suçlu suçlu "Ama lastiklerimi giymiştim, onları burada bıraktım, şerefim üzerine yemin ederim," diye atıldı.

"Of, yeter, yeter. Sakın açıklamaya başlama. Rolünü oyna –gevezeliğe ve aldırmazlığa ağırlık ver– ve gerisini düşünme, idare eder."

"Geldim, çünkü annenim," dedi yumuşak bir sesle ve Cincinnatus bir kahkaha patlattı.

"Yo, yo, lütfen işi farsa dökme. Unutma, bu bir dram. Bir parça gülmece olabilir, ama yine de istasyondan çok uzaklaşmamalısın – sonra dram sensiz kalkar. İyisi mi sen... Evet, bak sana ne diyeceğim, neden babam hakkındaki efsaneyi bana bir kez daha anlatmıyorsun. Gecenin karanlığına dalıp kaybolduğu ve onun kim olduğunu ve nereden geldiğini hiçbir zaman öğrenemediğin doğru mu acaba, garip..."

"Yalnızca sesini... yüzünü görmedim," diye önceki denli yumuşak yanıtladı.

"Ha şöyle, ha şöyle, hizaya gel bakalım – düşünüyorum da, belki onu kaçak bir denizci yaparız," diye kederli kederli sürdürdü Cincinnatus, parmaklarını şıklatıp hücreyi arşınlayarak, "ya da parkta konuk sanatçı olarak sahneye çıkan bir orman haydudu. Belki de yolunu şaşırmış bir zanaatçı, bir marangoz... Haydi, çabuk, birşeyler düşün."

"Anlamıyorsun," diye bağırdı (heyecanla ayağa fırladı, sonra yeniden hemencecik oturdu). "Gerçekten kim olduğunu bilmiyorum –bir serseri, bir kaçak, her şey olabilir... Ama neden anlamıyorsun– evet, bir tatil günüydü, park karanlıktı, ben daha çocuktum, ama bunun konuyla bir ilgisi yok. Önemli olan şu, yanılmak olanaksızdı! Diri diri yakılmakta olan bir adam Kayış Irmağı'nda banyo yapmadığının bal gibi ayırdındadır. Yani, demek istediğim, insan yanılmış olamaz – off! anlasana!"

"Neyi anlayacak mışım?"

"Ah Cincinnatus, o da..."

" 'O da' ne?"

"O da senin gibiydi Cincinnatus..."

Yüzünü iyice eğdi, gözlüğü kavuşturulmuş avuçlarına düştü.

Duraklama.

"Bunu nereden çıkardın?" diye somurtarak sordu Cincinnatus. "Durup dururken nasıl ayırdına varabilirsin?"

"Sana daha başka bir şey söyleyecek değilim," dedi kadın gözlerini yerden ayırmadan.

Cincinnatus yatağa oturup düşünceye daldı. Annesi böylesine ufak tefek bir kadından umulmayacak denli olağanüstü yüksek bir borazan sesiyle sümkürdü ve pencere kovuğuna dikti gözlerini. Anlaşılan hava açmıştı, çünkü mavi göklerin varlığı yakından hissediliyordu ve güneş duvarın üstüne şeridini çizmişti, bir soluyor, bir parlıyordu.

"Çavdar tarlalarında şimdi peygamber çiçekleri açmıştır," dedi kadın çabuk çabuk konuşarak, "ve her şey öyle harikuladedir ki – bulutlar hızla süzülürler, her şey nasıl da cıvıl cıvıl, pasparlaktır. Buradan uzakta, Doktoristan'da yaşıyorum ve şu sizin kente her gelişimde, eski küçük at arabasıyla kırlardan geçip pırıl pırıl Kayış Irmağı'm, üstünde kalesiyle bu tepeyi, her şeyi her görüşümde bana öyle geliyor ki olağanüstü bir masal tekrar tekrar anlatılmaktadır ve onu anlamaya ya zamanım yoktur ya da yeteneğim, yine de biri, hem de ne sabırla, masalı bana anlatıp durur! Koğuşumda gün boyu çalışırım, evelallah her işin üstesinden gelirim, âşıklarım vardır, buzlu limonataya bayılırım, ancak kalbim yüzünden sigarayı bıraktım ve işte şimdi de senin karşında oturuyorum... Oturuyorum ve neden oturduğumu, neden feryat ettiğimi, bütün bunları sana neden anlattığımı bilmiyorum, şimdi de bu paltoyla, bu yünlü elbiseyle inleye zınklaya buradan inerken terleyeceğim, böylesi bir fırtınadan sonra güneş tam anlamıyla cehenneme çevirecektir ortalığı..."

"Olmadı, hâlâ yalnızca kötü bir kopyasın," diye mırıldandı Cincinnatus.

Kadın soru sorarmışçasına gülümsedi.

"Tıpkı bu örümcek gibi, tıpkı bu parmaklıklar gibi, tıpkı şu saatin çalışı gibi," diye mırıldandı Cincinnatus.

"Demek," dedi ve bir kez daha burnunu sümkürdü.

"Demek böyle," diye yineledi.

Saat anlamsız çınlamalarla çalarken ikisi de birbirlerine bakmaksızın suskunluklarını korudular.

"Dışarı çıktığında koridordaki saate dikkat et," dedi Cincinnatus. "Kadranı boş: Ancak her saat başı muhafız eski akrebi silip yeni bir tane çiziktirir – işte böyle yaşıyoruz, katran fırçası zamanıyla; saati çaldırıp zamanı muhafaza eden de o, bunun için muhafız diyorlar ona zaten."

"Böyle dalga geçmemelisin," dedi Cecilia C. "Bilir misin, bin türlü harika küçük aygıt vardır. Örnekse, çocukluğumda hem çocuklarca hem de büyüklerce pek tutulan, 'nonnon' denen nesneler olduğunu anımsıyorum, bunlar özel bir aynayla birlikte satılırlardı, yalnızca eğri büğrü değil, aynı zamanda tümüyle çarpıtılmış bir aynayla... Nonnon hiçbir şeye benzemezdi, delik deşik, eciş bücüş bir şeydi ve baktığında hiçbir anlam veremezdin – ancak çarpıklığı gelişigüzel değil, şey olacak biçimde hesaplanmış... Daha doğrusu onun çarpıklığına uysun diye şey yapmışlardı... Dur, bekle bir dakika, iyi anlatamıyorum. Her neyse, işte böyle çılgın bir aynan olurdu, bir sürü de değişik nonnonun, alabildiğine saçma sapan nesneler, biçimsiz, benekli, çopur, kimi fosiller gibi yamru yumru şeyler – ancak sıradan nesneleri tümüyle çarpıtan ayna, görüyorsun ya sıra bunlara gelince dişine göre bir şey bulmuş olurdu, yani bu anlaşılmaz garip nesnelerden birini alıp o anlaşılmaz, garip aynada yansıyacak biçimde tuttuğunda olağanüstü bir şey gerçekleşirdi. Eski eskiyi götürür, her şey yerli yerine oturur, her şey düzelir ve o biçimsiz alacalı bulacalı şey aynada harikulade, anlamlı bir imgeye dönüşürdü: Çiçekler, bir gemi,

bir insan, bir manzara. Kendi portreni de yaptırabilirdin, yani karabasansı, kargacık burgacık bir şey tutuştururlardı eline ve bu sendin, yalnız senin anahtarın aynanın elindeydi. Ah, anımsıyorum da yeni, anlaşılmaz bir 'nonnon' alıp aynaya tutmak, elinin karmakarışık olduğunu, ama aynı zamanda anlamsız küçük 'nonnon'unun net mi net, büyüleyici bir görüntüye dönüştüğünü görmek ne eğlenceliydi ve biraz da ürkütücü – ya günün birinde hiçbir şey çıkmazsa?"

"Bütün bunları bana neden anlatıyorsun?" diye sordu Cincinnatus.

Kadın susuyordu.

"Bütün bunların amacı ne? Bilmiyor musun, önümüzdeki günlerde, belki yarın..."

Birden Cecilia C.'nin gözlerindeki anlatımı ayırt etti –bir an, yalnızca bir an– ama sanki gerçek (her şeyin kuşku konusu olduğu şu dünyada) kuşku götürmez bir şey dışa vurmuştu, sanki bu korkunç yaşamın bir köşesi kıvrılmış ve bir an astar görünmüştü. Cincinnatus annesinin bakışında ansızın kendinde sezinlediği o mutlak, güvenli, her şeyi açıklayan, her şeyden esirgeyen kıvılcımı gördü. Şimdi bu kıvılcım böylesine sarsıcı bir biçimde neyi ifade ediyordu? Neyse ne... İster dehşet de, ister acıma... İyisi mi şöyle söyleyelim: Kıvılcım öylesine gümbür gümbür bir gerçeği açığa vurmuştu ki, Cincinnatus'un ruhu sevinçle havaya sıçramadan edemedi. An şimşek gibi geçti. Cecilia C. inanılmaz, ufak bir el devinimiyle, yani boy ölçermişçesine –diyelim, bir bebeğin boyunu– işaret parmakları önde, ellerini iki yana açarak ayağa kalktı. Hemen toparlanmaya başladı, şişkin siyah çantasını yerden aldı, cep astarını yerine yerleştirdi.

"Hah, işte," dedi, eski çalçeneliğine dönerek. "Epey kaldım, artık gideyim. Şekerlememi ye. Fazla kaldım. Yol göründü, zamanıdır."

"Evet ya, zamanı!" diye gürledi Rodrig İvanoviç çılgınca bir neşeyle ve kapının kanadını ardına dek açtı.

Kadın başı eğik dışarı süzüldü. Tir tir titreyen Cincinnatus tam öne çıkmak üzereydi ki...

"Merak etme," dedi müdür, elini kaldırarak. "Bu küçük ebe hanımın bize bir zararı dokunmaz. Geri!"

"Ama yine de..." diye başladı Cincinnatus.

"*Arrière*"* diye kükredi Rodrig İvanoviç.

Bu arada Mösyö Pierre'in çizgili giysiler içindeki tıknaz, ufak tefek bedeni koridorun derinliklerinde belirdi. Uzaktan sevimli sevimli gülümsüyor, ancak sıra halinde yürüyüp de bunun ayırdında olduklarını vurgulamaktan hoşlanan insanlar gibi adımlarını belli belirsiz kısıp çevresine sinsi sinsi göz gezdiriyordu. Önü sıra bir satranç tahtasıyla bir kutu taşımaktaydı ve koltuğunun altında bir palyaço bebekle başka bir şey daha vardı.

"Konuğun mu vardı?" diye nazikçe sordu Cincinnatus'a müdür, ikisini hücrede baş başa bıraktığında. "Demek anan ziyaretine geldi? İyi, iyi. Şimdi de ben, zavallı, biçare Mösyö Pierrecik, bir süre seni oyalamaya ve de kendimi oyalamaya gelmiş bulunuyorum. Bir bak, palyaçom sana nasıl göz ediyor. Amcana merhaba de. Çok matrak, değil mi? Dik otur, ha şöyle dostum. Bak sana bir sürü eğlenceli şey getirdim. Önce bir parti satranç oynamak ister miydin? Ya da bir el kâğıt? Kara papaz oynar mısın? Nefis bir oyundur! Haydi gel, sana öğreteyim."

(*) Geri.

13

Bekledi, bekledi, derken sonunda, gecenin en sessiz saatinde, sesler bir kez daha işe koyuldular. Cincinnatus karanlıkta bir başına gülümsedi. Bir kandırmaca olduklarını itirafa hazırım, ama şu anda öylesine inanıyorum ki onlara gerçeklik aşılıyorum.

Geçen gecekinden bile daha şaşmaz ve kararlıydılar; artık körcesine eşeleyip durmuyorlardı; insan ilerleyen, yaklaşan hareketlerinden nasıl kuşkulanırdı? Ne kadar da alçak gönüllüydüler! Ne kadar akıllı! Nasıl da gizemli bir hesaplılıkta ve diretken! Sıradan bir kazma mıydı, yoksa insanoğlunun her şeye kadir azmiyle işe yaramaz bir maddeyi almaştırarak yaptığı görülmedik bir araç mı – ancak her ne ise, birilerinin şu ya da bu biçimde bir geçit açtıklarını biliyordu.

Gece soğuktu; ayın gri, yağlı yansısı kendini karelere bölerek pencere kovuğunun iç duvarına düşüyordu; bütün kale içeride tıka basa, koyu karanlıkla dolmuş, dışarıdaysa ay ışığıyla perdahlanmış gibi görünüyor, kara kırık gölgeler kayalık bayırlardan aşağı kayıp sessizce hendeklere yuvarlanıyorlardı; evet, gece duygusuz, taş gibiydi – ama içinde,

derin karanlık dölünde tözüne ve düzenine tümüyle yabancı bir şey onun gücünü aşındırarak kazıya kazıya kendine yol açmaktaydı. Sakın bütün bunlar modası geçmiş romantik zırvalar olmasın Cincinnatus?

Uysal iskemleyi kaldırdı ve hiç değilse tempoyla vuruşlarına bir anlam kazandırmaya çalışarak ilkin sertçe yere, sonra birkaç kez duvara vurdu. Gerçekten de gecede tünel açan kişi yanıtlayan vuruşların dost olup olmadıklarına karar vermeye çalışıyormuş gibi önce duraksadı, derken ansızın çabalarını öylesine canlı, coşkulu bir sesle yineledi ki Cincinnatus'un tepkisinin anlaşıldığından hiç kuşkusu kalmadı.

Artık iyice ikna olmuştu, o kişinin yöneldiği, o kişinin kurtarmak istediği kendisiydi ve taşın daha duyarlı bölümlerine vurmayı sürdürerek ona sunduğu yalın ritimlerin bir başka perdede, bir başka makamda, daha dolgun, daha karmaşık, daha büyüleyici bir biçimde yinelenmelerine yol açtı.

Karanlığı ayın değil de bir başka çağrısız ışığın ağarttığını ayırt ettiğinde, nasıl bir abece kurabileceğini düşünüyordu ve sesler anında kesildiler. Sonradan, uzun süre bir ufalanıp dağılma gürültüsü duyuldu, sonunda bu da kesildi. Daha biraz önce gecenin sessizliğinin gayretli, diretken bir çabayla, bir porsuğa erişmek için tünel açan, burnunu yere yapıştırıp koklayan, tıksıran bir av köpeği gibi bir yaratıkça bozulduğunu düşünmek bile zordu.

Kırılgan uykusu arasında Rodion'un girdiğini gördü; tam anlamıyla uyanıp son bugün de değil, diye düşündüğünde vakit öğleni geçmişti ve son yarın olabileceği gibi pekâlâ bugün de olabilirdi, neyse ki yarın daha çok uzaktı.

Gün boyu kendi kendisiyle sessizce tokalaşırcasına ellerini yoğurarak kulaklarındaki uğultuyu dinledi; üzerinde henüz gönderilmemiş mektubun durduğu masanın çevresinde dolanıyordu; bazen de dünün konuğunun o anlık, soluk kesen, yaşamında bir kopukluğa benzeyen bakışını canlandırı-

yordu zihninde, ya da düşleminde Emmie'nin hışırtılı devinimlerine kulak kabartıyordu. Pekâlâ, neden içmesindi bir umut bozasını, bu koyu, ballı zifosu... umutlarım hâlâ canlı... düşündüm ki, hiç değilse bu anda, hiç değilse yalnızlık, böylesine değerli olduğu bu yerde, önceden yaptığı gibi çoğalacağına –gürültülü, çoğul, abes, öyle ki senin yanına bile yaklaşamamıştım ve baban olacak o korkunç adam bastonuyla az kalsın bacaklarımı kırıyordu– yalnızca iki parçaya bölünebilir, biri sana, biri bana... İşte bunun için yazıyorum... Bu olanları sana açıklamak için son çırpınışım, Marthe, özel bir çaba göster ve anla, neler olduğunu anla Marthe, beni öldüreceklerini anla –bu kadar zor mu bu– senden uzun uzadıya dul feryatları ya da yas zambakları istemiyorum, ama yalvarırım, buna öyle çok ihtiyacım var ki –şimdi, şu anda– bana korkunç bir şey yapacaklar, mideni bulandıracak denli iğrenç bir şey yapacaklar diye bir çocuk gibi korkuya kapıl, hani gecenin bir yarısında haykırarak uyanırsın ve dadının "Şışşt, şışşt," diyerek geldiğini duyduğunda bile haykırmayı sürdürürsün ya, işte böyle korkmalısın Marthe, beni pek az sevsen de anlamalısın, hiç değilse bir an anla, sonra dilersen yine unut. Sana nasıl ulaşabilirim? Ah, birlikte yaşantımız korkunçtu, korkunç, ama bu yoldan sana ulaşamam, önceleri çok uğraştım, ancak bildiğin gibi tempolarımız farklıydı ve ben hemencecik geri kaldım. Söylesene, şu senin katı, acı, küçük ruhunun çevresinde böylesine cömertçe oluşmuş yumuşak ete kaç el dokundu? Evet, bir hayalet gibi senin ilk ihanetlerine dönüyorum ve inleyerek, zincirlerimi şakırdatarak onların arasında dolaşıyorum. Gizlice gözetlediğim öpücükler. Senin ve onun öpücükleri, her şeyden çok, bir tür beslenmeyi andıran, iştahlı, pasaklı, şapırtılı öpücükleriniz. Ya da senin, gözlerin sımsıkı yumulu, sulu bir şeftaliyi yiyişin – onu bitirdiğinde, ancak henüz yutkunurken, ağzın henüz doluyken, seni yamyam, camlaşmış

gözlerini deviririrdin, parmakların gerilir, tutuşmuş dudakların pırıl pırıl parlar, çıplak göğsüne süzülen bulanık damlalarla ıpıslak çenen titrerdi ve bu arada seni doyurmuş olan Priapus apansız kasılıp küfrederek odaya zamansız giren bana eğik sırtını dönerdi. "Marthe her tür meyveyi sever," derdin boğazında, tek bir nemli, tatlı, kahrolası kıvrımda birikmiş ballı –balçıksı bir ıslaklıkla– bütün bunlara dönüyorsam içimden söküp atmak, kendimi arıtmak içindir – bir de sen bilesin diye, sen bilesin... Ne? Belki de beni anlayacağını düşünürken seni bir başkasıyla karıştırıyorumdur, tıpkı usunu yitirmiş bir adamın, ziyaretine gelen akrabalarını galaksiler, logaritmalar, kamburu çıkmış sırtlanlar sanması gibi – ama öyle deliler vardır ki –incitilmeyen deliler– kendilerini deli sayarlar ve döngü burada tamamlanır. Marthe, işte böyle bir döngüde dönüyoruz, sen ve ben –ah, keşke bir an olsun dışına çıkabilseydin– sonra yine dönersin, söz... Senden çok şey istemiyorum, yalnız bir an döngünün dışına çık ve beni öldüreceklerini, çevremizin kuklalar tarafından sarıldığını, kendinin de bir kukla olduğunu anla. Senin ihanetlerin yüzünden neden böylesine acı çektim, bilmiyorum, daha doğrusu nedenini biliyorum, ama neden böylesine acı çektiğimi sana anlatabilmek için seçmem gereken sözcükleri bilemiyorum. Bu tür sözcükler senin günlük gereksinimini karşılayan küçük çaplarda bulunmazlar. Yine de bir kez daha deneyeceğim: "Beni öldürüyorlar!" – pekâlâ, hep beraber, bir kez daha: "Beni öldürüyorlar!" – ve yine: "Öldürüyorlar!"... Bunu öyle bir yazmalıyım ki kulaklarını tıkayasın, güzelim dişi saç tutamlarının ardında gizlediğin o zarsı, maymun kulaklarını – gerçi ben onları bilirim, görürüm, o minik soğuk şeyleri çimdikler, onları ısıtmak, yaşama döndürmek, insansılaştırmak, beni işitmeye zorlamak için parmaklarımla kurcalarım. Marthe, bir ikinci görüşme izni almanı istiyorum ve elbet yalnız gel, yalnız! Yaşam denilen şey benim için sona

erdi, önümde yalnızca cilalı cellat taşı var ve gardiyanlarım beni öyle bir hale getirmeyi başardılar ki –gördüğün gibi– yazım bir sarhoşunki gibi –ama bu önemli değil Marthe, şimdiye dek hiç yapmadığımız türden bir konuşma için yeterli gücüm olacaktır, işte bu yüzden bir daha gelmek zorundasın, bir de bu mektubun düzmece olduğunu düşünme– bunu yazan benim, Cincinnatus, ağlayan benim, Cincinnatus, masanın çevresinde dönüp duran ve Rodion yemek getirdiğinde...

"Bu mektup... Rica etsem bu mektubu... İşte adres..." diyen de benim.

"Keşke başka herkes gibi örgü öğrenseydin," diye homurdandı Rodion, "hiç değilse bana bir dizlik örerdin. Yazarmış! Karını daha yeni gördün, değil mi?"

"Yine de sana sormayı deneyeceğim," dedi Cincinnatus, "burada benden ve şu oldukça yavşak Pierre'den başka tutuklu var mı?"

Rodion kızardı, ama bir şey demedi.

"Ya cellat, o henüz gelmedi mi?"

Rodion zaten gıcırdamaya başlamış olan kapıyı öfkeyle çarpmak üzereydi ki tıpkı geçen gün gibi, güderi terlikleri yavşak yavşak gıcırdayarak, çubuklu pelte bedeni titreşerek, ellerinde bir satranç takımı, iskambiller, top sokmaca oyunu...

"Dost Rodion'a saygılar sunarım," dedi Mösyö Pierre düdüksü sesiyle ve adımlarını aksatmadan, titreye gıcırdaya hücreye girdi.

"Gördüğüm kadarıyla aziz dostumuzun elinde bir mektup vardı," dedi oturarak. "Dün şurada, masanın üstünde duran olmalı, ha? Karına mı? Yok, yok, basit bir çıkarsama. Biz kara papaz oynarken göz önünde durduğu doğruysa da başkalarının mektuplarını okumam. Bugün biraz satranca ne dersin?"

Yünden yapılma bir satranç tahtası serdi ve tombul eliyle, küçük parmağı havada, eski bir tutuklu reçetesi uyarınca yoğrulmuş ekmekten, taşı kıskandıracak sağlamlıkta biçimlendirilmiş satranç taşlarını dizdi.

"Ben, kendim bekârım, yine de elbet halden anlarım... İleri. Şimdi ben çabucak... İyi oyuncular çok düşünmezler. İleri. Karını, ancak göz ucuyla gördüm –eveleyip gevelemeye ne gerek var, nefis bir parça– o ne boyun, işte böylesine hiç dayanamam... Hey, dur bir dakika, gözümden kaçtı, hamlemi geri alıyorum. Hah şöyle, şimdi oldu. Kadınlara pek düşkünümdür, onlar da bana öyle bir bayılırlar ki, inanmazsın, ah keratalar. Mektubunda karına güzel gözlerinden ve dudaklarından söz ediyordun. Biliyor musun, bu yakınlarda ben... Neden piyonumla alamaz mışım? Ha evet, kurnazca, kurnazca. Pekâlâ, geri çekiliyorum. Bu yakınlarda olağanüstü sağlıklı, şahane biriyle cinsel ilişkide bulundum. İri yarı bir esmer şey'dince amma zevk duyuyor insan... Bu da ne? Bu yaptığına sinsilik denir. Rakibini uyarmalısın, böyle olmaz. Son hamlemi değiştireyim. İşte. Evet, muhteşem, şehvetli bir yaratık –hem biliyor musun, ben de hiç hımbıl sayılmam, öyle bir yumulurum ki– Allah! Genel olarak konuşursak, giderek zamanla şaka yollu, ancak gerçekte son kerte ciddi bir biçimde senin dikkatine sunmayı tasarladığım sayısız dünyevi haz arasında cinsel haz... Dur. Dur bir dakika, daha o taşı oraya koyup koymayacağıma karar vermedim ki. Tamam, koyacağım. Ne demek istiyorsun, ne matı? Neden matmış? Oraya gidemem, şuraya gidemem, hiçbir yere gidemem... Bir dakika bekle, son durum neydi? Hayır, ondan önce. Ah, tamam, şimdi işler değişti. Basit bir dikkatsizlik. Pekâlâ, şuraya süreceğim taşımı. Evet, dişlerinin arasında kırmızı bir gül, nah şuraya kadar siyah file çoraplar ve gerisi anadan doğma –müthiş bir şey, daha âlâsı can sağlığı– oysa şimdi aşk ateşi yerine küflü taşlar,

paslı demir ve önünde – önünde ne olduğunu biliyorsun işte. Bak bu da gözümden kaçmış. Şöyle hamle yapsam ne olur? Evet, daha iyi. Nasılsa oyun benim – hata üstüne hata yapıyorsun. Sana ihanet etmişse ne çıkar? Sen de onu kollarına almadın mı? İnsanlar benden öğüt istediklerinde onlara hep şöyle derim: "Beyler, yaratıcı olun. Örnekse, insanın dört bir yanını aynalarla çevirip yapılanları oradan izlemesinden daha zevkli bir şey yoktur – harika! Hey! Bak, şimdi bu hiç de harika değil. Şerefim üzerine, şu haneye geldiğimi sanıyordum, buna değil. İşte bunun için sen beceremedin... Geri lütfen. Bir yandan da bir puro tellendirip havadan sudan konuşmaya bayılırım ve kadının da konuşmasını isterim – ne yaparsın, bende biraz sapıklık var... Evet, bütün bunlara veda etmek –ve bizim gibi genç ve hayat dolu başkalarının ha babam iş tuttuklarını düşünmek– ne üzücü, ne ürkütücü, ne acı... Ah! Seni bilmem, ama sıra okşamaya gelince, biz Fransız güreşçilerin *'macarons'* diye adlandırdığımız şeye bayılırım: Kızın boynuna okkalı bir şaplak indirirsin ve et ne kadar diriyse... Atını alabilirim, bu bir ya da şahımı çekerim, bu iki – işte. Hayır, dur, dur. İyisi mi biraz daha düşüneyim. Son hamlen neydi? O taşı geri al ve bırak da düşüneyim. Saçma, burada mat filan yok. Kusura bakma ama, bana öyle geliyor ki hile yapıyorsun: Bu taş buradaydı, belki de burada, ama eminim, orada değildi. Haydi geri, geri çek..."

"Sözüm ona kazayla birkaç taşa çarpıp devirdi, derken kendini tutamayıp bir homurtuyla geri kalanları da karıştırdı. Cincinnatus tek dirseğine yaslanmış oturuyordu; düşünceli düşünceli boyun yöresinde kendisini başta oluşturan hamura yeniden dönüşmeye pek karşı çıkmayacakmış gibi görünen bir atla oynamaktaydı.

"Haydi, başka bir şey oynayalım, sen satranç oynamayı bilmiyorsun," diye huysuzca bağırdı Mösyö Pierre ve alacalı

bulacalı bir "büyük yarış" tahtası açtı. Zarları attı ve anında 3'ten 27'ye gitti – ancak daha sonra Cincinnatus 22'den 46'ya fırlarken gerilemek zorunda kaldı. Oyun uzun süre devam etti. Mösyö Pierre morarıyor, tepiniyor, öfkeleniyor, zarları alma bahanesiyle masanın altına girip yerde aynen böyle durduklarına yemin billah ederek avucunda zarlarla ortaya çıkıyordu.

"Neden böyle kokuyorsun?" diye sordu Cincinnatus içini çekerek. Mösyö Pierre'in tombul yüzünde yapmacıklı bir gülücük belirdi.

"Soyumuzda var," diye açıkladı vakarla. "Ayaklar azıcık terliyorlar da... Şap filan denedim, ama hiçbirinin yararı olmadı. Şunu söylemeliyim ki, çocukluğumdan beri bu derdi çektiğim halde ve geleneksel olarak her türlü derde saygı gösterilmekle birlikte, bugüne dek kimse böyle patavatsızlık etmemişti..."

"Soluk alamıyorum," dedi Cincinnatus.

14

Sesler daha da yakınlaşmışlardı ve şimdi öyle acele ediyorlardı ki duvara vurarak sorular sorup dikkatlerini dağıtmak günah olacaktı. Bir gece öncesinden daha geç vakte dek sürdüler ve Cincinnatus güneş çarpmasına uğramış biri gibi yüzükoyun taşların üzerine serilip duyuların maskaralığına teslim oldu ve her bir eşelemeyle biraz daha uzayan gizli geçidi kulak zarının yardımıyla gözlerinin önüne getirdi ve böylelikle göğsündeki kara, yoğun acı giderilebilirmiş gibi taşların yerlerinden nasıl söküldüklerini duyumsadı; duvara bakarken şimdiden neresinden çatlayıp bir gümbürtüyle dağılıvereceğini tahmine başlamıştı.

Rodion geldiğinde çıtırtılar ve hışırtılar daha duyulmaktaydı. Rodion'un ardından çıplak ayaklarında bale pabuçları, üstünde ekose bir elbiseyle Emmie içeri daldı ve daha önce de bir kez yaptığı gibi masanın altına çömelip saklandı, uçları dalgalı lepiska saçları yüzünü, dizlerini, dahası ayak bileklerini örttü. Rodion çıkar çıkmaz yerinden fırlayıp doğruca yatağın üstünde oturan Cincinnatus'a gitti ve onu sırtüstü devirip her yanını kurcalamaya başladı. Soğuk

parmakları, sıcak dirsekleri böğrüne batıyordu, ön dişlerine bir parça yeşil yaprak yapışmıştı.

"Doğru dur," dedi Cincinnatus, "yorgunum –dün gece gözümü bile kırpmadım– doğru dur ve söyle bakalım..."

Emmie tedirgince kıpırdanarak alnını Cincinnatus'un göğsüne gömdü; bir yana dökülen bukleleri köprücük kemikleriyle eş zamanda hareket eden ve ortasında, adeta bakışık bir biçimde taranmış ayva tüyleriyle kaplı bir çukur bulunan sırtının çıplak üst bölümünü gözler önüne serdiler.

Cincinnatus kızın sıcacık başını okşayıp kaldırmaya çalıştı. Kız onun parmaklarını yakaladı ve ivecen dudaklarına bastırdı.

"Ne sokulgan bir yavrucaksın," dedi Cincinnatus, uykulu uykulu. "Tamam, yetti artık. Söyle bakalım..."

Ancak kız çocukça bir haytalık krizine kapılmıştı. Güçlü kuvvetli çocuk, Cincinnatus'u bir köpek yavrusuymuşçasına yerlerde yuvarlıyordu. "Yeter artık," diye bağırdı Cincinnatus. "Utanmıyor musun?"

"Yarın," dedi kız ansızın, adamı sıkıştırıp gözlerini iki gözünün ortasına dikerek.

"Yarın ölecek miyim?" diye sordu Cincinnatus.

"Hayır, ben seni kurtaracağım," dedi Emmie, düşünceli düşünceli (at biner gibi üstüne oturmuştu).

"Aman ne hoş," dedi Cincinnatus. "Kurtarıcıdan geçilmiyor! Bu daha önce olacaktı – çıldırmak üzereyim. Lütfen üstümden kalk, ağır ve sıcaksın."

"Birlikte kaçarız ve benimle evlenirsin."

"Belki sen biraz daha büyüdüğünde; ancak şimdiki durumda zaten bir karım var."

"Şişkonun, moruğun biri," dedi Emmie.

Yataktan aşağı atladı ve bir balerin gibi uzun, hızlı adımlarla, saçlarını savurarak odanın içinde koştu, uçarcasına

sıçradı ve sonunda kollarını açarak bir nokta üzerinde parmak uçlarında döndü.

"Okul yakında yeniden açılacak," dedi ve hemen ardından Cincinnatus'un kucağına yerleşti; birden, başka her şeyi unutarak yeni bir uğraşa daldı – parlak baldırının üstünde uzunlamasına uzanan kara bir kabuğu yoluyordu; kabuk zaten yarı yarıya soyulmuştu ve altından pembe, duyarlı yara izi görünüyordu.

Cincinnatus kısık gözlerle kızın gün ışığıyla çerçevelenmiş pırıl pırıl, sağlıklı eğik profiline baktı ve içini uyuşukluk kapladığını duyumsadı.

"Ah, Emmie, unutma, verdiğin sözü unutma. Yarın! Söylesene, bunu nasıl yapacaksın?"

"Kulağını uzat," dedi Emmie.

Kolunu boynuna dolayıp kulağına sıcak, ıslak ve tümüyle anlaşılmaz birşeyler fısıldadı. "Hiçbir şey duyamıyorum," dedi Cincinnatus.

Kız sabırsızca saçlarını yüzünden geriye itti ve yeniden ona sokuldu.

"Fis kos, fis kos," diye fısır fısır mırıldanıyordu –sonra yere atlayıp havaya sıçradı– derken birden gerilmiş ayak parmakları keskin bir açı yaparak, hafifçe sallanan trapezin üstündeydi.

"Yine de buna çok bel bağladım," dedi Cincinnatus, giderek artan uyuşukluğu arasında; ıslak, uğuldayan kulağını yavaşça yastığa bastırdı.

Uykuya dalarken kızın üstüne tırmandığını duydu, derken uzaktan uzağa kız ya da başka biri parlak bir kumaşı sonsuzca katlıyor, köşelerinden tutup, kalıplayıp avucunun içiyle okşuyor, sonra yeniden katlıyormuş gibi geldi Cincinnatus'a. Emmie'nin, Rodion kendisini hücreden dışarı sürüklerken çıkardığı cıyaklama sesiyle bir an kendine geldi.

Derken, duvarın ardındaki paha biçilmez seslerin sakınarak yeniden işe koyulduklarını sandı... Ne tehlikeli! Ne olsa daha gündüzdü... Ama onlar kendilerini tutamıyorlar ve giderek usul usul ona yaklaşıyorlardı; o ise gardiyanlar duyacaklar diye korkuyla odada gezinmeye, ayaklarını yere vurmaya, öksürüp aksırmaya girişti; delicesine çarpan bir yürekle masanın başına geçtiğinde sesler çoktan kesilmişti.

Akşamüstü, âdet olduğu üzere, Mösyö Pierre kafasında brokar bir takkeyle zuhur etti; kendi evindeymişçesine rahat, Cincinnatus'un yatağına uzandı ve huri oymalı, uzun, lületaşı bir pipo yakarak keyifli bir duman bulutu içinde dirseği üzerinde doğruldu. Cincinnatus masaya oturmuş, erik kurularını kahverengi sularının içinden ayıklayarak akşam yemeğinin son lokmalarını çiğniyordu.

"Bugün ayaklarımı pudraladım," dedi Mösyö Pierre sertçe, "onun için şikâyetmiş, laf dokundurmakmış, olmasın. Dünkü söyleşimizi sürdürelim. Hazlardan söz ediyorduk."

"Aşk hazzı," dedi Mösyö Pierre, "bilinen tüm bedensel egzersizlerin en güzeli ve en sağlıklısıyla elde edilir. 'Elde edilir,' dedim ama, üzerinde bunca çalışılan yaratığın ta içlerine gömülü hazzın sistemli ve ısrarlı bir biçimde ortaya çıkarılması söz konusu olduğuna göre, 'söke söke almak' daha yerinde olabilir. İş saatleri dışında aşk emekçisi gözlerinin atmacamsı ifadesiyle, neşeli ruh haliyle ve terütaze teniyle derhal göze çarpar. Nasıl süzülürcesine yürüdüğümü de unutma. Böylelikle önümüzde genel bir terimle 'Aşk' ya da 'erotik haz' diyebileceğimiz belirli bir olgu var."

Bu noktada, parmaklarının ucuna basarak ve elleriyle kendisine aldırış etmemelerini işaret ederek müdür geldi ve beraberinde getirdiği bir taburenin üstüne ilişti.

Mösyö Pierre ona sevecenlikle parıldayan bir bakış fırlattı.

"Devam, devam," diye fısıldadı Rodrig İvanoviç. "Dinlemeye geldim – pardon, bir dakikacık, şunu şöyle çekelim ki

sırtımı duvara dayayabileyim. *Voilà.** Doğrusu ben yorgunluktan bittim. Ya siz?"

"Alışık değilsiniz de ondan," dedi Mösyö Pierre. "İzin verin de devam edeyim. Hayatın zevklerini tartışıyorduk, Rodrig İvanoviç ve genel anlamda Eros'u incelemeyi yeni bitirmiştik."

"Anlıyorum," dedi müdür.

"Şu noktalar üstünde durmuştum, kendimi yinelediğim için affına sığınırım sevgili mesai arkadaşım, ama konuyu Rodrig İvanoviç için de ilginç kılmak istiyorum. Ben, Rodrig İvanoviç, ölüme mahkûm birine en zor gelen şeyin kadınları, kadının enfes bedenini unutmak olduğunu ileri sürdüm."

"Ve mehtaplı gecelerin şiirini," diye ekledi müdür, Cincinnatus'a sert sert bakarak.

Aşk hazzına ek olarak bir sürü haz daha var ve şimdi onlara geçeceğiz. Herhalde tomurcukların pıtraklandığı, tüylü türkücülerin ilk yapışkan yeşertilerine bürünmüş koruları şenlendirdikleri harika bir bahar günü göğsünüzün kabardığını birçok kez duyumsamışsınızdır. İlk alçakgönüllü çiçecikler çekingence, 'Ah, yapmayın, bizleri koparmayın, zaten ömrümüz çok kısa,' diye fısıldaşarak tutkulu doğa âşığını baştan çıkartmak istercesine çimenlerin arasında cilveli cilveli göz süzerler. Kuşçağızların şakıdığı, erkenci ağaçlarda ilk yaprakların belirdiği böyle günlerde göğsünüz kabarır ve derin derin soluk alırsınız. Her şey neşe içindedir, her şey bir bayram sevincini yaşar."

"Nisanın ne ustaca bir betimi," dedi müdür gerdanını sallayarak.

"Sanırım herkes bunu yaşamıştır," diye sürdürdü Mösyö Pierre, "ve şu anda, hepimizin pek yakında idam sehpasına çıkacağı bu günlerde, böyle bir bahar gününün unutulmaz

(*) Tamam, oldu.

anısı karşısında insanın, 'Ah, geri gel, geri gel, bırak seni bir kez daha yaşayayım!' diye haykırası geliyor."

"Seni bir kez daha yaşayayım," diye yineledi Mösyö Pierre, düzgün bir yazıyla kaplı, tomar biçiminde dürülmüş bir metne açıktan açığa danışarak.

"Şimdi de manevi hazlara geçiyoruz," dedi Mösyö Pierre. "Harikulade bir galeride ya da müzede yerinize çakılıp gözlerinizi (ne yazık ki bronz ya da mermerden yapılmış) alımlı bir gövdeden ayıramadığınız anları anımsayın. Bunu sanat hazzı olarak adlandırabiliriz; yaşantımızda önemli bir yeri vardır."

"Hem de nasıl," dedi Rodrig İvanoviç genizden gelen bir sesle ve Cincinnatus'a baktı.

"Damaksal hazlar," diye sürdürdü Mösyö Pierre. "Dallarından sarkan en leziz meyveleri getirin gözünüzün önüne; kasapla çıraklarının sanki kafası kesiliyormuşçasına cıyaklayan bir domuzu sürükleyişlerini; süslü bir tabakta koca bir parça domuz yağını; sofra şarabını ve kiraz likörünü; balığı canlandırın gözünüzde – sizleri bilmem, ama ben çipuraya bayılırım..."

"Çok haklısınız," dedi Rodrig İvanoviç çın çın çınlayan bir sesle.

"Böyle nefis bir ziyafetten vazgeçmek zorundasınız. Ayrıca bir sürü şeyden daha vazgeçmeniz gerekir: Şen ezgilerden, fotoğraf makinesi ya da pipo gibi gözde ıvır zıvırdan; dostça söyleşilerden; kimilerinin aşk hazzıyla bir tuttukları kendi kendini rahatlatmanın erincinden; yemek üstüne çekilen uykulardan; sigaradan... Daha başka? Gözde ıvır zıvır... Evet, bunu söylemiştik." (Başvuru notları yeniden ortaya çıktılar.) "Haz... Bunu da söyledim. Her neyse bir sürü başka fasa fisodan..."

"Bir şey ekleyebilir miyim?" diye sordu müdür, yaltaklanarak, ama Mösyö Pierre olumsuzca başını salladı.

"Hayır, bu kadar yeter. Sanırım sevgili mesai arkadaşımın zihin gözü önüne duyumsal âlemin öyle geniş bir panoramasını serdim ki..."

"Yalnızca yiyecekler konusunda bir şey ekleyecektim," dedi müdür, hafif bir sesle. "Bence burada birtakım ayrıntılara inilebilir. Mesela, *en fait de potage**..." Mösyö Pierre'le göz göze gelince, "Tamam, tamam, tek kelime etmeyeceğim," diye telaşla sözünü bitirdi.

"Pekâlâ, bütün bunlara ne dersin?" diye Cincinnatus'a döndü Mösyö Pierre.

"Ne dememi bekliyorsunuz?" dedi Cincinnatus. "Bir alay tedirginlik veren, bezdirici zırva."

"Bundan adam olmaz!" diye haykırdı Rodrig İvanoviç.

"Yalnızca poz yapıyor," dedi Mösyö Pierre uğursuz, porselen bir sırıtışla. "İnanın, betimlediğim olayların olanca güzelliğini anlayacak kapasitede."

"Ancak birtakım şeyleri anlamaktan aciz," diye taşı gediğine koyuverdi Rodrig İvanoviç. "Şu anda davranışlarının hatalı olduğunu açıkyüreklilikle itiraf etse, sizinle, benimle aynı şeylerden hoşlandığını – mesela ön yemek olarak kaplumbağa çorbası –dediklerine göre bir harikaymış– itiraf etse, yani şunu özellikle belirtmek istiyorum ki, açıkyüreklilikle itiraf edip tövbekâr olsa –evet ya, tövbekâr– benim görüşüm o ki –o zaman uzak da olsa– umut demeyeyim, ama yine de..."

"Jimnastik faslını atlamışım," diye hayıflandı Mösyö Pierre, kâğıt tomarına göz atarak. "Tüh tüh!"

"Yo, yo, çok güzel konuştunuz, çok güzel," diyerek içini çekti Rodrig İvanoviç. "Daha iyisi can sağlığı. İçimde asırlardır uyuyan birtakım arzuları uyandırdınız. Daha kalacak mısınız? Yoksa benimle mi geleceksiniz?"

(*) Çorba yaparken.

"Sizinle. Bugün mızmızlığı üstünde. İnsanın yüzüne bile bakmıyor. Adama ne krallıklar sunuyorsunuz, tutup surat asıyor. Oysa tek istediğim ufacık bir şey – bir sözcük, bir kafa sallaması. N'apalım, elden ne gelir. Haydi gidelim Rodrigo."

Onlar çıkar çıkmaz ışık söndü ve Cincinnatus karanlıkta yattı yatağına. (Bir başkasının küllerini bulup da yatacak başka yeri olmamak ne kötü.) Bir dizi kıkırdak ve omur çatırtısıyla can sıkıntısını salıvererek gerindi, derin bir soluk aldı ve bu soluğu çeyrek dakika tuttu. Belki yalnızca duvarcılardır. Onarım yapıyorlardır. İşitsel bir yanılsama; belki her şey uzakta, çok uzaklarda oluyordur. (Soluğunu koyverdi.) Battaniyenin altından çıkan ayak parmaklarını bükerek ve yüzünü bir olanaksız kurtuluşa, bir kaçınılmaz ölüme çevirerek sırtüstü uzandı. Işık yeniden yandı.

Rodion gömleğinin altındaki kızıl, kıllı göğsü kaşıyarak tabureyi almaya geldi. Aradığını bulur bulmaz üstüne yerleşti ve yüksek sesle ıhlayarak öne eğik yüzünü kocaman avcuyla ovuşturdu, görünüşe bakılırsa kestirmeye hazırlanıyordu.

"Daha gelmedi mi?" diye sordu Cincinnatus.

Rodion anında kalkıp tabureyi aldığı gibi dışarı çıktı.

Trak, truk. Karanlık.

Belki duruşmadan bu yana bütün bir zaman dilimi geçtiğinden on beş gün, belki yaklaşan sesler şansının döneceği vaadini taşıdıklarından Cincinnatus, bu geceyi kalede yaşadığı saatleri zihninde yeniden değerlendirerek geçirdi. Elinde olmadan mantıksal gelişimin albenisine kapılarak, elinde olmadan (aman dikkat, Cincinnatus!) birbirlerine bağlanmadıkları sürece oldukça zararsız olan her şeyi uç uca getirerek anlamsıza anlam, cansıza can verdi. Derken koyu karanlığın oluşturduğu fonda her zamanki konuklarının spot ışıkları altında bir bir belirmelerine izin verdi – imge-

lemi ilk kez onlara böyle bir lütufta bulunuyordu. Parlayan yüzü geçen gün şakacı kayınbiraderinin getirdiği balmumu elmayı çağrıştıran şu sıkıcı hapisane yoldaşı vardı; gömleğinin kol ağızlarını frağının kollarından kurtarmaya çalışan şu huzursuz, sıska avukat vardı; suratsız kütüphaneci, kafasında düzgün siyah peruğuyla göbekli Rodrig Ivanoviç, Emmie, Marthe'nin soyu sopu, Rodion ve diğerleri, belli belirsiz gardiyanlar ve askerler... ve onları zihninde canlandırarak, belki varlıklarına inanmayarak – Cincinnatus onlara var olma hakkı tanıyor, onları kendi varlığıyla besliyordu. Bütün bunlara ek olarak heyecan veren tıkırtıların her an başlama olasılığı vardı ve bu olasılık esritici bir müzik beklentisi etkisi uyandırmaktaydı –öyle ki Cincinnatus garip, ürkek, tehlikeli bir ruh haline girmişti– ve uzakta saat giderek artan bir coşkuyla çaldı, derken karanlıklardan çıkan aydınlatılmış figürler el ele tutuşup bir halka oluşturdular, hafifçe bir yana salınarak, sendeleyip geri kalarak, önceleri tutuk ve yavaş, sonradan giderek daha düzgün, özgür ve hızlı bir dönüş başlattılar, şimdi tıpkı bir topaç gibi dönüyorlardı ve başlarıyla omuzlarının ürkünç gölgesi gittikçe hızlanarak taş duvarların üstüne düşüyor, mekik gibi dönerlerken daha ağırbaşlı arkadaşlarını eğlendirmek amacıyla bacaklarını havalara savuran o kaçınılmaz şaklaban iğrenç zıplayışlarının koskocaman kapkara zikzaklarını yansıtıyordu duvarlara.

15

Sabah sakin geçti, ama öğleden sonra saat beş dolaylarında müthiş bir patırtı koptu. Her kimse, deli gibi çalışıp utanmazca gürültü yapıyordu; ancak aslına bakarsanız, dünden beri pek fazla ilerlememişti.

Ansızın olağandışı bir şey oldu: İçsel bir engel çöktü ve gürültüler bir anda arka plandan ön plana, dosdoğru sahne ışıklarına geçişi gerçekleştirdiklerinden, öylesine canlı bir yoğunlukta duyulmaya başladılar ki yakın oldukları su götürmezdi. Tam şurada, buz gibi erimekte olan duvarın hemen ardındaydılar ve her an onu yarıp geçebilirlerdi.

İşte o sırada tutuklu harekete geçmeye karar verdi. Müthiş bir telaşla, titreyerek, yine de öz denetimini yitirmemeye çalışarak tutuklandığında üzerinde bulunan lastik pabuçları, keten pantolonla ceketi bulup üstüne geçirdi; bir mendil buldu, iki mendil, üç mendil (birbirine bağlanmış çarşafların bir an beliren görüntüsü); ne olur ne olmaz diyerek ucunda paket taşımak için tahta bir tutamak bulunan bir parça ipi cebine tıkıştırdı (tam sığmamıştı, bir ucu dışarı sarkıyordu); yastığı kabartıp uyuyan bir adam görünümü

vermek için üstüne battaniyeyi çekmek niyetiyle pürtelaş yatağa koştu; bunu yapmayıp yazdıklarını yanında götürmek amacıyla masaya atıldı, ancak yine tam yarı yolda fikir değiştirip çark etti, çünkü utkulu, çılgın, gümbür gümbür sesler aklını karıştırmaktaydılar... Düşleri tam anlamıyla gerçekleşip duvar yerden otuz santim kadar yüksekte bir şimşek deseni oluşturarak çatlayıp, hemen sonra içten gelen basınçla kabarıp büyük bir gümbürtüyle patladığında kolları iki yanına yapışık, sopa gibi dikilmekteydi.

Kara delikten bir moloz bulutu içinde, elinde kazma, her yanı ak tozlara bulanmış, tozların içinde semiz bir balık gibi kıvranıp çırpınarak ve gülmekten kırılarak Mösyö Pierre çıktı ve onun hemen ardından, içinden bir tutam beyaz pamuk pırtlamış yırtık kıçı yengeç örneği önde, ceketsiz ve o da moloza toza bulanmış, o da gülmekten kırılarak Rodrig İvanoviç geliyordu. Delikten dışarı yuvarlandıktan sonra her ikisi de yere oturdular ve kahkahadan kıkırdamaya, sonra yeni baştan kahkahaya bütün geçişleri yaparak, kahkaha krizleri arasında boşlukları acınası viyaklamalarla doldurarak ve sürekli birbirlerini dürtükleyip birbirlerinin üstüne yıkılarak makaraları koyverdiler...

"Biziz, biziz, biziz..." demeyi başardı sonunda Mösyö Pierre zorlukla kireç beyazı suratını Cincinnatus'a çevirerek. Bu arada küçük sarı peruğu gülünç bir ıslık sesiyle havalanıp yeniden yerine oturdu.

"Biziz," dedi Rodrig İvanoviç alışılmadık tizlikte bir sesle ve bir sirk palyaçosunun grotesk getrleri içindeki yumuk bacaklarını havaya dikerek yeniden kahkahalar patlatmaya başladı.

"Uff!" dedi ansızın sakinleşen Mösyö Pierre. Yerden kalktı ve ellerini birbirine vurarak geriye, deliğe göz attı: "Amma iş becerdik, Rodrig İvanoviç! Haydi kalk aziz dostum, yeter artık! Ne iş! Neyse, artık bu şahane tüneli kullanabili-

riz. Sevgili komşum, sizi benimle bir bardak çay içmeye davet edebilir miyim?"

"Sakın bana dokunayım demeyin, yoksa..." diye fısıldadı Cincinnatus ve bir yanda bembeyaz, ter içinde, kendisini kucakladığı gibi tünelin içine sokmaya hazır Mösyö Pierre, öte yanda yine kolları açık, omuzları çıplak, önlüğü gevşeyip çarpılmış Rodrig İvanoviç, ikisi birden üstüne çullanmak için güç toplayıp beklediklerinden, Cincinnatus gidebileceği tek yolu tuttu, yani kendisine gösterileni... Mösyö Pierre arkasından hafifçe itekleyerek tünelin ağzına tırmanmasına yardım ediyordu. "Bize katılsanıza," dedi Rodrig İvanoviç'e, ama o üstünün başının dağınıklığını bahane ederek bu çağrıyı geri çevirdi.

Cincinnatus yamyassı yere yapışmış, gözlerini sımsıkı yummuş emekliyor, Mösyö Pierre de emekleyerek onu izliyordu ve tıpırtılarla, çatırtılarla dolu zifir karanlık Cincinnatus'u dört bir yandan sıkıştırıyor, belkemiğine yükleniyor, ellerine ve dizlerine batıyordu; Cincinnatus bir iki kez kendini çıkmazlarda buldu, işte o zaman Mösyö Pierre butlarına yapışıp onu çıkmaz yoldan geri geri çıkartıyor, her an bir köşe, bir çıkıntı ya da öyle bir şey başını sıyırıp canını yakıyordu ve bütün bunların sonucunda öylesine korkunç, dinmez bir kedere kapıldı ki ardında oflayıp puflayan, toslayıp itiştiren bir yol arkadaşı olmasaydı oracıkta yatıp ölebilirdi. Ancak sonunda, sıkışık kömür karası karanlıkta uzun süre yol aldıktan sonra (bir noktada, yanda bir yerde, kırmızı bir fener karanlığa donuk bir ışıltı kazandırıyordu) darlıktan, körlükten, havasızlıktan sonra uzakta donuk bir aydınlık göründü: Orada bir dönemeç vardı ve ardından çıkışa varılıyordu; Cincinnatus beceriksizce, ürkekçe Mösyö Pierre'in aydınlık hücresine, taş zemininin üstüne yuvarlandı.

"Hoş geldin," dedi ev sahibi, onun ardından delikten çıkarak; hemen bir elbise fırçası çıkarttı ve incelik gösterip du-

yarlı olabilecek bölgelerde fırça darbelerini hafifletip yumuşatarak, gözlerini kırpıştırmakta olan Cincinnatus'u ustaca fırçalamaya koyuldu. Bir yandan da iki büklüm eğiliyor ve Cincinnatus'u sarıp sarmalarmışçasına çevresinde dolanıyordu. Cincinnatus'a gelince, olağanüstü basit bir düşüncenin etkisiyle (daha doğrusu düşüncenin etkisinden çok bunu daha önce düşünememiş olmanın şaşkınlığıyla) put kesilmişti.

"İzin verirsen üstümü değiştireceğim," dedi Mösyö Pierre ve tozlu kazağını çıkarttı; bir an yapmacıklı bir rahatlıkla kolunu kasıp kendine özgü pis kokusunu yayarak turkuvaz-beyaz pazularına yan yan baktı. Sol meme başının çevresinde yaratıcılık örneği bir dövme vardı –iki yeşil yaprak– öyle ki meme başı (acıbadem kurabiyesiyle melekotu şekerlemesinden yapılma) bir gül goncası gibi duruyordu. "Lütfen otur," dedi, canlı arabesk desenlerle bezeli bir sabahlık geçirerek sırtına. "Varım yoğum bu, ama yine de benim. Gördüğün gibi benim dairem seninkinin hemen hemen eşi. Ancak ben burayı temiz tutup süslüyorum... Elimden geldiğince süslüyorum." (Denetlenemez bir heyecana kapılmışçasına soluk soluğaydı.)

Süslüyorum... Günbatımında kaleyi gösteren suluboya duvar takviminin üstünde kıpkızıl bir rakam sergilenmekteydi. Karışık desenli bir battaniye örtüyordu yatağı. Yatağın üstünde, raptiyelerle duvara tutturulmuş açık saçık birkaç resim ve Mösyö Pierre'nin vesikalık bir fotoğrafı asılıydı; çerçevenin altından gofre kâğıttan bir yelpazenin kırışık kıvrımları çıkıyordu. Masanın üstünde timsah derisi bir albüm duruyor, altın bir masa saatinin kadranı parlıyor ve üzeri bir Almanya manzarasıyla bezeli porselen bir çanağın yaldızlı ağzından yarım düzine alaca menekşe türlü yönlere boyunlarını uzatıyorlardı. Hücrenin bir köşesinde içinde büyük bir olasılıkla bir müzik aleti barındıran büyük bir kutu duruyordu.

"Seni burada, evimde görmekten çok mutluyum," dedi Mösyö Pierre, bir ileri bir geri gidip, her seferinde içinde hâlâ alçı tozları dans eden eğimli bir güneş ışınının içinden geçerek. "Geçen hafta süresince ender rastlanır, iyi bir arkadaşlık kurduğumuzu, çok iyi bağdaşıp yakınlaştığımızı seziyorum. Görüyorum ki içinde ne olduğunu merak ediyorsun. Bırak sözümü bitireyim. (Bir an soluklandı.) Önce bitireyim, sonra sana göstereceğim..."

"Dostluğumuz," diye sürdürdü Mösyö Pierre, hafifçe tıknefes bir halde dolaşmayı sürdürerek, "aynı korkularla ve aynı ümitlerle beslendiği hapisanenin seramsı ortamında dal budak sardı. Artık seni dünyadaki herkesten daha iyi, hele karından çok daha yakın tanıdığımı düşünüyorum. Bu yüzden, kinine yenik düştüğünde ya da insanlara düşüncesizce davrandığında özellikle üzülüyorum... Örnekse, demin, sana öylesine büyük bir neşeyle geldiğimizde, öylesine iyi yüreklilikle, öylesine büyük bir gayretle katkıda bulunduğu sürprize aldırmazmış gibi görünerek Rodrig İvanoviç'e bir kez daha hakaret ettin – unutma, artık genç değil, derdi de başından aşkın... Neyse, şimdilik bundan söz etmemeyi yeğlerim. Yalnızca şunu saptamak istiyorum ki senin en ufak bir duygulanımın bile gözümden kaçmıyor ve bu nedenle şu ünlü suçlamanın pek yerinde olmadığını düşünüyorum... Benim için sen –dağdağalı benzetmenin kusuruna bakma– utangaç bir gelin deneyimli damadın gözünde ne denli saydamsa, o denli saydamsın. Hey Allah, soluğuma birşeyler oldu – affedersin, yakında düzelir. Ama, değil mi ki ben seni bu kadar yakından incelemiştim ve –neden saklayayım?– senden pek ama pek, çok hoşlanır olmuşum, zamanla beni tanımış, bana alışmış –dahası ben sana nasıl bağlanmışsam sen de bana öyle bağlanmış– olmalısın. Böylesi bir dostluğu sağlamak – benim ilk görevim buydu ve sanırım bunu başardım. Evet, başardım. Şimdi çay içelim. Çay nerede kaldı, anlamıyorum."

Elini göğsüne bastırarak masaya, Cincinnatus'un karşısına oturdu, ancak anında yeniden ayağa fırladı; yastığın altından maroken bir cüzdan, cüzdanın içinden güderi bir kılıf, kılıfın içinden de bir anahtar çıkarttı. Köşede duran kutuya gitti.

"Görüyorum ki düzenliliğim sana gülünç geliyor," dedi, duvara dayalı duran ve epeyce ağır ve hantal olduğu açıkça görülen kutuyu özenle yatırdı. "Ama, gördüğün gibi düzenlilik yalnız bir bekârın yaşamını güzelleştirir, böylelikle insan kendine şeyi kanıtlar..."

Kutuyu açtı... Siyah kadifenin üstünde enli, parlak bir balta vardı.

"Bir yuvacağızı olduğunu... Bir yuvacağızı olduğunu kanıtlar," diye sürdürdü Mösyö Pierre, kutuyu kilitleyip duvara dayayarak; kendisi de duvara yaslandı: "Alınteriyle, kendi eliyle yaptığı, sıcaklığıyla doldurduğu bir yuvası... Genelde burada önemli felsefi bir tema var, ama kimi belirtilerden anladığım kadarıyla şu anda sen de bencileyin de tema nema çekecek durumda değiliz. Bak ne diyeceğim. Sana tavsiyem şu: İyisi mi çayımızı daha sonra içelim; şimdi odana git ve bir süre uzan –haydi git. İkimiz de genciz – burada daha fazla kalmamalısın. Yarın sana açıklarlar, şimdilik lütfen git. Ben de çok heyecanlıyım, ben de pek kendimde değilim, bunu anlamalısın..."

Cincinnatus sessizce kilitli kapıyı kurcalamaktaydı.

"Hayır, hayır – tünelimizi kullan. Bunca çabayı boşuna harcamadık ya. İçine gir ve sürün, sürünsene. Deliği bir bezle örteyim, yoksa çirkin duracak. Git..."

"Kendi kendime," dedi Cincinnatus.

Sürünerek kara deliğe girdi ve yeni baştan dizleri acıyarak sıkışık karanlığın derinliklerine doğru emeklemeye koyuldu. Mösyö Pierre arkasından çayla ilgili birşeyler haykırdı ve derken perdeyi çekmiş olmalıydı çünkü bir anda Cin-

cinnatus'un az önce içinde bulunduğu ışıl ışıl hücreyle tüm ilişkisi kesildi.

Cincinnatus ağır havayı güçlükle soluyarak, sivri çıkıntılara çarparak –ve pek korku duymamakla birlikte, tünelin çökeceğini düşünerek– kıvrılarak giden geçidin içinde el yordamıyla ilerledi, taş çıkmazlara düştü ve sabırla gerileyen bir hayvan gibi kıçın kıçın emekledi; derken, yoklaya yoklaya tünelin duvarını bulup ilerlemeyi sürdürdü. Bu, yatağı bile olsa, yumuşak bir yere uzanmak, örtüleri tepesine çekmek ve hiçbir şey düşünmemek için sabırsızlanıyordu. Dönüş yolculuğu öylesine uzadı ki, bir çıkmaza düşme korkusu izin verdiği ölçüde, omuzlarını sıyırarak hızlanmaya başladı. Sıkışıklık onu sersemletiyordu ve tam durmaya, serilip kalmaya, yatakta olduğunu düşlemeye ve böylelikle uyumaya karar vermişken üzerinde süründüğü yüzey birdenbire aşağı doğru bir eğim kazandı, ileride kırmızımsı bir yarıktan yayılan ışık çarptı gözüne ve kale duvarının derinliklerinden bir doğal mağaraya geçmişçesine burnuna rutubet ve küf kokusu geldi, alçak tavandan buruşmuş meyve hevenkleri gibi sarkan sımsıkı sarmalanmış yarasalar, her biri tek pençesiyle tutunmuş, sahneye çıkacakları anı bekliyordu; yarık bir ışık parlamasıyla açıldı, temiz akşam havası doldurdu ciğerlerini ve Cincinnatus kayadaki bir çatlaktan özgürlüğe çıktı.

Kendini, set set yükselen kalenin kayaları ve surları arasında değişik düzeylerde koyu yeşil dalgalar gibi kabaran bir sürü ot bürümüş kaya dökümtülerinden birinin üzerinde buldu. İlkin özgürlükten, yükseltiden ve alanın genişliğinden başı öyle bir döndü ki, ıslak otlara yapışıp kaldı ve kırlangıçların kara makaslarıyla havayı biçerken attıkları tiz akşam çığlıkları dışında hemen hiçbir şeyin ayırdına varamadı; gün batımının parıltısı göğün yarısını sarmıştı; bir su damlacığı gibi dışına sızdığı kalenin kör taş sarplıkları başı-

nın hemen ardında korkunç bir hızla yükseliyorlardı; ayaklarının altındaysa inanılmaz uçurumlar ve yonca kokulu bir sis uzanıyordu.

Soluğu düzene girdi, gözlerini kamaştıran ışığa, bedenini saran titremelere, içinde kabarıp ta uzaklarda yankılanan özgürlük şokuna alıştı. Sırtını kayaya yapıştırıp puslu manzarayı izlemeye koyuldu. Ta aşağıda, şimdiden alacakaranlık çökmüş olan yerde, sis bulutları arasından köprünün süslü kamburunu güç de olsa seçebiliyordu. Ötedeyse, öte yanda, bulanık mavi kent kor kesmiş pencereleriyle ya hâlâ gün batımının kızartısını kullanmakta ya da kendi kesesinden aydınlanmaktaydı; Sarp Bulvarı'nda sokak ışıkları birer birer yandıkça uzanan parlak boncuk dizilerini seçebiliyordu – caddenin üst başında özellikle ayrıksı, zarif bir kemer vardı. Kentin ötesinde her şey soluk bir ışıltı saçarak birbirine karışıp eriyip gitmekteydi; ama görünmez bahçelerin üstünde, göğün pembe derinliklerinde, bir dizi yarı saydam, alev rengi bulutçuk duruyor, alt yanı alev dişli uzun mor bir kıyı şeridi uzanıyordu – Cincinnatus bakarken, beride daha beride, meşe kaplı bir tepe bir an Venedik yeşili ışıklara büründü, sonra yavaşça gölgelere gömüldü.

Sersemlemiş, zayıf düşmüş bir durumda, kaba turbanın üstünde kayarak, dengesini bularak, aşağı doğru inmeye başladı ve hemen, surlardaki bir çıkıntının ardından, kara bir böğürtlen çalısının uyarıyla hışırdadığı yerden yüzü ve bacakları gün batımınca pembeye boyanmış Emmie atıldı üstüne ve eline sımsıkı yapışıp onu ardı sıra sürüklemeye başladı. Tüm hareketleri heyecanını ve coşkulu bir telaşı ele vermekteydi. "Nereye gidiyoruz? Aşağı mı?" diye kesik kesik sordu Cincinnatus, sabırsızlıkla gülerek. Kız onu kale duvarı boyunca hızla sürükledi. Duvarda küçük yeşil bir kapı açıldı. Aşağı inen merdivenler ayaklarının altından belli belirsiz akıverdiler. Bir kapı daha gıcırdadı; ardında,

içinde bir dolap, sandıklar ve duvara dayalı bir merdiven bulunan ve gazyağı kokan loş bir geçit uzanıyordu; besbelli arka kapıdan müdür dairesine girmişlerdi, çünkü artık parmaklarına eskisi kadar sıkı yapışmayan, dahası dalgınca onları salıveren Emmie, Cincinnatus'u herkesin aydınlatılmış oval bir masanın çevresinde oturup çay içtiği bir yemek odasına soktu. Rodrig İvanoviç'in peçetesi bütün göğsünü kaplıyordu; karısı –ince, çilli, beyaz kirpikli bir kadın– horoz işlemeli bir Rus gömleği giymiş olan Mösyö Pierre'e gevrekleri vermekteydi; semaverin yanındaki bir sepetin içinde rengârenk yün yumakları ve camsı örgü şişleri duruyordu. Masanın bir ucunda ev başlığı ve siyah şalıyla sivri burunlu, ufak tefek bir kocakarı kamburunu çıkartmış oturmaktaydı.

Cincinnatus'u görünce müdürün ağzı açık kaldı ve ağzının bir köşesinden birşeyler aktı.

"Uff, seni yaramaz çocuk, seni!" dedi müdürün karısı Emmie'ye hafif bir Alman aksanıyla.

Çayını karıştırmakta olan Mösyö Pierre, utangaççа gözlerini yere indirdi.

"Bu kaçamağın anlamı ne?" dedi Rodrig İvanoviç, ağzından sızan kavun suyu arasından. "Bunun bütün yönetmeliklere aykırı olması bir yana!"

"Onları rahat bırakın," dedi Mösyö Pierre, gözlerini yerden ayırmadan. "Ne olsa ikisi de daha çocuk."

"Tatili bitmek üzere, bunun için bize bir oyun oynamak istemiş," diye araya girdi müdürün karısı.

Emmie kasıtlı olarak iskemlesini sürtüp gıcırdatarak, kıpır kıpır kıpırdanıp dudaklarını ıslatarak masaya oturdu ve Cincinnatus'u sonsuza dek aklından çıkartıp eğri büğrü kavun diliminin üstüne şeker serpmeye başladı (şekerler anında kavuniçi rengini alıyorlardı); bu iş bittikten sonra dilimi bir kulağından ötekine dek uzanan iki ucun-

dan tuttu ve dirsekleri yanında oturan kişiye sürtünerek ısırmaya girişti. Yanındaki, fincanın içindeki çay kaşığını işaret ve orta parmakları arasında tutarak çayını yudumlamayı sürdürüyordu, ancak kimseye belli etmeden sol elini masanın altına uzattı. "Ciyaak," diye bir çığlık attı Emmie, gıdıklanmış gibi sıçrayarak, ancak ağzını kavundan ayırmadı.

"Şimdilik şuraya otur," dedi müdür, meyve bıçağıyla Cincinnatus'a pencerenin perdesinin kıvrımlarının hemen yanında, gül kurusu loşlukta tek başına duran baş yeri tozluklu yeşil bir koltuğu işaret ederek, "Bitirdiğimizde seni geri götürürüm. Otur dedim. Neyin var senin? Bunun nesi var? Ne kalın kafalı adam!"

Mösyö Pierre, Rodrig İvanoviç'e doğru eğildi ve yüzü hafifçe kızararak birşeyler söyledi.

Berikinin gırtlağından müthiş bir gökgürültüsü yükseldi.

"Öyle mi, tebrikler, tebrikler," dedi, sesinden fırtınaları güçlükle dindirerek. "İşte bu harika bir haber! – Onu bilgilendirmenizin zamanı çoktan gelmişti. Biz, hepimiz..." Cincinnatus'a göz attı, resmî bir söyleve başlamak üzereydi.

"Hayır, daha değil, dostum; beni utandıracaksınız," diye mırıldandı Mösyö Pierre, müdürün koluna dokunarak.

"Hiç değilse bir bardak çay daha alırsınız herhalde," dedi Rodrig İvanoviç şakacı bir sesle, sonra bir an düşünüp taşındıktan ve hapır hupur yutkunduktan sonra Cincinnatus'a seslendi.

"Hey, sen. Bu arada albüme bakabilirsin. Kızım, şuna albümü veriver (bıçakla işaret ederek). Kızın okula dönüşü şerefine sevgili konuğumuz ona bir, bir... Özür dilerim Piyotr Petroviç, adı neydi, unuttum."

"Bir fotohoroskop," diye yanıt verdi Mösyö Pierre alçakgönüllülükle.

"Limon içinde kalsın mı?" diye sordu müdürün karısı.

Işığı yemek odasının arka tarafına ulaşmayan (orada yalnızca somut saniyeleri biçtikçe parıldayan bir sarkacın parıltısı vardı) tavana asılı gaz lambası samimi bir biçimde kurulmuş masayı çay töreninin şıkırtılı seslerine ayrışan ailesel bir aydınlığa boğuyordu.

16

Sakin olalım. Örümcek ebrulî kanatlı, küçük, tüylü bir pervaneyle üç sineği emip kurutmuştu, ama daha doymamıştı ve kapıyı gözlüyordu. Sakin olalım. Cincinnatus'un her yanı sıyrık ve çürük içindeydi. Sakin ol, hiçbir şey olmamıştı. Dün gece onu hücreye geri getirdiklerinde, iki hizmetli bir zamanlar tünelin ağzının bulunduğu yeri alçıyla kapatmayı henüz bitirmişti. O yer şimdi yalnızca başka yerlere oranla daha kalın ve çembersi boya hareleriyle kendini belli ediyordu ve Cincinnatus bir kez daha kör, sağır ve geçit vermez duvara her baktığında boğulacak gibi oluyordu.

Önceki günün bir başka andacıysa bir boynu bükük dalgınlık krizi sırasında yanına aldığı, üzerinde koskoca gümüş bir monogram bulunan timsah derisi albümdü. Hünerli Mösyö Pierre tarafından oluşturulmuş o eşi görülmedik fotohoroskop ya da belirli bir kişinin tüm yaşamının doğal gelişimini anlatan bir dizi fotoğraf. Bu nasıl mı yapılmıştı? Şöyle: Emmie'nin şimdiki çehresinin büyük ölçüde rötuşlanmış fotoğrafları –kostüm, eşya, çevre düzenlemesi adına– başkalarının fotoğraflarıyla tamamlanarak gelecekteki

yaşamının bütün dekor ve sahne donanımını oluşturmuştu. Kalın, kenarları yaldızlı kartonun çokgen küçük oyuntuları içine birbiri ardına yapıştırılmış ve güzel bir yazıyla tarihlendirilmiş olan bu kurnazca ve ilk bakışta gerçek fotoğraflar, ilk başta Emmie'yi şu andaki durumuyla gösteriyordu; sonra on dördünde, elinde bir evrak çantasıyla; sonra on altısında, bale çorapları ve etekliği içinde, sırtında tüy gibi kanatlarla, sereserpe bir masanın üstüne oturmuş, hovardaların arasında şarap kadehini kaldırırken; sonra on sekizinde, *femme fatale** karaları içinde, bir çavlanın üstünde parmaklıklara yaslanmış olarak; sonra... en son yatay duruş dahil, bir sürü başka poz ve duruşlarda.

Rötuş yaparak ve başka fotoğrafçılık oyunlarıyla Emmie'nin yüzündeki değişimler adım adım yansıtılmıştı (söz aramızda, düzenbaz, kızın anasının fotoğraflarından yararlanmıştı); ama biraz yakından baktınız mı, zamanın getirdiği yıpranmanın bu parodisinin ne denli basit olduğu iç bulandırıcı bir açıklıkla ortaya çıkıyordu. Kürklere bürünmüş, çiçekleri omzuna bastırmış, kulis kapısından çıkmakta olan Emmie'nin asla dans etmemiş bacakları vardı; bunun hemen ardından, kızı telli duvaklı gösteren fotoğrafta ise yanındaki damat ince uzun biriydi, ama Mösyö Pierre'in yuvarlacık suratını taşıyordu. Otuzunda, sözüm ona kırışıklar vardı yüzünde, ama bunlar anlamsızca, canlılıktan yoksun, gerçek anlamları bilinmeksizin, bir ağacın dallarının gelişigüzel sallanışı, bir sağır dilsize anlamlı gelen bir işaret dili imiyle nasıl çakışırsa öyle, uzman bir kişiye son derece garip mesajlar verecek biçimde çiziktiriliverilmişti. Emmie kırkında ölüm döşeğindeydi – izin verin de burada mutlu bir yanlış için sizi kutlayayım: Kızın ölürkenki yüzü asla ölümün yüzü yerine geçemezdi.

(*) Baştan çıkarıcı kadın.

Rodion küçük hanımın yola çıkmak üzere olduğunu mırıldanarak albümü alıp götürdü ve bir dahaki gelişinde küçük hanımın yola çıktığını bildirmeyi görev saydı:

(İç çekerek) "Gitti. Gitti..." (Örümceğe) "Yeter, yeterince yedin..." (avcunu göstererek) "Sana bir şey yok." (Yine Cincinnatus'a) "Küçük kızımız olmayınca pek, ama pek çok sıkılacağız... Nasıl da koşuşup dururdu, nasıl da şakırdı, şimdi artık sevgilimiz, altın çiçeğimiz." (Ara. Derken farklı bir ses tonuyla) "Neyiniz var beyim, şu dil pelesengi sorularınızı neden sormaz oldunuz? Ha? Demek öyle," diye inandırıcı bir biçimde kendi kendini yanıtlayan Rodion vakarla çıktı.

Yemekten sonra hapisane giysisi yerine kadife ceket, havalı papyon boyunbağı ve konçları pırıl pırıl, yüksek ökçeli, imalı imalı gıcırdayan yepyeni çizmeler giymiş Mösyö Pierre (bunlarla bir opera ormancısına benzemişti) büyük bir resmiyet içinde çıkageldi. Ardındansa teftişte, konuşmakta, her şeyde ona saygıyla öncelik tanıyan Rodrig İvanoviç ve elinde evrak çantasıyla avukat geliyorlardı. Üçü birlikte masanın başına, hasır koltuklara (bekleme odasından getirilmişlerdi) yerleştiler. Bu arada Cincinnatus utanç verici korkuyla teke tek savaşa tutuşmuş, hücrenin içinde dolanmaktaydı, ancak çok geçmeden o da oturdu.

Avukat oldukça beceriksiz hareketlerle (ancak bu üzerinde çalışılmış, alışılmış bir beceriksizlikti) evrak çantasını kurcalayarak, kara kapağını pattadak açarak, çantayı yarı dizlerinin üstünde, yarı masaya dayalı tutarak –bir bu yandan, bir öbür yandan aşağı kayıp duruyordu– kocaman bir bloknot çıkarttı, çantayı kilitledi, daha doğrusu ilikledi, kilit fazlasıyla hızlı kapanmış, bu yüzden ilkin kilidin dili yuvasına oturmamıştı; tam masanın üstüne koyuyordu ki fikir değiştirdi ve yere bırakıp koltuğunun ayağına dayadı. Çanta burada bir sarhoş gibi kaykılıp kaldı. Sonra ceketinin yaka

devriminden mineli bir kalem çıkarttı, aynı devimin devamında bloknotu açtı ve hiç kimseye, hiçbir şeye aldırış etmeksizin koparılabilir sayfaları düzgün bir yazıyla doldurmaya başladı; oysa bu aldırmazlığı kaleminin hızlı devimleriyle herkesin burada toplanmasına neden olan konferans arasındaki ilişkiyi büsbütün göze batar kılıyordu.

Rodrig İvanoviç koltukta oturuyor, hafifçe geriye yaslanmış, cüsseli sırtının baskısıyla koltuğu gıcırdatıyordu. Morumsu ellerinin teki koltuğun kolu üstünde duruyordu, öteki ise frak ceketinin içine, koynuna sokulmuştu; Türk lokumu gibi pudralanmış sarkık yanaklarıyla gıdısını, yapış yapış, vantuzumsu bir maddeden kurtarmak istercesine ikide bir sertçe sallıyordu.

Ortada oturan Mösyö Pierre, bir sürahiden kendine su doldurdu, sonra parmaklarını birbirine geçirip (serçe parmağında yapay bir akvamarin şıkır şıkır parlıyordu) büyük bir özenle ellerini masanın üstüne koydu ve uzun kirpiklerini on saniye kadar indirerek huşu içinde konuşmasına nasıl başlayacağını düşündü.

"Beyefendiler," dedi sonunda, yüksek sesle, gözlerini kaldırmadan, "izin verirseniz ilkin, her şeyden önce, bir iki ustalıklı fırça darbesiyle bugüne dek yaptıklarımı ana hatlarıyla ortaya koyayım."

"N'olur, devam edin," dedi müdür, çın çın çınlayan sesiyle ve koltuğundan haşin bir gıcırtı yükseldi.

"Siz beyefendiler sanatımızın geleneklerinin gerekli kıldığı eğlenceli şaşırtmacanın nedenlerinin elbet ayırdındasınızdır. Yani, şimdi ben işin başında Cincinnatus C.'ye kendimi tanıtsaydım ve dostluk önerseydim ne olurdu? Bu, beyler, kuşkusuz ona itici gelir, onu ürkütür, düşmanlığını uyandırırdı – kısaca, her şeyi yüzüme gözüme bulaştırmış olurdum."

Konuşmacı, bardağından bir yudum su aldı ve sonra bardağı özenle bir yana bıraktı.

Kirpiklerini kırpıştırarak sürdürdü: "Ortak girişimimizin başarısı için zamanla, sabır ve iyi niyetle idam hükümlüsüyle bu hükmü yerine getirecek kişi arasında yaratılan sıcak dostluk ortamının ne denli değerli olduğunu açıklamama gerek yok. İnsanın, bu iki kişinin birbirlerini hiç tanımadan, iki yabancı olarak, ancak amansız yasalarla birbirlerine bağlanarak, kutsal tören öncesi son anda yüz yüze geldikleri, o, çoktan tarihe karışmış günlerin barbarlığını tüyleri ürpermeden anması güç, dahası olanaksız. Tıpkı daha çok bir kurban törenini anımsatan eski, barbarca düğün töreni gibi –uysal bakire ana babasınca bir yabancının çadırına atılıverirdi– bu da baştan aşağı değiştirildi, geçen zamanla değişti."

(Cincinnatus cebinde bir parça yaldızlı çikolata kâğıdı buldu ve onunla oynamaya başladı.)

"Ve işte beyler, idam hükümlüsüyle olabilecek en dostça ilişkiyi kurabilmek için onun gibi –belki de ondan çok– hükümlü kılığına girip onunki gibi kasvetli bir hücreye yerleştim. Masum aldatmacamın başarıya ulaşması kaçınılmazdı ve bu yüzden pişmanlık duymam garip kaçar; ama dostluk şarabının en ufak bir kırgınlık damlasıyla ağılanmasını istemem. Burada tanıklar bulunmasına karşın ve yüzde yüz haklı olduğumu bildiğim halde, senden," (elini Cincinnatus'a uzatarak) "beni bağışlamanı diliyorum."

"İşte, gerçek incelik diye buna denir," dedi müdür alçak sesle ve yangılı, kurbağamsı gözleri nemlendi; katlı bir mendil çıkarttı ve titreşen gözkapaklarını kurulayacakken duraksadı, bunun yerine öfkeli, beklenti dolu gözlerini Cincinnatus'a dikti. Avukat da baktı, daha doğrusu gittikçe el yazısını andırmaya başlayan dudaklarını sessizce oynatarak, yani kâğıttan ayrılan, ancak ilk fırsatta onun üstündeki yoluna kaldığı yerden devam etmeye hazır olan satırla bağlantısını kesmeden, şöyle bir göz attı.

"Elini!" diye kükredi müdür ve masaya öyle bir şaplak indirdi ki baş parmağı incindi.

"Hayır, istemiyorsa onu zorlamayın," dedi Mösyö Pierre tatlılıkla. "Ne olsa bu yalnızca bir formalite. Devam edelim."

"Ah, ne erdemli adam!" diye coşkuyla ürperdi Rodrig İvanoviç, Mösyö Pierre'e bir öpücük gibi ıslak bir bakış göndererek.

"Devam edelim," dedi Mösyö Pierre, "bu süre içinde komşumla yakın bir dostluk kurmayı başardım. Biz..."

Cincinnatus masanın altına eğildi. Mösyö Pierre her nedense bozum oldu ve tedirgince kıpırdanmaya başlayıp yan yan aşağı baktı. Müdür de muşambanın köşesini kaldırarak alta baktı, sonra kuşkuyla Cincinnatus'a göz attı. Avukat da bir dalış yaptı, sonra oradakileri süzüp yazmayı sürdürdü. Cincinnatus doğruldu. (Önemli değil – yaldızlı kâğıt topunu düşürmüştü.)

"Biz," diye sürdürdü Mösyö Pierre gücenik bir sesle, "sürekli baş başa söyleşerek, oyunlarla, türlü eğlencelerle uzun geceler geçirdik. Çocuklar gibi güçlerimizi yarıştırdık; bendeniz, zavallı, zayıf Mösyö Pierrecik, doğaldır ki, ah evet, doğaldır ki güçlü kuvvetli yaşıtımla baş edemedim. Her konuyu tartıştık –cinselliği ve başka yüce konuları– ve saatler dakika gibi, dakikalar saat gibi uçup gittiler. Bazen dingin bir suskunlukta..."

Burada Rodrig İvanoviç ansızın kıkırdadı. "Ay, pek hoş, 'doğaldır ki' imiş," diye mırıldandı, espriyi azıcık geç kavramıştı.

"Bazen dingin bir suskunlukta, neredeyse sarmaş dolaş, her birimiz kendi alacakaranlık düşüncelerine dalıp yan yana otururduk ve konuşmak üzere ağzımızı açtığımızda ikimizin düşünceleri ırmaklar gibi birlikte akardı. Onunla aşk deneyimlerimi paylaştım, ona satranç sanatını öğrettim, yeri geldikçe bir fıkrayla onu eğlendirdim. Günler böyle geçip

gitti. Sonuç önünüzde. Birbirimizi sever olduk, Cincinnatus'un ruh yapısı boynunun yapısı kadar tanıdık oldu bana. Böylece kan kırmızı basamakları çıkmasına yardım edecek kişi bilinmedik, korkunç yabancının biri değil, sevecen bir dost olacak ve kendini ellerime korkusuzca bırakacak – sonsuzca, ölümüne. Kamu iradesinin gereği yerine getirilsin!" (Ayağa kalktı; müdür de kalktı; yazısına dalmış olan avukat hafifçe doğrulmakla yetindi.)

"Evet, şimdi Rodrig İvanoviç, sizden benim resmî unvanımı açıklamanızı ve bizi tanıştırmanızı istiyorum."

Müdür telaşla gözlüklerini taktı, bir kâğıt parçasını inceledi ve megafonsu bir sesle Cincinnatus'a hitap etti:

"Pekâlâ, bu bey Mösyö Pierre. Uzun sözün kısası, hükmü infaz edecek kişi... Bana şeref verdiniz," diye ekledi ve yüzünde şaşkın bir ifadeyle koltuğuna yığıldı.

"Eh, pek beceremediniz," dedi Mösyö Pierre hoşnutsuzlukla. "Ne olsa, birtakım resmî usulleri var bu işin ve bunlara uymak gerek. Ben öyle kılı kırk yaranlardan değilimdir, ama böylesine önemli bir anda... Elini göğsüne bastırmanın bir yararı yok, çuvalladın dostum. Hayır, hayır, otur oturduğun yerde, yeter. Artık işimize bakalım. Roman Vissarionoviç, program nerede?"

"Size vermiştim," diye kestirip attı avukat. "Yine de..." ve çantasını karıştırmaya başladı.

"Buldum, zahmet etmeyin," dedi Mösyö Pierre. "Eveeet... gösteri yarından sonraki güne konulmuş. Yürek Hoplatan Alanı'nda. Daha iyi bir yer bulamazlar mıymış? Pes doğrusu!" (Kendi kendine mırıldanarak okumayı sürdürür.) "Yalnız erişkinler girebilir. Sirk bağış koçanları kabul edilir... vs., vs... Hükmü uygulayan kişi kırmızı pantolon içinde... ama bu çok saçma – her zamanki gibi işin dozunu kaçırmışlar..." (Cincinnatus'a) "Demek, yarın değil öbür gün. Anladın mı? Yarın da şanlı geleneğimiz uyarınca sen ve ben

kent yöneticilerini ziyaret etmeliyiz – liste sende olacak, değil mi Rodrig İvanoviç?"

Rodrig gözlerini devirip her nedense ayağa kalkarak, pamukla doldurulmuş bedeninin çeşitli bölümlerine pat pat vurmaya başladı. Sonunda liste bulundu.

"Pekâlâ," dedi Mösyö Pierre. "Bunu da dosyanıza ekleyin, Roman Vissarionoviç. Sanırım hepsi bu. Şimdi, yasa uyarınca söz sırası..."

"Ah, hayır, *c'est vraiment superflu**..." diye çabucak atıldı Rodrig İvanoviç. "Ne olsa, bu çoktan geçerliliğini yitirmiş bir yasa..."

Yasa uyarınca, diye kararlılıkla yineledi Mösyö Pierre, Cincinnatus'a dönerek, "Söz sırası sizin."

"Dürüstlerin şahı!" dedi müdür ağlamaklı bir sesle, pelte gıdıları sarsılarak.

Ardından sessizlik oldu. Avukat öyle hızlı yazıyordu ki, kaleminin pırıltısı göz alıyordu.

"Tam bir dakika bekleyeceğim," dedi Mösyö Pierre, önüne, masanın üstüne enli bir saat koyarak.

Avukat kesik kesik soludu ve sık yazılarla dolu sayfaları toparlamaya başladı.

Dakika geçti.

"Toplantı sona ermiştir," dedi Mösyö Pierre. "Gidelim beyler. Roman Vissarionoviç, çoğalttırmadan önce ayrıntıları gözden geçirmeme izin verirsiniz, değil mi? Hayır, biraz sonra – şu anda gözlerim bir parça yorgun."

"İtiraf etmeliyim ki," dedi müdür, "bazen elimde olmadan şeyi artık kullanmadığımıza yanıyorum..." Kapının ağzında Mösyö Pierre'in kulağına eğildi.

"Ne söylediniz, Rodrig İvanoviç?" diye kıskançlıkla soruşturdu avukat. Müdür onun da kulağına fısıldadı.

(*) Bu gerçekten gereksiz.

"Evet, haklısınız," diye onayladı avukat. "Ancak, o güzelim yasacığımız esnetilebilir. Örnekse, doğrama işlemini birkaç hamleye yayarsak..."

"Tamam, tamam," dedi Môsyô Pierre, "yetti artık, sizi maskaralar, ben asla çentik atmam."

"Yok, yalnızca kuramsal olarak konuşuyorduk," diye yaltaklanarak gülümsedi müdür, "ancak, eskiden, şey kullanmak yasakken..." Kapı gürültüyle kapandı ve sesler uzakta kayboldu.

Ancak, hemen sonra bir başka konuk Cincinnatus'u ziyaret etti – kitapları almaya gelen kütüphaneci. Kelinin çevresinde kırçıl! Kara saç halesiyle uzun, solgun yüzü, mavimsi bir kazak içinde titrek bedeni, kısa kesimli pantolon içinde uzun bacakları – bunların tümü birlikte adam sanki ezilip yassılaştırılmış gibi garip, ürkünç bir izlenim uyandırıyordu. Ancak Cincinnatus'a, kütüphanecinin üstünü kitap tozuyla birlikte az da olsa bir insancıllık tabakası kaplamış gibi geldi.

"Duymuş olmalısın," dedi Cincinnatus, "yarından sonra beni yok edecekler. Artık başka kitap almayacağım."

"Almayacaksın," dedi kütüphaneci.

Cincinnatus sürdürdü: "Bir iki zararlı gerçeği kökleyip ayıklamak isterdim. Biraz zamanın var mı? Kesin bilgi sahibi olduğum şu anda şunu söylemek isterim... Beni öylesine bunaltan o bilmezlik ne hoşmuş... Kitaplara paydos..."

"Tanrılarla ilgili birşeyler ister misin?" diye önerdi kütüphaneci.

"Hayır, zahmet etme. Böyle şeyler okumak gelmiyor içimden."

"Kimileri ister," dedi kütüphaneci.

"Evet, biliyorum ama, gerçekten, değmez."

"Son gece," diye düşüncesini güçlükle tamamladı kütüphaneci.

"Bugün fena halde konuşkansın," dedi Cincinnatus gülümseyerek. "Hayır, bunların tümünü götür. *Quercus*! Onu bitiremedim! Ah, evet, sırası gelmişken, şunlar yanlışlıkla getirilmiş. Şu küçük ciltler... Arapça, değil mi? Ne yazık ki Doğu dillerini öğrenecek zamanım olmadı!"

"Yazık," dedi kütüphaneci.

"Boşver, ruhum bu açığı kapatır. Dur bir dakika, daha gitme. Elbet, yalnızca insan kalıbına girmiş olduğunu biliyorum, ama, yine de... azla yetinebilirim... Yarından sonra..."

Ama kütüphaneci titreye titreye çıkıp gitti.

17

Gelenek, infaz arifesinde olayda etkin ve edilgin rol alan büyük memurların tümüne teker teker kısa birer veda ziyaretinde bulunmalarını öngörüyordu; ancak formaliteleri kısaltmak amacıyla bu kişilerin kent yönetici yardımcısının banliyödeki evinde toplanmaları (yönetici yardımcısının yeğeni olan yöneticinin kendisi Pritomsk'ta arkadaş ziyaretindeydi) ve Cincinnatus'la Mösyö Pierre'nin gayriresmî bir akşam yemeği için buraya uğramaları kararlaştırıldı.

Karanlık bir geceydi ve teberlerle fenerler taşıyan altı asker eşliğinde, birbirinin eşi pelerinlere bürünmüş ve yayan, köprüyü geçerek uyuyan kente girdiklerinde, ana yollardan kaçınarak hışırtılı bahçelerin arkasındaki çakıl döşeli bir patikadan çıkmaya başladıklarında kuvvetli ve ılık bir rüzgâr esmekteydi.

(Bundan hemen önce, köprünün üstünde, Cincinnatus pelerinin başlığını başından sıyırmış ve dönmüştü. Kalenin hüzünlü, gösterişli, bol kuleli, görkemli cüssesi donuk göğe yükseliyor –kayısı ayın önünü bir bulut kapatmıştı– köprünün üstünde karanlık hava, yarasalar yüzünden kırpışıp se-

yiriyordu. "Söz vermiştin," diye fısıldamıştı Mösyö Pierre, dirseğini hafifçe sıkarak ve Cincinnatus yeniden başlığını kafasını geçirmişti.

Hüzünlü, gamsız, şakıyan, fısıldayan izlenimlerle dopdolu olmayı vaat eden bu gece gezintisi –anı bir izlenimin ruhu değilse nedir ki?– gerçekte belirsiz ve anlamsız çıktı ve ancak çok tanıdık ortamlarda, karanlıkta günün alaca bölünmüşlüklerinin yerini gecenin bütünlükleri aldığında olageldiği üzere, yıldırım gibi çabucak geçiverdi.

Çakılların çıkardığı, ardıç kokulu, dar ve karanlık bir yolun sonunda ansızın kireç badanalı sütunları, alınlığında frizleri, saksıda defne ağaçlarıyla teatral bir biçimde aydınlatılmış görkemli bir veranda belirdi önlerinde ve Cincinnatus'la Mösyö Pierre, uşakların cennet kuşları gibi sağa sola koşuşturup siyah beyaz yer karolarına tüylerini saçtıkları girişte hiç oyalanmadan büyük bir kalabalığın kaynaştığı büyük bir salona girdiler. Herkes burada toplanmıştı.

Burada kent çeşmeleri sorumlusu, kendine özgü kır saçlarıyla anında göze çarpıyordu; burada telgraf müdürünün üniforması altın madalyalarla şıkır şıkır parlıyordu; kanlı canlı iaşe müdürü iğrenç burnuyla buradaydı; İtalyan adı taşıyan aslan terbiyecisi de öyle ve yargıç, sağır ve saygın ve yeşil deri ayakkabılarıyla parklak müdürü ve bir sürü başka itici suratlı, kurumlu, saygın, kır saçlı kişi. Eğer iri, basık yanaklı, düz taralı saçları çelik pırıltılı, erkek kesimli gri bir frak giymiş, son kerte şişman orta yaşlı bir kadın olan bölge eğitim müfettişini saymazsak hiç hanım yoktu.

Birisi milletin kahkahaları eşliğinde parkede kaydı. Bir şamdan mumlarından birini düşürdü. Sergilenmek üzere hazırlanmış küçük bir tabutun üstüne birileri önceden bir buket koymuştu. Mösyö Pierre, Cincinnatus'la bir köşeye çekilmişti ve olan bitene dikkatini çekiyordu.

Tam o sırada ev sahibi, keçi sakallı esmer bir ihtiyar, elle-

rini çırptı. Kapılar ardına dek açıldı ve herkes yemek odasına geçti. Mösyö Pierre'le Cincinnatus göz kamaştırıcı bir masanın başına yan yana oturtuldular ve herkes, önceleri çekinerek, giderek –kimilerinde gizliden gizliye sevecenliğe dönüşen– iyi niyetli bir merakla, bir örnek Elsinor ceketleri giymiş ikiliye bakmaya başladı; derken Mösyö Pierre'in dudaklarında ışıl ışıl bir gülücük belirip konuşmaya başladığında, konukların gözleri giderek daha açıkça ona ve hiç acele etmeden, özenle, dikkatle –bir probleme çözüm ararmışçasına– balık bıçağını türlü biçimlerde, kâh bir tuzluğun üstünde, kâh çatalın kıvrımında, kâh içinde beyaz gülüyle durduğu yeri açıkça süsleyen kristal bir vazoya yaslayarak tartan Cincinnatus'a yöneldi.

Kentin en marifetli yeni yetmeleri –soylu gençliğin örnek temsilcileri– arasından seçilmiş üniformalı uşaklar kıvrak hareketlerle yemeği dağıttılar (bazen ellerinde tabak, masanın üstünden atladıkları bile oluyordu) ve herkes Mösyö Pierre'in Cincinnatus'a nasıl nazik bir ilgiyle göz kulak olduğunu, söyleşirken yüzüne oturttuğu gülücüğün, onun tabağına özenle seçme bir lokma koyarken nasıl bir anlık ciddiyete dönüştüğünü fark etti: Sonra, pembe köse suratında eskisi gibi şakacı bir pırıltıyla bütün masaya yönelttiği nükteli sözlerine kaldığı yerden devam ediyordu – derken, ansızın, azıcık öne eğilerek sos kabını ya da biberliğini kavrıyor ve Cincinnatus'a sorarcasına bakıyordu; ancak beriki yemeklere dokunmuyor, tıpkı eskisi kadar sessiz, dikkatle, özenle, bıçağını bir oraya bir buraya koyuyordu.

Mösyö Pierre, araya bir laf sokuşturmayı başarıp keyif içinde esprili bir yanıt beklemekte olan trafik müdürüne dönerek "Sözleriniz, sözleriniz bana hipokrat yeminiyle ilgili şu tanınmış fıkrayı anımsattı," dedi.

"Anlatın, biz bilmiyoruz, anlatın," diye yakardı sesler dört bir yandan.

"İsteğiniz başım üstüne," dedi Mösyö Pierre. "Kadın doğumcunun birine bir..."

"Sözünüzü kestiğim için özür dilerim," dedi aslan terbiyecisi (kır saçlı, sakallı, göğsünde boydan boya kırmızı bir kurdele), "ama beyefendi fıkranın şeye," (gözleriyle belirgin bir biçimde Cincinnatus'u işaret etti) "şey açısından bir sakıncası olmadığından eminler mi?"

"Elbette, elbette," dedi Mösyö Pierre, sertçe. "Şeyin huzurunda uygunsuz davranmaya hiç tenezzül eder miyim... Söylediğim gibi, kadın doğumcunun birine, yaşlı bir hanım gelir." (Mösyö Pierre alt dudağını hafifçe sarkıttı.) "Der ki, 'oldukça ciddi bir hastalığım var ve korkarım ölümüm bundan olacak.' 'Belirtiler ne?' diye sorar doktor. 'Doktorcuğum, başım titriyor...' " Mösyö Pierre sözcükleri ağzında geveleyerek ve kafasını sallayarak yaşlı kadını taklit etti.

Konuklar bir kahkahadır kopardılar. Masanın öbür ucunda sağır yargıç, suratı, sanki kahkaha kabızıymışçasına acıyla çarpılarak, iri, nemli kulağını gülmekten kırılan bencil komşusunun suratına uzatmış, kolundan çekiştirerek Mösyö Pierre'in öyküsünü anlatması için yakarıyordu. Bu sırada Mösyö Pierre fıkrasının akıbetini kıskanç gözlerle masa boyunca izlemekteydi ve ancak biri acılı adamın merakını giderdiği zaman tam anlamıyla tatmin oldu.

Çeşmeler sorumlusu "Yaşamın tıbbi bir giz olduğu konusunda dikkate değer özdeyişiniz," diye başladı ve öyle çok tükürük saçtı ki ağzının yakınında bir gökkuşağı oluştu, "geçen gün sekreterimin ailesinde vuku bulan garip olaya pek güzel uyarlanabilir. Düşünebiliyor musunuz?"

"Ee Cincinnatusçuğum, korkuyor musun?" diye sordu şıkır şıkır uşaklardan biri, kadehine şarap doldururken. Cincinnatus gözlerini kaldırdı, nükteci kayınbiraderiydi. "Korkuyorsun, değil mi? Haydi, son içkin benden."

"Burada neler oluyor?" dedi Mösyö Pierre, soğukça boş-

boğaza haddini bildirerek ve beriki çarçabuk uzaklaşıp, elde şişe, yandaki konuğun dirseği dibinde bitti.

"Beyler," diye bağırdı ev sahibi, iskemlesinden kalkıp içinde buz gibi açık sarı bir içki bulunan kadehini kolalı göğsünün hizasına kaldırarak. "Şerefe kadeh kaldırmamızı öneriyorum."

"Acı, acı bir öpücükle tatlandırılmalı," dedi daha geçenlerde sağdıçlık yapmış biri, geri kalan konuklar da nakarata katıldılar.

"Haydi... bir *bruderschaft**... yalvarırım sana," dedi Mösyö Pierre, Cincinnatus'a, değişik bir sesle, yüzü yakarışla çarpılarak. "Bunu benden esirgeme, ne olursun, hep ama hep böyle yapılır..."

Cincinnatus devrilmiş vazodan dalgınlıkla çekip çıkarttığı nemli beyaz gülün taç yapraklarının kıvrık beyaz uçlarıyla oynuyordu.

"Sonunda, bunu istemeye hakkım var," diye fısıldadı Mösyö Pierre çırpınarak ve birden, zorlama bir kahkaha atarak Cincinnatus'un başının tepesine bardağından bir damla şarap damlattı, ardından kendi üstüne de şarap serpti.

Dört bir yandan "Bravo!" haykırışları duyuldu, herkes yanındakine dönerek dramatik bir pandomimle şaşkınlık ve hoşnutluğunu dile getiriyor, kırılmaz bardaklar şıngırdıyorlar, her biri bir çocuk başı iriliğinde elmalar, havayı göğüsleyen gümüş bir geminin üstünde, buzlu mavi üzüm salkımları arasında parlıyorlar, masa adeta elmas bir dağ gibi yükseliyor; çok kollu avize, gözyaşları, ışık hüzmeleri saçarak, boşu boşuna demir atacak bir yer arayarak, tavan sanatının sisleri arasında dolanıyordu.

"Çok duygulandım," diyordu Mösyö Pierre, herkes sırayla yanına varıp kendisini kutladıkça. Bunu yaparken kimi tö-

---

(*) Törensel bir kardeşlik gösterisi.

kezliyor, bir iki kişi ise şarkı söylüyordu. Kent itfaiyecilerinin başkanı rezilce sarhoştu; uşaklar kimselere belli etmeden adamı yaka paça götürmeye çalışıyorlardı, ama kuyruğunu feda eden bir kertenkele gibi frak ceketinin eteklerini gözden çıkarttı ve kaldı. Okulları denetleyen saygıdeğer hanımefendi, yanakları al al, bir havucu andıran parmağını kendisini yerine mıhlayacakmış ya da gıdıklayacakmış gibi cilveli üzerine doğrultan ve durmadan, "Gidi, gidi, gidi!" diyen iaşe müdüründen korunmak için sessiz ve gergin, geri kaykılmaktaydı.

"Dostlarım, haydi terasa çıkalım," duyurusunda bulundu ev sahibi, bunun üzerine Marthe'nin kardeşiyle merhum Dr. Sineokov'un oğlu tahta halka takırtıları arasında bir perdeyi açtılar; renkli fenerlerin sallanan ışıkları ötede, aralarından kara gecenin kum saatleri görünen, on kuka benzeri parmaklık korkuluklarınca çevrelenmiş taş bir verandayı gözler önüne serdiler.

Doygun konuklar, karınları guruldayarak, alçak koltuklara serildiler. Kimi sütunların yanına yayıldı, kimi de parmaklık tarafına. Cincinnatus da bu ikincisinin yanında durmuş, elinde mumyamsı bir puroyu evirip çeviriyordu ve yanı başında Mösyö Pierre, yüzünü ona dönmeden, ama sırtıyla ya da böğrüyle sürekli dokunarak, dinleyicilerinin beğeni dolu haykırışları eşliğinde konuşuyordu:

"Fotoğrafçılık ve balıkçılık – işte benim başlıca tutkularım. Size garip gelebilir, ama kırsal yaşamın sakinliğiyle karşılaştırıldığında, şöhret ve saygınlık benim için hiçbir şey ifade etmiyor. Görüyorum ki inanmamış gibi gülümsüyorsunuz beyefendiciğim," (dedi söz arasında konuklardan birine ve adam anında gülücüğü yüzünden sildi) "ama yemin ederim gerçek bu ve ben öyle boş yere yemin etmem. Doğa sevgisi bana babamdan mirastır ve o da asla yalan söylemezdi. Elbet bir çoğunuz onu anımsarsınız, hem gerekirse dediklerimi yazılı olarak da doğrulatabilirsiniz."

Cincinnatus korkuluğun yanında durmuş, boş gözlerle karanlığa bakıyordu, işte tam o sırada, artık iyice yükselen ve apaçık seçilen ay, kara bulutçuk kümelerinin arasından süzülerek ortaya çıkıp ışığını havuzlarda titreştirince, karanlık bir dileği yerine getirircesine baştan çıkarıcı bir biçimde aydınlandı. Cincinnatus ansızın, ruhunda beklenmedik bir irkiltiyle o denli iyi anımsadığı ve gözüne o denli ulaşılmaz görünen Tamara Bahçeleri'nin tam göbeğinde bulunduğunun ayırdına vardı. Birçok kez Marthe'yle buralarda yürüdüklerini, şu anda içinde bulunduğu, o zamanlar ise bir tepeciğin üstündeki yeşilliklerin arasından hayal meyal görünen, pencerelerine tahta çakılmış beyaz bir villa olan bu evin önünden geçtiklerini ayrımsadı. Şimdi, çevresini uyanık gözlerle inceleyince, bildik çayırlardan gecenin örtüsünü kolayca sıyırdı, onları belleğindeki durumlarına getirmek için fazladan ay tozunu da sildi. Gecenin isine bulanmış resmi onardıkça koruların, patikaların, derelerin her zamanki yerlerinde biçimlendiklerini gördü... Uzakta, tılsımlı tepeler metalimsi göğe sokulmuşlar, maviyle cilalanmış, hüzünle karılmış öylece duruyorlardı...

"Bir teras, ay beyaz, bir oğlanla bir de kız," diye ezberinden okudu Mösyö Pierre, Cincinnatus'a gülümseyerek. Cincinnatus, herkesin sevecen, beklentili bir ilgiyle kendisine baktığını ayrımsadı.

"Manzarayı mı izliyordun?" dedi parklar müdürü, samimi bir tavırla, elleri arkasında. "Sen..." Birden sustu ve azıcık utanmış gibi Mösyö Pierre'e döndü; "Özür dilerim... izin verir miydiniz? Ne olsa, daha tanıştırılmadık..."

"Lütfen buyrun, izin almanız gerekmez," diye nazikçe yanıtladı Mösyö Pierre ve Cincinnatus'un dirseğine dokunarak alçak sesle, "bu bey seninle çene çalmak istiyormuş, canım," dedi.

Park müdürü elini ağzına siperleyip boğazını temizledi ve yineledi. "Manzara... Manzarayı mı izliyordun? Şu anda pek bir şey görünmüyor. Ama hele biraz bekle, tam gece yarısı – baş mühendisimiz söz verdi... Nikita Lukiç! Buraya gel Nikita Lukiç!"

"Geliyorum," diye seslendi Nikita Lukiç afili bas sesiyle ve nazikçe öne çıktı, beyaz fırça bıyıklı, etli, genç yüzünü neşeyle birbirine, bir öbürüne çevirerek kollarını rahatça parklar müdürüyle Mösyö Pierre'in omuzlarına attı.

"Nikita Lukiç, demin ona senin tam gece yarısı, şeyin şerefine... Hani söz vermiştin ya..."

"Ah, elbet," diye atıldı baş mühendis. "Sürprizimiz kesinlikle yapılacak. Siz hiç kendinizi üzmeyin. Söz aramızda, saat kaç çocuklar?"

Adamların omuzlarını iri ellerinin basıncından kurtararak düşünceli bir suratla içeri girdi.

"Neyse, aşağı yukarı sekiz saat sonra alanda olacağız," dedi Mösyö Pierre, saatinin kapağını kapatarak. "Uykumuzu pek alamayacağız. Üşümüyorsun, değil mi, canımın içi? Bu iyi adam bir sürprizden söz etti. Doğrusu bizi şımartıyorlar. Yemekte sundukları balık eşsizdi."

"Yeter, rahat bırakın beni," dedi hanım müfettişin boğuk sesi, iaşe müdürünün işaret parmağı karşısında geriledikçe koca sırtı ve kır topuzu dosdoğru Mösyö Pierre'in üstüne gelmekteydi. Gidi gidi diye şakacı şakacı cırlıyordu adam: "Gidi gidi."

"Ağır olun, madam," diye viyakladı Mösyö Pierre. "Nasırlarım devlet malı değil."

"Büyüleyici dişi," dedi iaşe müdürü, yanlarından geçerken tümüyle ifadesiz bir sesle ve hoplayıp zıplayarak sütunların yanında duran bir gruba yöneldi; gölgesi onların gölgelerine karıştı, bir esinti Japon fenerlerini salladı, karanlıkta kâh kurumla bir bıyığı sıvazlayan bir el, kâh dipteki şe-

kere ulaşmaya çabalayan bunak balık dudaklarına dikilmiş bir bardak beliriyordu.

"Dikkat!" diye bağırdı ev sahibi, fırtına gibi, konukların arasından geçerek.

Derken, ilkin bahçede, sonra bahçenin ötesinde, sonra daha da ötede, gezinti yolları boyunca, korularda, çimenliklerde, açıklıklarda, tek tek ya da kümeler halinde al yakut, gök yakut, topaz fenerler yanarak geceyi mücevherlerle bezediler. Konuklar "ah"layıp "oh"lamaya başladılar. Mösyö Pierre, sertçe soluk alıp Cincinnatus'un bileğine yapıştı. Işıklar gittikçe genişleyen bir alanı kaplıyordu. Bir an uzak bir vadi boyunca uzanıyorlar, derken uzunlamasına bir broş olup vadinin ötesine geçiyorlar, bir an sonra ilk dağ eteklerini yokluyorlardı; bir kez oraya ulaştılar mı en gizli kıvrımlara sokularak, el yordamıyla doruklara tırmanarak, onları aşarak, tepeden tepeye atlıyorlardı! "Ah, ne güzel," diye fısıldadı Mösyö Pierre, yanağını bir an Cincinnatus'un yanağına bastırarak.

Konuklar alkışladılar. Ustalıkla otların arasına, dallara, sarp kayalıklara yerleştirilmiş ve gece manzarasının tümünü görkemli "P" ve "C" başharfleriyle kucaklayacak biçimde düzenlenmiş –ancak harfler tam çıkmadılar– en aşağı bir milyon ampul üç dakika boyunca yandı. Bundan sonra ışıkların tümü birden söndü ve koyu karanlık taraçanın eteklerine dek erişti.

Mühendis Nikita Lukiç, yeniden ortaya çıktığında çevresini alıp şerefine kadeh kaldırmak istediler. Ancak artık hak edilmiş bir uykuyu düşünmeye başlamanın zamanıydı. Konuklar gitmeden önce ev sahibi Mösyö Pierre'le Cincinnatus'un korkulukların yanında bir resmini çekmek istedi. Mösyö Pierre, fotoğrafı çekilen kendisi olduğu halde, bu operasyonu yönetti. Bir ışık parlaması Cincinnatus'un solgun profiliyle yanındaki gözsüz suratı aydınlattı. Ev sahibi

kendi elleriyle pelerinlerini giydirdi ve onları kapıya kadar geçirdi. Girişte suratsız askerler teberlerini alırlarken uykulu uykulu çene çalıyorlardı.

"Ziyaretiniz beni anlatamayacağım kadar onurlandırdı," dedi ev sahibi Cincinnatus'a, ayrılırlarken. "Yarın, daha doğrusu bu sabah, elbet orada olacağım, hem yalnızca resmî sıfatımla değil, şahsen. Yeğenim büyük bir kalabalık beklendiğini söylüyor."

"Neyse, iyi şanslar," dedi Mösyö Pierre'e, yanaklarına geleneksel üç öpücüğü kondurduğu sırada.

Cincinnatus ve Mösyö Pierre, yanlarında asker kortejiyle yola koyuldular.

"Genelde iyi birisin," dedi Mösyö Pierre, bir süre yürüdükten sonra, "ancak neden hep... Çekingenliğin yeni tanıştığın kişiler üzerinde son derece olumsuz bir izlenim bırakıyor. Seni bilmem, ama" diye ekledi, "ışıklandırmaya filan bayılmakla birlikte, benim midem yanıyor ve yemeklerin tümünün halis tereyağından yapıldığından kuşkuluyum."

Uzun süre yürüdüler. Çok karanlık ve pusluydu. Sarp Bulvarı'ndan inerlerken solda bir yerlerden boğuk tak-tak-tak sesleri duyuldu. Tak-tak-tak...

"Vay alçaklar," diye homurdandı Mösyö Pierre. "Bir de her şeyin hazır olduğuna yemin etmişlerdi."

Sonunda köprüyü geçip bayırı tırmanmaya başladılar. Ay çoktan kaldırılmıştı ve kalenin kara kuleleri bulutlara karışıyordu.

Üçüncü kapıda Rodrig İvanoviç sabahlık ve gece takkesi içinde beklemekteydi.

"Ee, nasıldı?" diye sabırsızca sordu.

"Yokluğunuz hiç hissedilmedi," diye ince bir alayla yanıt verdi Mösyö Pierre.

18

"Uyumaya çalıştım, uyuyamadım, yalnızca iliklerime dek üşüdüm ve şimdi güneş doğuyor," (Cincinnatus koşan birinin yarım ayak izleri bırakması gibi sözcükleri yarım bırakarak hızla, okunaksızca yazıyordu), "artık hava ağardı ve ben öyle donuyorum ki, soyut 'soğuk' kavramının somutlaşmış biçimi bedenimmiş gibime geliyor ve her an beni almaya gelebilirler. Korktuğum için utanıyorum, ama müthiş korkuyorum – dinmek bilmez korku bir sel gibi uğursuz bir uğultuyla delicesine akıyor içimde ve bedenim bir çavlanın üstündeki bir köprü gibi titreşiyor ve insanın bu uğultuda kendini duyabilmesi için bağırarak konuşması gerekiyor. Utanıyorum, ruhum rezil etti kendini –çünkü böyle olmamalıydı, *ne dolzhno bilo bi bit*'– fiillerden böylesi bir mantar kümesi, ancak Rus dilinin kütüğünde yetişebilir – ah, böyle etekleri tutuşmuş ayrıntıların dikkatimi çekmelerinden, ruhumun önünü tıkamalarından öyle büyük bir utanç duyuyorum ki, ıslak dudaklarıyla, vedalaşmak için itişip kakışıyorlar, bin türlü anı geliyor vedalaşmaya: Ben, henüz bir çocuk, güneşin sıcağında, gürül gürül akan bir

derenin kıyısında, elimde bir kitap, oturmuşum ve suyun dalgalı yansısı düşmekte eski mi eski bir şiirin üstüne –'Yaşımız yokuşa vardığında aşk'– biliyorum, teslim olmamalıyım –'Daha bir sevecendir ve batıl'– ne anılara, ne korkuya, ne de şu müthiş bozuma, '... ve batıl' – bir de her şeyin yerli yerinde, basit ve düzenli olacağını ummuştum... Çünkü ölüm korkusunun gerçekte zararsız –belki de ruh açısından sağlıklı– bir kıvranıştan başka bir şey olmadığını biliyorum –yeni doğan bebeğin boğulurcasına haykırması, bir oyuncağı bırakmanın öfkeyle reddedilişi gibi– ve biliyorum ki bir zamanlar, ölüm sessizliğinin sürekli çıngıldadığı dikitli mağaralarda ölümü coşkuyla karşılayan ve –doğru, gerçi çoğunlukla yüzlerine gözlerine bulaştırırlardı ama– kendilerince onu yenen bilgeler yaşamıştır – ve bütün bunları ve bunlara ek olarak buralarda kimsenin bilmediği bir başka üstün, temel gerçeği bilmeme karşın yine de, ey kuklalar, bakın nasıl korkuyorum, içimdeki her şeyi nasıl da tir tir titriyor, çığlık çığlığa, delice kaçışıyor – ve artık her an beni almaya gelebilirler ve ben hazır değilim, utanıyorum..."

Cincinnatus ayağa kalktı, koşarak öne atıldı, paldır küldür duvara çarptı – ancak gerçek Cincinnatus gözlerini duvara dikmiş, kalemini çiğneyerek hâlâ masanın başında oturmaktaydı; çok geçmeden masanın altında ayak değiştirdi ve biraz daha ağır, yazmaya devam etti:

"Bu karalamaları saklayın –kime söylüyorum bilmem, ama– bu karalamaları saklayın –sizi temin ederim böyle bir yasa var, bakarsanız görürsünüz!– bırakın bir süre ortalıkta dolansınlar –bunun size ne zararı olabilir?– hem bunu öyle içtenlikle diliyorum ki –son dileğim– nasıl yerine getirmemezlik edebilirsiniz? Hiç değilse, kuramsal olsun, bir okur bulma olasılığım bulunmalı; yoksa yırtıp atmışım, ne fark eder. İşte söylemem gereken bunlardı. Artık hazırlanmamın zamanı geldi."

Yine durakladı. Hücrenin içi bayağı aydınlanmıştı ve Cincinnatus ışığın durumundan saatin beş buçuğu çalmak üzere olduğunu anladı. Uzaktan gelen çan sesini duyana dek bekledi, sonra yazmaya devam etti, ancak şimdi, bütün gücünü daha başta bir feryada harcamışçasına, oldukça yavaş ve duraksayarak yazıyordu.

"Sözlerim tek bir nokta çevresinde dönenip duruyorlar," diye yazdı Cincinnatus. "Şairleri kıskanıyorum. Bir sayfa boyunca dolu dizgin gitmek ve üzerinde yalnız koşturan bir gölge bırakıp sayfadan doğrudan maviliklere kanat açmak ne olağanüstü olmalı! Bir infazın, öncesinde ve sonrasındaki bütün işlemlerin, düzensizliği, çapaçulluğu... Baltanın ağzı nasıl da soğuk, sapı nasıl pürüzsüz. Zımpara kâğıdıyla... Sanırım ayrılık acısı, kızıl ve bağırtılı olacak. Düşünce yazıya geçirildiğinde daha az ezici oluyor, ama kimi düşünceler kanserli bir ura benzerler: Açığa vurursunuz, kesip atarsınız ve eskisinden beter büyürler. Düşünmesi bile güç, bu sabah, bir iki saate kadar..."

Ancak iki saatten fazla geçti ve her zamanki gibi Rodion kahvaltı getirdi, hücreyi derleyip topladı, kalemi açtı, oturağı götürdü, örümceği besledi. Cincinnatus ona hiçbir şey sormadı, ama Rodion dışarı çıkınca ve zaman her zamanki gibi tıkış tıkış sürünmeye başlayınca bir kez daha aldatıldığını, ruhunu boş yere zorladığını ve her şeyin eskisi gibi belirsiz, cıvık ve anlamsız olduğunu anladı.

Saat henüz öğleden sonra üç ya da dördü çalmıştı ki (uyuyakalmıştı, daha sonraysa yarı uyanıktı ve bu yüzden saatin vuruşlarını saymamış, yalnızca ses toplamlarının yaklaşık bir izlenimi kalmıştı aklında) ansızın kapı açıldı ve Marthe girdi içeri. Yanakları kızarmış, başının arkasındaki tarak yerinden oynamıştı ve siyah kadife giysisinin sımsıkı sardığı bedeni hızla inip kalkıyordu – yerine oturmayan bir şey vardı ve bu şey kadının çarpık görünmesine neden olu-

yordu, o da, altında uygunsuz, rahatsız eden bir şey varmışçasına elbisesini çekiştirerek, sertçe kalçalarını kıvırarak üstünü başını düzeltmeye çabalıyordu.

"Peygamberçiçekleri, sana getirdim," dedi, masanın üstüne mavi bir demet fırlatarak, bir yandan da eteğini çabucak dizlerinin üstüne sıyırdı ve iskemlenin üstüne çoraplı tombul bir bacak koydu, çorap bağının yumuşak, lôpür yağlarda bıraktığı ize dek çorabı çekti. "Üf, izin koparmak amma zormuş! Bittabi azıcık taviz vermek gerekti – her zamanki hikâye. Ee, nasılsın, zavallı Cin-Cinim?"

"Doğrusunu istersen, seni beklemiyordum," dedi Cincinnatus. "Bir yere ilişiver."

"Dün denedim, olmadı – bugün kendi kendime dedim ki, her ne pahasına olursa olsun içeri gireceğim. Beni tam bir saat tuttu, şu sizin müdür. Laf aramızda senden pek bir övgüyle söz etti. Ah, bugün öyle telaşlandım, geç kalacağım diye öyle korktum ki. Bu sabah Yürek Hoplatan Alanı'nda amma büyük bir kalabalık vardı!"

"Neden iptal ettiler?" diye sordu Cincinnatus.

"Şey, dediler ki herkes yorgunmuş, kimse uykusunu alamamış. Biliyor musun, kalabalık bir türlü dağılmaya yanaşmadı. Gurur duymalısın."

Armut biçimi, harikulade cilalı gözyaşları, çevre çizgilerini yakından izleyerek Marthe'nin yanaklarından ve çenesinden aşağı süzüldüler – hatta bir tanesi taa köprücük kemiği çukuruna dek boynundan aşağı yuvarlandı... Ancak gözleri her zamanki gibi iri iri açılmış bakıyor, tırnak üstleri ak lekeli kısa parmakları alabildiğine açılıyor, ince devingen dudaklarından durmadan sözcükler dökülüyordu:

"Kimilerine bakılırsa uzun bir süre için ertelenmiş, ama aslında kimsenin bir şey bildiği yok. Çıkan söylentileri, karışıklığı vallahi aklın almaz..."

"Ben de bilmiyorum – yıprandım işte..." (Alçak, pes bir

sesle) "Hepinizden bıktım usandım. Cincinnatus, Cincinnatus, başımı öyle bir belaya soktun ki! İnsanlar senin hakkında neler söylüyorlar, neler – felaket! Ah, dinle," diye ansızın farklı bir tempoyla, yüzü aydınlanarak, dudaklarını şapırdatıp, saçını başını düzelterek söze başladı. "Geçen gün, ne günüydü? –ah evet, dün değil evvelki gün, kadıncağızın biri kapıma gelmez mi, hanım doktoru muymuş ne– dinle bak, yabancının biri, berbat bir yağmurluk giymiş, bir de eveleyip gevelemeye başlamasın mı, 'Elbet,' der, 'siz anlarsınız.' Ben de, 'Hayır, şu ana kadar bir şey anladımsa ne olayım,' derim. O der ki: 'Ah, ben sizin ne olduğunuzu biliyorum, siz beni bilmiyorsunuz...' Ben de derim ki: (Marthe kendisiyle konuşanı yanıtlarken sesini cırtlaklaştırıp ahmakça bir ton veriyordu, ancak araya sokuşturduğu 'der ki'lerde ağırbaşlı bir yavaşlama görülüyordu, sıranın kendi sözlerini aktarmaya geldiği şu anda ise karlar gibi dingin bir havaya bürünmüştü.) "Kısaca, bana annen olduğunu söylemeye çalıştı – oysa, bana kalsa, yaşı bile tutmuyor, ama hadi, bunu es geçelim. Dediğine göre kendisine eziyet edeceklerinden korkuyormuş, çünkü onu sorguya çekmişler, yapmadıkları şey kalmamış. Şöyle derim: 'Bütün bunlardan bana ne, hem beni neden görmek istedin?' O da der ki: 'Ah, evet, senin ne iyi olduğunu biliyorum, elinden geleni yapacaksındır.' Ben, 'Benim iyi olduğumu da nereden çıkardın?' derim. 'Ah, biliyorum işte,' der ve 'evimize hiç gelmediğini, seni hiç görmediğini bildiren, üstelik altına kuzu kuzu imza atacağım bir kâğıt, bir belge veremez miymişim' diye sorar. Biliyor musun, bu Marthe'nin öyle komiğine gitti ki! Bence (sözcükleri uzatarak, pes bir sesle) kaçığın, uçuğun teki olmalı, sence de öyle değil mi? Her neyse, elbet ona hiçbir şey vermedim. Victor ve ötekiler bunun beni töhmet altında bırakabileceğini söylediler –onu tanımadığını bildiğime göre, attığın her adımı da bildiğim sanılabilirmiş– bunun üzerine, başı önünde, çekip gitti."

"Ama o gerçekten annemdi," dedi Cincinnatus.

"Olabilir, olabilir. Aslına bakarsan ne fark eder? Ama söyle bakalım, neden bu kadar donuk ve asık suratlısın, Cin-Cin? Beni görünce mutluluktan uçacağını düşünmüştüm, oysa sen..."

Önce yatağa, sonra kapıya göz attı.

"Burada kurallar nasıl, bilmem, ama," dedi fasıltıyla, "canın çok çekiyorsa, Cincinnatus, hiç durma, yalnız elini çabuk tut."

"Ah, yapma – ne saçma," dedi Cincinnatus.

"Pekâlâ, sen bilirsin. Yalnızca sana kıyak çekmek istemiştim, ne de olsa bu son görüşmemiz, falan filan. Ah, söz aramızda, kim benimle evlenmek istiyor, biliyor musun? Tahmin et – imkânı yok bulamazsın. Yanımızdaki evde oturan şu aksi ihtiyarı anımsadın mı, hani çitin öte yanında ha bire leş gibi purosunu tüttürür ve elma ağacına tırmandığımda hep beni gözetlerdi? Düşünebiliyor musun? Üstelik adam pek ciddi! Benim onunla, o kocamış korkulukla evlendiğimi gözünün önüne getirebiliyor musun? Öööğ! Her neyse, şöyle güzelce, uzun uzadıya dinlenmenin zamanıdır gibi geliyor bana –bilirsin, hani gözlerimi kapatıp, uzanıp hiçbir şey düşünmeden gevşemenin– elbet bir başıma ya da her şeyi, ama her şeyi anlayacak, benimle gerçekten ilgilenecek biriyle birlikte..."

Kısa, kaba kirpikleri yine parıldadı ve gözyaşları elma kırmızısı yanaklarının her bir gamzesine uğrayarak aşağı yuvarlandı.

Cincinnatus bu gözyaşlarından birini alıp tattı –ne tuzluydu ne de tatlı– yalnızca bir damla ılık su. Cincinnatus böyle bir şey yapmadı.

Ansızın kapı gıcırdadı ve birkaç santim aralandı; kızıl saçlı biri eliyle Marthe'yi çağırdı. Kadın çabucak kapıya seğirtti.

"Ee, ne istiyorsun, daha zamanım dolmadı, değil mi, tam bir saat için söz almıştım," diye çabuk çabuk fısıldadı. Yanıt olarak birşeyler söylendi.

"Vallahi olmaz!" dedi hiddetle. "Bunu böylece iletebilirsin. Anlaşmamıza göre yalnızca müdürle ş'apacaktım..."

Sözünü kestiler; üsteleyen mırıltıları dikkatle dinledi; kaşlarını çatıp terliğinin ucunu yere sürterek önüne baktı.

"Eh, pekâlâ," sözleri döküldü ağzından ve masum bir canlılıkla kocasına döndü: "Beş dakikaya kadar dönerim, Cin-Cin."

(O yokken Cincinnatus onunla o çok ivedi konuşmayı yapmaya henüz başlamadığı gibi, üstelik bundan böyle o önemli şeyleri nasıl dile getireceğini bilmediğini düşündü. Bir yandan da yüreği sızlıyordu ve o eski bildik anı, bir köşede ağlıyordu; ama doğru, bütün bu acılardan kendini uzaklaştırmasının zamanı gelmişti.)

Marthe, ancak üç çeyrek saat sonra, tiksintiyle homurdanarak dönüp geldi. Bir ayağını iskemleye dayayıp jartiyerini taktı ve belinin altındaki plileri öfkeyle düzelterek tıpkı eskisi gibi masanın başına geçti.

"Boşuna zaman harcadım," dedi dudak bükerek ve masanın üstündeki mavi çiçeklerle oynamaya başladı, "ee, neden bana bir şey söylemiyorsun, minik Cin? Cinim, küçük horozum? Biliyor musun bunları elceğizlerimle topladım, gelincikleri pek sevmem, ama bunlar pek güzel. İnsan becereremeyeceği işe kalkışmamalı," diye ekledi beklenmedik biçimde farklı bir ses tonuyla, gözlerini kısarak. "Yok, Cin-Cin, sana söylemedim," (Göğüs geçirme) "Haydi, bana bir şey söyle, teselli et."

"Mektubum – mektubumu..." diye söze girdi Cincinnatus, sonra boğazını temizledi. "Mektubumu dikkatle okudun mu?"

"Lütfen, lütfen!" diye haykırdı Marthe, ellerini şakakları-

na bastırarak. "O mektup olmasın da başka ne istersen konuşalım!"

"Hayır, mektuptan söz edelim," dedi Cincinnatus.

Kadın ayağa fırlayıp durup dururken giysisini çekiştirdi ve her öfkelendiğinde olduğu gibi dili hafifçe peltekleşerek anlaşılmaz birşeyler gevelemeye başladı. "Korkunç bir mektuptu, bir tür çılgınlık, hem zaten anlamadım; insan, burada, önünde bir şişe içkiyle oturup yazdığını sanır. Şu mektup konusunu açmak istemiyordum, ama madem ki sen... Dinle, mektubu iletenlerin onu okuduklarını biliyorsun – kopyasını çıkarmış ve kendi kendilerine, 'Oho! Adam ona böyle mektuplar döşendiğine göre, kadın suç ortağı olmalı,' demişlerdir. Görmüyor musun, senin işlerine bulaşmak istemiyorum, bana öyle mektuplar göndermeye, beni yasadışı işlerine bulaştırmaya hakkın yok."

"Sana yasadışı bir şey yazmadım ki," dedi Cincinnatus.

"Sen öyle san, herkes mektubun karşısında dehşete düştü, dehşete! Ben aptal olabilirim, yasalar konusunda bir şey bilmeyebilirim ama yine de içgüdüm bana senin her bir sözcüğünün rezil ve münasebetsiz olduğunu söyledi... Ah Cincinnatus, beni ne durumlara düşürdün –ya çocuklar– çocukları düşün... Dinle, lütfen, bir dakikacık olsun, beni dinle," öyle ateşli konuşuyordu ki sözleri iyice anlaşılmaz oldu, "her şeyi, ama her şeyi reddet. Onlara suçsuz olduğunu söyle, yalnızca hava attığını söyle, söyle onlara, tövbe et, yap bunu. Bu, senin kelleni kurtarmasa bile beni düşün – şimdiden beni parmaklarıyla gösterip, 'İşte o, onun dulu, işte o!' diyorlar."

"Dur, Marthe, anlamıyorsun. Neye tövbe edecekmişim?"

"Öyle ya, bu işe beni de bulaştır bakalım! Sorularınla ağzımdan laf almaya çalış... Eğer bütün yanıtları bilseydim senin şeyin... Suç ortağın olurdum zaten! Değil mi ya. Hayır efendim, yeter yeter. Bütün bunlar ödümü patlatıyor... Bana

son olarak şunu söyle, benim hatırım için, hepimizin hatırı için tövbe etmek istemediğinden emin misin?"

"Güle güle Marthe," dedi Cincinnatus.

Marthe oturdu, sağ dirseğine yaslanıp sol eliyle masanın üstüne kendi dünyasını çiziktirerek düşüncelere daldı.

"Ne feci, ne sıkıcı," dedi, derin mi derin göğüs geçirerek. Kaşlarını çattı ve tırnağıyla bir ırmak çizdi. "Buluşmamızın çok farklı olacağını sanmıştım. Bunca çabanın karşılığında elde ettiğime bak! Neyse, olan oldu." (Irmak bir denize döküldü – masanın kenarından aşağı) "Biliyor musun, ayrılıyorum, ama içim hiç rahat değil." Aklına birdenbire gelmişçesine, masumca, hatta neşeyle sordu: "Evet, ama buradan nasıl çıkacağım? Daha bir süre beni almaya gelmezler, onları bana bir dolu zaman tanımaya kandırdım."

"Üzülme," dedi Cincinnatus. "Söylediğimiz her kelime... Az sonra kapıyı açarlar."

Yanılmamıştı.

"Bay bay," diye şakıdı Marthe. "Dur ayol, mıncıklamasana, bırak da kocamla vedalaşayım. Bay bay. Gömlek mömlek gibi birşeylere ihtiyacın varsa... Ah evet, çocuklar sana koca, koskoca bir öpücük vermemi istemişlerdi. Bir şey daha vardı... Ah, neredeyse unutuyordum –babam sana armağan ettiğim şarap kadehini aldı– ona söz vermişsin..."

"Hadisene, çabuk ol küçük hanım," diye sözünü kesti Rodion, kadını laubali bir biçimde diziyle kapıya doğru ittirerek.

19

Ertesi sabah ona gazeteleri getirdiler ve bu tutukluluğunun ilk günlerini getirdi aklına. Renkli fotoğrafı anında fark etti: Mavi göğün altında, alacalı bulacalı bir kalabalıkla, kızıl idam sehpasının ancak bir köşeciği görünecek denli tıklım tıklım dolu alan. İnfazdan söz eden sütunda satırların yarısı karalanmıştı, geriye kalanlardan Cincinnatus, ancak Marthe'den öğrendiği kadarını çıkartabildi – maestro kendini pek iyi hissetmiyordu, gösteri, bir olasılık, uzun bir süre ertelenmişti.

"Bugün amma ziyafete kondun," dedi Rodion, Cincinnatus'a değil, örümceğe.

İki eliyle, büyük bir özenle, ancak aynı zamanda ürkekçe (özeni göğsüne bastırmaya zorluyor, tiksintisi kendinden uzaklaştırmasına neden oluyordu) içinde kımıl kımıl bir şey bulunan, bohça gibi katlanmış bir havlu taşıyordu.

"Kulede bir pencere pervazında yakaladım. Canavar! Nasıl çırpınıyor, görüyor musun – zor tutuyorum..."

Kurbanı, doymak bilmez örümceğe anında teslim etmek amacıyla üzerine çıkmak için her zamanki gibi iskemleyi

çekecekti ki (hayvan avın kokusunu almış, çoktan şişinmeye başlamıştı) beklenmedik bir şey oldu – yumru yumru, korku dolu parmakları her nasılsa havlunun ana kıvrımını salıverdiler ve anında, bir yarasa değil de bildiğimiz fare karşısında dehşete ve tiksintiye kapılıp haykırarak siniveren insanlar gibi bir çığlık koparttı ve bir köşeye sindi. Dokungaçları olan iri, kara bir şey kendini havlunun kıvrımlarından kurtardı. Rodion aynı noktada tepinerek bir yandan yaratığı kaçırmaktan korkup öte yandan onu yakalamaya cesaret edemeyerek bağırıyordu. Havlu düştü: Güzel esir, yapışkan bacaklarının altısıyla birden Rodion'un kol ağzına asıldı.

Yalnızca bir pervaneydi, ama ne pervane! İnsan eli iriliğindeydi; kır çizgili, kenarları gri serpmeli, koyu kahve kalın kanatları vardı; her iki kanadı ortalarında çelik gibi parlayan birer gözle bezenmişti. Tüylü manşonlara bürünmüş bölütlü bacakları bir asılıyor, bir çözülüyorlardı ve hayvan yoklaya yoklaya, ağır ağır koldan yukarı çıktıkça alt yanlarında da aynı dik bakışlı gözlerle dalgalı gri bir desen bulunan havaya dikilmiş pervane kanatları, yavaşça yelpazeleniyordu. Bu arada Rodion, büyük bir panik içinde, gözlerini devirerek, kendi kolunu gözden çıkartıp öteye fırlatarak feryat ediyordu: "Alın şunu üstümden! Alın şunu üstümden!"

Pervane, dirseğe varınca ağır kanatlarını sessizce çırpmaya başladı; kanatlar sanki bedenine ağır gelmişti ve hayvan, Rodion'un dirsek ekleminde gömleğe inatla asılarak, kanatları aşağı sarkarak ters döndü – şimdi beyaz benekli kahverengi karnı, sincapsı suratı, gözlerinin kara küreleri ve sivri kulakları andıran tüylü duyargaları görünüyordu.

"Alın şunu!" diye yalvardı Rodion, kendinden geçmiş bir halde ve çılgınca çırpınışları görkemli böceğin düşmesine neden oldu; hayvan masaya çarptı; şiddetle titreşerek bura-

da bir an durakladı ve ansızın masanın kenarından havalandı.

Ama benim için sizin gündüzünüz gece, neden uykumu böldünüz? Hantal ve atılgan uçuşu pek kısa sürdü. Rodion havluyu aldı ve deli gibi savurarak kör uçucuyu yere sermeye çalıştı; ancak hayvan ansızın, hava kendisini yutmuşçasına ortadan kayboldu.

Rodion bir süre arandı, bulamadı ve elleri iki yana açık odanın orta yerinde dikilip Cincinnatus'a döndü: "Ee? Vay kerata!" ünlemleri döküldü ağzından. Tükürdü, kafasını salladı ve düşkırıklığı içindeki örümceğin yetinmek zorunda kalacağı kımıl kımıl sineklerle dolu bir kibrit kutusu çıkarttı ortaya. Oysa Cincinnatus pervanenin nereye konduğunu gayet iyi biliyordu.

Sonunda Rodion, keçeleşmiş saçlarını ve onun yanı sıra sakalını öfkeyle çıkartıp hücreden ayrıldığında Cincinnatus yataktan masaya geçti. Kitapların tümünü geri verdiğine pişmandı ve vakit geçirmek için oturup yazmaya başladı.

"Her şey yerli yerine oturdu," diye yazdı, "yani her şey beni uyuttu –bütün bu teatral, dokunaklı zırvalıklar– uçarı bir kızın vaatleri, bir ananın yaşlı gözleri, duvardaki tıkırtılar, bir komşunun dost canlılığı ve son olarak ölümcül bir dökünüyle donanan şu tepeler. Her şey yerine oturdukça beni uyuttu, her şey. Bu yaşamın çıkmazı bu ve onun sınırları içinde kurtuluş yolu aramamalıydım. Kurtuluş yolu aramış olmam ne garip. Tıpkı düşlerinde gerçekte hiç sahip olmadığı bir şeyi yitirdiği için üzülen ya da ertesi gün düşünde onu bulacağını uman biri gibi... İşte, matematik böyle yaratılmıştır: Ölümcül bir kusuru vardır. Ben bunu keşfettim. Yaşamın incecik çatlağını buldum, kırıldığı noktayı, bir zamanlar gerçekten yaşayan, anlamlı ve yüce bir başka şeye lehimlenmiş olduğu yeri – onlara billursu anlamlar sığdırabilmem için sıfatlarım öyle geniş kapsamlı olmalılar

ki... İyisi mi birtakım şeyleri hiç dile getirmemeli, yoksa yine aklım karışacak. Bu onarılmaz küçük çatlağın içinde çürüme başlamış –ah, sanırım sonunda her şeyi dışa vurabileceğim– ama yok, yine konu dışına çıktım – en iyi sözcüklerim firardalar ve boru sesini yanıtlamıyorlar, geri kalanlarsa çürüğe ayrılmış. Of, burada böyle uzun bir süre kalacağımı bilseydim baştan başlar ve zamanla, mantıksal olarak birbirine bağlanmış düşünceler anayolu boyunca, sonuca varabilir, ona erişebilirdim, ruhum sözcüklerden oluşan bir yapıyla sarabilirdi çevresini... Bu ana dek yazdığım her şey, sırf bu denli acele ettiğim için, ancak heyecanımın köpüğü, anlamsız bir ileti. Oysa şimdi, tam güçlenmişken, tam neredeyse korkmaz olmuşken..."

Sayfa burada sona erdi ve Cincinnatus kâğıtsız kaldığını fark etti. Her nasılsa bir sayfa daha bulmayı başardı.

"... Ölüm" yazdı üstüne, tümceye kaldığı yerden devam ederek, ama hemen ardından "ölüm" sözcüğünü karaladı; başka türlü söylemeliydi, daha açık seçik: "İnfaz" belki, belki de "acı" ya da "ayrılık" – böyle bir şey; bodurlaşmış kalemi parmakları arasında çevirerek, düşünceye dalıp durakladı; az önce pervanenin titreştiği masa kenarına bir parça kahverengi hav yapışmıştı ve hayvanı anımsayan Cincinnatus üzerine o tek, üstelik karalanmış, sözcük yazılı sayfayı masada bırakıp kalktı ve (terliklerinin arkalarını düzeltiyormuş gibi yaparak) yatağın yanında yere eğildi. Hayvan yatağın demir ayağına, yere yakın bir kuytuya yerleşmiş, gözleyen kanatları ağırbaşlı, incinmez bir miskinlikle yayılmış, uyuyordu; ancak, havın kestane parlaklığında çıplak bir leke bırakarak sıyrıldığı sırta içi yandı –gerçi kül rengi kenarları ve sürekli açık gözleriyle koca kara kanatların dokunulmazlıkları vardı– ön kanatlar, hafifçe aşağı indirilerek arka kanatların üstüne örtülmüştü ve üst kenarların dikilitaşsı diklikleri ve tüm ıraksak çizgilerin kusursuz bakışımı

olmasa –bu öyle hoştu ki, Cincinnatus kendini tutamayıp sağ kanadın dibindeki kabartma kır çizgiyi, sonra da sol kanadın kabartma hatlarını parmak ucuyla okşadı (ne narin bir dirilik, ne başeğmez bir narinlik!)– hayvanın bu bitkin duruşu uykulu bir kırılganlık sanılabilirdi; pervane uyanmadı ve Cincinnatus hafifçe göğüs geçirerek doğruldu ve oradan ayrıldı; yeniden masaya oturmak üzereyken anahtar kilitte döndü ve kapı zindana özgü kontrpuanın tüm kuralları uyarınca inleyerek, takırdayıp homurdanarak açıldı. Pembe beyaz Mösyö Pierre, bezelye yeşili av giysileri içinde önce kafasını uzattı, sonra bütünüyle içeri girdi, ardından müdür ve avukat olduklarına bin şahit isteyen iki kişi geliyordu: Her ikisi de kaba gri gömlekler giymiş, bitkin, solgun, bakımsız – makyajsız, giysileri pamuk dolgusuz, peruksuz, gözleri nezleli, gizli saklı bırakmayan söküklerden sıska bedenleri görünen iki kişi ve birbirlerini andırıyorlardı, birbirinin eşi kafaları, yanları mavi gölgeli, kepçe kulaklı, solgun, kel, yamru yumru kafalar, ince boyunları üstünde aynı biçimde deviniyorlardı.

Alımlı allıklar sürünmüş Mösyö Pierre rugan çizmelerinin konçlarını bitiştirip başıyla selam verdi ve gülünç bir kafa sesiyle şöyle dedi:

"İzninizle, araba hazır beyefendi."

"Nereye gidiyoruz?" diye sordu Cincinnatus, başta gerçekten anlamayarak. Şafakta olması gerektiğinden öyle emindi ki...

"Nereye, nereye," diye onu yansıladı Mösyö Pierre. "Nereye olduğunu biliyorsun işte. Kıtır kıtır kesmeye."

"Ama hemen şimdi gitmemiz gerekmez, öyle değil mi?" diye sordu Cincinnatus ve kendi söylediğine kendisi de şaştı. "Kendimi pek hazırlayamadım..." (Cincinnatus, bu konuşan sen misin?)

"Evet, hemen şimdi. Yapma, dostum, kendini hazırlaya-

cak üç haftan vardı. Sanırım bu yeterli olmalı. Bunlar yardımcılarım Rod ve Rom, lütfen onlara iyi davran. Pek çelimsiz görünürler ama gayretlidirler."

"Elimizden geleni yapıyoruz," diye bir ağızdan vızıldadı adamlar.

"Neredeyse unutuyordum," diye sürdürdü Mösyö Pierre. "Yasaya göre, hâlâ birtakım hakların var. Roman, oğlum bana listeyi uzatır mısın?"

Roman abartılı bir telaşla şapkasının astarından ikiye katlanmış bir kart çıkarttı, bu arada Rodrig mekanik bir biçimde yanlarını yokluyor, geri zekâlı gözlerini yoldaşından ayırmadan göğüs cebinde sanki birşeyler arıyordu.

"Kolaylık olsun diye hazır bir son dilekler listesi var elimde," dedi Mösyö Pierre. "Yalnızca bir, ama tek bir dilek seçebilirsin. Sana yüksek sesle okuyacağım. İşte: Bir kadeh şarap veya tuvalete kısa bir ziyaret veya hapisanenin açık saçık kartpostallar koleksiyonuna kısaca göz gezdirmek veya... şu ne?.. dört numara-müdüre... nazik davranışları için şükranlarını bildiren bir konuşma hazırlamak... Hay Allah! Rodrig, seni serseri, bunu sen eklemişsin. Nasıl cüret ettin, aklım almıyor. Bu resmî bir belge! Üstelik şahsıma yönelik bir hakaret, özellikle de ben, yasalar konusunda bu denli titizlik gösterirken, var gücümle..."

Mösyö Pierre, öfkeyle kartı yere fırlattı; Rodrig hemen kâğıdı kaptı, suçlu suçlu mırıldanarak kırışıklarını düzeltti: "Sakın tasalanma... Ben değilim, şakayı yapan Romuş'tu... Yönetmelikleri bilmez miyim?.. Burada her şey usulüne uygundur... Bütün dilekler, ister fiks mönü... ister *à la carte*..."

"Rezalet! Dayanılmaz!" diye haykırıyordu Mösyö Pierre, hücrenin içinde bir aşağı bir yukarı dolanırken. "Kendimi iyi hissetmiyorum, yine de görevlerimi yerine getiriyorum. Bana bozuk balık ikram ediyorlar; iğrenç bir orospu sunuyorlar, işitilmedik saygısızlıklar yapıyorlar, sonra da temiz

iş bekliyorlar. Yok efendim! Yeter! Artık sabrım taştı! Reddediyorum işte, kendiniz yapın, elinizden geldiğince kesin, biçin, aletimi mahvedin..."

"Halk size tapıyor," dedi dalkavuk Roman. "Yalvarırım sakin olun maestro. Eğer tam istediğiniz gibi olmayan bir şey varsa bu bir unutkanlık sonucudur, aptalca bir yanlışlık, aşırı işgüzarlıktan kaynaklanan aptalca bir yanlışlık, yalnızca bu! Onun için lütfen bizi bağışlayın. Kadınların gözdesi, herkeslerin sevgilisi, bu öfkeli ifadeyi silip herkesleri çılgına çeviren o gülücüğü yüzlerine kondurmazlar mı?"

"Tamam, tamam, gidi yağcı," dedi Mösyö Pierre, azıcık yumuşayarak. "Ne de olsa, görevimi adını anabileceğim birtakım kişilerden daha büyük özenle yerine getiriyorum. Pekâlâ, sizleri bağışladım. Ama hâlâ şu kahrolası son dileği kararlaştırmamız gerekiyor. Ee, hangisini seçtin?" diye sordu Cincinnatus'a. (Cincinnatus sessizce yatağın üstünde oturuyordu.) "Haydi, hadisene. Şu işi bir an önce bitirmek istiyorum, hem kaldıramayacak olanlar bakmasınlar."

"Yazdığım bir şeyi bitirmek..." diye fısıldadı Cincinnatus, sorarcasına, ama sonra kaşlarını çattı, düşüncelerine çekidüzen verdi ve birden her şeyin zaten yazılmış olduğunu anladı.

"Ne dediğini anlamıyorum," dedi Mösyö Pierre. "Belki bir anlayan vardır, ama ben anlamıyorum."

Cincinnatus başını kaldırdı. "Dileğim şu," diye tane tane konuştu. "Üç dakika istiyorum – bu kadar süre için gidin, ya da hiç değilse sessiz olun –evet, üç dakika ara– ondan sonra ne olursa olsun, saçmasapan oyununuzdaki rolümü sonuna dek oynayacağım."

"Haydi, iki buçuk dakikada uzlaşalım," dedi Mösyö Pierre, tombul saatini çıkartarak. "Bir yarım dakika feda edersin, değil mi dostum? Hayır mı? Pekâlâ, yavuz hırsız... Kabul ediyorum."

Rahat bir poz alarak duvara yaslandı. Roman ve Rodrig de onu örnek aldılar, ancak Rodrig'in bileği bükülüverdi, az kalsın maestroya panik dolu bir bakış fırlatarak düşecekti.

"Şşşt, orospu çocuğu," diye tısladı Mösyö Pierre. "Hem ne bu laubalilik. Çıkarın ellerinizi cebinizden! Hazrol!" (Homur homur homurdanarak iskemleye oturdu.) "Rod, sana bir görev vereceğim – yavaş yavaş burayı toparlamaya başlayabilirsin; yalnız pek fazla gürültü çıkarma."

Kapı aralığından Rodrig'in eline bir süpürge tutuşturdular ve adam işe koyuldu.

Önce, süpürgenin sapıyla pencere girintisindeki bütün demir ızgaraları yıktı; bir kuyunun dibinden gelirmişçesine uzak, zayıf bir "hurra!" sesi duyuldu ve hücrenin içine temiz hava doldu – kâğıtlar masadan aşağı uçuştular ve Rodrig onları bir köşeye süpürdü. Sonra süpürgeyle kalın, boz ağı ve onunla birlikte bir zamanlar gözü gibi baktığı örümceği alaşağı etti. Roman vakit öldürmek için örümceği eline aldı. Kabaca, ancak ustalıkla yapılmış örümcek, yaylardan oluşan, seyiren bacaklarla yuvarlak, geniş bir gövdeden ibaretti ve sırtının ortasına uzun bir lastik iliştirilmişti. Roman, bu lastiğin ucundan tutmuş elini bir aşağı, bir yukarı sallıyor, böylece lastik esneyip büzüştükçe örümcek inip çıkıyordu. Mösyö Pierre, oyuncağa yan gözle soğuk bir bakış fırlattı ve Roman, kaşlarını kaldırıp pürtelaş onu cebine attı. Bu sırada Rod masanın çekmecesini çıkartmak istedi, bütün gücüyle asıldı, yerinden oynattı, derken masa ortadan ikiye ayrıldı. Aynı anda, Mösyö Pierre'in oturduğu iskemle ağlamaklı bir ses çıkarttı, göçüverdi ve Mösyö Pierre az kalsın saatini düşürüyordu. Tavandan alçılar dökülmeye başladı. Bir çatlak, duvar boyunca eğri büğrü yol aldı. Artık kendisine gerek duyulmayan hücre anlaşılan dağılmaktaydı.

"... Elli sekiz, elli dokuz, altmış," diye saydı Mösyö Pierre. "Tamam. Kalk lütfen. Güzel bir gün, yolculuk pek zevk-

li geçecek, senin yerinde kim olsa yola çıkmak için sabırsızlanırdı."

"Bir ancık daha. Ellerimin böyle titremelerini çok gülünç ve utanç verici buluyorum ama bunu ne durdurabilir ne de gizleyebilirim, hem n'apalım, titrerlerse titresinler. Kâğıtlarımı yok edeceksiniz, ıvır zıvırı süpüreceksiniz, pervane geceleyin kırık camdan dışarı uçup gidecek, böylece yerle bir olmak üzere olan bu dört duvar arasında benden geriye hiçbir şey kalmayacak. Ama artık unutulup gitmek umurumda değil; bir tek şey duyumsuyorum, korku, korku, utanılası, abes bir korku..." Gerçekte Cincinnatus bunların hiçbirini söylemedi; sessizce pabuçlarını değiştirmekteydi. Şakağındaki damar şişmiş, sarı bukleler üstüne dökülmüşlerdi, gömleğinin iyice açık, işli bir yakası vardı ve bu boynuyla sarışın titrek sakallı, kızarmış yüzüne olağanüstü bir gençlik kazandırıyordu.

"Haydi, gidelim," diye haykırdı Mösyö Pierre.

Cincinnatus hiçbir şeye, kimseye sürtünmemeye çalışarak, çıplak, eğimli buz üstünde yürür gibi adımlarını atarak, sonunda artık yerinde yeller esen hücreden dışarı çıktı.

20

Cincinnatus'u taş geçitlerden geçirdiler. Kâh önünde kâh ardında şaşkın yankılar dışarı uğruyorlardı – bütün yuvaları dağılıp un ufak olmaktaydılar. Sık sık karanlık bölgelere rastlıyorlardı, çünkü ampuller yanmıştı. Mösyö Pierre uygun adım yürümelerini buyurdu.

Derken nizami köpek maskeleri içinde birkaç asker katıldı onlara ve işte o zaman Rodrig'le Roman, üstadın izniyle, uzun, mutlu adımlarla, kollarını sistemli bir biçimde sallayarak, birbirleriyle yarışarak önden gittiler. Bağıra çağıra bir köşenin ardında yittiler.

Mösyö Pierre'le Rus kurt köpeği suratlı bir asker, ne yazık ki birdenbire yürüme yetisini yitirmiş olan Cincinnatus'un kollarına girdiler.

Uzun bir süre merdivenler inip merdivenler çıktılar – kale hafifçe çarpılmış olmalıydı, çünkü inen basamaklar gerçekte çıkıyorlar, çıkanlarsa iniyorlardı. Yine uzun koridorlara geldiler, ancak daha bir yaşanılan alanlardı bunlar; yani, yerleşim alanlarına bitişik olduklarını gözle görülür kanıtlarla –ya yer muşambalarıyla ya duvar kâğıtlarıyla ya da

duvarın dibinde duran bir gemici sandığıyla– belli ediyorlardı. Bir dönemeçte lahana çorbası kokusu bile vardı. Daha ileride, üzerinde "Ofis" yazan camlı bir kapıdan geçtiler ve bir başka karanlık dönemecin ardından kendilerini ansızın gün ışığıyla ışıl ışıl avluda buldular.

Bütün bu yolculuk boyunca Cincinnatus boğucu, yürek paralayan, amansız korkusuyla baş etmeye çabalamıştı. Korkusunun kendini aşama aşama çevresinde gelişen, ancak o sabah her nasılsa kaçıp kurtulmayı başardığı yalancı mantık düzeninin tam göbeğine sürüklediğini ayrımsadı. Bu tombul, kırmızı yanaklı avcının kendisine balta savuracağını düşünmek bile Cincinnatus'u sakıncalı bir sistem içine çeken kabul edilmez, iğrenç bir zayıflıktı. Cincinnatus bütün bunları çok iyi anlıyordu, ama maskeli balonun tümüyle kendi beyninde sahnelendiğini bal gibi bildiği halde, bir yanılsamayla tartışmaktan kendini alamayan biri gibi, güçlükle ayırt edilen olaylarla, günlük araç gereçler üzerindeki garip efektlerle, belirli, yaygın bir değişkenlikle, görünür maddelerin tümünde belirli bir çarpılmayla pek yakında geleceği bildirilen uyanış anını, coşkuyla kutlaması gerektiğini anlamasına karşın, boşu boşuna korkusunu dize getirmeye uğraşıyordu – çünkü güneş hâlâ gerçek gibiydi, dünya hâlâ dağılmadan duruyor, nesneler hâlâ dışarıdan bakıldığında bütünlüklerini koruyorlardı.

Üçüncü kapının dışında bekliyordu araba. Askerler onlara daha fazla eşlik etmediler ve duvarın dibine dizilmiş odunların üstüne oturup bez maskelerini çıkartmaya başladılar. Hapisane çalışanlarıyla gardiyanların aileleri kapının çevresinde ürkekçe ve açgözlülükle itişip kalkışmaktaydılar. Çıplak ayaklı çocuklar görüntüye girmeye çalışarak bir koşu öne fırlıyor ve hemen ardından ok gibi yerlerine dönüyorlar, başörtülü anaları onları kışkışlıyorlardı; kızgın güneş ortalığa saçılmış samanları yaldızlıyor, bir yanda bir

düzine kaz toplaşmış, kimseye belli etmeden tıkınıyor, her yan ılık ısırgan kokuyordu.

"Haydi, artık yola çıkalım," dedi Mösyö Pierre kaygısızca ve sülün tüylü, bezelye yeşili şapkasını kafasına geçirdi.

Çevik Mösyö Pierre basamağına çıkınca inleyerek yan yatan eski, dökün tü araba, dişlerini gösteren, kemikleri fırlamış sağrılarında sineklerle parıldayan yaralar bulunan yaşlı bir doru beygirin arkasına koşulmuştu. Hayvan öyle sıska, öylesine bir deri, bir kemikti ki gövdesi bir dizi kasnağın arasına hapsedilmiş gibi görünmekteydi. Yelesinde kırmızı bir kurdele vardı. Mösyö Pierre, Cincinnatus'a yer açmak için bir köşeye sıkıştı ve ona ayaklarının dibine konulan büyük kutunun engel olup olmadığını sordu. "Lütfen sevgili dostum, üstüne basmamaya çalış," diye ekledi. Rodrig'le Roman arabacı mahalline çıktılar. Arabacı rolünü üstlenen Rodrig uzun kırbacı şaklattı, at öne atıldı ancak arabayı hemen kımıldatmayı başaramadı ve butları üstüne çöktü. Çalışanlardan uyumsuz-uygunsuz bir alkış yükseldi. Rodrig ayağa kalkıp öne eğilerek kamçıyı atın burnuna indirdi ve araba ansızın öne atılınca, dizginlere sımsıkı yapışıp "Çüşş," diye bağırdı, az kalsın sarsıntıdan kıçüstü arabacı koltuğuna devrilecekti.

"Ağır ol, ağır ol," dedi Mösyö Pierre, yüzünde bir gülümsemeyle, şık bir eldiven içindeki tombul eliyle Rodrig'in sırtına dokunarak.

Soluk yol kalenin dibinde kötücül bir çekicilikle birkaç kez dolanıyordu. Eğim yer yer iyice dikleşiyordu ve işte o zaman Rodrig pürtelaş, çatırtılı el frenine asılıyordu. Mösyö Pierre, elleri bastonunun buldog kafası sapında, neşeyle sarp kayalıklara, onların arasında uzanan yeşil yamaçlara, yoncalara, asmalara, uçuşan ak tozlara bakıyordu ve hazır işe koyulmuşken, bakışlarıyla hâlâ içsel savaşını sürdürmekte olan Cincinnatus'un profilini de okşamaktan geri

kalmıyordu. Arabacı mahallinde oturan iki adamın sıska, gri, kambur sırtları birbirinin tıpatıp eşiydi. Atın nalları dıgıdık dıgıdık yeri dövüyordu. At sinekleri uydular gibi döneniyorlardı. Zaman zaman araba telaşla yürüyen yayaların yanından geçiyor (örnekse, hapisane ahçısıyla karısı), bunlar güneşten ve tozdan korunarak duruyorlar, sonra adımlarını sıklaştırıyorlardı.

Bir dönemeci daha geçtiler ve sonra yol kendini ağır ağır dönen kaleden kurtarıp (kale şimdiden pek bir dökülmüştü, perspektif çığırından çıkmış, birşeyleri gevşeyip sarkmıştı) dümdüz köprüye uzandı.

"Böyle birden parladığım için özür dilerim," diyordu Mösyö Pierre, tatlı tatlı. "Bana kızma, emi yavrum. Bütün ruhunu işine verince başkalarının çapaçulluk ettiğini görmek insanı nasıl incitir, sen de anlarsın."

Köprüden dörtnala geçtiler. İnfazın haberi kentte yeni yeni yayılmaya başlamıştı. Kırmızı ve mavi oğlan çocukları arabanın arkasından koşuyorlardı. Delilik numarası yapan biri, susuz bir ırmakta yıllardır var olmayan balıkları tutmaya çalışan Yahudi kökenli yaşlı bir adam, Yürek Hoplatan Alanı'nın yolunu tutan ilk kentli grubuna yetişmek için alelacele eşyalarını topluyordu.

"... Neyse, bunun üstünde durmaya değmez," diyordu Mösyö Pierre. "Benim mizacımdaki insanlar çabuk parlar, ama çabuk da yatışırlar. İyisi mi dikkatimizi latif cinsin yapıp ettiklerine verelim."

Başları açık birkaç kız itişip kakışarak, gülüşerek, göğüsleri esmerleşmiş şişman bir çiçekçinin bütün çiçeklerini satın almakla meşguldüler ve içlerinden en cüretlisi arabanın içine bir buket savurmayı başardı, az kalsın Roman'ın şapkasını başından uçuracaktı. Mösyö Pierre parmağını salladı.

At, çapaklı gözleriyle toynaklarının dibinde koştururken bedenlerini geren sıska, benekli köpeklere yan yan bakarak

Bahçe Sokağı'ndan yukarı çıkmaya çabalıyordu ve kalabalık şimdiden onlara yetişmişti – bir başka buket arabaya çarptı. Şu anda eski fabrikanın yakınlarının önünden geçip sağa sapmaktaydılar, sonra akort edilen çalgı sesleriyle çın çın çınlayan, inim inim inleyen Telgraf Sokağı'ndan, tabanına taş döşenmemiş, fısıltılı bir geçitten, sivil giyimli –her ikisi de müthiş heyecanlı, geniş omuzlu– sakallı iki adamın arabayı görünce oturdukları banktan kalkıp abartılı el kol işaretleriyle onu birbirlerine gösterdikleri, sonra da büyük bir canlılıkla, tabanları kıçlarını döverek herkesin gittiği yöne doğru bir koşu tutturdukları bir parktan geçtiler. Parkın ötesinde iri yarı beyaz yontu ortadan ikiye ayrılmıştı – yıldırım çarpmış, diyordu gazeteler.

"Az sonra evinin önünden geçeceğiz," dedi Mösyö Pierre usulca.

Roman, arabacı mahallinde kıpırdanmaya başladı ve geriye, Cincinnatus'a dönerek seslendi:

"Az sonra evinin önünden geçeceğiz," ve mutlu bir afacan gibi hoplayıp zıplayarak hemen önüne döndü.

Cincinnatus bakmak istemiyordu, ama yine de baktı. Marthe elma ağacının çıplak dalları arasına oturmuş mendil sallıyordu. Bu arada, komşu bahçede, başında yassılmış melon şapkasıyla bir korkuluk, günebakanlarla gülhatmiler arasından gömleğinin kolunu sallamaktaydı. Evin duvarı, özellikle bir zamanlar yaprak gölgelerinin oynaştığı noktalarda tuhaf bir biçimde soyulmuştu ve duvarın bir bölümü – geçip gittiler.

"Sahi, bir tür taşyüreklilik var sende," dedi Mösyö Pierre, göğüs geçirerek ve bastonuyla sabırsızca sürücünün sırtını dürttü; adam hafifçe doğruldu ve kamçısını çılgınca şaklatarak bir mucizeyi gerçekleştirdi: Yaşlı beygir dörtnala koşmaya başladı.

Şimdi bulvardan geçiyorlardı. Kentteki heyecan tırman-

mayı sürdürüyordu. Evlerin alacalı cepheleri alelacele hoşgeldin afişleriyle donatıldıkça dalgalanıp çırpınıyorlardı. Özellikle küçük bir ev pek güzel süslenmişti: Kapı çabucak açıldı, dışarı bir genç çıktı ve onu geçirmek üzere bütün ailesi kendisini izledi –henüz bugün infaz– izleme yaşına erişmişti; anne gözyaşlarının ardında gülümsüyor, büyükanne sırt çantasına bir sandviç sokuşturuyor, küçük kardeşi bastonunu eline tutuşturuyordu. Sokakların üstünde kemerler oluşturan eski taş köprüler (bir zamanlar yayalar için büyük bir nimetken, şimdilerde yalnız boş gezenlerle bekçilerin işine yarıyorlardı) şimdiden fotoğrafçılarla tıklım tıklımdı. Mösyö Pierre durmadan şapkasıyla selamlıyordu milleti. Gıcır gıcır bisikletleriyle züppeler arabanın yanından geçiyor, boyunlarını uzatıyorlardı. Şalvarlı biri elinde bir kova dolusu konfetiyle koşarak bir kahveden çıktı, ancak hedefi ıskaladı ve rengârenk sağanağı karşı kaldırımdan bir tepsi hoşgeldin ekmek ve şarabıyla koşup gelen kısa saçlı birinin başından aşağı boca etti.

Albay Somnus yontusundan geriye kalan yalnızca çevresi güllerle donanmış bacaklarıydı – ona da yıldırım düşmüş olmalı. İleride bir yerde, bir bando cayır cayır "Golubchik" marşını çalarak ilerliyordu. Beyaz bulutlar gökyüzünde bir oraya, bir buraya koşturuyorlardı. – Sanırım hep aynı bulutlar tekrar tekrar geçiyorlar, sanırım yalnızca üç çeşidi var, kuşku uyandıran yeşilimsi renklerine bakılırsa, sanırım hepsi de dekor...

"Haydi, haydi, yapma, saçmalık istemem," dedi Mösyö Pierre. "Bayılmaya filan kalkma. Bu, erkekliğe sığmaz."

Derken oraya vardılar. Şimdilik izleyiciler oldukça azdı, ama durmadan akın akın geliyorlardı. Alanın ortasında –yok, tam ortada değildi ve işin en berbat yanı da buydu– kıpkızıl idam sehpası yükseliyordu. Belediyenin eski püskü cenaze arabası alçakgönüllü bir biçimde biraz uzakta bekli-

yordu. Telgrafçılarla itfaiyecilerden oluşan karma birlik, düzeni sağlıyordu. Bando belli ki canla başla çalmaktaydı, çünkü şef, tek bacaklı sakat biri, kollarını çılgınca sallıyordu; ancak şu anda en ufak bir ses bile duyulmuyordu.

Mösyö Pierre tombul omuzlarını dikleştirerek zarifçe arabadan indi ve Cincinnatus'a yardım etmek isteyerek hemen arkasına döndü, ancak Cincinnatus öteki taraftan inmişti. Yuhalayanlar oldu.

Rodrig'le Roman, arabacı mahallinden sıçrayarak indiler: Üçü birden Cincinnatus'un çevresini aldı.

"Kendi kendime," dedi Cincinnatus.

Sehpa aşağı yukarı yirmi adım ötedeydi ve Cincinnatus kimsecikler kendisine dokunmasın diye koşmak zorunda kaldı. Kalabalığın içinde bir yerlerde bir köpek havladı. Kırık basamaklara varınca Cincinnatus durdu. Mösyö Pierre dirseğinden tuttu.

"Kendi kendime," dedi Cincinnatus.

Üzerinde cellat taşı, yani cilalı meşeden, kollar yana açık olarak üzerine uzanılabilecek büyüklükte, düzgün, eğimli bir blok bulunan platforma çıktı. Mösyö Pierre de çıktı. Halktan bir uğultu yükseldi.

Kovalarla oyalanıp talaşı yayarlarken, Cincinnatus ne yapacağını bilemeyerek tahta parmaklığa yaslandı, ama parmaklık boyunca hafif bir titreşim yayılıyordu ve aşağıdaki birtakım meraklılar ayak bileklerini ellemeye başladılar. Uzaklaştı ve dudaklarını ıslatarak, hafifçe, soluk soluğa, kolları sanki ilk kez yapıyormuşçasına, azıcık beceriksizce göğsünün üstünde kavuşturulmuş durumda çevresini izlemeye başladı. Işıklandırmaya birşeyler olmuştu, güneşte bir gariplik vardı ve göğün bir bölümü sarsılmaktaydı. Alanın çevresine kavaklar dikilmişti, ama bunlar kaskatı ve eğretiydiler – içlerinden bir tanesi yavaşça...

Ancak yine kalabalıktan bir uğultu yükseldi: Rodrig'le

Roman, tökezleyerek, birbirleriyle itişip kakışarak, oflaya puflaya, sarsakça ağır kutuyu basamaklardan yukarı taşıdılar ve tahta zemine pat diye attılar. Mösyö Pierre ceketini çıkartmış, fanilasıyla kalmıştı. Ak pazusunda turkuvaz bir kadın dövmesi vardı, bu arada itfaiyecilerin ricalarına kulak asmaksızın idam sehpasının ta dibine yığılan kalabalığın ilk sıralarından birinde dövmedeki kadının aslı ve iki kızkardeşi, onlarla birlikte oltalı yaşlı adam, esmer çiçekçi kadın, elinde bastonuyla delikanlı, Cincinnatus'un kayınbiraderlerinden biri, gazete okuyan kütüphaneci ve şu şişko mühendis, Nikita Lukiç durmaktaydı – Cincinnatus her sabah anaokulu yolunda karşılaştığı, ancak adını bilmediği bir adamı da ayırt etti. Bu ilk sıraların ardında gözlerle ağızların pek o kadar net görünmediği başka sıralar bulunuyordu, onların ardındaysa çok belirsiz ve belirsizlikleri içinde özdeş başka katmanlar uzanıyordu, daha da geride – en geride, arka planda olanlar, gerçekten pek beceriksizce çiziktirilivermişlerdi. Bir kavak daha devrildi.

Ansızın bando sustu – daha doğrusu susunca insan bunca zamandır çalmakta olduğunu anlıyordu. Müzisyenlerden biri, tombul ve sakin, çalgısını parçalara ayırıp parlak eklem yerlerinin içinde birikmiş tükürüğü silkti. Orkestranın ardında eğilip bükülen, yeşil, alegorik bir manzara resmi vardı: Bir revak, sarp kayalıklar, sabun köpüklü bir çağlayan.

Kent yöneticisi vekili canlı ve çevik, platforma sıçradı (Cincinnatus elinde olmadan irkildi) ve iyice yukarı kaldırdığı ayağını teklifsizce cellat taşının üstüne dayayıp (teklifsiz konuşmada üstüne yoktu) yüksek sesle bir duyuruda bulundu:

"Kentliler! Kısa bir uyarı. Son günlerde sokaklarımızda genç kuşaktan birtakım kişilerde aşırı hızlı yürüme eğilimi gözlenmiştir, öyle ki biz yaşlılar kenara çekilip su birikintilerine basmak zorunda kalmaktayız. Ayrıca şunu da söyle-

mek isterim ki, yarından sonra Birinci Bulvar'la Tuğbay Sokağı'nın köşesinde bir mobilya sergisi açılacaktır ve hepinizi orada görmeyi içtenlikle umuyorum. Ayrıca bu gece yeni güldürü operası 'Sokrat Küçülmeli'nin görkemli bir başarıyla sergileneceğini de size anımsatırım. Bir de, sizlere Keyif Dağıtım Merkezi'ne zengin kadın kemerleri çeşidi geldiğini ve bu olanağı bir daha bulamayabileceğinizi söylemem istendi. Artık yerimi başka oyunculara bırakır ve siz hemşerilerimin afiyette olduğunuzu, hiçbir eksiğiniz bulunmadığını umarım."

Parmaklığın çapraz kirişleri arasından aynı çeviklikle sıyrılarak onaylayan mırıltılar eşliğinde platformdan aşağı atladı.

Sırtına beyaz bir gömlek geçirmiş olan Mösyö Pierre (önlüğün altından gemici çizmeleri görünüyordu) ellerini özenle bir havluya siliyor ve dinginçe, hoşnutlukla çevresine bakınıyordu. Yönetici vekili konuşmasını bitirir bitirmez havluyu yardımcılarına fırlattı ve Cincinnatus'un yanına gitti.

(Fotoğrafçıların kara kare bir burun gibi uzanan körüklü makineleri dalgalandı ve donup kaldı.)

"Heyecanlanmak, telaşlanmak yok, lütfen," dedi Mösyö Pierre. "Önce gömleciğimizi çıkartacağız."

"Kendi kendime," dedi Cincinnatus.

"Aferin. Gömleciği alsanıza, be adamlar. Şimdi de sana nasıl yatılacağını göstereceğim."

Mösyö Pierre, cellat taşının üzerine uzandı. Kalabalık kaynaştı.

"Anlaşıldı mı?" diye sordu Mösyö Pierre, ayağa sıçrayıp önlüğünü düzelterek. (Arkası çözülmüştü, Rodrig bağlanmasına yardım etti). "İyi. Başlayalım bakalım. Işık biraz çiğ. Belki azıcık... Tamam, şimdi oldu. Teşekkürler. Belki bir parçacık daha... Mükemmel! Şimdi yatmanı rica edeceğim."

"Kendim, kendim," dedi Cincinnatus ve kendisine göste-

rildiği gibi yüzüstü uzandı, ancak hemen ardından ensesini elleriyle örttü.

"Sersem çocuk," dedi Mösyö Pierre, tepesinde. "Böyle yaparsan nasıl... (evet, buraya geçirin; sonra da, hemen ardından kova...) Hem bu kasılmalar da ne demek oluyor? Hiç gerilim olmamalı. Tamamen rahatlamalı. Ellerini çek lütfen. (Verin artık) Rahatla ve yüksek sesle say."

"Ona kadar," dedi Cincinnatus.

"Bir şey mi dedin dostum?" diye sordu Mösyö Pierre, yinelemesini istermişçesine, öte yandan da kaldırmaya başlayarak usulca ekledi, "beyler, açılın biraz."

"Ona kadar," diye yineledi Cincinnatus, kollarını açarak.

"Henüz hiçbir şey yaptığım yok," dedi Mösyö Pierre, sesinde sözlerine aykırı düşen soluk soluğa bir zorlanmayla ve savrulan baltanın gölgesi taban tahtalarında hızla ilerliyordu ki Cincinnatus yüksek sesle ve dirençle saymaya başladı: Cincinnatusların biri sayıyordu, ancak öteki Cincinnatus gittikçe uzaklaşıp yiten sayma işlemine çoktandır kulak asmıyordu ve daha önce hiç duyumsamadığı –apansız bastırdığı için ilkin acı veren, ama sonradan içini sevinçle dolduran– bir açıklıkla düşündü: Neden buradayım? Neden böyle uzanmış yatmaktayım? Ve bir kez kendine bu basit soruları sorunca, ayağa kalkıp çevresine bakınarak yanıtladı onları.

Her yanda garip bir kargaşa vardı. Cellatın hâlâ salınmakta olan kalçaları arasından parmaklıklar görünüyordu. Basamakların üstünde soluk yüzlü kütüphane memuru iki büklüm oturmuş kusmaktaydı. İzleyiciler iyice saydam, iyice işe yaramazdı ve ha bire dalgalanıp uzaklaşıyorlardı – yalnız arka sıralar boyanmış olduklarından yerlerinde duruyorlardı. Cincinnatus ağır ağır platformdan aşağı indi ve kıpır kıpır yıkıntıların arasında ilerledi. Şimdi kat kat küçülen ve aynı zamanda Rodrig olan Roman yolunu kesti: "Ne

yapıyorsun!" diye haykırdı, tepinerek. "Olmaz! Yapamazsın! Ona karşı, herkese karşı sahtekârlık bu. Geri dön, yat aşağı – nasılsa yatmıştın, her şey hazırdı, her şey bitmişti!" Cincinnatus eliyle onu bir kenara itti, o da umarsız bir çığlıkla, artık yalnız kendi güvenliğini düşünerek kaçıp gitti.

Alandan geriye pek bir şey kalmamıştı. Platform çoktan kızılımsı bir toz bulutu kaldırarak çökmüştü. Pürtelaş yanından geçen son kişi minik celladı bir larvaymışçasına kucağında taşıyan kara şallı bir kadındı. Devrilmiş ağaçlar yamyassı ve oylumsuz, yerde yatıyorlar, hâlâ ayakta kalan ve yuvarlaklık izlenimi vermek için gövdelerine yanal gölgelendirme yapılmış, yine iki boyutlu ağaçlar dallarıyla gökyüzünün yırtılan tülüne güç bela tutunuyorlardı. Her şey parçalanmaktaydı. Her şey devriliyordu. Hortumsu bir rüzgâr tozları, paçavraları, boyalı tahta kırıklarını, yaldızlı alçı parçalarını, mukavva tuğlaları, afişleri kaldırıp fır fır döndürüyordu; Cincinnatus tozların, dökün tülerin, uçuşan dekorların arasından, seslerine bakılırsa, kendine benzeyen varlıkların bulunduğu yöne doğru ilerledi.

"Yasa uyarınca, idam hükmü Cincinnatus C.'ye fısıldanarak bildirildi. Herkes birbirine gülücükler saçarak ayağa kalktı."

İNFAZA ÇAĞRI (...)

"Yaratıcı bilinci dolduran hilelerle imgelerin beraberce kurdukları bir oyun ya da daha doğrusu Cincinnatus'un yaratıcı cinnetinin hikâyesi"

VLADISLAV HODASEVİÇ

" 'İnfaza Çağrı' bir anlamda Gogol'un da çözemediği meselenin cevabıyla ilgilidir: Gölgeleri nasıl ete kemiğe büründürebilirsin? Ama Nabokov gerçek birinin gölgeler arasında da var olabileceğini kanıtlar."

ANDREW FIELD

İLETİŞİM 1243
ÇAĞDAŞ DÜNYA EDEBİYAT 201

ISBN-13: 978-975-05-0517-1
9 789750 505171